DATUM

V
B
J
C

MATHIÆ CASIMIRI
SARBIEWSKI
E SOCIETATE JESU
OPERA POSTHUMA

QUIBUS ACCESSERUNT MULTA PÖEMATA VERNACULO CARMINE REDDITA.

VARSAVIÆ
TYPIS REGIIS ET REIPUBLICÆ IN COLLEGIO SOCIETATIS JESU

M DCC LXIX.

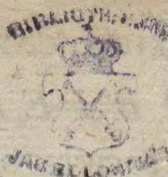

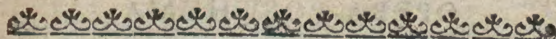

Opera posthuma MATHIÆ CASIMIRI SARBIEVII è Societate JESU, ut in unum volumen collecta edi possint, censeo.

JOANNES BOHOMOLEC S.J.
Censor Librorum Diæcesanus.

IMPRIMANTUR.

ANTONIUS OKĘCKI Vicarius in Spiritualibus Officialis Varsaviensis ac per Ducatum Masoviæ Generalis.

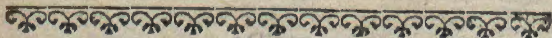

HIACINTHO OGRODZKIO

NOTARIO REGNI POLONIÆ

SUPREMO CANCELLARIÆ REGIÆ

PRAEFECTO

CAPITANEO LUBCZANENSI

VIRO

Et meritîs, & honoribûs

ILLUSTRISSIMO.

FRANCISCUS BOHOMOLEC Societatis JESU.

CUM ſingularem erga me TUAM VIR ILLUSTRISSIME benevolentiam, ipſe mecum reputarem, quæreremqué modum, quo illi pro viribus meis reſpondere poſſem, aliqua SARBIEVII noſtri opera, quæ nondum typis vulgata fuêre peropportunè in manus meas inciderunt. Arripui libenter occaſionem iſtam, adjectîſqué aliîs ejuſ-

dem Auctoris operibûs, quæ in variis condicibus dispersa latuerant, omnia in unum volumen còégi, simulqué cum vernacula quarundam odarum interpretatione in lucem emittere, TUOQUÉ Nomini consecrare decrevi, ut vel hoc saltem pacto, aliquod grati animi mei documentum præberem.

Non auderem certè TIBI tanto Viro, tam exiguum opus offerre, nisi offerrem SARBIEVIUM. Nihil enim parvum esse arbitror, quidquid ab illius ingenio est profectum. Nequé vereor, ne, cùm tanti ejus opera facio, plus justo tribuere videar: hæc enim opinio mea, omnium fere eruditorum virorum judicio innititur. Idem te quoqué sentire, ipse mihi in eo colloquio, satis declarâsti, in quo, ad evulganda quantocius ista opera, me cohortatus, multa in laudem SARBIEVII, graviter, ac sapienter protulisti.

Si mihi communem sequi morem, per modestiam TUAM liceret, excurrerem hìc libenter in

lau-

laudes, quas juſtè mereris. Copioſam certè præberent mihi materiam, præclaræ animi, ingeniiqué dotes, quibûs & publicam omnium benevolentiam, & familiarem regum conſuetudinem Tibi conciliâſti. AUGUSTUS felicis memoriæ TERTIUS, non minus doctrina, quàm probitate Tua ſingulari delectatus, primùm Te ad ſecretioris tabularii ſui munera obeunda invitavit, tum Legationi illi, ad ELISABETHAM Ruſſorum Imperatricem inſtitutæ, ut à conſiliis eſſes, digniſſimum cenſuit. STANISLAUS verò AUGUSTUS Regum noſtrorum ſapientiſſimus, æquiſſimuſque meritorum æſtimator, cui jam pridem, & merita Tua, & virtutes eximiæ perſpectæ fuerant, ad altiorem multo gradum Te evexit, cùm iſtos titulos, quibûs hodie præfulges, & operoſa quidem, ſed honorificentiſſima munera Tibi ultro detulerit.

Hæc, & multa alia, ùt contexendæ cuivis etiam prolixæ orationi abundè ſufficiunt, ita mihi

uberem ſanè laudum tuarum copiam ſuppeditarent, niſi exploratum haberem, ſtudia Tua, eò unicè collimare, ut laudanda ſemper agas, laudibûs verò nunquam delecteris. Igitur modeſtiæ Tuœ magis, quam voluntati meæ obſequendum eſſe duxi. Erit profecto tempus, cùm etiam Te invito, viri literarum amantes, pulcherrimas illas ingenii, animiquè Tui dotes, quas nunc amamus, & miramur, poſteritati imitandas proponent. Ego vero, Vir Illustrissime, id unicum nunc in votis habeo, ut meum iſtud erga Te ſtudium, tam benevolô excipias animô, quàm propenſô illud profiteor.

LECTO-

LECTORI
FRANCISCUS BOHOMOLEC
Societatis JESU.

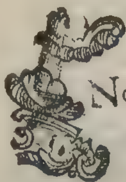

Non ignoro, multos multa ſcripſiſſe contra eos, qui præfationes ſuas, jejunîs librorum, quos edunt, laudibûs refertas, lectoribus obtrudere ſolent. Eò longiùs ab iſta reprehenſione abeſſe me gratulor, quo minus mea laude, opera, quæ in lucem profero, indigere puto. SARBIEVII ſunt: hoc dixiſſe, ſatis eſt illa commendâſſe. Quapropter, ne inani verborum ſtrepitu lectorem detineam, id paucîs complectar, quod illi non ingratum fore exiſtimo; quo pacto, ſcilicet, iſta SARBIEVII opera è tenebris diuturnis eruta, ad manus meas pervenérint.

Adamus Naruszewicius è Societate noſtra Sacerdos, non tantùm cultor ſtudioſus, ſed etiam ſtrenuus SARBIEVII imitator, qui & latina, & vernacula poëſi, pro immortalitate nomini ſuo comparanda, non irrito conatu jam pridem laborat, cùm multos Bibliothecæ noſtræ Vilnenſis codices manuſcriptos evolveret, incidit in illa

SAR-

SARBIEVII poëmata, quæ jam anno à partu Virginis 1767 Vilnæ typìs Academicìs, publico literarum commodo evulgavit. 1757?

Hoc ſucceſſu alacrior factus, non minore, quàm priùs diligentia, aliarum quoqué Bibliothecarum latebras excutere orſus, non priùs à propoſito deſtitit, quàm optatum laboris ſui fructum referret. Multa enim vetuſtate ac ſquallore oblita ejuſdem Auctoris opera invenit, mecu nqué, pro ſua, quæ inter nos jam pridem intercedit, amicitia, communicavit. Quæ cùm non indigna eſſe SARBIEVIO vidiſſem, iterum, iterumq; hortatus ſum, ne illa diutiùs deliteſcere pateretur. Nec diu luctandum mihi erat cum viro publicam literarum utilitatem ſemper, & ubiquè quærente. Enimvero, non tantum typìs vulganda mihi permiſit, ſed ſtudium etiam, operamqué ſuam, ut quantocius excuderentur, adjecit.

Magna igitur animi alacritate opus iſtud aggreſſi ſumus. Poëmatibus adjecimus epiſtolas cùm ipſius SARBIEVII, tum ad SARBIEVIUM ſcriptas, non eas duntaxat, quæ ignotæ hucuſque latebant, ſed illas etiam, quæ ſparſim variis in codicibus reperiri potuerant. Placuit tandem ad ſinem libri apponere non nullas ejuſdem Poëtæ odas carmine vernaculo non ineleganter redditas. Interpretum nomina, ſingulorum operibus præfiximus. Hìs fruere lector, & vale.

VITA

VITA SARBIEVII.

MATHIAS CASIMIRUS SARBIEWSKI illuſtri genere Maſovita, Stanislai Maſoviæ Palatini frater germanus, natus eſt in oppido Territorii Ciechanovienſis Sarbiewo *dicto, Anno ſalutis humanæ* 1595. *Avum habuit Adamum, centum & novem annos ſuperſtitem. Patrem Mathæum, Matrem verò Anaſtaſiam Milewſka. Prima litterarum rudimenta poſuit in Gymnaſio Societatis Pultovienſi; ubi quantô eſſet ingeniô, jam tum probavit inſigniter; cùm puer admodùm Lyrica Carmina factitaret; cujus rei ipſe meminit in Libri I Ode* 15 *ad Narviam amnem, qui Pultoviam præterlabitur. Cooptatus in Societatem JESU, anno* 1613 *explevit vitæ Religioſæ Tyrocinium ſub Laurentio Bartilio viro ſanctitate & ſcriptis clariſſimo. Cùm Philoſophicis diſciplinis operam*

daret

darèt Vilnæ, naturalis genii impetu ad Pòésim ferebatur, in qua deinde tantùm excelluit, ut apud omnes ejus sæculi eruditos plausum tulerit. Crosis eloquentiæ Magister Carolum Chodkievicium ejus gymnasii Conditorem, Vilnensem Palatinum, Stanislaum Kiszka Samogitiæ Antistitem, Wołłovicios, cæterosquè Lithvaniæ proceres, tum Melica, tum Heroica Pòési celebravit. In Universitate Vilnensi Rhetoricam artem explicuit; & quod summis nonnisi viris concedi solet, juvenis & nondum sacris ordinibus initiatus, informandis ad humanitatem Societatis adolescentibus Magister præfuit. Ex hac Sarbieviana Schola prodiit inter cæteros Nicolaus Kmicic, nobilis Roxolanus ex Provincia Vitebscensi, Dythyrambi illius, qui in Epicytharismate ad Lyram Sarbievii conspicitur, Josaphatidos, aliorumquè pòèmatum cultissimus scriptor.

Romam ad conficiendum reliquum studii Theologici curriculum profectus, comites itineris habuit Andræam Rudomina, apud Sinenses demortuum, & Nicolaum Zawisza; de cujus immaturo paulò post suum in Urbem adventum obitu, tum de iis, quæ sibi in via acciderant, scripsit Elegiam ad Kmicium, suum nuper discipulum, Philosophiæ tunc in Collegio Pultoviensi alumnum. Dum per Saxoniam & Marchiam iter facerent; effusus repentè è montium, silva-

ſilvarumquè latebris hominum armatorum globus, & vehicula inermium circumgreſſus, minîs & ictibûs perculſos, metu compulit ad tradendum ſibi omne pecuniarum viaticum. Interim deſtitutos omni ope ad proſequendum ulterius iter, primùm agreſtes, deinde Patres Collegii Bambergenſis humaniter exceperunt, inſtructoſquè novîs ſubſidiîs dimiſerunt.

Theologiæ ſtudia auſpicatus magnam ſibi exiſtimationem comparavit. Ea tamen ſtudia interdùm intermittebat, ut genio ſuo aliquantisper indulgeret, & Pöeticam excoleret. Quod eo ſucceſſu fecit, ut Theologiæ alumnum ſe ſimul diligentem, & Pöëſeos Profeſſorem præberet non inutilem. Quippe quæ Vilnæ de Acuto *&* Arguto *conſcripſerat, hæc eadem poſcentibus amicis Romæ prælegere per Auguſtum & Septembrem inſtituit, non ſine magna plaudentium Romanorum frequentia. Hinc facilè venit in amicitiam doctiſſimorum virorum, qui tunc Romæ verſabantur; præſertim Tarquinii Gallutii, Famiani Stradæ, Vincentii Guiniſii, Alexandri Donati, Franciſci Bentii, Stephani Menochii, quorum ille nomina carminibus ſuis conſecravit. Neque Romanorum tantùm, ſed Tranſalpinorum etiam eruditorum hominum amicitiam & laudes promeruit; inter quos principem locum occupant jure meritò, Erycius Puteanus, Balthaſar Moretus, Joannes Bollandus & Dyoniſi-*

onisius ille Petavius, ad quem Parisiis tunc degentem plures epistolas dedit. Quo in eum animo fuerit Urbanus VIII, ex pluribus benevolentiæ indiciis ab eruditissimo hoc Pontifice Sarbievio exhibitis facilè constat. Non tantum eum laureâ pöeticâ ornavit, & abeunti in Patriam numisma aureum ad collum suspendit; sed etiam, cùm Breviarii emendationem procuraret, in hymnis quibusdam castigandis & ad leges metricas revocandis, vel novis etiam condendis, operâ ejus usus est feciliter. Mirum profectò est, quod Resnellus Gallus in sua de Pöetis Laureatis dissertatione, quam Volumini X Monumentorum Humaniorum Litterarum inseruit, asserat: neminem Pöetarum ab Urbano laureâ pöeticâ decoratum fuisse. Certârunt quoque in amando ornandoque Sarbievio Italiæ Principes, Franciscus Cardinalis Barberinus, Paulus Ursinus Bracciani Dux, ad cujus ille villam per ferias Septembres secedens, amœnitatem agri eleganti carmine commendavit.

Præter Pöeseos laudem, insignem etiam Antiquitatis cognitionem consecutus est. Visebat comite & Mystagogo Alexandro Donato vetustissima Romanæ Urbis monumenta, arcus triumphales, obeliscos, amphitheatra, delubra: inspiciebat numismata, in ære ac marmore spirantia Deorum simulacra, & quibuscunquè rebus studium Antiquitatis mirificè illustratur.

Hinc

Hinc fundamenta jecit eruditi operis de Diis gentium, quod in Patriam redux quatuor libris est complexus. Româ Florentiam profectus, epigrammata aliquot in nomen Malaspinæ Rectoris Collegii, in Statuas Ciceronis, & Joannis Caroli Chodkievicii, quas in hortis Mediceis observavit, conscripsit.

Redux in Poloniam per montes Carpathios, Vilnæ iterum Rhetoricam bienniô, deinde trienniô Philosophiam, tum quatuor annîs Theologiam Scholasticam cum singulari laude prælegit. Sublato è vivis Sebastiano Łaiszczewski accitus est Varsaviam, ut Oratoris sacri & Theologi Regii munus præstaret, iam ante Vladislao IV. probè cognitus, & à Proceribus commendatus. Cùm laureâ Theologicâ in præsentia Regis, Sororis Regiæ Annæ, Legati Romani Pontificis, in templo D. Joannis à Jacobo Lachowski, Præside Provinciæ ornaretur, detraxit Rex digito suo annulum, eoque novum Doctorem per Joannem Gembicki Regni tabulario præfectum inaugurari voluit. Hoc Principis litterarum amantissimi monumentum in Collegio Vilnensi Academico asservatur.

Quæ fuerit Sarbievii in Aula Regia vivendi ratio, quæ modestia, ex epistolis Lubienscii infra appositis luculenter patet. Intentus muneri imposito, quod gravissimum onus sine collega laborum per aliquot annos sustinuit, Deo

Mu-

Musis, paucisque amicis vacavit, nunquam beatior, nisi cùm solus ageret. Amœniorum tamen literarum studia, monente Lubienscio, amicorum maximo, interdum recolebat. Comes itinerum Regiorum. comes venationum, cùm aulici feras in silvis insequerentur, ille in vile aliquod tuguriolum secedens, Silviludia scripsit, opus novo pòëseos genere & metro compositum. Redux cum suo Principe è Thermis Badensibus quidquid temporis à dicendis sacris orationibus supererat, in Lechiade polienda impendit. Demum pertesus aulæ, & in solitudine religiosæ domûs procul à strepitu, procul à curis profanis & invidia mortem præstolari tantopere desiderans, dimissionem à Rege obtinuit. Festinanti abire Varsaviâ, Procerum quis nescio cupiens Mathiam è suggestu verba facientem audire, orat Regem, proficiscentem ne dimittat ante, quàm ipse concionantem audierit. Paruit iussis Principis Sarbievius, sed suo fato. Relictâ quippe cathedrá tam acerrimis cœpit torqueri capitis doloribus, ut nescio quam guttam (sic enim ipse querebatur) in cerebrum desuper labentem cum ingenti totius corporis horrore sentiret. Urgente malo & medicorum artes superante post triduum mortalitatem exuit magno omnium mærore, die 2 Aprilis, sæculi Annô supra millesimum sexcentesimum quadragesimô, ætatis quadragesimô quintô nondum expleto.

In pervolvendis veterum Poëtarum monumentis mirè fuit assiduus. Horatium Pindarum cæterosque Lyricos familiarissimos sibi fecit. Repertus dicitur Drohicini in Bibliotheca PP. Soc: Virgilius, ad cujus calcem ipse notaverat, quoties unumquemque Poëtarum perlegisset: Virgilium sexagies, cæteros decies & amplius à se perlectos testabatur. Græcæ linguæ non ignarus, Gallicæ etiam perdiscendæ, quæ tum in aula Regia cum adventu Caeciliae Renatae plurimùm vigebat, operam dedit; quemadmodum ipse mentionem facit in epistola ad Lubienium his verbis: Popularis istius linguæ studium, in quo nunc necessariò versor &c. *Quod perperam à quodam vitae Sarbievianae scriptore de lingua Polonica intellectum est; quasi Sarbieuius Litvanus esset, & linguae Polonicae penitus ignarus; cùm utraque haec gens unum idemque idioma habeat, & barbara illa veterum Litvanorum loquendi ratio plebi tantùm in quibusdam provinciis Litvaniae sit cognita. Temporis erat parcissimus, si quid insomnis noctu non infeliciter cogitabat, statim id in tabulam lectulo appensam referebat, ne irrepente somno memoriâ excideret. Cum excellentia ingenii conjunxit insignem morum simplicitatem. In Christum Crucifixum, in Virginem Deiparam peculiari amore ferebatur. Paupertatis Religiosae cultor eximius. Praesidi-*

bus

bus suis carus, quia mitis & obsequens. Ut erat judicii maturi, atque in suis propè nimii, saepe cùm vix horae intervallo tempus dicendi pro concione distaret, ad Praesidem accedebat, ut is decerneret, quid sibi deligendum esset ex iis, quae animo concepta in chartam ordine redegerat. Quod Divina Providentia per ora plaususque hominum totam ejus vitam deduceret, adscribebat ille huic exercitationi, quòd nunquam ullum suorum superiorum ex destinato contristâsset. Caeterùm, qui de Sarbievio plura scire voluerit, legat vitam ejus conscriptam Dresdae à Lebrechto Langbeinio: *Historiam Provinciae Litvanae nuper editam à* Stanislao Rostowski *Societatis nostrae Sacerdote: Opusculum de scriptoribus Societatis ab* Alberto Kojałowicz *elaboratum; ex quibus nos fontibus aliqua hìc summatim delibavimus.*

MATHIÆ

MATHIÆ CASIMIRI SARBIEWSKI

Societatis JESU

OPERA POSTHUMA.

IN NUPTIIS PETRI TRIZNÆ *cum* SOPHIA WOLLOWICIA

CARMEN.

MDC XXI.

Eſt locus æterno quem prætereuntia motu
Aſtra terunt; infra vivis obſeſſa favillis
Ardet, & impaſtos late domus aggerat ignes.
Huic intertextis ſuperimminet aurea ſtellis
Regia ſidereos curva teſtudine cætus
Agglomerans: ſubter roſei laquearia cœli
Didita finitimam terrent incendia Lunam.

In medio ſacris Præſes Concordia tectis
Emicat, & gemino ponit diſcrimina Mundo.
Intus inauratis repetita cubilibus ardent
Lumina: nunc fixi per eburnea cruſta pyropi
Effundunt ſplendore diem: nunc colligit atro
Cæruleus livore chalybs: nunc verna ſmaragdus
Lumina mentitur: vitreo nunc corpore denſum
Anguſtant cryſtalla diem: ſed plurimus auro
Spargitur, & late per tecta refulgurat ignis.
Ipſa domum placidâ Concordia fronte ſerenat
Illuſtri ſuffulta toro: rubet ebria fuco
Veſtis, & aurato dimiſſi carcere crines.
Illam multiſido circumnitet Iris amictu,
Et picturatâ prægnantia nubila zonâ
Subligat, ingenteſq; negat crebreſcere nimbos.
Ponè Semiramio flagrans Hymenæus in oſtro,
Concordes thalamis tædas, ignemq; maritum
Prætendit dextrâ: circum Choreæq;, Decorq;
Ingenuiq; Sales, & amæno Gratia vultu
Cæſariem per colla vagam, flavumq; decori
Suggeſtum criſpant capitis: ſtudet ipſe pudicis
Floribus, & caſto contexere vimina vere.
Nam modò virginibus nardis, modo cælibe thymbrâ
LILIA ſubſtringit, modò verſicoloris anethi
Exuvias, raptumq; roſæ miſcebat honorem.
Illum ſutilibus dum necteret aurea nodis
LILIA, Trizniacæ florentia LILIA gentis,
Imperat acciri placidis Concordia dictis.
At puer impexis circumſtipata liguſtris
Serta rapit, celerans greſſum, pictoq; ſuperbam
Murice verrit humum: tenero placidiſſima vultu
Adloquitur Mater venientem, & talia mandat.
Nate meæ vires, cui connubialia curæ
Fædera, ſcis credo quæ noſtra per omne poteſtas
Impe-

Imperium pateat; ſeu quà ferus explicat ignes
Mulciber, & trepidæ tangit confinia Phæbes,
Seu quà pelluſtres liber domat Aeolus auras.
Quid memorem latè domino populata tridenti
Æquora? perſpicuas hyemes, ſortita ſecundum
Regna Jovē? gelidis quid promptos fontibus amnes,
Quæqué procelloſas acies, & roſcida volvunt
Agmina fæcundis affines nubibus undæ?
Quid ſegnes Cybeles oras, imoqué tenacem
Orbe plagam; duplici quam ſol circumſpicit ortu
Avius, & mediam bipolus tranſuerberat axis?
Hic varias diſpenſo vices. nunc albet in omni
Canities hyberna ſolo, mutatqué jacentes
Pallor agros: nunc Sarmaticis animoſa pruinis
Bruma vagos vitreis inſternit pontibus amnes:
Nunc teneram ver crinit humum: nunc induit æſtas
Meſſibus: Autumnus nunc mitibus aggravat uvis.
Quin etiam miti dum lævigat æquora curru,
Et per inæquales vehitur temone procellas
Me longe veniente, Thetis demandat iniquis
Exilium ventis: placidis irrepere tonſis
Ipſe ſopor, leneſqué volunt dormire procellæ,
Noſtra procelloſis quoties manus imperat undis.
Præterea toto pugnantia ſemina mundo
Tempero. ſubmittunt proprios elementa furores,
Et conjuratas in mutua prælia vires
Imperiis fregere meis. humentia ſiccis
Aſtrinxère fidem, jurarunt frigora flammis.
Quin etiam populos, & debellata Tyrannis
Mænia, captivas urbes, populataqué late
Regna ſacroſancto ſocialia fædere ſervo.
Gentibus hinc Leges veniunt, varioſqué ſecuta
Plebs diverſa ſtatus. his cœlitis otia vitæ
Et ſecura placent vanarum oblivia rerum.

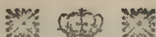
Illis ſub galea longo caneſcere Marte
Sedit, & æquævam thorace effundere barbam.
Immotæ leges alios, æternaqué poſcunt
Conjugii ſancita & ineluctabile vinclûm.
Et nunc Illuſtri ducens ab origine nomen
Triznius, & magna ſatæ Vellovicias aula
Caſta volunt teſtes in fœdera jungere dextras.
Ergo age, junge citos volucri temone jugales
Et fauſtas inviſe domos, ſacroqué favore
Arcta maritales in vincula ſtringe ſavillas.
Quin etiam cultus, & connubialis lætus
Feſta para, menſaſqué pio largire paratu.
Sic Mater. Matri roſeo ſic filius ore:
Excelſam genitrix ſobolem ſubmittit amico
Illuſtris Fortuna jugo: qua voce recentis
Enumerem laudes nativaqué dona mariti?
Talis in Argivas Hector mucrone cohortes
Emicuit: talem fugiebant Troica Pyrhum
Agmina; cum denſo volitantis fulmine teli
Laomedonteæ repulit convitia Troiæ.
Huic & Echionius ſua ſuppoſuiſſet Arion
Terga, ſagittiferas ſuper aſſilientia turmas.
Quiquè repentinos prævertitur aliger Euros,
Bellerephonteæ ſonipes auditor habenæ
Hortantis plauſus ac imperioſa tuliſſet
Verbera. nam quis eo frænorum lege ſuperbos
Agglomerare gradus, ſegneſquè relinquere ventos
Ocyor? immotam veluti ſera tergora ſedem
Occupat, & portantis equi decreſcit in artus.
Talem illum genitrix nuper gaudentia propter
Flumina, mirantis vidi ſuper aggere ripæ,
Dum volucres properè ſuper arva patentia curſus
Explicat, innumeroquè premit ſpatioſa rotatu
Jugera: ter periere viæ, ter adorta reverſum

ula

Ungula ſtravit iter redeunte per ardua gyro
Culmina: ſpectabant hilares de monte Napeæ,
Et Litavæ Driades, & vilia numina Fauni
Feſtivis equitem circum ſonuere choreis.
Quis reliquas juvenis laudes, generiſq; vetuſtam
Enumeret retro ſobolem? dimiſſus ab illa
Stirpe tamen fuerat; cujus Novogroda ſub armis
Biſtonias acies, effrenoſaque Scytharum
Eluſit rabiem, & victricia retulit arma.
Hujus ego ſerum per plurima luſtra nepotem
Ingenuis dono thalamis, & ſorte beatæ
Conjugis. o quantos nova nupta meretur honores
Quos aditus illi laudum? quo detonet orſu,
Nutat, & ambiguo facundia fluctuat ore,
Verbaquè cunctantes acuunt ſub pectore curas.
Hinc me collectæ rapit alta modeſtia frontis,
Inde verecundo certus ſub ſanguine candor
Et Pudor, & niveos diſtinguens purpura vultus.
Virgineis quæ forma comis! quæ vertice regnat
Majeſtas! quoties bifidum religantur in orbem
Ingenui crines, & caſtigata magiſtro
Pectine cæſaries. ſic ſumma cacumina nodis
Lilia ſubſtringunt, cum pubeſcentia primo
Flore coronantur, quæ manè tepentius Auſter
Et matutinis aluere vaporibus auræ.
Quid vigiles nuptæ curas, docilesquè labores
Enumerem dextræ? ſtudiis operata Minervæ
Stamina, Sidoniisquè vagas erroribus artes?
Sæpe quidem, Mater, referentia texta videbam
Penè locuturas adiecto flamine formas,
Ipſa ſua, quas ſcripſit, acu: ſed nobile nuper
Stamen & artifici deductas pollice fraudes
Obſtupui, quas ipſa ſacras appendit ad aras,
Divorumquè pios juſſit obnubere vultus.

Illa

Illa nec egregii generis, ſtirpiſquè decora
Luce caret. memorat longè demiſta propago
Et decus, & ſævis Mavortia ſigna trophæis.
Hinc æquum fædus, proavitaquè fama maritis
Tollitur arce pari, ſimiliquè ſupervolat alâ
Mirantes terras. quantùm premit ille potentes
Heroas, tantum conjunx heroidas exſtat.
Ergo verecundo conjungere pectora nexu
Amoorum ſors æqua cupit, menſiſquè ſuperbas
Inſtaurare dapes. noſtris adlabere tantum
O genitrix votis, ſacroſquè ordire labores.
Dixerat, ingenuumq; fovens ſuper ora tumorem
Riſit, & inſvetis accendit lumina flammis.
Olli purpureos ſubmiſit ad oſcula vultus
Mater, & hærentem blandis circumdedit ulnis.
Tum pictas humeris veſtes, capitiquè coronam
Ipſa locat, pingviquè comam deducit amomo.
Et motus, greſſumquè docet, iuſſoſquè frequentat
In puero laudans mores, mulcetquè ſcientem-
At Pudor in niveas effuſo ſanguine malas
Virgineam incendit faciem, ciliiquè ſerenos
Adcomit nutus, & apertæ frontis honorem
Explicat, inde ſuo tranſlata monilia collo
Appendit. dulci laſſatur pondere cervix,
Et picturatos torques adverberat artus.
Nec minùs & Choreæ, laxæ modo tegmina pallæ
Subſtringunt zonis, teretis modo dente pyropi
Vela, Cythæreaſquè vetant deſcendere veſtes.
Lætitiæ retro circumplaudentibus alis
Auricomum rapiunt agmen, vexantq; modeſto
Pectine: ceu Boreæ cum debellatus amicis
Africus irrupit campis; non amplius udo
Imbre gravis penniſquè ſonans, adſibilat herbis
Blandius, & teneros depectit flatibus agros.

Hæc facilis læto proſpectans GRATIA viſu
Diſcebat ſacros habitus, arteſquè notabat;
Quo veſtem laxare ſinu, quas ſcribere rugas
Veſtibus, intonſum quo derivare cacumen
Deſcenſu, pallam quo circumflectere gyro,
Quo deceat nodo laxos revocare capillos.
Sic (ait) egregiam feſtivo tempóre nuptam
Hac ornabo manu: ſic demigrante capillo
Æquatos humeros, alternaq; brachia ſpargam:
Sic interpoſito plaudam devexa monili
Pectora: ſic imo cingam veſtigia lymbo.
Interea ſacra properans Hymenæus ab arce
It notam viſurus humum; quà Vilna futuræ
Lucis adornabat genialibus orgia feſtis.
Adſiliunt famuli, niveiſquè tapetibus altos
Inſternunt properè currus, flavoſquè jugales
Lora ſubire jubent. tum ditibus aurea frænis
Cingula, lucenteſquè trahunt per tergora zonas.
Accurrunt comites CHOREÆ, Moreſquè, Decorquè
LÆTITIÆ faciles, & amœno GAUDIA vultu,
GRATIA, facundiq; SALES, & denſa PUDORUM
Agmina. multa quidem properabat turba locorum
Sidereis hæſura rotis, ſed ſeligit omni
Ex numero paucos Hymen; reliquoſquè ſeveris
Nutibus, & ſummæ depellit verbere virgæ.
Tum verò ſeſe ſupremi vertice currus
Collocat, & volucrum curſus moderatur equorum.
Illicet ut Litavas nemoroſa per avia valles
Conſpexit, lætiquè nitentia tecta Slonimi,
Omne Deum vocale nemus circumſalit, omnes
Alituûm latè circumplauſère catervæ.
Tum verò liquidi queſtus, aviumquè canora
Prælia demulcent auras, brumaquè ſtatutum

Carmen & argutis reſonant convitia ſylvis.
Hic deſolatas aſſantur acanthides ornos,
Hic Pandioniæ volucres, nemorumquè magiſtræ
Dauliades mœſtas ſolantur murmure pinus.
Alterniſquè canunt, montes, freta, nubila, valles:
Hymen, ô Hymenææ Hymen ades ô Hymenææ.
Donec ad optatam Zephyris velocior aulam
Appulit. arriſere fores, arriſit ovanti
Ipſe locus, madidiquè ſacro nidore penates.
 Ingreditur prior ipſe domum; tum cuncta ſereno
Irradiat viſu, tectiſquè potentis alumnæ
Prodigus æthereum latè diſpenſat honorem.
Amplius & tignis radiat iubar, amplior ædem
Sol habitat, tenuiquè affligens lumina vitro
Aurea ludentem iacit in laquearia flammam.
 Sublimis ſolio PUDOR imperat. aurea iuxta
Lilia, TRIZNIACÆ florentia LILIA ſtirpis,
Quæ triplici quondam mater Concordia nodo
Nexuerat, caſtis demandat dona maritis.
Accurrunt CHOREÆ celeres, latequè pudico
Flore pavimentum ſternunt, aut agmine facto
Pulverulenta cavis everrunt nubila pennis.
 Ipſa manu tenera formoſos GRATIA poſtes
Pingit, & Elyſiis inſcribit limina ſuccis.
Tecta Sales obeunt, & amicæ cornua menſæ
Compoſitis cinxêre choris: at ſana Voluptas
Facundos ſedet ad cyathos & ſobria vina
Temperat, affusâquè iubet manſveſcere lymphâ.
LÆTITIÆ diverſa tenent. pars occupat altas
Aſcenſu ſedes; ubi plumbeus ordo feneſtras
Colligit, & lucem per aperta palatia vibrat:
Pars picturatis lucentia texta trichoris
Incerta rapuêre manu: pars limina ſervant.

Sic

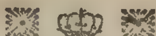

Sic ubi nectarei populatæ germina floris
Artifices mellis per Hymettia rura catervæ
Delatæ Zephyris patrios subiere penates
Densentur reduces. illæ natale pererrant
Hospitium, pingvesquè domos: hæ patria fidis
Tecta fovent cuneis: illæ præsepia cari
Liminis, & vigili portam statione tuentur.

IN NUP-

IN NUPTIIS
JOANNIS RAKOWSKI
FILII CASTELLANI VISNENSIS
cum
CATHARINA EUGENIA
TYSZKIEWICIA
Filia
JANUSSII SKUMIN
TYSZKIEWICZ
NOTARII M. D. LITVANIÆ.
A. MDCXX.

CARMEN
AD PARENTEM SPONSÆ.

O VIR Avis atavisq; potens, quem nescia virtus
Funeris, in mediis sublimem laudibus altum
TYSKIEVICIADUM generi dedit: inclyte gestis,
Inclyte consilio; seu cum Mavortia bello
Castra calent, seu cum placidam Pax crispat olivam.
Te Moschus validam ducentem ad signa cohortem
Fulmi-

Fulminea metuendum haſtâ, ferroq; potenti
Vidit, & ingemuit. Te perſidia Svecia Regi
Dum negat aſſenſus Hæredi, obſtatquè furendo
Senſit Janussum: ſenſit præſtantibus armis
Skuminidæ virtus quantas daret ignea clades.
Cum jugulum peterent civiliæ prælia Regni,
Triſtis & infauſtas ſereret Diſcordia flammas,
Cognatæquè acies, victrici, in viſcera, quondam
Corruerent dextra; quantum Sapientia doctis
Nata ſcholis, ſemperquè libris nutrita legendis
Poſſet, ſangvineis audax concurrere ſiccis.
Scit Sigiſmundus, ſcit magni curia Regis,
Agnovit fidamquè manum, mentemquè benignam,
Ponere non timidam patriæ pro nomine pectus.
Triginta teſtes anni, quos Regia vidit,
Dura laboratæ tolerantes munera vitæ.
Et reor, exhauſtos numerabis grata labores
Patria, cultoremquè tuum, converſa, benigno
Reſpicies oculo. vel ubi ſera ruperit annos
Atropos, & ſcindet maturæ fila ſenectæ,
Poſthuma fama viri dicet per Lechica regna,
Perquè oras Litalas. virtutem, & digna labore
Præmia. nunc autem conſvetus Apollo ſeveras
Explodat curas, & fractos leniat annos,
Leniat, & claro veniens de ſangvine natæ
Eugeniæ virtus, quam nunc Rakovius heros
Clarus avis, clarus Muſis, & nomine clarus,
Jungere & unanimi gaudet concurrere dextrâ.
Aſpirate poli cœptis, Caſtorq; benignis
Provehat auſpiciis, & amico rideat aſtro.
Hoc tibi noſtra domus, genitorq; precatur amico
Joannes, Janusse animo: concordia felix
Rakovio Eugeniam ſociet. ſit dextera conſtans,
Certaq; ſperatæ promittat fœdera pacis.

POEMA

POEMA AD NEOSPONSOS.

Concordes animos; & amicæ fortia pacis
Fœdera, concordi Muſa cano. Dirige vocem
Melpomene, placidoquè fave Concordia vultu.
Eſt locus: aurati quem cingunt undiquè ſoles
Innubeſquè micant luces; hunc nulla ſevero
Turbat hyems flatu, diſcordia iurgia nullæ
Thraces agunt animæ; namq; umbris mollibus iſtic
Invitata ſuam fecit Concordia ſedem.
Florida planities Zephyro contenta colono
Fundit opes virides, & amœni gaudia campi
Provocat: indulget grati clementia veris,
Largaquè diſperſos mentitur Flora colores.
At nemus & lætis ſylvarum ſcena theatris
Circuit egregio defixa palatia campo.
Hic volucres cantu noctemquè diemquè fatigant
Inclinante umbra; qua frondibus arbor opacis,
Hoſpitium certat ſociare, tumentquè virentes
Lætitiâ ſylvæ, nimiumq; rigeſcere ſolem
Præcipiunt, franguntq; Æſtatem, obſtantq; calori.
At Bellum (tetrico diſcors in carcere Bellum
Induit invito victricia vincula collo)
Sangvineos torquens oculos, nunc increpat haſtam
Jam pigram, & nullum ſpirantia cornua Martem,
Jam gemit & vacuâ reſpectat in aera dextrâ.

Hi

Illi torva oculos paſſis Audacia dextris
Aſſidet, Impietaſquè ſuo ſatiata cruore,
Et Dolor, & Parthis Vindicta armata ſagittis.
Hic variis diſcreta locis, diſcreta figuris
Signa ſolent rerum. levitas quibus adjacet, auras
Vertice reſpiciunt: gravitas quas deprimit, imæ
Ima petunt: pariter junguntur & humida ſiccis,
Mixtaquè ſimplicibus. Tali ſedet aurea tecto
Lætaquè florentes Concordia temperat annos.
At domus interior, fervet coëuntibus extra
Agminibus, ſtrictumquè Deas vix explicat æquor.
Hîc lætæ Charites, & Oreades, albaquè vultum
Gratia, prætendit dextrà felicis olivæ
Pignora, dilectæ ſignum lætabile Pacis.
At circum Plauſus & honeſta fronte Choreæ,
Lætitiæquè leves, & mulcens Muſica ſylvas
Cantibus, & ſolitæ neſcire ſilentia chordæ, (ces
Garrula plectra ſonant, cytharæquè per arva loqua-
Criſpato carmen nemori ſylviſquè loqvuntur.
Et Luſus, caſtiquè Sales, immixta lociſquè
Gaudia; (flat Zephyris invecta faventibus æſtas)
Conſociant hilares per amœna palatia greſſus.
Omnibus ex oculis ſpirat pudor: omnibus almâ
Lætitiâ frons alta tumet, ſertiſquè pudicis
Sydereoquè virent enodes vere capilli.
Hîc hilares luces & nullo turbida limo
Gaudia prorumpunt: maculari caſta nigranti
Neſcit fæce dies: Dominos Concordia nutus
Temperat, & niveas decurrere præcipit horas.
Exultant comites, & vità Neſtora ſerum
Præcurrunt, caſumq; premunt, ſortemq; malignam.
Nunc choreis, nunc illa jocis, plebs mollis amorum
Indulget, queruloſquè procul jubet ire dolores.
Hîc ut forte ſuum curſu præverterat agmen

Lætitia, auratis credebat murmura ſylvis,
Et teneras avium pronâ bibit aure querelas.
Interea Rumor Litavis dilapſus ab oris
Pictus acu chlamydem, vigilantia lumina torquens
Mentituſquè Argum, celeri juga florida curſu
Prævolat, & reſonum diſpenſat in aera murmur
Lætitiam ære vocans, & honeſti Gaudia vultus.
Illa volat ſuccincta togam: diſperſa capillos,
Conſtitit: obſervat voces, juga corripit, auras
Explorat; quis Miſenus, quis mulceat aures?
Ecce iterum Rumor ſponſalia læta canebat
Eugeniæ TYSZKIEWICIÆ, clariquè JOANNIS
RAKOWSKI, lætus ſonſalia læta canebat.
Excipiunt ſaltus, & ſylva remurmurat ingens
Voce laceſſita, & valido clamore vocata,
Reddidit extemplo mutilis ſe vocibus Echo,
Echo, quæ reſonis ducit ſub vallibus ævum
Gramineo dotata thoro, fingitquè per auras
Reſponſa & voces fallax imitatur heriles,
Trunca labris, conſuſa oculos & vertice trunca.
Ergo dum Rumor ſponſalia læta canebat
Eugeniæ TISZKIEVICIÆ, ſponſalia; reddit
Hæc: alia: & certat magis importuna ſceleſto
Murmure: ſic illam vulgum docuiſſe ferebant,
Invidiamquè trucem; lætis quæ tabida rebus
Corde ſuo ſaturata rubet. ſponſalia Rumor
Reppetit. Echo aliam magis importuna canebat.
Ecce autem valleſquè inter, ſylvamq; profundam
Arboream & plebem Crux ſe Regina ferebat,
Inſignem criſpata comam, criſpata coronam
Sydeream, te Echo quærens te pulvere toto
Vociferans. fugit, ex oculis, fugit avolat Echo.
Avolat, & vinctis equitat per cærula Cauris.
Parte aliâ dum forte feras, turbamquè coercet
Villo-

Villoſam, & prædas aſtris ſcrutatur amicis,
Audiit, & mutilas mirata eſt Luna querelas.
Cervabus volat ergo ſuis invecta per umbras
Arboreas, te Echo quærens; nec repperit ullum
Auctorem vocis. poſtquam tamen illa vocata,
(Neſcia frenatam religare in vincula vocem)
Prodidit, inſidiaſquè loci vox ægra retexit;
Sic indignanti Crux, Lunaquè detonat ore:
Quis te tam falſis ſylvis diſpergere voces
Invida, cæca Echo, dirum quis fingere murmur
Diſcipulam docuit? Sponſalia læta KAKOWSKI
Eugeniæ TISKIEWICIÆ Cruce & auſpice Luna,
Jam ſecurus obit, jam parta Virgine gaudet,
Tunc pares turbare animos, turbare petitum
Fædus & optatæ confinia rumpere pacis
Niteris? & falſâ ſic ludis imagine vocis?
Credo tibi ſopitus amor, ſuppreſſaquè flamma?
Narciſſi tibi vivit amor, nec flamma quievit!
Cede ferox ſylvis, vocem preme, viſito ventos.
Hoc nemorum præfecta tibi, Reginaquè ſaltus.
Lunaquè, Cruxquè. jubent, & certas nunciat iras.
Dixerat illa leves perterrita ceſſit in auras.
Jam minor atquè minor, dominiſq; exterrita verbis
Alba genas, antrum Nihili crudele petivit.
Et jam nox piceis invecta per aera pennis
(Urget enim ſenium laſſi ſub fine diei)
Nigra comam, pullata togam, ſtellataq; vultum,
Multivagas picto disjiecerat æthere ſtellas.
Stabat, & in viridi demerſerat æquore plantam
(Tantus amor ſpectare polum pictumq; decoris
Syderibus campum) cupido Concordia vultu
Sydereas viſura faces, igneſq; minores.
Stant circum natæ volucres, & Gratia triplex
Cincta comam lauro, Tyrioq; coruſca ſub oſtro,

Et

Et Jocus, & tenero florentia Gaudia vultu,
Atquè hic quod certo Rumor diſperſerat ore,
Lætitia auditum repetebat in agmine murmur,
Disjectamquè Echo, ſylviſquè valere relictis
Extorrem Nihili trepidantia tecta ſubiſſe.
Hæret inaſpectu cunctis polus, omnibus aſtra
Abripiunt oculos: Concordia at ipſa canebat
Ut crudele chaos, formidatiſquè tenebris
Armatum Nihilum valido Sapientia motu
Diſpulit: ut mediis Ordo proceſſit ab undis,
Impiger ad nutus: ut pulchro ſydera gyro
Ingenteſquè poli ſteterunt ſermone vocati,
Primaquè naſcentis fota eſt Infantia mundi.
Et ſimul illimem per gemmea jugera Pontum
Qui vitreis laſcivit aquis, & in æthere ludit
Erydanum, digito monſtrat ſociabus amico.
En TISZKIEWICII decus immortale coruſcat
Sangvinis (adloquitur) nunquam bonus ille ſitire
Ardet, ut æſtivi latrator Syrius aſtri
Edidicit: reprimit ſolem, fæcundus amœno
Gurgite ſolatur campos, ſanatquè peruſta
Gramina, & innumero gemmarum pondere gaudet.
    Quin etiam tacito rutilantia lilia campo
Proſpicit Eliſii. ſalvete (exclamat) amico
Lilia digna polo, ſuperis bene lilia digna,
Paciadum gentis: cedunt nunc illa Rakowſki.
Non Pæſti fœtus, nec vos brevis educat hortus
Heſperidum. vos prata poli, vos candida comunt
Gaudia, digna polo, cœlo bene lilia digna.
    Interea claro figunt dum lumina cœlo
Et vaga purpureis ſcintillant ſydera ſignis;
(Mira cano) totus lætis concentibus æther
Miſcetur, plaudit polus, & ſtellantia ovanti
Agmina vertuntur gyro, plauſuſquè frequentant.

Ipſaſq;

Ipſaquè iam feſtas meditatur Luna choreas,
Nunc quaſſans cornu auratum, ſe reprimit, atquè
Cunctantem vetat ire pedem, modo gaudia rurſus
Abripiunt, volat ergo celer diffuſaquè plauſu,
Lumen agit latè, totoquè extenditur ingens
Aere, formoſumquè rotat per ſydera cornu.
Evigilant campi, ſurgit nemus, altaquè Divam
Æquora mirantur, Dominam quæ gaudia noctis
Præcipitent? quæ cauſa vocet geminare choreas?
Aſt alia de parte Cruces per ſydera ternæ
Diſcurrunt ducibus ſtellis, placidoquè triumphant
Agmine, & innubem nox provocat æmula ſolem.
Expectant comites Divæ, cupidæq; requirunt
Eventum, nequeuntquè expleri tanta tuendo.
Sic ubi præcipiti dubium certamine campum
Corripuêre acies, & alienis bellica ſignis
Tempeſtas, dubiuſq; volas Gradive per æquor,
Quæ ſpectatores oculos quæ gaudia paſcunt!
Arrectæ pendent ſpes, exultantiaquè haurit
Corda labor; ſic Lunam illæ videre volantem.
Ecce autem ſtellæ concordes lucida jungunt
Agmina, conviſitquè ſuas tres una ſorores:
Excipiunt ſeſe faciles, tacitoquè ſalutant
Murmure. tum mediis circumnitet annulus aſtris
(Agnovit preſſitq; piam Concordia fraudem)
Sydereis nitidus radiis, ingenſquè ſuperbit
Æthere majeſtas: rata Luna niteſcere Fratrem
Advolat, & cornu ſumma de parte pependit.
Huc etiam coïere cruces, coïere quaterna
Sydera & ingentem ſenſit polus omnis honorem
Diffundi, mediumq; actis Phaetonta tenebris
Fulgere, tum tenerâ plauſit Concordia palmâ
Et roſeas diffuſa genas, ſic aſtra laceſſit.

Eſtis io ſuperi quando! concordia cerno
Sydera, concordem Lunamquè Cruceſq; benigno
Ire polo! unde Cruces? cǒeunt, quo ſydera motu?
(Excipiunt comites) quid pulchro Cynthia vultu
Quid notat? ô mater cupidas ne ludito mentes.
Annuit, & placidis retegit Concordia dictis:
Crux hæc terna (notat digito) quæ luce ſerena
Purpurat, hæc clari clariſſima ſtemmata geſtat
Rakovii generis; cujus de ſtirpe Joannes
Quantus! quantus adhuc primo vel flore juventæ!
Quas non ille plagas, quas non penetravit ad oras
Igneus, ut magno diſperſam prendere mundo
Aurea te canis poſſet Sapientia curis.
Pariſiæ videre Deæ, Germania vidit
Ingenium juvenis felix, altæquè benignam
Temperiem mentis, tuq; incylte gloria magni
Wladislae Patris (cujus memorabile robur
Moſchus & attoniti vidit domus alta Smolenſci,
Quantus equis, quantuſq; armis, quantuſq; per arva
Magnanimo validum ſpirares robore Martem)
Spectaſti Princeps, quantas natura Joanni
Ingenii conceſſit opes, & quantus Apollo
Mente ſedet, qualis decurrit lactea linguæ
Copia, permulcens, bellatoremq; tumultum
Excutiens, frangenſquè minas pro Principe caro
Explicitum mediis pectus ſacrare pericliſ,
Herculeum pectus, doctum calcare timores.
Regius hunc dignatus Amor, dignatus Honorquè,
Lechiacos inter proceres ad magna vocatum
Munera, ſublimi conſiſtere juſſit in aula.
Ecquid Adalbertum tento memorare Parentem?
Plocia ſcit, pangentq; ſuas per ſæcula laudes,
Plociades Nimphæ, quà Viſtula lympidus agros

Perla-

Perlavat. his clarus vivit Capitaneus oris
Neſcius in mortem; ſcit Viſna, gemitq; Parentem
Abreptum (quantum tetricæ violentia Clothùs
Sæva poteſt) gemit abreptum, ſed nulla preeſſe
Sæcla tuæ poterunt pie Caſtellanee famæ:
O quantum Regi Charus, tibi patria quantum!
Quid Sophiæ matris retegam genus, altaq; gentis
Lumina Paciadum? percurrit gloria terras
Nicolei, & ſuperos rimatur adire Penates.
Illum Italæ gentes, illum Polonia dicet.
Paſtoremquè ſuum dives Samogitia dicet.
Et Petrum ſua laus ornat, gratæquè Camenæ
Ingeniumquè viri: clamant & Martia bello
Dextera, Kircholmi tumuli, plaga Livonis armis
Territa, Religioquè pios experta favores;
Candida quæ Divi ſurgit de nomine Marci,
Haud ingrata polo. tali RAKOVIUS heros
Majorum virtute nitet, ſemperquè nitebit.
Atq; hic plura loqui Concordia læta parabat,
Gratia ſed rupit: dic, inquit, origine Mater
A prima, quid Luna notat quid prævia ſtella?
Excipit illa: cavum quæ Cynthia ſuſtinet orbem
Sangvinis eſt TISZKIEVICII decus, inclyta terræ
Gloria Littalicæ, virgo quo ſanguine ſurgit
Nobilis, Eugeniam ſic illam nomine ſignant.
Illam forma decens & honeſti purpura vultus
Pingit, & ipſe pudor collum præcingit eburnum.
Virginitas oculis, & toto prodita lucet
Corpore, virgineuſquè Metus, ſolituſquè timere
Cuncta Pudor, ſic juſſa humilem proba palpebra ter-
Deſignat, Mater proſpectat plurima vultu (ram
Quod ſtupeas(rarum hoc) formæ concordia magna,
Magna Pudicitiæ, nativam credo Dianam

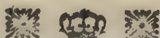

Æmula conſequitur. Fauſto ſed prodidit ortu
Eugeniam, Litalis clarus JANUSSIUS oris.
 Virgo Parente tuo gaude, quem Regia triplex
Tergemini Regis ſenſit, coluitquè fidelem.
Ille repentino tuba ſeu Mavortia cantu
Provocet in campos, & ahenus prælia Ductor
Diſſipet, æratum doctus volitare per agmen,
Arma per, ancipites gladios, & hiantia tela,
Sanguineaſq; neces & aperta cadavera ſidum
Sternere equum, manibusq; manum, pedibuſq; pe-
Figere, & everſâ decedere victor arena. (demq;
Palladium ſeu prendat opus, ſacretquè Camænis
Otia, prudentes nocturna Silentia Curas
Advertere libros Domino, niveamq; papyrum
Atq; habiles calamos greſſu celerante ferentes.
Divitias fandi ſcrutatur, & ore diſerto
Ingenii diſpenſat opes, tacitaſq; per umbras
Ventilat exortas mitis Prudentia cauſas.
Hic nunc Litalica cum laude Notarius ora,
Quàm bene victuris commendat nomina chartis
Et calcaturus cineres, & præpete Famæ
Remigio, meritus ſuperas naturus ad arces.
 Euge beate ſenex, ſæclis victure futuris,
Invidiâ major, nec fato ſubditus ulli,
Litalico clarus cælo, claruſq; Polono,
Exige Neſtoreos Fatis ridentibus annos:
Cum Naruſevicio, quem nunc Reſpublica claro
(Maternum unde genus natæ) præfecit honori.
Atquè ubi depinxit ſeriem turbæquè retexit
Unde Cruces veniant, quo Præſide Cynthia conſtet
Reſpiciens cœlum ſic altâ voce precatur:
Vivite concordes animæ, domus utraq; ſorte
Conſociata pari virides ad ſydera laudes

Efferat.

Efferat, egregii Patriæq; Deoq; labores
Festinent famam æternam, memoresq; triumphos
Magnanimo generi atquè pio. Ilicet Echo
Reddit Io, polus addit Io, nemus assonat Io.
Hæc super increpuit lætis Concordia signis
Suscitat & resides ad carmina Musica chordas

IN NUPTIIS
ALBERTI DUCIS RADIVILII
cum
ANNA ZENOVICIA
IDYLLION.
A. MDCXXVIII.

AT non ignavæ ſopitîs cantibûs ultra
Otia ament chordæ, nequè inertia fila canoræ.
Muteſcant citharæ; feſto ſed pollice Pæan
Ducat ebur, placido reſides & pectine nervos
Ad nova plaudentis moduletur gaudia Vilnæ.
Jamquè redux ab agris & fertilis ubere glebæ
Autumnus Litavas dives deſcendit in urbes
Munera lætitiamquè gerens: hunc grandibus Ales
Armiger ipſe levat pennis, & læva corymbis
Lora ciet. liquidas volucri quocunq; per auras
Volvuntur ſuper axe rotæ, fremit ebria toto
Terra procul vino, ripaſq; egreſſus Jacchus
Ad ſua mirantes invitat pocula Nymphas.
Jam Pater herboſæ recubat qui margine ripæ
VILIA cyaneum ſummâ caput extullit undâ,
Cæruleamquè vocat plebem. ruit undiquè glaucus
Ad Patris mandata Chorus. pars dulcia dicunt
Carmina, pars liquidos ad ſaxa ſonantia fluctus
Allidunt

Allidunt gnari, miſcentq; ſon [1]tibus auras,
Pars hilares ducunt gyros, proniſq; caducas
Verticibus rapiunt lymphas plauduntq; Choreas.
O merito! quis enim tacito non pectora ſenſu
Mulceat, & triſtes animi non eluat æſtus,
Cùm nova ſe totis facies indulget ab oris
Lætitiæ, multuſquè ruit per tecta, per urbem,
Splendor, & hoſpitiis ſeſe dignantur Honores,
Ingenteſquè atavis & celſi nomine faſces
Littalidûm latè Jagelonia limina denſant.
Quis globus ô Muſæ tanta ſe mole per urbem
Magnanimûm Heroum diffundit, & hoſpita magnis
Tecta oculis metitur? an hæc ſunt illa virorum
Concilia; Elæo cùm victrix pulvere ludos
Buccina perſonuit, ſolitoſq; induxit Achivis
Certatus? quorum nondum piger alligat artus
Sangvis, & ingenuo regnant ſub pectore vires:
Quoſq; ciet magnorum operum ſibi conſcia virtus
Conveniunt, pulchrâq; audent pro laude periclis
Dignari ſeſe. At non hic pugnacia cano
Pulvere preſſa ardent veſtigia: nulla futuris
Curſibus optatas attolit Gloria palmas,
Nullaq; ſollicitas exſpectat meta quadrigas.
Aſt aliis RADIVILLUS Hymen certatibus ultro
Inſtituit metas, alias nunc ducere pompas
Apparat, atq; alio metam contingere plauſu:
Ite pares Animæ, pactis incurrite metis
Unanimes, pulchroq; avidi indulgete labori.
Addite vos lata in ſpacia, & ſuper excita campi
Æquora, quò clamatus Hymen, quò pactus adurget
Ardor, & ambitam dextris invadite palmam.
Omnia fauſta ferunt Superi. ſavet hoſpita vobis
Heroum cavea, & ſtudiis pia vota ſecundis
Aſſerunt, externis hilares funduntur ab oris
Magna-

Magnanimiq; Duces, & purpura ſangvine florens.
Ite alacres Sponſi: Patriæ vos lumina viſu
Obſervant, animiſq; favent, plauſuq; ſequuntur.
Hic melior vobis Elæo pulvere campus,
Pulchrior hic feſſos ſudor decurrit in artus,
Et magis adducunt trepidum ſuſpiria pectus.
Hîc & anhelantis laus eſt producere cordis
Ardentes gemitus, laſſaſq; labore medullas
Excoquere, & caras nativo murice malas
Pingere. Felices animæ, felicia certè
Bella fatigatis. ſed ad hæc quis Olympia plectro
Aonio fretus, citharâq; exſultus eburnâ
Pindarus accedet? tantos qui carmine ludos
Invideat morti, meritoq; attollat honore
Secla per, & cani non emorientia mundi
Tempora. nam ſacro quos hic cantaverat ore
Æthereâ ſublatus olor Cadmëjus aurâ,
Non illos ingrata dies memori eximet ævo.
Vivent, ac clarum ſolui metuentibus alis
Gloria nomen aget. quantam ò nunc ille canendi
Spectaret ſegetem, quando RADIVILLIUS inde,
Inde ſuo ſtaret præluſtris ſanguine Virgo
ZENOWIAS? quanto nunc ille Iſmenius ales
Dedignatus humum, ſuperaſq; ablatus in auras
Dux RADIVILLE tuas memoraret carmine laudes,
Atq; retro præluſtre genus, famamq; caduco
Tempore majorem. qualis pulcherrimus aſtris
Lucifer, auratas cùm prævius ante choreas
Stellarum, roſeo crines circumlitus oſtro
Fulgurat, & longè flammarum prodigus ardet;
Continuò cedunt humiles ex ordine ſtellæ,
Atquè verecundas ſubmittunt ſidera flammas,
Ille micat largoq; humectat lumine cælum:
Purpureos vultus tacitus miratur Olympus.

Sic

Sic ubi Sarmatico diffudit lumina cælo
Par Superis ſanguis RADIVILLUS, & avia longè
Heroi lucem generis per regna refudit,
Omnis adorantes ſubmittit gloria vultus,
Atq; graves rerum titulos, momentaq; honorum
E RADIVILLORUM metitur provida fatis.
Hæc Domus eſt, quâ nixa ſalus nutantis ab imo
Surrexit Patriæ, virideſq; evenit in annos
Pulchrior. hinc ſenii triſtes exuta tenebras
Littalia occiduum revocat jubar, altior aſpris
Calibus, invidiâq; nigri ſublimior Orci.
Ac veluti roſeus quoties ſuper æthera Titan
Molitur reduces currus, cum languida ſentit
Alipedum ſolitis viduari pectora flammis
Caſtalios repetit fontes, aut dulcia glaucæ
Doridos antra ſubit, notiſq; immergitur undis,
Unde novo cupidis terris revireſcat in igni.
Sic ubi jam triſtes lugens Lithvania noctes
Occaſuſq; ſuos pallenti ſæpe videbat
Lumine, mox RADIVILLORUM confugit ad amnes
Sanguineos. hoc ſe quoties demerſit in alveo,
Denſa licet Scythicis tempeſtas ſurgeret Euris,
Atq; cruentatæ incæſtarent æthera Lunæ
Threiciis ſævæ furiis, licet horrida toto
Frigore Barbaricis rabies bacchetur ab oris,
Altiùs evexit capur, & crudelia Martis
Imperturbato riſit diſcrimina vultu.
Hoc Litavi Alcidæ venerunt ſanguine feſſis
Jam patriæ rebus, qui non Symplegadas arcu,
Ingenio quondam fabricata pericula vatum,
Dejicerent, variis neq; torta volumina gyris,
Sibilaq; ora levi dextrâ preſſere, vel hydram
Mortibus armatam centum per pigra paludis
Extendêre vada, & notas merſêre ſub umbras.

Aſt

Aſt alias reperit Virtus RADIVILIA peſtes,
Immaneſq; Erebi volucres, quas triſtis Erinnys
Educat, in fraudeſquè animat; quêis tortus in ore
Horreſcit terror, vivunt pro ſanguine flammæ,
Mens cæcis obtorta dolis, jurataquè magnæ
Lechiæ in exitium; ni ſe RADIVILLIA, tantas
Fatalis Virtus dextrâ ſubvertere peſtes,
Opponat, patriisquè procul de finibus auſus
Arceat infames; quoties immanis ab Arcto
Tempeſtas ierat Moſchi, terraſq; colonoſq;
Et viduas factura urbes, ſoloſq; Penates:
Ni vigil ad tantas Ales RADIVILLIA clades
Ingentis non parca animæ gentilibus armis
Surgeret & ſeſe numeroſo opponeret hoſti.
Atq; adeo jam nunc volucri labentia cœlo
Sæcula, perpetuiquè Anni, quos educat Ævum
Obſcura in rerum ſpecula, tortoq; Draconis
Immenſi ſupraq; infraq; volumine gyrat,
Huc vigiles oculos, atquè indeflexa ſopore
Lumina ferte precor, quidquid videre per orbem
Virtutis tranſacta retro jam ſæcula, quid quid
Poſtera venturo cernetis tempora mundo
Jam RADIVILLORUM perfectum ſanguine abunde eſt.
Hoc Decios ſibi Roma ſuos é ſanguine vellet:
Curtius hinc genitus pallentes fortiùs iſſet
In foveas funeſta ſacer diſcrimina mæſtæ
Italiæ aſportans. Fabias hac ſtirpe cohortes
Cenſeret Romana ſalus felicius olim,
Ni melior fatis ſibi demeruiſſet Olympum
Lechia, Romuleæq; decus præverteret urbis.
Quis decora alta virûm numeroſa per atria mente
Perlegat, & quanti fulgentia tempora tollant
Palladiis cincti foliis, queis ipſa perennem
Indulſit natura undam ſermonis, & alti

Conſi-

Conſilii robur, quoties defecta vocaret
Patria præſidium: quot ſunt quibus aurea prono
Laurea de cælo munus pietatis avitæ
Deſcendit, ſacroquè comas deduxit in oſtro?
Quot galeis armata gerunt cava tempora Martis
Armipotens ſanguis, belloquè haud frigida proles?
Sed mihi jam radiis oculos præſtringit acutis,
Neſcio quis Tyrio totus flammatus in oſtro
Egregius forma juvenis criſtiſquè decorus,
Lux Radivillorum, generis ſublime trophæum,
Agmine quem denſo latè comitantur Honores,
Atquè pares geminant Mavortia claſſica Laudes.
Aureus impavido vigilat pro pectore thorax
Artifici magnæ cœlatus imagine pugnæ:
Sanguinis & Suisci nudo ſitis ardet in enſe.
Tantus erat ferro, tantum Patris inſtar in illo eſt.
Hos olim validà dum fundunt millia dextrâ
Infidoſquè metunt Modocas, Livoneſq; Gelonoſq;
Et reſugos in bella Scythas, mirata calorem
Gloria, manſuris florentia nomina ceris
Addidit; & canos ævi tranſmiſit in annos.
Aſt ego quid tantas deduco carmine laudes,
Divinaſquè animas anguſto pectore verſo,
Queis brevis eſt orbis, quos non capit axis utroq;
Margine, quæ regio Radivillæ haud conſcia famæ (eſt?
Atq; adeo jam nunc tantas Lithvania tædas
Ventilat, & fauſto connivent ſidera nutu,
Unde pares abavis ſurgant in regna nepotes.
Hinc etenim niveâ promittit fædera dextrâ
Inquè manum Radivilliadæ Zenovia cedit
Virgo, quas gemino ducet de ſanguine vires
Poſteritas! quoties hinc magni Patris avita
Incendet natos Virtus. hinc Gloria Matris,
Cui ſimilis de Marte gradus, veteriquè decora

Flore-

Floreſcit virtute Domus: nec magna Senatus
Lumina defuerint, & celſis ſtemmata ceris.
Hinc fortes ſibi bella Duces, hinc Curia faſces
Atquè Palatinas ſumebat Fama curules.
    Nunc ſatis eſt, hunc namq; diem tibi ducit Olympus
Lux RADIVILLIADUM, veſtras Lithvania tædas
Ventilat Auroramque probat, quæ clara nepotum
Aſtra Palæmoniis infundat finibus olim.
    Nunc igitur fauſti aſpectant dum fœdera Divi
Pronaque clementi conſpirant ſidera nutu,
Perpetuos ſervate thoros, quos æmula proles
Illuſtret, longumquè ferat rediviva per ævum
Nomen avis, ataviſq; potens, quæ Martia juſſis
Caſtra regat, ſciat & leges imponere paci:
Quam repetat ſupplex in avitos Purpura faſces
Quæ RADIVILLIADAS animoſa mente Leones
Imperioquè Lechiſq; ferat, quæ grandibus orſis
Te quoquè viventem memores extendat in annos.
Sic ruat Heroæ RADIVILLA licentia linguæ
Quæ regat & dictis populos, & voce Senatum.
    Tu quoque Littalidûm longè pulcherrima Virgo
Lux Zenoviciadûm, tanto poſſeſſa marito
Æterna videas celebrari laude nepotes.
Utquè verecundo conſurgit Cynthia vultu
Nocturnas prævecta faces, vulguſquè ſerenum
Stellarum gaudens denſo percenſet Olympo:
Sic RADIVILLIACAS diffunde per æthera ſtellas
Et Patriæ effundas numeroſo examine lucem.
Perſeus ultrices hinc ſtringat acinacis iras,
In Patriæ peſtes: hoc ſanguine cretus Orion
Altius ottollat capulum; ſic ſidera ſpondent.

FRA-

FRAGMENTUM

LIBRI UNDECIMI LECHIADOS. (a)

AUrea jam rutili tacito rota murmure ſolis
Virgineo delapſa ſinu, pendentia Libræ
Brachia librabat volucris, pulchrumq; bilancem
Incurvabat onus. taciturnæ munere pacis
Gaudet uterq; Ducum: Lech9 propria agmina campo
Exercet medio, rigidiq; per otia Martis

Inſtruit

(a) *De* Lechiade *Mathiæ Sarbievii, in qua ille adventum Lechi in Poloniam, varios præliorum exitus jacta Reipublicæ fundamenta eleganti carmine deſcripſit; conſtat tum ex vita Auctoris edita Lipſiæ à Clariſſimo viro* Langbeinio, *tum ex ipſiuſmet Sarbievii epiſtolis ad* Stanislaum Lubieńſki *Antiſtitem Plocenſem, quas infra appoſuimus. Cæterum Poëma hoc in duodecim libros adinſtar Æneidos diviſum, pluribus antiquitatis monumentis refertum, ac non Pöëſeos tantum, ſed Hiſtoriæ etiam patriæ amatoribus perutile, injuriâ temporum interiit. Fragmentum tamen hoc, quod publici juris facimus, repertum eſt in Bibliotheca Domus Profeſſæ Vilnenſis* Societ: JESU.

Inſtruit haud ſegnes animos, ruit undiq; ab urbe
Certatim, campumq; tenet clypeata juventus.
Sole novo juvenes bellorum fulmina, latè
Exercentur equis. pars acres tendere nervos
Ardet & exilem telis deprêndere metam:
Cætera præfixus quà convocat annulus, haſtas
Dirigit, & medio ſtudet incurvare lacertos
Pulvere, quadrupedis celeri pede concita pubes.
Talibus illuſtres animi dum Regia factis
Juſſa probant; crudo intereà ſub pectore *Biſton*
Ingemit, & triſtis medica deluſus ab arte
Incuſat tardos ſoles, lunaſquè remiſſo
Ire gradu, & magno ſegnes incedere cælo.
Auxilioquè viam, fieret quæ proxima, poſcit.
Aut ſecet enſis (ait) ſtricto mea pectora ferro,
Aut liceat laceras renovare in prælia vires.
Audiit hoſce Ducis gemitus, medicamquè dolori
Spondet opem magicæ vocis cantator *Jazyx.*
Nox erat & niveæ ſplendentia cornua Lunæ
Triſtia nocturno turbabant nubila cælo.
Donec ſacrilego viſa eſt faviſſe labori
Atque retorſit equos, cæloque immobilis hæſit.
At magus irriguum cupide expectantia rorem
Gramina perluſtrat. rapit hinc atque inde virentes
Et fulvo & niveo veſtitos vellere flores.
Et quas nulla manus tetigit, radicitùs herbas
Eruit, immiſcetquè aliis & carmine totum
Obducens calathum magicis immurmurat herbis.
Aureus ut primo Phæbus ſurrexit Eoo,
Promiſſam fert lætus opem: tum Regia dulci
Poſt gemitus reſonant rediviva Palatia cantu.
At genitor *Marſuſquè* ſimul Biſtonquè vocato
Dona viro cumulant. quibus ille: ſilentibus armis
Ne vos magnanimi proceres certamina pubis

Lechiacæ turbent, animisquè in bella juventus
Prona, nec ingenti visenda hastilia campo.
Arte mea tentabo Duces, studiisquè juventæ
Fræna dabo. facilis nudabit inertia campum.
Sic ait: at *Marsus*: tantum vir maxime nostris
Aggredere auspiciis opus, haud invita sequentur
Munera, Lechiacas ut franget inertia vires.
Quà gracili resupina solo surrexerat altis
Turribus, irriguis & Lechica Gnesna fluentis
Umbriferum dabat intus iter; lacus hispidus udo
Cespite, & assiduo latè conterminus amni,
Cinxerat immotis turritam fluctibus urbem.
Hic locus insidiis datus est, ubi Cynthia curru
Impigra, jam dudum magicis accita pruinis
Adfuit, & pulchro factis dedit omina vultu.
Ergo ubi Lechiacæ structurum magus adstitit urbi
Insidias, oculis longè spatia omnia mensus;
Principio graciles resupinum murmur in undas
Impulit. hic primùm proprio mirabile visu
Dissilit unda loco, circumstant fluctibus altis
Æquora, tum medias viridis discriminat undis
Insula, & in liquido solidus stetit æquore campus.
Imbellis campus. non hic horrentia Martis
Prælia, non rauco sonuerunt cornua cantu:
Blanda sed in molli, facilis vel inertia ludo
Mulcebat tenui pendentia nubila voce.
Hic tandem agnovit Veneris connubia Mavors.
Ecce autem in viridi lasciva palatia campo
Assurgunt vitreis animata coloribus, unum
Surgit opus. nitido nunquam superabile cælo.
Crystallo tabulata nitent, cristallina lucent
Mænia, crystalli prima sub fronte columnæ
Succedunt tecto, summo vix vertice fulvum
Lambere fulgenti pellucida mænia tactu,

Aut in-

Aut inferre diem radiis, permittitur aurum.
At minus argenti pretium eſt. argentea ſerpunt
Limina, perſpicui pedibus calcata metalli.
Cætera candenti veſtit cryſtallus amictu,
Mentiturq; mare irriguum. ſtupet arduus æther,
Lunaq; & attonitæ compreſſis fluctibus undæ
Perſpicuum mirantur opus. cryſtallina latè
Regia ſtat complexa ſolum, radioſq; nitentes
(Blanda quibus virides pingebat Cynthia campos
Cæruleo provecta jugo) ſpectabilis urbi
Imbibit, & rutilos elata reverberat ignes,
Aequora deſpiciens latè, propriamq; teneri
Effigiem ridente lacu, pictamq; profundis
Gaudet aquis. ſimul ipſa novos induta colores
Miratur, radiiſq; imitabilis unda ſuperbit
Magnanimi ficta ludens in imagine tecti.
Circum prata virent latè, florumq; juventa
Pallulat. acclives prætexens gramine ripas.
Planitieſq; ſoli viridis, quam poma coronant
Aurea connexis fuluo velat aggere ramis.
  Lucidus interea liquidis ſol ſurgit ab undis
Ignipedes moderatus equos, terraſq; ſalutat
Pronus, & adſpecto plaudunt nova ſidera campo.
  Lecta ſimul ſtudiis repetit certamina pubes
Lechica, præcipuiq; Ducum Zbaraſq; Tecinnuſq;
Atq; alii generoſa ſuo de more Juventus
Excedit portis ſtridentibus hiſpida telis.
Ecce autem ante oculos ignota palatia longè
In medio reſupina lacu, ſuperare nitentem
Viſa polum, croceumq; procul Titana pudere
Aemula perſpieuo proponere lumina vitro.
Immoti mirantur opus. ſrupet ipſa juventus
Jam vitreas variis ardere coloribus undas;
Splendida jam liquidum tenuiſſe palatia pontum.
Quis

Quicquid id eſt (primus ſic fatus in ordine Zbaras)
Tantiſper noſtro juvat indulgere labori
O Socii, liquido quæ tandem prodiga campo
Regia conſtiterit, non veri ludat imago
Explorare juvat. major poſt otia virtus.
Sic ait. accelerant alii. cùm littore paſſis
Conſpiciunt velis pictas innare carinas.
Pulchrior ante alias varioq; animata colore
Puppis erat; curvo quam viſus flectere nauta
Innixus clavo, nivei cui tempora crines
Lambebant circum, & miſto condore rubebant.
Impiger hanc magicâ ſcierat ſimulare figuram
Arte magus. quem prona ruens ad littora pubes
Sic aſſata: tuo quæ conſtitit inſula ponto?
Quæ criſtalla micant? argenti, auriq; metallo
Quid calcata volunt? Urbem quæ Numina noſtram
Poſt habito venere polo? ſociumné locarunt
Imperium Lecho? non plura eſt paſſus Jazix.
Ite (ait) egregii proceres. gens Lechica, pulchràm
Scande ratem, tutor medio vos flumine ducam
Ipſe ego, perſpicuoſq; ſimul, quem ludere ſulvo
Margine conſpicitis longè, citus amne locabo.
Quæritis illuſtres animi quæ proxima ponto
Regia conſtiterit? ſubitus quis in æquore campus?
Candida Parrhaſii liquidum Regina Lycæi
Elegit Diana locum, Dzzewonia veſtra
Surgere juſſit opus tantum: ſociataq; Nymphis
Exercet pharetrata choros: nemus illud amænæ
Aurea quod circum pulchro ordine tecta coronat.
Sacratum Divæ eſt, & Regia ſacra Dianæ.
Dixerat: & pictam ſoluit de littore navim
Impiger, illa volat paſſis ſuper âera velis (do
Perliquidum tremebunda lacum, mediumq; profun-
Seruat iter circum fruſtra latrantibus undis.

Ut medio volucri lato ſuper æquore curſu
Tranſegêre viam, dulci reſonantia latè
Nubila concentu ſonuerunt, vocibus auræ
Colluſère leves, cytharæq; liræq; patentem
Implevêre lacum: ſubitis clangoribus actum
Luſit in obverſis agitatum fluctibus æquor.
Ipſaq; perſpicuo pubes argentea vitro
Extulit ardentes oculos, accita canoris
Vocibus, & cupidas cantûs arrexerat aures.
Nec minus ad fictum reſonantia cymbala cantum
Viſa ſalire ratis; nunc inclinata profundo,
Nunc emerſa vadis alterno ludere curſu.
Talibus interea gaudent concentibus omnes
Lechiadæ, littuſq; petunt, puppimq; ſatigant
Æquore, & optato properant appellere campo.
Jamq; propinquabant hilares, & littus amænum
Lambebant fluctus celeri impellente carina.
Hic priùs in viridi currentis margine ponti
Errabant nivei tondentes undiq; primum
Gramen equi. mulcentq; novis hinnitibus auras.
Egreſſi mirantur equos. plauſuq; laceſſant,
Et procul errantes propriis contingere palmis
Tentant. illi avidas per prata virentia curſu
Effugêre manus, celeriq; per arva tumultu
Ingratos juvenum longè illuſère labores.
Ad domus interior viridi circumdata campo
Vicinis circumplaudentibus acta choreis
Perſtrepit, & liquidum dulci ferit æthera plauſu.
Hic ſaliunt hilares per prata virentia Nymphæ,
Indulgentq; choris, glomerantur Oreades uno
Ad cytharam dociles per gramina currere paſſu,
Innexis manibus; niveis in veſtibus omnes
Ingeminant plauſus, campumq; diemq; fatigant
Plauſibus, atq; hilares tritum gyrantur in orbem.

At

At Regina jocos ſalientis & otia turbæ
Acclivis molli, Lyciaſq; induta ſagittas,
Spectabat ſolio, dulci ſub mole roſarum
Incurvata libens, Tyrio ſpectabilis oſtro.
Vidit ut in viridi ſtantem longo ordine pubem
182 Lechiacam campo, & fictas ſpectare choreas
Inſtaurare dolos celer incipit. ultrò ſagittis
Abſolvit Diana latus, ſoliumq; reliquit
Ardua, & in medium ſaliens ſeſe intulit agmen.
186 Tum renovare choros celer imperat. ite choreæ,
Nunc cytharæ repetantur (ait) nunc cymbala plau-
Ingeminent, vario pulſentur nubila cantu. (ſus
Nec ſecus imperium Divæ data juſſa ſequuntur.
Hic avium dulcis concentus in aere latè
Perſonat, & grato frondentes murmure ramos
Obſtrepit. hinc cantu reſonant virgulta, lacuſq;
Aſſiduus: teneras avium nec Regia voces
Improbat, oppoſitâ ſed rurſus mole canorum
Vult iterare melos, blandaſq; reverberat auras.
Has inter cytharas Nympharum argenteus ordo
Verberat alterno pede gramina, quæ tamen ultro
Sternuntur dominis gratiſſima munera plantis.
In medio Diana choro, ſociaſq; ſorores 194
Puniceis crinita comis, ſupereminet alto
Vertice: ne quæ hilarem turbent obſtacula curſum,
Aurea prolixam ſubnectit fibula veſtem.
Dat Regina animos: feriunt cava nubila plauſus:
Fit ſtrepitus fervente choro: ſonituſq; meloſq; 204
Omnia pervolitat latè loca. curſibus actus
Ipſe fatiſcit ager; natant virgulta nemuſq;
Aureum, & applaudunt curvato vertice frondes.
Talia ſpectabant; juvenes ludibria longo
209 Lechiadæ campo. faciles ſimul unus habebat
Ardor ad adſpectam celeri pede currere turbam

Et tentare choros, & dextris jungere dextras.
Fitq; satis placito. quid non tentare cupido
Audeat effrenis? quid vana licentia? sese
Confundunt turbæ Proceres: soluuntur habenis
Gaudia, posthabitis sudant crateres in armis.
Stant bellatrices aquilæ, sæviq; Leones
Otia sectantur: cessant hastilia campo:
Tibia pro lituis, & pro clangore tubarum
Molle lyræ sonuère melos. sine lege vagantur
Illusi juvenes, quos non secura Voluptas
Talibus implicuit studiis. tædere laboris
Incipit optati. jam vult delusa juventus
Alternare vices, nimiisq; absistere gyrís.
Sic agitant animo: gemini cum dulcia fratres
Pignora; visuntur caro cum Castore Pollux
Exertare pares humeros, alternaq; latè
Brachia jactare, & ficta certare Palæstra.
Addunt se socios proceres, renovatur arena
Fraterno nimium fictè calcata furore.
Hospitibus gaudent alacres, animosq; lacessunt.
Mutua connixi protendunt pectora, & altis
Insurgunt dextris, seseq; in pulvere fulvo
Ambigui jactant, certantq; resistere arena.
Decessère pares, nulli concessa Palestræ,
Palma fuit Procerum: tarda est post otia virtus.
Ergo alios intrare dolos malesvada voluptas
Imperat, oppositi pars suspicit aurea tecti
Culmina, pars niveis distincta cubilia gemmis
Interior domo spectant: argentea circum
Mænia mirantur reliqui, vicinaq; latè
Discurrunt per prata hilares, per amæna vagantur
Gramina; pars virides vicini fluminis hortos
Ingreditur, crocei quos primâ fronte salutant
Imperio Zephyri nutantes vertice flores.

Miran-

Mirantur variis halantem floribus hortum,
Purpureosq; metunt flores, tenuisq; per arva
Invisunt avidi ludentia murmura fontis.
Jamq; per obliquum ter dena volumina cælum
Finierat properis currens argentea bigis
Cynthia, & exhaustum complerat lumine cornu,
Puniceas induta faces. totidemq; ruit sol
Hesperiis terdenus aquis, terdenus Eoo
Sparserat assurgens radiantia lumina ponto.
Lechiacâ tandem Proceres revocantur ab urbe,
Et blandum resecatur opus, causasq; morarum
Lechiadas omnes, ipsumq; inquirere Regem,
Præcipuosq; Duces, lectamq; ex ordine pubem,
Jam rigidum lituis acciri in prælia Martem,
Sarmaticas jam stare acies, turmasq; Scytarum
Advenisse hosti; juvenum defertur ad aures.
Illi indignantes: quæ tanta insania nobis
Additur? an geminas coiisse in fædera partes
Ignotum est? nuper roranti sanguine campo
Cessimus, utq; novo fabricata palatia ponto
Venimus adspectum, toto quem cernitis orbe,
Hesperias nondum Phæbus decessit in undas.
Vix nos una dies tenuit, nunc unica primum
Ire parat radiis penetrans cava nubila Phæbe.
Parcite aberrastis vel vos, vel sidera; nobis,
Non dubium, vester quin Phæbus luxerit idem
Ite viri, mora nulla, citi properamus ad urbem,
Sole novo passis iterabimus æquora velis.
Sic pariter dixere omnes: simul ore fremebat
Otia præscindi renuens, & ad arma juventus
Tardior. heu nocuit quantùm mora parva, diesq;
Exigui! rursum repetit levis otia pubes
In partesq; ruit varias, revocantur arenæ,
Et teneræ modulantur aves, repetuntur, amæni
Multi-

Multifidis nimium prægnantes floribus horti,
Jamq; dies, alterq; dies proceſſerat, illi
Imperii immemores, nequicquam mænibus urbis
Expectati aderant. Accitum mittitur alter
Nuntius; at nitidi deluſus imagine tecti
Manſit, & immixtus levibus per prata choreis
Detinuit facilem majora per otia pubem.
Interea Rex ipſe ſuæ ludibria gentis
Agnovit tacitus: jubet otius ardua Natum
Carbaſa in adverſos celerem propellere fluctus,
Lechiacos revocetq; Duces, tardamq; juventam
Imperet accelerare citâ ſuper æquora puppi.
Fit via per medium juveni tutiſſima flumen.
Prima per ingentem patuêre palatia campum
Aurea, quam ſeries circum cryſtallina lambit.
Hic ſubitum ſtupefactus opus, jubet acer ad ipſum
Flectere vela locum, pictiſq; adnare carinis.
Per freta vela ruunt, jam jam ſunt littore: dictu
Mirandum, titubat campus, ſugiuntq; carinam
Littora, & aſſurgunt turbatis fluctibus undæ
Præcipiter. abiit tenues diſperſa per auras
Regia, nec liquido preſſit veſtigia ponto,
Omnia flumen habet latè loca: Heroes in alto
Turbine, ſimplicibus ſeſe jam ſtare carinis
Advertunt omnes. Procerum Viſimirus ad agmen
Stans celſa in puppi placido ſic pectore fatur:
Magnanimi Proceres quæ vos ludibria ficto
Decepere loco? cognoſcitis otia? quinam
Invictos vicêre doli? quas ceſſit in auras
Lechiadum populata animos inviſa Voluptas?
Sarmaticus noſtras ſtridor crebro atterit aures.
Telorum horrendus ſtridor: vos ſibilus auræ
Mulcebat tenuis, pudor, heu pudor! arma juventus,
Arma viri renovate, ruat neglecta voluptas.

Primus

Primus in arma voco. Dixit. quem protinus omnis
Inſequitur pubes diram execrata paludem
F[illegible]riſtem indignata locum pro mœnibus urbis
Adſtitit infauſti memorans ludibria tecti.
Hic tandem Proceres revocant in prælia Martem.
Primus in oppoſitum juvenis pulcherrimus orbem
Præcipiti ſe tollit equo, nec dextra feſellit,
Currentem properé teres annulus ambiit haſtam.
Hoc reliqui fecere Ducum, hoc cætera pubes
Lechica. ſic melior rediit poſt otia virtus.

ODE

O D Æ

IN FUNERE
JOANNIS RUDOMINA DUSIATSKI
TRIBUNI BRASLAVIENSIS
&
Filii ejus
GEORGII
S.R.M. AULICI & DAPIFERI

Bello Turcico ad Chocimum cæſi.

A. MDCXXI. VII Idus Sept.

ODE I.

Æterna Memoria Patris, Natiq; Manibus.

NOn purulentis oblita ſordibus
Edax VETUSTAS his penetralibus
Latè ſuperbit, ſed perenni
Mnemoſyne ſolio recumbit.
Vitæ rependit præmia traducis,
Aſpriſq; ſolvit penſa laboribus,
Et quas frequentato dolore
Indigenæ meruêre palmas.
Pacatus arces jam Genitor capit,
Quas, deſtinato limite, laurea

Pax

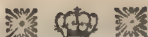

Pax ſæpſit, & confaſciavit
Turriferos apices oliva.
Hic peſſulato vox ululantium
Inhæret antro, nulla penatium
Lamenta, nec tanto profuſi
Hoſpitio gemitus reclinant.
Cives eburnis aurea barbitis,
Luſuq; mulcent ſidera, pars choris
Indulget æternis, ſonantes
Pars cytharas digitis pererrat.
Ales triumphos ſic Palamedia
Gyrat, gelatæ quando hyemis rigor
Diſcedit, & ſeſe liguſtris
Prata ſuperbificis colorant.
Æthram ſtupentem tunc modulatibus
Illectat; illi ſilva ſequacibus
Conis remugit, duplicesq;
Unum opus accumulant lepores.
Patri jugatis greſſibus, additur
Comes ſerenus Filius, Iſthmiis
Nuſquam triumphator palæſtris
Vulnere nobiliore fulſit.
Depurpurati vulnera corporis
Oſtentat ardens; hos Othomanicæ,
Inquit, ſariſſæ permearunt
Funeris impavidos lacertos.
Hæc ignearum fulmina glandium
Circum fremebant pectora, ſæpius
Athleta lunatas phalanges
Elicui metuendus haſta.
Volente donec Numine, tragulâ
Scrutatur artus Thrax truculentior,
Laſſumq; tot palmis paratis
Pulvere funereo ſupinat.

Amore foſſas, Numinis, & Crucis,
Nunc pando plagas, quis melioribus
Pugnavit armis, clariores
Aut tulit exuvias reverſus?
Non ſarcinata pelle Lybiſtidis
Incingor urſæ, non Nemeeio
Leone, quem, victor ſubegit
Amphytrioniades in arvo.
Crux velat armos, ſideris æmula
Crux, glorioſo vertice fulgurat:
Æterna, ſuſceptos labores,
Mnemoſyne, Cruce muneratur.

ODE II.

Paræneſis Parentis ad Filios.

HÆres paterni ſanguinis, inclito
Fruſtra tumeſcit ſtemmate, Patrias
Ni muniat ceras avita
Indole, magnificiſq; factis.
Si quid Parentis mortua vox poteſt,
Cœli, per altas, non penetrabilis
Conſtanter eluctata moles,
Marmoribus tumuli refractis;
Audite Nati, Martia pectora,
Voces Paternas, quos pietas mea
Virtutis hæredes, ſimulq;
Cura facit Dominos bonorum.
Cultus Tonantis Numinis; & Fides
Albata Christi ſanguine, in intimis
Vivat medullis; & recenti
Evireat Pietas colore,
Examinatâ Justitiæ librâ
Senſus gubernet; ſupplicet utile

Quod.

Quodvis honesto, hinc, hinc, decori
Ocius exiliunt honores.
Vicina Magno PATRIA NUMINI
Intaminatis crescat amoribus:
Inglorius nemo revulsit,
Pro laribus jugulum, paternis.
Scribuntur Astris facta loquacibus
Isthæc virorum; non cineres pavet
Infracta Virtus, nec jugantur
Terribiles animi sepulchris.

O D E III.
Epinicium Victoris.

TOrmenta diri fulminis æmula,
Clangor turbarum, murmura tympani,
Bellantium clamor virorum,
Et fragor, & gemitus cadentûm
Obtundit aures: ne lachrymabilem
Lessum, querelas neu miserabiles
Vir audiat, cæsus libenter,
Victima pro patriæ salute.
Non vult doleri flebilibus modis
Campos patentes sanguine proprio
Qui decoloravit, cruentum
Laudis amore petendo fatum.
Compesce luctum; tristitiam, Notis
Portare, tradas, in mare Balthicum
Frater; dolorem, temperato,
Mæsta parens, animo retunde.
Vixisse longum est: pro patriis focis,
Pro Rege, & aris, qui potuit mori,

Vernans

Vernans juventus ſic perempta,
Eſt nivibus potior ſenectæ,
Non uſitatis clarus adoreis,
Jam Dædaleo celſior alite,
Penna ferar famæ perennis
Longiùs, invidiàq; major.
Me ſera libris poſteritas leget;
Mortis decoræ poſt obitum mihi,
Recluſa donantur, beatæ,
Emerito, Prytanæa vitæ.

O D E IV.

Dignos laude Viros Fama vetat mori.

LAbentis ævi nemo fugacia
Diſpenſat exlex ſtamina: quemlibet
Fatalis Atropos laceſſit,
Et rigidum ciet ad tribunal.
Annoſa ſeu te præcipitet dies,
Seu prima vernet gratia temporis,
Trudet ſub æquales procellas
Prenſa freto ratis, abnuentem.
Fuſos acervos ſæpè Proſerpina
Uno reliquit cuſpidis impetu,
Teloq; vibrato pavenda
Abdit humi juvenes, ſeneſquè.
En ut ſevera vel modo dexterâ
Tumultuoſos, aggerat impetus,
Et Rudominarum ſepulchra
Agglomerat Patriâ dolente.
Nunc in Joannem torſit acinacem
Canæ ſenectæ deproperans decus,

Nunc

Nunc in GEORGIUM reſævit
Progeniem generoſiorem.
O lachrymarum reflua flumina!
Lux una binum dat tumulo jubar,
Patremq; Filiumq; nexu
Una rapax ſociat perenni.
Uterquè fixâ lege coercitus
Decreta ſummi judicis audiit,
Hic flore pullulante, canâ
Ille genas inarante rugâ.
Utrumquè virtus ſed tamen enthea
Æternat, ætas poſtera debitum
Utriq; MARMOR pollicetur,
Et memores Patriæ coloſſos.
Dicet JOANNIS pectus aheneum,
In perduelles cum rueret greges,
Moſchumquè fudit fraudulentum
Enſe metens, animoſus Hector.
Dicet GEORGI martia ſpicula,
Dextræq; robur vindicis arduum.
Qui Patris æmulus, decorum
Trivit iter celerante plantâ.
Formidoloſus cum furor undiquè
Exæſtuaret Biſtonii Ducis,
Turcæquè lunatæ phalanges
In Lechicos ruerent penates.
Cordatus heros non tulit impias
Errare turbas; acer in hoſticos
Illapſus aſſultus, cruoris
Imbre faces Patriæ repreſſit.
O digna pennâ pectora præpete,
Vobis Nepotum collachrymatio,
Buſtiſq; debetur relictis
Fama, decus, reſonæq; voces,

ODE

ODE V.

Fortes Boniquè perennant.

QUid trux, ſuperbo, tranſigis Atropos
Feſtum, triumpho, lætitiæ diem?
Cur arrogantes, faſtuoſis
Das manibus, pedibuſq; plauſus?
Ergone tantùm, livida, gaudii,
Amæniori pectore concipis,
Vim Lithalorum RUDOMINAS
Fatiferâ cecidiſſe falce?
Durat caducum nil ſtabili pede,
Aſt uſitato labitur impetu:
Mortalis ævi, ſorte verſat
Ambiguâ Nemeſis volumen.
Semel (fatemur) funeris omnibus
Trames terendus; ſerius, otius,
Omnes ad unam pulverantis
Perſephones, properamus urnam.
Verum virorum, neſcia fortium
Virtus, recondi mortiferâ ſpecu,
Æternitatis degit annos,
Perpetuâ coliturq; Famâ.
Vivit JOANNES, vivit & inclitus
Contemperatâ laude GEORGIUS,
Et laureatas ambo palmas
Empyreis referunt in oris.
Hic, pro Tonantis Numine Maximo,
Et Chriſtiani nomine dogmatis,
Pro Patriâ, Regiſquè vitâ,
Armiſonum coluit Gradivum.

Formi-

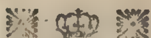

Formidoloſos, pectore Martio,
Riſit furentis Maſſagetæ globos,
Et contumaces Concanorum
Meſſuit impavidus cohortes.
Depurpurantem ſanguine Turcico
Campus liquorem Valachicus bibit;
Podoliarum ſæta tellus
Tartarico tumuit cruore.
Maturus ævo, Neſtoreo Parens,
Virtutis aſtro fulſit amabili:
Lumen Minervæ, fama Phæbi,
Religionis Athlas Quirinæ.
Uterquè dignus perpete Gloriâ,
Uterquè dignus Cælicolûm throno,
Uterquè dignus ſempiterno,
Colloquio Triadis potiri.

E L E G I A

Nulla eſt Superæ Violentia Legi.

PAnde fores lachrymis, mæſti Dolor intime cor-
Funereo Luctus proluat amne genas. (dis,
Una dies Patrem tumulat, Natumq; recondit,
Et Pater, & Natus, jurè dolendus erit.
Ille Pater moritur, ſoboli qui perpete fama
Factiſq; oſtendit nobile laudis iter.
Qui monitu facili, dictiſq; ſequacibus, uno
Quærere Virtutum juſſit amore vias.
Divitiis pollens, ſanctoq; potentior auro,
Æterno fecit ſurgere templa Deo,
Ceratis toties tabulis, & faſcibus hoſtis,
Bullatas vidui ſprevit honoris opes.

Sola

Sola catenatos Virtus quæ ducit honores,
    Nexibus adjunxit pectora juſta ſuis.
Non levis Ambitio, & mendaci perlita fuco
    Gloria, magnificos traxit ad ima ſinus.
Ignes Relligio longævis prætulit annis,
    Et quicquid Probitas jugis amare docet.
Nec Genitore minor ſoboles pro ſede Paternâ
    Purpureis tinxit membra ſtrategus aquis.
Bellator petiit generoſa GEORGIUS arma,
    Hannibal infracto robore, Marte Milo.
Hem vix Threjicias ferrum contorſit in Hydras,
    Dum capita enſe petit, ſaucius enſe cadit.
Ah quantus rueret per Moſchica prælia miles,
    Qualiter aut celeres funderet iſte Getas.
In Gothicos iret quanta ceruice Leones,
    Servaret Patriæ ſi ſera Parca Virum.
Martia Majorum ſpectaret turba Nepotem
    Antiquis palmas accumulare novas.
THOMAS ille foret, Patriæ, LAURENTIUS alter,
    Qui Patrium auxerunt Marte favente decus.
State piæ lachrymæ, Patrem, Natumq; dolemus;
    Verum triſtitiæ, debet ineſſe modus.
Diphtera quod cœli æterno concluſit ab ævo,
    Mergere decretum lachryma nulla poteſt.

O D E

Salomon Pòeticè deſcribens Sponſam.

O caſta ſponſa, quam tegit
Formoſa mundi gratia;
Ut omnia miror, ut tuos
Mecum capillos ſupputo!
Tales ocelli purpurant
Caſtæ columbæ; quàm ſuò
Decenter à faſtigio
Crinalis unda defluit!
Quales capellarum greges,
Cum jam verecundo pudet
Latere ſtellas gurgite;
Omnes gemellis foetibus,
Omnes pudici fluminis
Recente rorantes aquâ
Tonſis Galatiadi jugis
Suum recurrunt ad larem.
Hinc & illinc euntibus
Veſper lucernas ætheris
Præportat, & ſaltantibus
Jam fuſcus arridet dies.
Quam delicato candidam
Diſponit ore grandinem
Eburnus ordo dentium?
Ut innocenti tænia
Conchyliati muricis
Superbit aſtro; ſic tuis

Diffusa labris gratia
Suos in amnes liquitur,
Suasq; decurrit genas,
Frontiq; cincinnus decens
Alludit & sanctos meo
Casses Amori fabricat,
Cordiq; ponit retia.
Ut blanda vultûs purpura,
Duplexq; malarum color,
Cauros ridet, stultos Notos,
Pandisq; mirantem procul
Apeliotam faucibûs!
Ut mala longe Punica
Blandîs tenent saporibus;
Si forté cultri vulnere
Librô recisi corticis
Vulgant odorum copiam!

Reliqua desunt.

POTEN-

POTENTISSIMO POLONIÆ REGI

SIGISMUNDO III.

MAGNO DUCI LITVANIÆ, RUSSIÆ, PRUSSIÆ, MASOVIÆ, SAMOGITIÆ, LIVONIÆ, NECNON SVECORUM, GOTHORUM, VANDALORUMQ; HAEREDITARIO REGI.

NICOLAUS DE SMOGULEC SMOGULECKI. F. (a)

SEcundam, & quadragesimam SIGISMUNDI de barbaris hostibus victoriam Poloni numerant, qui imperii tui diuturnitatem triumphis malunt distinguere, quàm annis; illustriores rati virtutis esse notas, quàm ætatis. Tot strages hostium, tot

(a) *Sequentes quinque odæ, quas Nicolaus Smogulecki primùm Præfectus Nakelensis, postea* Societatis JESU *apud Sinas Missionarius Regi Sigismundo obtulit; videntur habere Auctorem Sarbievium. Nam præterea, quòd Nicolaus, cùm Romæ juvenis admodum Philosophiæ operam daret, familiaritate Poetæ nostri usus est; quicunque Lyrica Sarbievii diligentiùs pervolvit, & stylum & entheum illius in his carminibus facile deprehendet.*

tot bellicæ felicitatis auctaria tua viderunt, quot ipſa ſpondente fortuna, ſperare vix poterant: quam tam ſecundam expertum eſſe mirum eſt eum, qui primo ſemper loco virtutem habuit. Et tamen plures expectat ſperatquè Chriſtianus Orbis, cujus te hoſtes ipſi (quorum judicium quò benevolentiæ minus, eò plus habet veritatis) aut murum, ut Hectorem Troiæ, aut ſcutum, ut Romæ Fabium agnoſcunt: plures inquam exſpectat laureas ab hac ſenectute tua tàm fertili victoriarum, quàm non infæcunda virtutum, & quæ acceſſu confirmata gloriæ, deterioris detrimenta non ſentit ætatis. Præſertim cum præteritorum memoriam tanquam obſidem, & fidejuſſorem ac pignus habeat futurorum. Ut enim hactenus nullus Regni tui triumphorum ſterilis annus fuit, ita nullum deinceps veræ laudis ac virtutis vacuum fore momentum ſperamus. Gratulor tibi, SIGISMUNDE, quem tanquam ubiq; præſentem intueor, qui gloria tui nominis univerſam Europam occupas, imples fama. Gratulor Patriæ in tanta eligendi facultate SIGISMUNDUM ei potiſſimum placuiſſe, hoc eſt, præ cæteris univerſorum ordinum judicio præſtitiſſe; qui tamen prius virtutum omnium ſuffragio, & quaſi centuriatis comitijs in Regnum fueras vocatus; quod imploratus, ut ſervares, accepiſti, periturum funditus niſi accepiſſes. Occurrebant animo, & turmatim obtrudebant ſeſe Demetrii, Baſilii, Caſſigeri, & cætera hoſtium ac triumphorum tuorum nomina, quæ SIGISMUNDUM virum ſuo ſæculo majorem oſtenderunt, dignum meliore dicerem, niſi tuum optimum, & felicitate, gloriaque cum prioribus comparandum feciſſes. Verùm ego in tanta laudandi copia, pauca

quæ-

quædam delegi, quæ in publica gentium luce Romæ proponerem, & Christianæ Religionis (absit veritati invidia) Tutorem in amplissimo Religionis concilio tanquam in theatro spectandum darem. Civiles victorias non attigi, quia cùm agere me Romæ scirem, agendum mihi constitui Romanorum more, apud quos civilibus bellis triumphum decerni nefas erat, ne Romano sanguine madentes laurus plaudentium oculos, publicamque lætitiam, justi sensu doloris, domesticique luctus ferali quadam pompa confunderent: tum quia plus habebant splendoris, invidiæ minùs, erecta de Turcis trophæa. Quid enim aut nobis gratius, aut præclarius tibi, quàm victores orbis terrarum vincendo, ostendisse vinci omnino posse? Cùm enim tu multitudinem infinitam incredibili paucorum virtute fregisti, ostendisti quàm non difficile terror ille Europæ, Christiani nominis lues, ac Regnorum charybdis deleri posset, si vel fautores execranda superstitio pauciores haberet, vel Christiana Religio plures SIGISMUNDOS. Vidimus paucis ab hinc annis, cùm barbaros ad septingenties mille ferocitate non minus quàm ferro armatos, exiguis quidem copiis, sed Polonis, sed tuis, & tua, hoc est, vera virtute animatis profligasti. Et poterat tunc Polonia orientalis esse caput imperii, cùm armorum fragore, & fugientium strepitu perculsa Constantinopolis, tuum, ut caperetur, adventum solùm expectaret, nisi maluisses fidè in perfidum toties hostem uti, quàm fortitudine; cùm tibi decretum esset non barbarorum fines invadere, sed tui Regni simul & Orbis Christiani limitem tueri. Fortunæ, quod vulgo fit, ne minimam quidem partem in tuis laudibus

tribu-

tribuendam putavi, qui probè noſſem omnia te virtuti debere, eamquè utramquè tibi paginam impleviſſe, & expenſi laboris, & honoris accepti. Neque verò adulationum lenocinio, & Poëticis coloribus opus mihi fuit; cùm ea domi foriſquè geſſeris, quæ liberum nobis eſſet dicere, audire tibi glorioſum. Patere ergo, REX SERENISSIME, me Regii nominis fulgore aliquam umbratili, literatæque pugnæ lucem accerſere: non me deterret Majeſtatis Regiæ ſublimitas, quem SIGISMUNDI facilitas invitat. Etenim cum virtutes tuæ longè à vitiorum confinio ſecernantur, tamen (ut liberè dicam, quod plerique ſentiunt) ſummam manſvetudinem vel hoſtibus ipſis exhibes. Agnoſcis crimen; imo, niſi fallor, amplecteris; Quid enim honeſtius in viro Principe culpa benignitatis? Dignum ſanè vitium quod Reges habeat imitatores: ſiquidem, cùm famam tibi Principis optimi cæteris virtutibus paraveris, humanitas tua tibi immortalitatis, (quando divinitatis tua pietas audire non patitur) opinionem conciliavit. Romæ, MDCXXIX.

ODE

ODE PRIMA.

VIRTUTUM ACIES

SUB SIGISMUNDI SIGNIS PUGNAT.

DIVA, ſubjectas domina coronas
Quæ manu ſpargis, ſoliiſq; gaudes,
Aut adoratis populo minori
Ludere ſceptris,

Diva, quam rebus trepidis paventes
Ambiunt Reges, & emace voto
Ducit in partes facilem moveri
Miles iniquus.

Quæ ſimul curru volitans ſecundo
Caſtra luſtraſti, placidaſquè viſa
Ire per turmas, vel amica dextrâ
Tollere ſigna:

Ilicet campo fugiunt, latentes
Grandibus tecti clypeis Timores,
Et Metus vani generoſa circum
Signa volantes.

Ilicet vires redeunt, amorquè
Martis inſani; cupiduſquè laurum
Morte venalem rapuiſſe gliſcit
Mentibus ardor.

Perge bellaces animare turmas,
Unde Mars ortus: nequè jam POLONIS
Hoſpes in caſtris, ubi te ſodalem
Horrida Virtus,

Et triumphatos celebrare Turcas
Læta ventoſo vaga Fama curru,

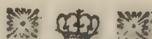

Et coronali ſequitur ſuperbus
Fronde Triumphus.
Dum SIGISMUNDO violentus armat
Omnibus ripis Tanais cohortes,
Et Dahæ Thracum maculoſa tergent
Arma cruore.
Regium ſtipant latus, irrepexo
Crine formosus labor, & futuri
Mens ſagax auſpex, & adulta bello
Conſilii vis.
Quem fatigatum modò Sol diurna
Ipſe jam feſſus ſimili labore
Vidit, hunc cernunt vigiles moventem
Sidera curas.
Lucis in partem miſerata longos
Fratris errores venit, Indicoquè
Dum latet ponto, vacuum pererrat
Cynthia cælum.
At SIGISMUNDUS vigil obſtinato
Torquet inſomnes animos tumultu,
Nec vices mutans jubet imperatos
Vincere ſomnos.
Larga devoti Pietas cruoris,
Et Fides nullo violata fuco,
Et tenax æqui, ſcelerumquè vindex
Caſtra ſequuntur.
Tanta Virtutum tibi dum Polonis
Militat caſtris acies, propinquæ
Terror Europæ tibi ceſſit uni
Thracius hoſtis.
Nec minax ultra pharetra inſolenti
Tartarus, laxo famulatur arcu,
Aut pigras inter meditatur alta
Otia ſylvas.

Ibat

Ibat Hybernæ ſimilis procellæ
Arctici victrix acies Tyranni,
Et cruentandus Scythicis fremebat
Boſphorus armis.
Qualis in rupes fremit, & minaci
Iſter undarum cumulo, minorum
Fluminum dives ſpoliis, Apriles
Colligit iras.
Ni SIGISMUNDI generoſus ardor
Intumeſcentes propè funerandæ
Littus Europæ tenuiſſet alto
Objice fluctus.
Empta virtuti modico cruore
Vilior laus eſt: meliorquè magnam
Impedit frontem graviore laurus
Empta periclo.
Quo tuum, PRINCEPS, reditum triumpho
Mœſiæ valles, Hypaniſquè tuto
Alveo liber celebrent, & aurea
Phaſidis ora?
Dum tuos Victor Getica reviſis
Cæde formoſus, ſpoliiſq; Thracum
Altior, læto populos frementes
Aſpicis ore.
Quas tibi moles Pario labore
Ponat Arctoæ monumenta cladis
Fama, ſeu mavis Scythico triumphos
Marmore ſignet?
Illa per faſtos memores ſacrabit
Nomen æternis titulis, tuamque
Inde virtutem nova Poſterorum
Mittet in ora.
Hoc habe pulchri pretium laboris,
Frigido vivas cineri ſuperſtes.

Grata

Grata quem pubes, populuſque longò
Eximet ævo.
Nec LADISLAUS pavidos in hoſtes
Fulminat magno levior Parente,
Dum Patri ſeſe probat, & paternas
Exerit artes.
Quantus armato metuendus aſtro
Surgit Orion, timidamque plebem
Siderum terret, rutiluſquè ſtricto
Fulgurat auro,
Feſta bellorum tibi tradit ultro
Regna felici moderanda ſceptro,
Et pharetratas animoſa mittit
Moſchua turmas.
Hoc tuæ, PRINCEPS, ſatis eſt juventæ:
His rudimentis populos regendi
Patrias artes, & avita diſce
Sceptra movere.

ODE SECUNDA.

VICTORIA

SIGISMUNDUM CORONAT.

AD arma, ad arma milites, ad arma:
Pavidis ſeges horreat ærea campis:
Caſſis amoeno horrore, jubaque
Fluctuet ancipiti,
Et facilis colludere vento,
Nutu minetur hoſtibus.
Terribili ſonitu litui fragor
Aere canoro cieat Martem,

Belli-

Bellique minas acuat cantu.
Ad arma, ad arma, ad arma.
Inaufpicatos excitat impetus,
Et Concanorum plus vice fimplici
Ofmannus expertas cohortes
Fraudibus Odryfiis laceffit.
Patriæ vindex pietas decoras
Urget in cedes, animafquè magnæ
Prodigas vitæ rapit, impiifquè
Objicit armis.
Ad arma, ad arma milites, ad arma.
Aerea terribili tuba murmure
Cieat Martem, belliquè minas.
Ad arma, ad arma, ad arma.
Nocturna fignis turpibus infidet
Fraus, imbecillo cui comites gradu
Junguntur ignavi Timores,
Et trepidas acies oberrant.
Pugna probrofas latet inter umbras
Nec diem teftem patitur; fed altà
Confcios tendunt oculos cruenta
Sidera nocte.
Ad arma, ad arma milites, ad arma.
Aerea terribili tuba murmure
Cieat Martem, belliquè minas:
Ad arma, ad arma, ad arma.
Sed jam recedunt agmina Biftonum,
Aut arva mordent immiferabiles,
Fruftraquè fortunam priorem
Aemathiis lacrymantur armis.
Jam LADISLAUS vacuus pericli,
Barbaro lætus potitur triumpho!
Jamq; victrices Aquilas, Polona haftilia tol-(lunt.
Fugite, fugite, fugite pede præcipiti;
Fugite,

Fugite, fugite celeres equitum cunei.
Aedones, Biſtones, Moſchui, Tartari, Barbari:
Fugite, fugite Tartari, fugite Barbari.
Inſtat citati fulminis impetu,
Et nube miſſis ignibus acrior
Miles Polonus, & morarum
Impatiens ſurit ante pugnam.
Qualis Elæo ſonipes in arvo.
Lætus abſentem cavat ungue campum:
Sic eques ſtrictis violentus armis
Ardet in hoſtem.
Fugite, fugite, fugite pede præcipiti,
Fugite, fugite celeres equitum cunei,
Aedones, Biſtones, Moſchui, Tartari, Barbari:
Fugite, fugite Tartari, fugite Barbari.
Vos caprearum turba fugacium
Fractis Leones cornibus aggredi
Audetis, imbelliquè fronte
Ore avido peritura turba?
Quò furor mentes agit, inſolenſquè
Martis inſani rabies? quis ardor
Signa convellens, Rhodopen ſiniſtro
Numine tentat?
Fugite, fugite, fugite pede præcipiti,
Fugite, fugite celeres equitum cunei,
Aedones, Biſtones, Moſchui, Tartari, Barbari:
Fugite, fugite Tartari, fugite Barbari.
Jam nec latebris, nec locus eſt fugæ
Ignava Turcæ pectora: nil juvat
Hoſtem experiri fraudulentis
Conſiliis, tacitaquè nocte.
Jam recedentes ubi ſol tenebras
Eximet cælo, dominata campis
Threſſa langvebit, dubioquè cedet
Cynthia cornu.

Fugite, fugite, fugite pede præcipiti,
Fugite, fugite celeres equitum cunei,
Aedones, Bistones, Moschui, Tartari, Barbari:
Fugite, fugite Tartari, fugite Barbari.
Io triumphe.
Dicite io, bis io, ter io triumphe,
Vos animæ fortes, vos nati ad bella Poloni.
Carpit Idumæas felix Victoria palmas,
Fortiaquè Aemonia circumdat tempora lauro:
Dicite io, bis io, ter io triumphe.
Odrysias acies, debellatosquè Gelonos,
Et conjuratas Europam adjungere victis
Olim Asiæ, Libyesquè plagis jam dicite fractas,
Threiciam, Aemathiamq; ; & formidabile regnis
Osmanni nomen, & Thressiæ cornua lunæ.
Dicite io, bis io, ter io triumphe.
Dum Phasim veterem, & famosam vellere Colchon,
Ismaraq; , & Rhodopen, & quicquid Vistula lætis
Amplexatur aquis, aut Vilia flexibus ambit,
Fama SIGISMUNDI doceat celebrare triumphos.
Dicite io, bis io, ter io triumphe.
Fama LADISLAO ter io cane; tuquè Parenti
Fama SIGISMUNDO ter io cane; vosquè Poloni
Dicite io, bis io, ter io triumphe.

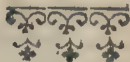

ODE

ODE TERTIA.

PIETAS SIGISMUNDO
TRIUMPHUM ADORNAT.

ET meſſes Arabum focis,
Et nimbos Cilicum, & divitis Indiæ
Fruges adde POLONIA.
Et promiſſa diu ſolve faventibus
Divis vota memor; neque
Fraudentur meritis templa vaporibus:
Non jam milite Tartaro
Deſolata gement arva Valachiæ,
Nec pulſata equitem exterum
Tellus Barbaricâ ſentiet ungulâ;
Nec victus toties Scytha
Viſet ſanguineæ rura Podoliæ;
Et campos memores fugæ,
Laſſis urget equis dum ſtimulos Pavor
Threſſum poſt equitem ſedens:
Ignavique Metus terga fugacium
Obverſo clypeo tegunt.
Tunc, Oſmanne, tibi dura neceſſitas
Hanc vocem, & pudor extudit.
Imbellis volucrum turba fugacium
Pugnaces aquilas, (neſas!)
Ultrò proſequimur, vanaque prælia
Uncis ludimus ungvibus.
Signis antè quidem Semiviri Phryges
Ceſſerunt Othomanicis:
Et quondam ingeniis Græcia nobilis,

Et

Et mitis Paros, & manu
  Imbelles Tyrii, quique Corinthio
Undarum arbiter insolens
  Isthmus, bina, jugo dividit æquora;
Lunatesque vehens rates
  Fœcundus subitâ Nilus adoreâ
Captivo fluit alveo;
  Et quicquid Libyco clauditur æquore,
Arctoo premitur jugo.
  At non & simili Marte Polonia
Tentanda, & juga Carpathi,
  Et devota neci pectora liberæ,
Audacesquè mori Aedones:
  Aut duris Rhodopes cautibus editus
Miles Sidere Martio.
  Non jam Sarmaticas exuvias meis
Delubris voveo, nequè
  Currus sangvineos cæde Polonica,
Capta mergere Vistula.
  Quod si fata sinant, & bona fortibus
Cælo numina consulant,
  Victrici galea jam meus hauriat
Rhenum miles, & Albula
  Captivo Geticas sentiat alveo
Naves sanguine decolor,
  Et quæ belligeræ cunquè Poloniæ
Gens ultra Tanaim jacet.
  Bello sola mora est, sola Polonia.
Sed quid spem modo transfugam
  Frusta sollicito? fataquè Sarmatis
Conjurata cohortibus?
  Ultra sola fuga est, si miseris fugam
Fortuna, & pudor annuat.
  Hæc inter lituos dum lacrymabili

Thrax

Thrax deflet querimonia:
 Felices Aquilas, & toties Scythæ
Notas Sarmata promovet.
 Tunc virtus Zephyris vecta jugalibus
Inftructas acies adit;
 Et magnas patriis viribus aggerat
Mentes, atque capacia
 Non ignobilium pectora vulnerum
Implet fanguine Martio.
 Et dura patriæ mulcet Amor manu,
Formofoque periculo
 Contemptorem animum funeris afperat.
Ut currus fuper & rotas
 Plaudens læta jubis colla comantibus,
Exhortatur equos Pavor;
 Aut lucem gladiis addit aheneam,
Aut pinnas radiantibus
 Componit galeis, duraque mobili
Ludens arma quatit manu.
 Sic pugnes Superis in profugos Scythas,
LADISLAE, faventibus;
 Sic vincas Superis, ò patriæ decus
LADISLAE, volentibus.
 Poft victas acies, atque Othomannico
Tinctum fanguine Bofphorum;
 Currus cùm dominos utraque fenferit
Servi ripa Borifthenis:
 Per ftrages medias, armaque fortibus
Erepta arduus ambula:
 Et partam meritis fume fuperbiam;
Dum conus galeæ minax
 Victum Thraca jubis altior increpat.
Aut laffum vacuo caput
 Deponas clypeo; & quæ prius hoftium
Tinxift;

Tinxiſti gramina ſanguine,
Somno jam placidus pacifico premas.
Dum pulchrum revehens diem
Fictâ grata quies Martis imagine
Jam ſecura pericula,
Et vanos ſtrepitus miſceat inſolens
Et currus, & equos ſopor.
Mox per frugiferæ rura Podoliæ,
Fataleſquè Getis agros,
Quà nunc Odryſio ſanguine pingvior
Campus cædibus horruit,
Quà nunc cæde nova luxuriat ſeges;
Mavortis ſpoliis Ceres
Gaudens, Biſtoniis demetet enſibus
Maturam ſegetem, & Scythes
Flaventes calamos diſcet acinacis
Sicco ſcindere vulnere.
Et ſcuta oviparas excipient aves:
Aut acris litui immemor
Carmen pacificum garrula ab hoſpite
Caſſis diſcet hyrundine:
Quæ cæſi capitis plena Podolicis
Campis volvitur, & minor
Criſtis mobilibus mæret inutilis.
Sic ſic Regiâ ſanguine
Creſcet fertilius barbarico Seges:
Atque inſignia Principis
Frugis ſanguineæ purpurâ veſtiet;
Foecundiſquè novalibus
Maturam ſegetem gloria demetet.
Et mandata fidelibus
Sulcis flava Ceres foeneris annui
Uſuram agricolæ dabit
Reſpondere tuis fida laboribus.

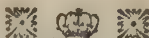

Hac ſementis adorea
  Armato agricolæ ſceptra virentia
Surgent, & diademata
  SIGISMUNDE tuis apta nepotibus.

ODE QUARTA.

RELIGIO SIGISMUNDO
ARAS PROMITTIT.

QUem bellicoſi prodiga ſanguinis
Bellona Marti cunquè probaverit,
  Et patriam objectu cruenti
  Pectoris eripuiſſe fortem,
Periculoſam cùm movet aleam
Fortuna rerum mobilis arbitra,
  Signarit, & frontem ſuperbis
  Vulneribus memorem duelli:
Hic longa fiet fabula poſteris;
Hunc invidendum fama nepotibus,
  Proponet exemplum, memorquè
  Perpetuo celebrabit ævo.
Prius ſenectam marmora ſentient
Mentita vultus, oraquè fortium:
  Aut æra, quæ ſpirant, parentum
  Laurigeras imitata frontes.
Hac arte vincet livida ſæcula;
Fugamquè longi temporis, Arctico
  Clarus SIGISMUNDUS triumpho,
  Et PATRIÆ PATER, atquè Tutor.
Cui fraudulentis artibus Aedones,
Tandemquè fido milite Concanus,

Et

Et Tartarus velox pudenda
Verſa fuga exhibuere terga.
Te, Rex, ſed olim patria, poſt quater
Emenſa magni ſæcula Neſtoris,
Inter Polonorum ſacratis
Indigetes numerabit aris.
Vivet ſuperbæ fama Poloniæ,
Vivet Poloni gloria nominis,
Vivet JAGELLONUM vetuſtus
Sanguis, & imperio paterno
Fatale nomen. Quem modo Boſphori
Videre ripæ, Thracaque flebilis
Phalangas hoſtiles prementem;
Dum patriæ, populiquè vindex
Virtus, honeſto læta periculo
Denſos in hoſtes tela per & minas
Immittit audentem, fugatquè
Dura ſuper vacuos timores.
Dum caſtra denſis oblita cædibus
Furor cruenta nube ſupervolans,
Et præ LADISLAO minaci
Biſtonias acies fatigat.
Qualis cometes ſanguineum jubar
Spargens, minaci lumine fulgurat,
Abominati Martis ardens
Nuncius, horribiliſquè pugnæ
Exterret urbes. Heu! quibus horrido
Cruentus igni nunciat hoſtium
Turmas? quibus regnis, quibuſve
Bella famemquè minatur arvis?
Talem LADISLAUM agmina Thracia
Videre; quando fulmine ſævior
Ibat per obſtantes catervas
Aemonio inviolatus arcu.

Non tutiorem præstet aheneo
Lorica textu, aut ungvibus horrida;
  Non arte Vulcani gementes
  Passa Chalybs, Steropas, vel Aetnæ
Recocta, flammas quæ tulit: altior
Quàm quem tuetur numine prospero
  Virtus, & immissi volantes
  Auxilio Superum manipli.
Devota ferro pectora Thracio,
Hostemquè juratum exitiabili
  Frustrà sacramento paternis
  Auspiciis animosus urge.
Urge Scytharum terga fugacium,
Et mæsta Lunæ cornua Thraciæ
  Jungi veta; quæ jam maligna
  Luce micat, tenuiquè cornu
Sublustris, antiqui imperii decus,
Et spes caducas deserit occidens,
  Septemquè jam soluit Triones
  Cassa metu Geticosquè montes.
Post hæc Orontes, aut gelido Ladon
Lavet fluento Bistonia rotas
  E strage fumantes, & arma
  Odrysia maculata cæde.
Turcis nec ultrà serviet altera
Formidolosi ripa Boristhenis:
  Sed Barbaris velox Lycormas
  Limes erit, trepidusquè Cydnus.

ODE QUINTA.

FAMA SIGISMUNDO

ÆTERNITATEM POLLICETUR.

AGE præpeti volatu,
Age fama, ſcinde nubes:
Famulantibuſquè nimbis
Zephyros citatiores
Meliore linque curſu,
Aquilonibus protervis
Ocyor, & pigro ſurgentes àére ventos.
Age Diva, ſcinde nubes:
Et ùtramque viſe partem,
Orientis, & cadentis:
Via quà citata Solis
Celeres rotas fatigat,
Geminumque Phoebus axem
Circuit, æterniſque laboribus æthera luſtrat.
Age Fama, tende pennas,
Zephyros præi volantes.
Agé Fama ſolve lingvas,
Age, & ora paude centum
Merita loquacitate:
Tibi ſi patent tot ora, (mæ;
Quot vigiles oculi, quot ſunt in corpore plu-
Age Thracios furores,
Age Regios honores,
Prohibe tubis ſilere;
Neque victa laus ſenectâ,
Et inerte nube tecta

Scy-

Scythici indices triumphi
Odryſias olim doleat marceſcere lauros.
Age, garrulæ canenda
Ita ſemper, & ſtupenda
Nova ſuppetant: nec unquam
Taciturnitas moleſta
Tibi claudat ora moeſta;
Oculoſquè curioſos
Sarmaticæ ſemper virtutis imagine paſcas.
Age; Boſphorum rubentem,
Age Viſtulam calentem
Scythico cruore narra.
Cane Tartaros fugaces,
Cane Sarmatas ſequaces;
Celereſque dic POLONOS
Creſcentem Odryſio Lunā minuiſſe Tyranno.

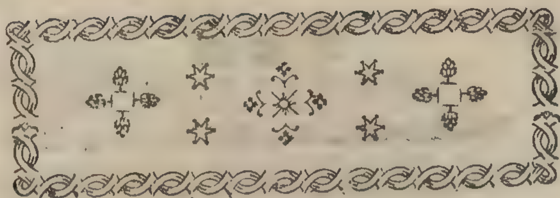

EPIGRAMMATA.

In Stemmata Triznarum & Wolloviciorum.

Lilia, quæ triplici vinxit Concordia nodo
Illa pius Jaculis aſſociavit Hymen.
Ne metuas, triplicem ne rumpant ſpicula nodum,
Neu violent, ſi quod Lilia fœdus habent.
Lumina, quæ junxit Concordia, lumina ſemper
Lilia Pacis erunt; Spicula Martis erunt.

In Stemma Ducis Radivilii.

Armiger expanſis quòd ventilet àëra pennis,
Sudantis Patriæ ventilat ille genas:
Quòd triplices exſtante Tubas pro pectore geſtet,
Eſt RADIVILLORUM fama canara Tuba:
Et bene ſe pro corde Tubæ poſuêre canoræ,
Martia ſub magno pectore bella cient.
Armiger ergo tuas jam perge extendere pennas,
Menſuram famæ vix capis ipſe tuæ.

IN NUP-

IN NUPTIIS VLADISLAI RADIVILII

Cum

ANNA ZENOVICIA

PALLAS ACADEMICA

Celſiſſimo Sponſo Teſtudinem Romanam militarem è quatuor clypeis factam Dedicat.

PRIMUS CLYPEUS

Exhibet annulum è ſteminate Sponſæ appenſum.

SPONSO PRINCIPI.

Annule, qui noſtras ditabas lumine Ceras
　　In Radivillæas annule perge manus.
Non in te reſonas diſcurrere juſſimus horas,
　　Nec volucris volucri ſtat rota nixa rotæ.
Sint procul hinc horæ. tu ſæcla perennia porta,
　　Perpetis & Fidei nuntius eſto meæ,
Annulus haud meus eſt, qui ſponſo nuntiat horas:
　　Principis æterno eſt munere digna manus.

SECUNDUS CLYPEUS

Ex iiſdem Sponſæ Zenoviciæ Ceris Alitem offert.

SPONSO SENATORI.

Tu quoquè pullatis velas qui brachia pennis
　　Ibis in illuſtres Ales amice manus.

Nec

Nec pudeat nigro pectus veſtire colore,
Principis & vigiles veſte referre notas.
Namquè Senatori munus te mittimus aptum,
Pro Patria vigiles qui trahit uſque moras.
Ergo licet referas nigranti ſyrmate noctem
Principis ex oculis ſat tibi lucis erit.

TERTIUS CLYPEUS

Soleam Zenòviciam ponit.

SPONSO HEROI.

Hâc ſoleâ Moſchi gemuerunt æquora campi
Hac refugum fregit Thracia Luna caput:
Calcatas bellator aquas hac ſenſerat Iſter,
Hac titubans fixit Patria ſæpe gradum:
Hanc Aquilis Radiville tuis, hanc conſecro ſignis,
Hic ſe belligeram ſentiet illa magis.
Nam tuus hanc poſtquam plantis dignabitur Ales,
Alitis à planta, quid niſi fulmen erit?

QUARTUS CLYPEUS

Crucem Patriam præfert.

SPONSO PIISSIMO.

Fors Radivillæas dum tollit ad æthera tædas,
Et ſacra connubii fœdera ſancit Amor;
Quinque Palæſtinas converſo lumine vidit
In Radivillæo ſtemmate ſtare Cruces.

Pul-

Pulcher honos, inquit, Radivillo & ſanguine dignus,
Par ſibi cum ſummo ſumere ſtemma polo.
Sextam ſponſa crucem crucibus ſi junxeris illis,
Quàm modò certamen par pietatis erit?

IN INSIGNIA
GENEROSÆ
RUDOMINARUM
DOMUS.

I.

Viderat è bello reducem Bellona Gradivum
Picta triumphali plaudere ſcuta manu:
Viderat & ſculptum clypei ſuper æquore ſtemma
Et Rudominæas prælia ſlare tubas.
An mihi frater, ait, Mars, an Rudomina videris?
Mars cui tergeminæ reddidit ore tubæ:
Thracius, Odryſius, Gortynius ante vocabar,
Nunc Rudominæum jure vocare potes.

III.

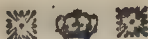

II.

Huc Brontes, Steropesq; mihi, Mars, inquit, adeste:
Et nova Dædaleâ fingite scuta manu.
Accelerant jussum Brontes, Sreropesquè laborem,
Artificiquè novant Dædala scuta manu.
Rudominæa cavo finguntur stemmata scuto,
Inquè suis medius dux Rudomina notis.
Tunc Mars: si paribus nuper bellavimus armis,
Quid refert, an Mars, an Rudomina vocer?

III.

Cerne tubas, sed cerne tubas sine carmine Mavors;
Nimirum lætos dedidicere sonos.
Cerne senem sed cerne senem sine carmine, cygnum,
Nimirum functo collachrymatur hero.
Ipsa tamen Dominum laudare silentia possunt:
Atque verecundus laude carere Pudor.
Quid tuba, quid noceat laudis sine carmine cygnus?
Dum tacet illa, sonat: dum silet ille, canit.

Quartum, horum Epigrammatum, quod incipit: Tres nuper Divæ. *insertum est Libello Epigrammatum vivente adhuc Auctore.*

IN FU-

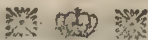

IN FUNERE JOANNIS ET GEORGII *RUDOMINARUM* NUMINE NEPOTUM.

I.

Sera nepotibus cura.

Hæccine, prô ſuperi, ſerorum cura Nepotum?
Hæccine promiſſi vota ſecunda ſenis?
Uno eodemquè die, longis & Avunculus annis
Dignior, & grandi funere fertur Avus.
Cæca feroxque ſimul, crudelis & improba Parca
Vel ſolum, ſcelus eſt grande, tuliſſe ſenem!
Parcere debueras longis ut Avunculus annis
Creſceret, & grandi, grandior eſſet Avo.

II.

Silere neſcia Pallas ſociata Gradivo.

Maturus, pleniſquè ſenex, jam fertilis annis
Extremum læto clauſerat ore diem.
Lætior infereâ Lacheſis prorupit ab æde,
Et vixiſſe bonum, ſparſit in urbe, ſenem:
Non tulit invidiam facti, indignata Minerva,
Juſſit & in medio hæc verba tonare foro:
Scilicet hic moritur, caros qui Palladi Alumnos,
Qui natos vobis Martia caſtra dedit!
Ne metuas, vivæ, Rudomina, ſilentia, Famæ,
Nec Mars, nec pſaltrix Muſa ſilere poteſt.

III.

III.

Tricipitis invita ſauce.

Quos cernis reduces Lituos, prænobile ſlemma;
Eſt Othomanigenis nobile digma plagis.
Vidit, & invidit venatrix perfida Luna,
(Dum creperâ ſtreperent prælia dira manu)
In Rudomineis decus hoc ſplendeſcere dextris,
Et rapere innumeras, auſa cruenta, dolis.
Marte ferox, contrà, dextraq; Georgius acri
Obſtat, & in pulchram proruit ultro necem.
Hoc patriæ (moriens inquit) deducite pignus.
Non tetigit noſtras Turcica Luna Tubas.

IV.

Patruo magno, ſeni longævo.

Me miſerum, cui ſors ſanctæ laudata ſenectæ,
Non ſiccat madidas, laude favente genas.
Hi non culpatam tollunt ſine crimine vitam;
Hi memorant largas, in pia penſa, manus.
Longa perennati numerant hi luſtra Parentis;
Innumeros, gaudent hi ſuperaſſe, ſenes.
Sat famæ vixiſſe ferunt, Patriæq; ſibiq;
Unaq; concordi, vox ſiat in ore, *Satis.*
Sit ſuper, atq; ſatis, quod Te vixiſſe putatur
Si ſatis eſt aliis. At mihi, crede *Parum.*

V.

Alibi loquor.

Vix Othomanigenâ ſucciſum ſalce cadaver,
Fraterna, in Patrios, cura reduxit, agros.

Parva ſalutatum, concurrit turba Nepotum,
Cœperat & bleſo quærere multa ſono:
Senſit ubi mutum, nec reſponſare paratum,
In lachrymas ſic eſt, mæſta ſoluta, cohors.
Heu nos! heu! inquit, quis Patrue noſtra reviſis
Tecta? Ubi vox, caſto, plena lepore manet?
Non ſileo, non, inquit, ego. Vox lapſa per auras;
Tota in Valachicis noſtra loquela plagis.

IN NUPTIIS JOANNIS RAKOVII cum EUGENIA TYSZKIEVICIA EMBLEMATA.

I,

Luna Tyſzkievicia Navem, Lilia Paciana malum Crucibus Rakoviis à latere ſtantibus exprimunt. ſubtus tres fluvii & piſces Naruſzevicii. ſupra Stella Tyſzkievicia.

Epigraphe

AD VELLUS ÆTERNITATIS AUREUM.

Quis tàm concordi ſociavit ſtemmata nexu?
Effingit tutam ſubdita Luna ratem.

Pulchra

Pulchra ſubire vices dignantur Lilia mali,
Tutatur geminum crux beneſida latus.
Et fluvii ſubter currunt, pecudeſq; marinæ,
Anthia ſtat duplex, torva balæna fuge.
Nobilis ô Argo, Litalæ fers lumina terræ,
Stella tuus Typhis, tu tibi vellus eris.

II.

Cruces alatæ literam Pythagoræ efficiunt, & Lunam portant ad domum Gloriæ, ſtellis præviis.

Crux alata vehit ſub amæna palatia Lunam,
Perpetuos ſcribit Gloria ſerva ſaros,
Triplex ſtella cruces rutilo diſcriminat igne,
Pithagoræ è crucibus litera nata venit.
Prævia ſtella viam, Crux præpes, Lunaq; frange
Ardua ſpinoſum gloria veſtit iter.
Non via te vincet, crux præpes firma; nec error,
Fallere ſydereæ non didicere faces.

III.

Cygis annulus oculatus, rotæ Fortunæ incluſus, & annulus Sponſorum cordi incluſus oculato, crucibus ac ſtellis effultus.

Inſertus teretem Sortis, Gigis annulus orbem
Poſſidet, adſpectat palpebra crebra diem.
Huic licet & Lydium dederit Rhamnuſia ſceptrum
Præterit, & cæcum cæca dat eſſe Gigen
Annule

Annule tu felix bona quem Concordia ſtruxit,
Lucidus in tuto corde micare potes.
Eſt teres, at Dominam non ſuſcipit ille volucrem,
Duplex quæ ſulcit crux, probat eſſe ſuum.

IV.

In campo Concordiæ ſuper calumnas adamantinas duo annuli aurei; ad quorum unum Luna, alterum Crux collimat & accipit.

Epigraphe

HUC META.

Candida, quà viridi gaudet Concordia campo,
Gemmatum criſpat bina columna decus,
Annulus has duplex fulvo ſpectabilis auro
Occupat, & magnæ munera Sortis habet.
Cynthia carpit iter volucri pede, detinet unum,
Crux volat, atq; alio condecorata redit.
Comprime crux celerē, bona cōprime Luna volatum
Huc curſus ſatis eſt, huc via, meta, ſcopus.

EPISTOLÆ

EPISTOLÆ STANISLAI ŁUBIENSKI EPISCOPI PLOCENSIS Ad MATHIAM CASIMIRUM SARBIEWSKI *Societatis JESU* VLADISLAI IV, POLONIARUM & SVECIÆ REGIS THEOLOGUM & CONCIONATOREM. & HUJUS ad ILLUM.

EPISTOLA I.

SARBIEVIO Soc: JESU.

SErò reſpondeo literis tuis, æger eram acerbiſſimo vexatus morbo, itaq; amicorum officiis totis ſex menſibus vacare mihi non licuit, & nunc

 licet

licet morbo levatus esse videar, residuis tamen ejus adhuc ita urgeor, ne pleno recuperatæ sanitatis fructu frui possim. Sed a te, unde hæc de me? Egone nimis mediocriter in stylo versatus audaci temeritate Historiam scribendam susciperem? alii faciant qui præter excellentem eruditionem, etiam abundant otio; mihi à curis nullæ feriæ & pleraq; in hoc genere à me dum junior essem scripta, nunc accuratius examinata obscuro addixi carceri. Tua divina Pöësis Romanis quoq; probata auribus, mihi valdè placet: sic te lyricis vatibus inseris, ut inter Principes referri meo quidem judicio possis, sic argutè epigrammata nectis, ut sacra eloquia ex quibus materiam scribendi petis, dulci condita sale, animos nostros penetrent, Monumenta ingenii tui non imber edax, non aquilo impotens, aut innumerabilis annorum series poterit diruere. etiam vitâ functus vives, ac per ora hominum incedes sublimi feriens sydera vertice. Miror à tuis te, ab amœnis Musarum campis ad obscura Philosophiæ dumeta traductum, & vereor ne plerisq; optimis vestrorum ingeniis aliquid inde detrimenti eveniat, quod studia ad quæ nati sunt, deserere jubeantur. Sed tu ad omnia præclara natus, ita Philosophiam tractabis, ut partam scribendo gloriam tuearis. Vale, nec dubita te à me amari, Deumquè precare, ut mihi difficillimum munus gerenti auxilio cœlesti præsto esse velit. Viscoviæ die XXIV Februarii. Anno MDCXXX.

EPI-

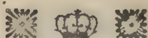

EPISTOLA II.

SARBIEVIO Soc: JESU.

NE tibi, me diu ſilente, obrepat ſuſpicio mutatæ meæ erga te voluntatis, tribus verbis me officii mei memorem eſſe, tuiquè ingenii præſtantia delectari, ac deniquè quid agas, & in quo ſtudiorum tuorum conatu occuperis ſcire velle ſignifico, meumquè amorem tibi deſero, quem, ut candido & religioſo excipias animo, diligenter à te peto. Vale in Domino, meiquè ad altare Dei memor ſis. Ex Jablonenſi prædio meo. VIII. Idus Septembris. Anno MDCXXXII.

EPISTOLA III.

SARBIEVIO Soc: JESU.

TAnquam non unus ex meis eſſes ita ſiles Sarbievi? neſcis eos qui ſummam rei tenent, ultrices decoris ſui habere manus & bilem in naſo: Sed ego hâc non utar, ne Pòëtam irritem; nam hoc genus hominum facile furore corripitur, & audet quod olim gigantes, vel ipſum Jovem ſummo deturbare cælo. Meum te dixi, nam hic natus es, ubi me Deus poſuit paſcere gregem ſuum, etiam te non dico Vilna, ſed vel ipſa Roma adoret,

etiamſi in tuas laudes, totum conſpiret Belgium, quamvis deniquè divinam ingenti tui vim, me annuente, magna pars orbis miretur, tamen diffiteri non potes, quin meus ſis. Hæc ipſa Societas, cui nomen dediſti mea eſt, nam voto inſtitutoquè ſuo obſequio eorum qui plus in cætu fidelium poſſe exiſtimantur, ſe obſtrictam eſſe profitetur. Es igitur in cenſu meo, exigerem à te fructum laborum tuorum, niſi tu prior ultro ſolviſſes quod vix debebas. Nomen meum magnis inſeruiſti nominibus, & iis ornaſti laudibus, quæ non me, ſed magnos decent viros, ita tamen eas dulcedine Carminis tui depinxiſti, ut me quoq; decere videantur. Quo nomine quid tibi debeam, non facilè explicare poſſum, dicam tamen liberè, me gloriolâ non multum affici, eorum tamen qui magno judicio res æſtimant, optima erga me voluntate gaudere; nam expertem me humanitatis putarem, ſi in me ipſum inhumanus eſſem. Silere te initio literarum mearum queſtus ſum, nam unus & alter annus abiit, ex quo nullam ſignificationem dediſti, quo animo erga me eſſes; dices me quoquè pari teneri culpâ, ſed ſurdus eſſes, ni vel ipſâ nunciante famâ audires, me publicis negotiis immerſum, morbis & ætate fractum vix ſpirare potuiſſe. Non ſemper in noſtra poteſtate ſitum eſt, ut erga amicos officio defungamur. tu quamvis alieno obſtrictus imperio videaris, liber es, qua libertate Chriſtus te donavit, in qua ut lætus felixquè vivas, meiquè memor ſis, ille præſtet qui omnes ſalvos eſſe vult. Vale in Chriſto chariſſime conſerve & frater. Dat. Brocoviæ. mense Augusto 1633.

[illegible] 157 [illegible]

EPISTO-

EPISTOLA IV.

SARBIEVIO Soc: JESU,

PAulo vehementiùs proximis literis accusasse videri possum silentium tuum, itaq; modestiùs deinceps agam, nec proprio impetu in te ferar, sed pares tibi opponam, qui tibi stimulos admoveant, nec aliundè petam laudis tuæ æmulos, nisi ex hac ipsa, cui insertus nomen dedisti, Societate. Carmen habes scriptum dicatumq; iis, qui una Siradiensi terra orti, aliquantis pereminent, in hoc agmine, ego postremus,] ut sum ita esse cupio; idem ego tamen hujus carminis authori author fui, ut scriberet: nec causam require, quis enim laudari non desideret, maximus quisquè majora cupit, & volitare per ora virûm. Non seriò dictum putes, mi Sarbievi. agnosco ego me tum deprimi, cum talibus gloriolæ deliciis lactor. Viri boni amici nostri, cum nihil omnino simus, his nos salibus Magnorum virorum censuræ propè deridendos propinant amore non judicio. Legi & antea & iterum novæ editionis tua carmina, divini ingenii tui fætum. ad eas laudes, quibus viri eruditi nomen tuum æternitati dicant & consecrant nihil addam. verè & eruditè illi de te senserunt. Subscribo illorum sententiæ sine exceptione; adjicerem aliquid de meo, si quid tale esset in penu, quod tuo decori inserviret. Æquo feres animo. te à me non reprehendi sed moneri. Divi, Adalbertus, Stanislaus, Sigismundus, tot alii, qui vel ex gente nostra orti, vel olim Patroni a nostris adsciti, pri-

mis

mis carminis tui apicibus inferendi videbantur. Pultovia, ubi primum Musis Sacramentum dixisti, ne uno quidem verbo in tuis scriptis nominata. Fluviorum rex Narvia, Bugus noster, Vistula, melior quam Tagus auriferax, quasi tibi ignoti prætereuntur. Masovii, quorum è sanguine nobile genus ducis, silentur. Siletur Stanislaus Carncovius, Archiepiscopus Gnesnensis, qui quidquid habuit in Societatem vestram effudit. Silentur alii qui prima per Poloniam fundamenta jecêre, Collegiorum vestrorum. Joannes Zamoiscius perpetuâ felicitate felix semper hostium victor, filius ipsius, Martis & Minervæ alumnus, Stanislaus Koniecpolius Polonici exercitus supremus Moderator, quem & secundæ & adversæ res ita erudierunt, ut utriquè fortunæ par esse possit. Quid dicam amplius, Sigismundus Rex, ingens ille campus excurrendi in laudes magni Principis, sive pietatem ejus spectes, sive vel belli vel pacis artes admireris, semper magnus. Sed cohibeo animi mei impetum, ne te non admoneri, sed reprehendi meritò, queraris. Si vile quid pangeres, & non sacram tuam Pòésim universus stuperet orbis; si non in Polonia natus esses, & Patriæ nihil deberes, ferrem æquo animo exteros tuis potissimum inferi scriptis. Italos Italis, Lithvanos Lithvanis non invideo; Masovios suæ oblivisci originis ægrè fero. satis hæc innuisse fuerit. Vale charissimè frater, in hoc, quod ambo Deo debemus obsequio, Commilito meus. In arce nostra Brocoviensi. XII. Calendis Septembris. Anno MDCXXXIII.

EPISTO-

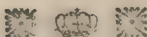

EPISTOLA V.

SARBIEVIO Soc: JESU.

Puto me iſthìc apud vos falſa opinione in eorum relatum numerum, qui vixerunt: nam ſi vel tu ipſe me vivere crederes; ſi non literis, ſaltem fratrum huc commeantium miniſterio ſalutationis officium mihi impenderes. Sed ego, ut me vivere oſtendam, mortuorum Epiſcoporum Plocenſium vitas à me ſcriptas tibi mitto, & tuæ ſimul ſubmitto cenſuræ. Corrige, ſeca, reſeca, prout libuerit, æquo animo feremus. Quòd ſi iſte labor noſter non omninò tibi diſplicuerit, non meo proprio auſu, ſed quia meus Simon Truſcius te omnia meà cauſà facturum ſpondet, peto à te, ut quibuscunquè verſiculis, vita jam functos Antiſtites ornare volveris, quamvis nec tua manu, nec tuâ operâ; ſcio enim te eſſe occupatiſſimum, ſed eorum, qui ex tua divinà Pòëſi acuminis tui fontes feliciter ſuxerunt, induſtria id quantùm tibi videbitur præſtes, ſivè uno pòëmate omnium vitas complecti volveris, ſive unumquemquè proprio ornare Epigrammate, tota iſta res ſit tui arbitrii; ſive denique aliis curis gravatus hunc laborem ſuſcipere detrectaveris, ſcito me æquiſſimo hoc ipſum laturum animo. Nam nequè hæc mea tantopere ornari volo, nec tibi amico meo ſvaviſſimo, cæterùm gravioribus ſtudiis occupato, laborem, niſi quem ferre ſponte velles, imponere. Commendo me amori & ſacris orationibus Reverentiæ V. Brocovio V. Octobris. MDCXXXV.

EPISTO-

EPISTOLA VI.

SARBIEVIO Soc: JESU.

MOs eſt diuturnâ ſervatus conſvetudine, ut ij qui recentes ad aulam veniunt, non niſi tertio anno ſuperbire, & veteres amicos contemnere debeant. Si ſortè hactenus nemo fuit, qui te nuper aulæ adſcitum ejus rei nomine commonere auderet, ego ex ijs qui tibi optimè cupiunt, non ut Epiſcopus, exempti enim iſtîc exiſtimamini, ſed tanquam amicus moneo hortorquè; ut ſi diu in aula eſſe vis, ſerò admodum aulicorum mores & jura uſurpes, ſemperquè memineris, ijs qui in aula vixerint, iterum ad veterem conſvetudinem, vitæquè rationes redeundum eſſe. Hæc quidem jocatus ſum, nam te nihil minus, quàm aulæ obnoxium eſſe velle certò ſcio, te tamen Varſaviâ ita diſceſſiſſe, ut ne uno quidem verbo me appellare volueris; id ut verum fatear, moleſtè fero. Vale mi Sarbievi, meiquè ad altare Dei memor ſis. E Pecinienſi prædio.

EPISTOLA VII.

SARBIEVIO Soc: JESU.

ITerum requiro à te officium, iterum literis moneo, ut me tuâ memoriâ non excidiſſe paucis literarum apicibus teſtatum facias. Dices, noli

mihi

mihi molestus esse, ostium amicitiæ nostræ clausum est: ego certè pulsare non desinam, respondebis mihi, non ut amicus, sed vel propter improbitatem meam, vel iratus non silebis. Nihil à te peto quod publica negotia concernàt, non quid sub Arcto Rex gelidæ meditetur oræ; suffecerit, si de te ipso me certiorem reddideris, & utrum tibi veteres tuæ eruditæ exercitationes mente exciderint? totus ne jam sacris sermonibus faciendis deditus es? an aliquid & tibi & Musis temporis impertiri liceat. Fateor hæc quoquè secreta esse; sed tua, quæ mihi ut olim & ipsa amicitia, petere debent. Vale in Christo, meiquè memineris. E Pecinensi prædio meo. XXIV. Februarii. MDCXXXVI.

EPISTOLA VIII.

SARBIEVIO Soc: JESU.

VEl ipso adamante si durior esses, tot à me monitus, & prope flagitatus literis, officio erga me amici defungi, & non inimico erga me esse animo, jam olim significare debueras. Fateor me quoquè nimis importunè tecum agere. Sed si tacerem, si te prope flagitio non appeterem, æternùm sileres. Non repeto à te ea, quæ olim spopondisse videbaris, nec te in aliud vitæ genus translatum, & aulæ adscriptum novo onere gravare volo, novi enim vestros animos, novi spiritus supra nos elatos: dat animos aula, & ipsa fe-

licitas

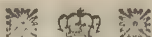

licitas ad nutum obſequens. Meminiſſe tamen te decuit, & olim te, quaſi unus ex nobis eſſes, fuiſſe, & mox accidere poſſe, ut iterum ad nos redeas, & pari nobiſcum cenſu cenſearis, rationeſq; ictæ nobiſcum & intermiſſæ amicitiæ arbitrio bonorum virorum reddas. Multum tibi calculo computatorio laborandum erit, ut abſolutoriâ notâ, ne quid in te graviùs decernatur, libertatem conſequaris. Vale frater chariſſime meiquè ad altare Dei memor ſis. Plociæ XIX. Martii MDCXXXVI.

EPISTOLA IX.

LUBIENIO ANTISTITI.

FRuſtra ſim, ſi ſilentii mei patrocinium aut ab invaletudine qua ſæpiùſculè tentor, aut à perpetuis ſermonibus ſacris, aut à Lechiade, quam iterum recudo, accipiam. Tanta ſunt beneficia erga me tua, ut vel in lethali ſtrato, & ipſam agens animam, quicquid otii & virium eſſet ſuper, tibi debeam. Aliæ ſunt cauſæ, quæ mihi calamum è manu excuſſerunt. Popularis iſtud lingvæ ſtudium, in quo nunc neceſſariò verſor, Latinos apud me fontes adeò arefecit, ut orationis tuæ flumini, quæ tibi in epiſtolis dulciſſima eſt, quod refundam, nihil habeam. Hæc cauſa, ſi ad officia reſpectas, eſt exigua, ſi ad pudorem meum, eſt ma-

xima:

xima: certe apud te vel ipſo candoris & ingenuitatis meæ numine facilè veniam impetrabit. quam enim vera ſit, ex paucis iſtis lineis barbarè ſteriliterquè ſcriptis, omnino agnoſces. Præterea argumenta ſcribendi, tanta erant, quæ calami mei arena capere non poſſit, & metuebam ſanè, ne ſi apertiùs ab aliis ſcripta acciperes, me aut ignorantiæ, aut exactæ nimis prudentiæ apud te accuſares: & tamen omittere illa, ſi ſcripſiſſem, vix potuiſſem. Adeo ingenuus ſum, ut officioſis & levibus quibusdam ſcriptis, alia continere animo, quæ velle te ſcire autumabam, non potuerim. Nunc quando me officio iſto ſolvis, crebras à me epiſtolas habebis, & ſi diu vivam, profectò me tibi calculo computatorio exſoluam: ſin minus, mortuus ea ad cælites perferam, quæ pro Eccleſia & Patria præclarè geſſiſti, & adhuc agis. Vale Antiſtitum optime, decus & ornamentum Poloniæ noſtræ. Vilnæ ex Collegio noſtro XIX. Aprilis. MDCXXXVI.

EPISTOLA X.

SARBIEVIO Soc: JESU.

JOcari non libet, cum morbi acerbitas corpus diſcrutiat. nihil quidem periculi imminere videtur, ſed hoc Clima ætatis meæ, quod tribus & ſexaginta annis circumſcribitur, omnia nobis ſuſpecta reddit. Lechiadem tuam videre avebam, vel pri-

ma

ma ipſius initia primo delibare guſtu: non dubito eam & gravi & ſvavi decurrere verſu; ſed vereor, ut mihi tot jam annos nato, amplius præclariſſimis ingenii tui monumentis frui liceat. Elogia Epiſcoporum Plocenſium, non ſingula ſingulis verſibus exornari cupiebam; ſuffeciſſet Odo aliqua, quæ labori & conatui meo, more tuo applauſiſſet. Sed & ipſa Elogia, & ego quoquè, nec æſtimari volo, nec magnopere laudari. Vale in Chriſto frater amantiſſime, & ad altare Dei memor mei ſis. E Gorinenſi prædio meo. Calendis Maii. MDCXXXVI.

EPISTOLA XI.

SARBIEVIO Soc: JESU.

AD ſeptemtriones receſſiſtis, & ibi gelu adſtrictus eſſe videtur ille noſter Maſoviticus tepor, vel calor potius. Lucet vobis (tibi dico Maſovio meo & Lithuanis) Sol & à nobis quodam modo receſſiſſe, in ipſoquè æſtivali Solſtitio, radios ſuæ clementiæ à nobis removiſſe videtur. Sed idem ipſe nobis aliquando fulgebit. Paucis hæc innuiſſe ſuffecerit. In Polonia manere oportet, aut beatum non dici. Cætera Simon Pruſcius dicet. Nos veſtra feſta, veſtra gaudia, ad quæ invitamur, ardentiſſimis proſequemur votis,

& ita

& ita abſentes corpore, vobis animis jungemur Longè pulchrior in conſpectu meo apparet Lithuania, ſi tota, ut olim Catholica eſſet. Tu qui, publico nomine, & quodam modo Regio ore, illo favente, illo jubente, legitimè ad aulam approbantibus nobis omnibus. qui in Eccleſia aliquo loco eſſe videmur, vocatus, ſpargis ſementem Evangelii, utere jure tuo, & hanc peſtem elimina; quod quidem te facere magnâ animi mei lætitiâ accepi. Vale amantiſſime in Chriſto frater. Poltovio XXI. Junii. MDCXXXVI.

EPISTOLA XII.

LUBIENIO ANTISTITI.

AD ſeptemtriones nos receſſiſſe & gelu permagno adſtrictos quereris? nos verò iſtîc æſtu penè Italico laboramus. Sed tu animorum fortaſſe frigus aliquod reprehendis. Sed nequè hoc accuſare debes, in me præſertim, qui te, Solem Patriæ, in corde gero. Ibi tu ſemper ſolſtitium habes, & nunquam occidis. Jam verò & in multorum memoria atquè adeò & ore amiciſſimo verſaris. Doctrinam nuper tuam & eloquentiam magno in conſeſſu Gembicii omnes, ac pleriq; Lithuani, qui bonarum literarum guſtum aliquem habent, ſupra cæteros extulêre. Ita cum te ab-

ſentem

ſentem à nobis exiſtimas, præſentiſſimus es. Vitas Epiſcoporum Plocenſium à Joanne Jamielkovio recepi, & iterum reguſto. ad hanc porticum pulchram, brevi ſtemma aliquod appendam. Annales Regni, ne ſupprimas oro. laudantur à plurimis, ab omnibus deſiderantur. Si ſuppreſſeris, multum poſteris debebis: ſi dederis in lucem, multum illi tibi debebunt. De concionibus contra fidei noſtræ hoſtes habendis, & hac peſte eliminanda, me mones, & meritò. Sed utinam, ut ìt. zelo, ita ego eloquentiâ valerem, ſtudiô certè quantûm poſſum ac curâ contendo, ac magis etiam tuâ epiſtolâ accenſus, & pietate animatus, contendam. Vive Antiſtitum noſtrorum ſapientiſſime, & me, perpetuò tuum ama. Vilnæ ex Collegio noſtro. XVI Julii. MDCXXXVI.

EPISTOLA XIII.

SARBIEVIO Soc: JESU.

ID ſcilicet decuerat, ut ego primùm famâ nuncia de tuo honore, ſacriſquè Laureis intellexerim, quam tu pro noſtra inter nos amicitia id mihi ſignificares. Exiſtimaſti fortè me exinde exiguam capturum lætitiam; ſed nihil mihi gratiùs accidere potuiſſet, quam ſi id te ſignificante, accepiſſem. Gratulor itaquè & tibi & Societati tuæ cui adſcriptus es, magis etiam Eccleſiæ Dei, quæ excel-

lenti

lenti doctrina tua & illustratur & majora accipit incrementa; gratulor inquam, tibiquè non alia præmia, quàm quæ è cælo venire possunt, voveo. Sic dum tu non modò augustos titulos, sed te ipsum etiam religiosâ pietate despicis, novis ornaris coronis, cælestes coronas pariturus. De sacris concionibus quid ego te moneam? laudandus es potiùs quàm monendus; feliciter enim hoc decurris stadium, humani generis hoste, & ipsius asseclis frustra obnitentibus & obstrepentibus. Hæc ut tua sit perpetua gloria, palmamquè defensæ & promotæ Religionis Catholicæ obtineas, voto me obstringo. Meos Episcopos Plocenses, si vel unâ eruditi carminis tui strophâ notaveris, gratissimum id erit mihi, sed multò gratiùs, si mei in sacris sacrificiis ad altare Dei memoriam recolueris. Vale in Christo charissime frater. Viscovio Calend. Augusti MDCXXXVI.

EPISTOLA XIV.

SARBIEVIO Soc: JESU.

TUi erga me animi candor ita mihi notus est, ùt vel ipsam officii cessationem, te etiam tacente, non aliter interpretari possim, nec in aliam accipere partem, nisi ut credam tuis occupationibus id imputari debere, si quando diutiùs siles. De me ipso conjecturam capio, nam quamvis dum

animum noſtrum ad functiones muneris noſtri adjicimus, non multùm in eo genere præſtamus, ſemper tamen occupati nobis videmur. Te verò qui quotidiè excellentis ingenii tui tendis & intendis nervos, qui ad ſacras conciones faciendas eximiæ eruditionis tuæ vim attollis, quis ſuſpicari poſſet te non eſſe otioſum; & licet Spiritus Sancti flammâ te efficaciter accendi, atquè ab humanis cogitationibus abſtractum in cæleſti ſchola erudiri non dubitem; tamen ut ſimpliciter dicam tibi quoquè laborandum eſſe video, & variis feſſum curis, mihi & amicis vocare poſſis. Bonis igitur avibus Viſcoviam pete: apertas fores non ſolum domus meæ, ſed & animi mei omnes aditus in amorem tui effuſos reperturus. Nec Pſtroconius noſter quidquam ſuſpicetur, quod alienum videri poſſit à noſtrâ amicitiâ & fraterno amore. Sed quid hoc eſt? quodue Patriæ noſtræ fatum, cujus ipſa ferè fundamenta & ſalutis publicæ præſidia continuatis funeribus, quaſi ſedibus ſuis mota, ad ruinam incumbunt. Magnorum ſanè virorum interitu, quos ætate diſpares in unam urnam conjeciſſe videtur fortuna, nos lugere oportet, ſi ut ſcribis. Sapieha quoquè magnæ ſpei juvenis, in eandem venit ſortem. Te quidem vatem eſſe non ignoro, ſed dum talia nobis ſcribis, malim te vaticinari quàm vera dicere. Te ſupreme rerum Arbiter ſupplex oro, ut non ſolum me vivo, ſed & vitâ functo conſerves incolumem Patriam meam Vladiſlao Rege feliciter illam regente, & victricibus armis ab immanium hoſtium incurſu fortiter defendente. Hoc voto finis ſit epiſtolæ meæ. Vale, Deumq; pro me precare. Pultovio XI. Calend: Januarii. MDCXXXVI.

EPISTO-

EPISTOLA XV.

SARBIEVIO Soc: JESU.

IN vicinum vicini mei rus, scilicet dum Varsaviam properas, te secessisse intellexi. An non & hæc injuria? non ita blandè tractatus, sed tamen commodè habitus noctem hanc mecum egisses. Brevi nos simul fore spero, & mutuas expiaturos culpas: præsidebit judicio amicitia nostra, quæ in quamcunque partem sententiam tulerit, alium judicem non requiremus. Valere te jubeo, & mei memorem esse. Viscovio VIII. Idus Januarii. MDCXXXVII.

EPISTOLA XVI.

SARBIEVIO Soc: JESU.

NIsi forte tibi Neniæ, vel funebres meditationes obstiterint, teq; à Musis tuis sevocaverint; existimarem te in eo, quo frueris otio, facilè præclaram aliquam Oden elucubrare posse. Quòd si potissimum eò omnes tuos conatus contuleris, ut defunctum Heroem nostrum doctè & svaviter laudibus efferas, laudo, & si nulla alia lucubratione tua onustus ad nos, nisi eâ, quam pro concione dicturus es, redieris, æquo feremus animo. Eligendo Judici Territorii Ciechanoviensis crasti-

na dies dicta est, eam ex voto nostro cessuram arbitror, ne quis præterea in aula prior & potior sit, & hactenus dedimus, & deinceps daturi sumus operam. Vale in Christo dilectissime. Vilcovio V. Idus Maii. MDCXXXVII.

EPISTOLA XVII.

SARBIEVIO Soc: JESU.

PUto te non adeò venationi deditum, ut his cæli caloribus, & urente canicula velis per campos indagare & insequi feras: nec libris quidem hoc tempore insudandum esse censent sapientes. Si scires quâ ego hic aurâ fruor, properares ad me cursu vehementissimo. Bugus, deliciæ nostræ, ipsas alluit domûs fenestras, àc ipsum eructat Zephyrum, hunc ore haurimus, ejus jucunda tepiditate recreamur: haurimus interdum & vinum modicè glacie refrigeratum: nec zythus abest benè coctus & ad proportionem ventriculi nostri accomodatus. Adest Pruscius noster, convictor meus. si tu venire volueris, cumulabis lætitiâ expectationem nostram. Exclusis curis & solicitudinibus liberè hic vivitur, nec ullus aeris campani sonus rumpit somnum, etiamsi sub ipsam meridiem dormiamus: prandium tamen rustico more coctum nos expectat. Ita læti nobis alternantur dies, non absq; tamen mortis memoriâ, quam mihi Pruscius meus ventu-

venturam sæpiùs inculcat. Tu velim adesses, qui inter vates hujus sæculi primas tenes partes, aliquid nobis alacritatis adferres, ne omnino perpetuâ mortis meditatione angeremur. Vale in Christo observantissime frater. Brocovio VI. Calend. Julii. MDCXXXVII.

EPISTOLA XVIII.

LUBIENIO ANTISTITI.

EGo verò in hac tanta Brocovii tui amænitate, nihil doctrinâ tuà amæniùs, nihil lætiùs video, quam tu singulari semper humanitate condire soles. Nam ut Bugus deliciæ tuæ, leniter fluat; leniùs tamen tibi, vel in hac ipsa tua epistola fluit oratio, ut egelidos afflet Zephyros: nunquam tu illos tamen tàm avidè excipis, quàm ego dulcem quandam & in ætate tua recentem eruditionis tuæ auram capto. Quare non properassem modò ad te, sed volassem etiam illis alis, quas mihi tu ipse addidisti, cùm invitasti. Sed enim quinæ hujus septimanæ conciones me isthîc invitum & ad rus istud tuum anhelantem tenuerunt. Cæterùm cùm potero primùm, veniâ Regis mei, ad te Musarum mearum Præsidem ac judicem advolabo. Vini glacie refrigerati, & lenis zythi mentio me recreavit; hoc præcipuè Varsavia caret, hoc ipsa Varca, quæ eo dementiæ venit, ut zythum suum vinum existimet, adeoq; & lymphâ diluat, neque

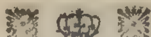

frigidâ allatitiâ opus eſt, dilutum in menſâ ponitur. Dignus profectò eſt prolixâ aliquâ Andreæ Critii Palinodiâ. Heri Princeps Caſimirus Viennam, Vice Cancellarius Cracoviam, abiere. Supremus quoq; Theſauri & Cameræ Præfectus, abituriunt. Te verò felicem, qui nunc & abes à curis publicis, & tuas pulcherrima amænitate demulces. Nam iſti, dum negotia aut fugiunt, aut quærunt, pulverem & ſolem bibunt, & quadrigis poſſunt malè vivere: tu è propinquo rides omnia, teq; ipſo ac tuis beatus es. Ne modò Pruſcio iſti, Aſcetri ſevero, & ſæpiùs tibi mortem inculcanti nimium credas. Ipſum enim Pruſcium nuper ego per ſomnium vidi exanimem. Vates ſum, meoq; illi nomine dicas, ne diem, quem aliis inculcat, ipſe habeat. Mitto illi Merlini vaticinium, quibus auſteras iſtas diluat cogitationes. & judicium ferat, operæne pretium fecerim, cùm ſpecioſô titulô captus, in libellum decem nummos effudi. Vale Eccleſiæ, Patriæ, literarum decus unicum. Varſaviæ.

EPISTOLA XIX.

SARBIEVIO Soc: JESU.

Cum à tuo diſceſſu nonnihil mæroris concepiſſemus, Deus totius conſolationis author, conſolatus eſt nos in adventu Martini fratris mei, in cujus complexu interim acquieſcimus. Tuâ

læ-

præſentiâ cùm nobis diu frui non licuiſſet, ſperabamus tamen te ſponte facturum, ut vicariâ literarum operâ, te nobis ſæpiùs repræſentares. Sed ut video, non ſoles ſcribere, niſi provocatus: cùm tamen ſi rectè rationes officiorum ſubduxerimus, ea obſervantia, quam Sacerdotes Epiſcopis debere videntur, perſvadere tibi poterat, ut ad ſummum tribus ſcripturæ lineis, ſalve & vale, nobis denunciares. Cæterùm, hæc joco ſcripta exiſtimes, neq; enim ignari ſumus, quibus negotiis occupatus diſtinearis: quibus dum operam impendis, ſaltem ad altare Domini, noſtri memor ſis, & vide quàm molliter, quànquàm paternè tecum agam, cùm te graviori levo onere; ut leviori, ſed mihi magis commodo munere, tuo erga me officio defungaris. Vale in Chriſto chariſſime frater. Brocovio V. Calend: Auguſti. MDCXXXVII.

EPISTOLA XX.

LUBIENIO ANTISTITI.

GRavis, neq; mihi facilè tolerandus error tabellionis Illuſtriſſimæ C. V. effecit, quominùs literas ad te, cui vel ipſum ſangvinem ac vitam pridem devovi, tradere poſſem. Modzelevius iſte fuit, qui me ſex horis Varſaviam præceſſit, & noſtros haud grato rumore affecit, me Cragis extremum agere diem, gravi ac repentina febri adeò, ut de Medico ſubmittendo ageretur. Superve-

perveni veſperi ſabbatino, ſtatimq; Soteria ab amicis, imò ab ipſo Rege accepi, apud quem in concione ipſo die Dominico pani cornua deſregi, quæ illi commune gentis noſtræ proverbium affinxit. Nihilominùs Modzelevius iſte me non convenit, & ut nunc primùm à Zdziarſcio accepi, me tres dies lethaliter decubuiſſe jactavit, quibus ego Varſaviæ ſanus ab omnibus ſalutabar. Adeò tabellarii iſti veſtri ſigmenta in promptu habent, quibus deſidiam ſuam excuſent. Neq; tamen & meam omnino excuſo, qui tabelliones alios non multùm quæſivi, nam iſti qui apud Cancellariæ Præfectum poſteà fuerunt, apud me non fuerunt. Ego certè abſq; literis dimiſiſſem neminem. Terrores illi Turcici heri primùm vires ſumpſerunt, Scribit Regi Koniecpolius per Danubium traiici copias duplici loco. Itaq; literæ hodiè publicantur, & publica expeditio primùm indicitur. Banirus cum undecim ſuorum millibus ab Imperatoris exercitu cinctus, in ultimo diſcrimine, pugnam tantùm eamq; atrocem meditatur. Hollandica claſſis propè Genuam partim disjecta, partim capta. Filius Imperatoris natus, Philippus Auguſtinus Leopoldus Cardinalis Cæſaris frater aberit à nuptiis noſtris, ejus locum ſupplebit Caſimirus Princeps, Legatus Cæſaris. id quod aula miratur, mirabitur fortè pleraq; alia, quæ alii Illuſtriſſimæ C. T. opinor ſcripſerunt. Vale decus Poloniæ noſtræ, & te diu Patriæ, diu Eccleſiæ præſta incolumem, Varſaviæ XXXI Julii MDCXXXVII.

EPISTO-

EPISTOLA XXI.

SARBIEVIO Soc: JESU.

DOleo, divinam ingenii tui vim, hoc ad apricandum, animumq; mentemq; campeſtri exercitatione refovendam, opportuno admodùm tempore, importunè ſatis intra parietes murorum detineri, & quodam modò marceſcere, hebetariquè. Quanquam tu ita ad labores ferendos natus & factus videaris; ut poſt tot lucubrationes, ſacraſq; quibus Regias & totius aulæ, acres ad judicandum aures imples, conciones, novus ſemper, & te ipſo major compareas. Interim tamen hoc tanto tuo bono, & nos lætamur, & te lætari convenit; cùm tua virtus ita eniteat, ut non ſolum nobis amicis jucunda ſit, verùm & his, ſi qui ſunt, qui vilis invidiæ veneno tincti, aliena etiamſi optima, odiſſe ſolent, non ingrata. De reditu noſtrorum Legatorum, de itinere Sereniſſimæ ſponſæ Regiæ, & an dies nuptiis dicta, certa ſit, ſi quid ſcis, fac ut & nos ſciamus. Externa bella, etiamſi ea execror, minùs me, & Patriam afficiunt. Sed ab oriente, quid Rex Scythicæ meditetur oræ? quæ ſpes arcendæ illius, & à ſinibus Regni propulſandæ tyrannidis? da Tytire nobis. Hæc, fiduciâ mutuæ noſtræ amicitiæ ſcribimus, & ut nos deinceps ames, tuiſq; ſacris Sacrificiis Divinæ Majeſtati commendatos reddas, diligenter petimus. Vale in Chriſto chariſſime frater. Brocovio VI. Idus Auguſti. MDCXXXVII.

EPISTOLA XXII.

LUBIENIO ANTISTITI.

GEminam mihi ſarcinam, cui utriq; ferendo non ſum, impoſuiſti; Laudes & Amicitiam, Conciones imprimis ad populum meas attollis, in quibus ego adeo repere ſoleo, ut me præconiorum iſtorum, quæ cùm alii à te de me, tum ego ipſe frequenter accipio, planè perpudeat. Non ſum ignarus tenuitatis meæ, & cujusdam in hoc genere pueritiæ; quæ non aliter adoleſcere poteſt, quàm ſi laudes iſtas tuas ſapientiſſima monita interpretetur. Jam vero amicitiæ titulus, quàm mihi dulcis eſt, tam ego illi impar ſum. Sed, quæ tua eſt animi magnitudo, dum tu ipſe, te, ſponte tua ad amorem mei demittis, me prope parem facis. Habes hoc vel cum ipſa divinitate commune, quæ cum creſcere ſeſe attollendo nequeat, ſe ſe demittendo ſuà ipſâ majeſtate major apparet. Quare, ut tu illam imitare, ita illa tibi, ita tuis deſideriis præſens ſit ſemper atq; propitia, teq; diu negotiis ſuis & gloriæ imprimis augendæ ſervet incolumem. Legati noſtri, & ipſi ornatiſſimâ pompâ equeſtri Viennam ingreſſi ſunt, & à Cæſare humaniſſimè accepti. Sed Caſimirus Ingelſtorſii, niſi me nomen oppidi ſugit, ſubſiſtere vi morbi recrudeſcente coactus, aut, ut aliqui ſcribunt, voluit. Regina ad XVI. Auguſti diem in ſinibus Regni aderit. mirificè ab omnibus commendatur. præcipua eſt in laudibus ejus prudentia, humanitas, & jam pridem Auſtriacis inolita pietas, ac Religionis Catholi-

tholi-

tholicæ tuendæ singulare studium. Paratur istic in templo maximo pro Rege porta summæ aræ vicinissima, ut si aliquod valetudinis periculum persenserit, evadere per templum necesse non habeat. itaq; velle adesse divinis sacrificiis ac concionibus pleri ; opinantur. Rumores illi Turcici non recalescunt; fieri tamen non potest, ut exercitus tanti, qui Istrum trajecerunt, hybernent in æstate, & nihil agant. Nos Dominum communem precabimur, ut nobis quietâ Patriâ frui diu liceat, diu etiam tibi bonorum ac magnorum Præsulum Principi. Varsaviæ.

EPISTOLA XXIII.

SARBIEVIO Soc: JESU.

CRastina dies dicta est Electioni futuri Judicis Territorii Ciechanoviensis, omnes quidem & votis & suffragiis, fratrem tuum, virum optimum, ad hoc munus obeundum maximè idoneum, poscunt. Aula vestra, & Regius favor, ne quâ parte variet, tibi incumbendum curandumq; erit. Non dubito Serenissimum Regem meum, quod jam dudum se facturum mihi promisit, expectationi nostræ responsurum; si modo quis opportunè illius Majestati in memoriam revocaverit, me olim id petiisse, & multùm ipsiusmet Regiæ Majestatis interesse, meas commendationes, quas non nisi viris bonis & dignis accommodare soleo, locum apud ean-

eandem Majeſtatem habere debere. Commendo me amori & ſacris orationibus R.V. Broçovio die 10 Auguſti. MDCXXXVII.

EPISTOLA XXIV.

SARBIEVIO Soc. JESU.

A Literis jam literis tuis hac unâ reſpondeo epiſtolâ. Amo amorem tuum, quem tam luculenter in me effundis: ſed ut verum fatear, judicium tuum improbo: pudet audire me, qui modicè literas humaniores attigi, tantopere à te laudato & erudito viro laudari. Leget hæc aliquando quiſpiam, conditionis & exiguæ eruditionis noſtræ ignarus, & exiſtimabit me Sarbievianis encomiis laudatum, Sarbievio Pöetarum noſtri ævi, ut de aliis eruditionis tuæ ornamentis taceam, facilè Principi, ſimilem eſſe. Quare fraternè à te peto, ne deinceps futuræ imponas ætati, ſed ea de me ſcribas, quæ in me cernis, non quæ fingi poſſunt. ſcis ſæpè errare amorem, & rem amatam amatoribus ſuis ita placere, ut judicio aberrent, quos tu ne imiteris, rogo. Quæ de Turcis, de Tartaris, rem ſegniter gerentibus nunciantur, ea bellorum omnium ſupremo Rectori adſcribi debere non dubito: ſæpiſſimè quidem id experta eſt Patria noſtra, ut cùm vel minimè armis valeret, tunc vel maximè (ut apparet nos cæleſti contineri præſidio) hoſtium ſuorum victrix eſſet. Nunc quoquè

cum

cùm Sereniſſimus Rex noſter tam ſerò fruſtra contra hoſtem prodire poſſet, cùm Patriæ decus Koniecpolius lecto affixus decumbat, cùm pleræq; Provinciæ rem à Turcis ſeriò agi dubitent, neq; ſubſidia belli conferant, cùm virornm bonorum conſtantiſſima pro Reipublicæ ſalute judicia vix non improbentur; viritim nos ad ſacras aras Deum optimum & potentiſſimum defenſorem rogare oportet, ut cæteris deficientibus mediis, ipſe ſalutarem manum ruinæ noſtræ opponat. Hæc voveo, hæc opto, tibiq; amorem meum defero. Hodie eſt anniverſaria dies victoriæ ad Chocimum partæ: faveat cælum, ut iterum atq; iterum recentibus victoriis de hoſte nominis Chriſtiani partis, ſolido gaudeamus gaudio. Brocovio III. Nonas Octobris. MDCXXXVII.

EPISTOLA XXV.

SARBIEVIO Soc: JESU.

VIx dum prioribus literis tuis reſpondi, cùm Decanus meus Plocenſis binas epiſtolas attulit, recentiores quidem, ſed non levem ſuſpicionis timorem nobis denunciantes. Gravè & acerbum eſt, Sereniſſimum Regem, cujus ſalute Patriæ noſtræ ſalus continetur, ægrum eſſe: periculoſum verò copias Turcicas noſtris caſtris admoveri, obſidione videlicet cincturas militiæ noſtræ florem. Panicos eſſe hos metus arbitramur, & à te in dies meli-

meliora expectamus. Pira & poma mitia modicè degustavimus, nam hac ætate, & autumnali anni tempore, si uberiùs esa fuissent, omnium consensu senectutis nostræ defectibus nocuissent magis quàm profuissent, juxta illud vulgare dictum: autumni fructus, caveas, ne sint tibi luctus. Cum Pöëta enim pöëticè nobis agendum est. Broçovio IV. Idus Octobris. MDCXXXVII.

EPISTOLA XXVI.

LUBIENIO ANTISTITI.

IUdicium meum in te laudando reprehendis. Quid faciam? alienum tibi opponam, & ejusmodi quidem, quod & propter auctoritatem & summum dicentis acumen, si improbare vel maximè velis, non potes. Rex noster quàm Lynceus sit, quantumq; in rebus omnibus perspiciat, nosti. Ego quidem primum nuper, peracre ipsius ac divinum planè ingenium miratus sum, cum Famianum nostrum Stradam Belgici belli Scriptorem laudaret, deq; historia scribenda universim, præclara quædam & perrara me audiente diceret. Percunctatus est deinde, bellum tuum civile legissemne? Legisse me aliquam ejus partem dixi, plura etiam dixi, quæ ad te nunc perscriberem, nisi timerem, ne graviùs aliquantò meum in te laudando judicium novâ epistolâ reprehendas. Sed Rex ita illud collaudavit, ut suum etiam ornatissimum honorificentissimumq;

addi-

addiderit, te Polonum Ciceronem eſſe. Quid vis amplius? vide, quàm me præclarè ultus ſim. Quòd deinceps ſcripſiſti Panicos eſſe metus, ſociales illos Tattaros à nobis atq; à fide ſemel datâ defciviſſe, Turcas ſub auſpiciis noſtrorum veniſſe; ſi non metus certè rumores planè Panici & inconſtantes fuêre. Sed non minùs interdum incerta ſunt in Republica, quàm in epiſtola noſtra. Itaq; aliis auctoribus accepi, quingentos duntaxat Tattaros Crimum abiiſſe: reliquos ſedem adhuc ac ditionem petere átq; in fide perſiſtere, Turcas hyberna tantùm in Valachia Moldaviaq; ſcribere. Ita fortaſsè metu præſentis belli defuncti ſumus, nam futurum planè timetur. Comitia nec dum indicuntur. Rex à proximo die Jovis duas venatui hebdomadas indicit. Ego me cubiculo meo continebo. & Bellum tuum Civile, ſi miſeris, ad umbilicum uſq; legam. Vale decus Poloniæ noſtræ. Varſaviæ XVI Kalendas Novembris. MDCXXXVII.

EPISTOLA XXVII.

LUBIENIO ANTISTITI.

POma tibi miſi. Invicem peto aliquid, & quidem è Jablona tua. Poma quamvis è Jablona non deſidero. Ligna, & ea quidem brumalia camino meo fornaculæq; calefaciendis lubens expectabo.

ctabo. Alii Patres aulici ſubſidia in hæc hyemis aliundè conquirunt; ego apud te; quem tu invicem, ſi te ardenter amo, calefacere debes. Vale invicem, diuq; nobis te præſta incolumem. Varſaviæ XVI Kalend. Novembris MDCXXXVII.

EPISTOLA XXVIII.

SARBIEVIO Soc: JESU.

ITerum à te binas accepi epiſtolas, ut mox obſecraturus ſim, ne me ad labores ferendos ſegnem toties è ſomno excites; maximè cùm in itinere ſim, ſuſceptâ ad Divam Virginem Czeſtochovienſem peregrinatione. Domo itaq; abfuturus ſum circiter per unum menſem. Uſum ſylvarum Eccleſiæ meæ, quibûs pactis in primo meo ad Epiſcopatum ingreſſu circumſcripſerim, & juramento firmaverim, ſcies ex me poſtea: nunc à me curabitur, ut aliundè, vel ex ciſta mea ligna tibi ne deſint. De laudibus à te in me profectis ſilebo, ne tuum errantem amorem irritem. Turcici periculi timor, ne tota hyeme nos terreat, admodùm vereor. Interim ut meliora his, quæ nobis imminere videntur cæli favore, ſuccedant, à ſupremo Numine petimus. Benè valeas mi frater.

EPISTOLA XXIX.

LUBIENIO ANTISTITI.

EGo verò, si non literis te meis, certè votis ominibusq; & precibus illùc sequar, quò longiùs à nobis proficiscere. Beatum illum diem, quo te incolumem & hilarem atq; à vultu Sanctissimæ Virginis recentem videro! afflabis aliquid inerti & segni homunculo, quod animum torpentem excitet. Nihil ampliùs scripturus eram, obsecraturum enim te minaris, ne te epistolis meis gravem. sed quis abstineat calamum, cùm Regina febriculâ, leni eá quidem, sed permolestâ decumbat? Rosipella eam intendit, importunum malum. Rex benè habet, sed nos rursum Koniecpolii invaletudo affligit. Vide, ut tua nos valetudo recreet. Vale. Varsavia XIII. Kalendas Octobris MDCXXXVII.

EPISTOLA XXX.

SARBIEVIO Soc: JESU.

SI quæris an vivam? vivo equidem vitâ senectute confectâ. Si spiro? ægrè spiro. vigilans dormiensq; senectutis detrimenta sentio. Insvaves cibi; ingratus potus; hæc mala meæ jam

ſunt ætatis: proximus mihi videor excubare ad atrium ſilentûm. Hæc paucis: illud toto pectore profiteor, me tibi optimè velle, optimè cupere. Vale in chriſto chariſſime frater. Viſcovio III. Kalendas Decembris. MDCXXXVII.

EPISTOLA XXXI.

LUBIENIO ANTISTITI.

A Virgine Claromontana, hoc eſt, à jugi beneficiorum ſcaturigine, quæ in Patriam noſtram redundat, oportebat redire te lætiorem. Tu ſentire te detrimenta ſenectutis quereris; illa, etiam exſtinctos vitæ iterum reddere ſolet: tu ægrè ſpirare te dicis; illa eſt propitius ac ſalutaris auræ cæleſtis flatus. Deniq; tu inſvaves tibi cibos, inſvaves potus ſcribis; illa eſt ſincera dulcedo, & flos omnis innoxiæ voluptatis. Quapropter canere te Palinodiam oportet, & canes ſanè, dum poſt itineris hoc tempore admodùm difficilis incommoda, ad domeſticum te otium ac quietem juſtam receperis. Dum iſthæc ſcribo, non ſine quadam animi mei illecebra Virgini huic Claromontanæ Oden unam pro tua ſalute, aut Soterion voveo, ſi te nobis hoc anno incolumem ſervaverit, Eccleſiæ Reiq; publicæ valde utilem Senatorem, & priſci illius ac melioris ævi ſpecimen. Strebovii ubi Regi venanti neceſſario aſſui, in vili humiliq; tuguriolo veteris venæ Lyricum ſenſi impetum, neq;

omnino

omninò fui inobſequens ſpiritui illi, qui è ſedibus cæli rarò dulcis, rarò etiam verus & ſacer atquè ut ita dicam, æthereus venit. Itaq; librum Sylviludiorum, qui nunc apud Regem eſt, ſcripſi, ſed novô & metrô & ſtylô. Cùm miſero tibi, erit cur rideas, amæna enim & ſubindè pia ſunt. Hippica nunc mitto, quæ ſcripſit Saccus, diſciplinæ meæ publicè ac privatim diligens alumnus. Sed dùm aliena ſcribo, à meis diſceſſi. Singulis deinceps annis pro tuâ ſalute aliquid Virgini illi ſcribam, ſingulis etiam diebus cùm ad aram facio, tui memor. Vale Sarmatiæ delicium. Pridie Nonas Decembris. MDCXXXVII.

EPISTOLA XXXII.

SARBIEVIO Soc: JESU.

PAlinodiam me canere jubes, & ſenectutis, laudata olim à magnis viris commoda, mihi ob oculos ponis. delicias quas illa adfert, ii demum ſentiunt, qui experiuntur re ipſa, quid ſit ſenectus. Ego quidem fateor, illam mihi non admodùm gravem eſſe, cæteris fortaſſe moleſtam: garruli ſunt ſenes, injurias non facilè ferunt; morbos & dolores, quos illa adfert ætas, etiam nonnunquam ſimulatos accuſant: & ut uno verbo dicam, queruli ſunt. Putaſnè me his nævis carere? ſenex certè

non essem, si vitiorum senectutis expertem me negarem: sed hæc omnia incommoda, ut tu scribis, leviora essent, si me ad domesticum otium & quietem receperim: sed quandò hoc erit? cùm & Episcopale munus, & Senatoria functio urgeat, oneretq; curas meas, ut mihi meô arbitriô vivere non liceat, nec licebit fortasse, nisi vel hæc onera deposuero, vel vitam. Soterion meo nomine Virgini Claromontanæ votum, cùm videro laudabo; interim me à viro laudato, laudari & amari gaudeo. Sylviludiorum libellum cùm miseris, non ridebo; omnia enim quæ à manu, & ingenio tuo proficiscuntur, venerari soleo. Certare cum feris, & miseros trucidare lupos, vix jam Regium esse puto: dixi aliquando Serenissimo Domino Regi meo. Plures Imperatores & Reges, hoc venatico ludo periisse, quàm quos hostilis gladius in acie sustulit. Hippica legi magna ex parte, atq; illum, qui hæc scripsit, disciplinæ tuæ Alumnum agnosco. Singulis deinceps annis pro mea salute Virgini Sacræ, te aliquid scripturum polliceris: gratum quidem illud, sed non diu duraturum; non multis annis te onerabo, pauci enim sunt dies mei, illud gratius erit, si singulis diebus ad sacram aram faciens, mei memor esse volueris. Vale cælestis Parnassi alumne, vatum decus, pietatis norma, & Patriæ gloria. E Pecinensi prædio meo. Kalendas Decembris. MDCXXXVII.

EPI-

EPISTOLA XXXIII.

LUBIENIO ANTISTITI.

IIsdem literîs tuîs te senem esse fateris & negas quamvis aliqua fortasse inclinatæ ætatis damna meritò afferas; quia tamen tàm venustè illa, tamq; amœnè perscribis; qui ea legimus, vix possumus induci, te ut senem esse credamus. Quid de illa epistola tua, quam Bentivolio Romam misisti, dicam? Deus bone! quàm tibi firma quàmquè recens historiæ multiplicis memoria! quæ rerum, quæ temporum varietas intra unius paginæ angustias comprehensa! Viridem certè ac vegetam senectutem esse oportet, quæ isthæc teneat, & cùm per tot historicos divulsa sint atq; distincta, secum comparet atq; componat. Sed de his hactenus. Soterion, & Sylviludiorum libellum cùm à Symphoniacis Musicisq; nostris redierint, habebis statim. Si Regem venationem rursus post ferias Natalitias cogitare scripsero, vereor ne Pruscio nostro, homini valdè misericordi, rem faciam perquàm molestam. adeò de salute luporum, quibus vel maximè solemus insidiari, metuet. Quare pedetentim ista illi narranda erunt, ne hominem tàm acerbo nuncio percellamus, aut irritemus ingenium vel ad ipsorum luporum defensionem natum. Vale Masoviæ nostræ unicum decus; vale sidus Patriæ universæ. Varsaviæ XVI. Kalendas Januarii. MDCXXXVII.

EPISTOLA XXXIV.

SARBIEVIO Soc: JESU.

PRothcum me exiſtimas, & nunc ſenem, nunc juvenem, me ipſum à me appellari, in meis ad te literis fingis. Relegi literas meas, nihil tale in iis video. Deplorare quidem ſeneſcentis ætatis calamitates, vix dignum Sacerdote, qui alias ſpes fixit in cælo; moleſtias tamen, quas ea ætas adfert, fateri proprium eſt noſtrûm, qui, ut anteà ſcripſi, queruli ſumus. ſed de ſenectute nihil amplius. Cave & tu, ne eam contumeliâ afficias; in ejus enim olim laqueum caſurus es, & certè. Magna fuit quondam capitis reverentia cani. Sed nunc verſa fortuna, & orbem univerſum juventus indomitis frenis, ac effuſis in bella habenis gubernat, vel potiùs dilacerat. De quibus illud dici poteſt. Bella geri placuit nullos habitura triumphos. Olim Auſtriaca familia crevit in immenſum nubendo, nunc neſcio nùm tales habeat & habitura ſit ſucceſſus. Exarmatur mutuis cædibus Chriſtianus populus, creſcit & augetur Chriſtiani nominis hoſtis. Ut illud, quod aliquando me in periſtromate Regio legiſſe memini, uſurpari de iis poſſit. Inter ſe brutis graviter certantibus, altâ rupe aquila expectat dubio è certamine prædam. Minùs hilarem me fuiſſe facilè coniicies, cùm hanc dictarem epiſtolam: ita ſanè eſt, ſed ſi tu lætiora ſcripſeris, exhilarabis animum noſtrum. Vale præco Dei, cujus

jus ſacræ conciones fulminis inſtar percellunt animos noſtros, & pro me Deum precare. Viſcovio XIII. Kalend. Januarii. MDCXXXVII.

EPISTOLA XXXV.

LUBIENIO ANTISTITI.

VIde, quàm vultum tuum, quàm præſentiam omnibus invideam. Neminem iſthic vidi ex aula tua, quem non ſolicitè percontatus fuerim de valetudine tua. Gaudeo autem, cùm ex omnibus accipio te non vitalem modò, verùm etiam jucundam vitam agere, adeò illud non prorſus tibi aſſentior, tuam ſenectutem cæteris moleſtam eſſe. ſed quæcunq; illa nubecula triſtitiæ tibi aſperſa fuerit, illam (quod ingraveſcente ætate accidere ſolet) ut Celſus Cornelius docuit, redeuntis poſt brumale ſolſtitium & plenioris diei ſerenitas paulatim, ac te fermè nihil ſentiente omninò abſterget. Parces opinor Pòétæ, qui Apollinem non Muſarum modò, ſed & medicinæ præſidem colit: & te tantùm amat, tantùm veneratur, ut de ſuo quoq; ſanguine, ſi quid in eo eſt viridis ac vegeti, tibi impertiri lubens velit ac cupiat. Vale, & nos bonis ac candidis de tua valetudine nunciis, & aliquando aſpectu beatos facias. Varſaviâ XXIII. Decembris. MDCXXXVII.

EPISTO-

EPISTOLA XXXVI.

LUBIENIO ANTISTITI.

PRæceps, & ipſe ſibi vix aliquot diebus ſuperſtes annus me commonuit, ut annuum, pro tua incolumitate, Lyricorum meorum votum exſolverem Virgini Claromontanæ. Exſolvi illi, exſolvi etiam tibi; quibus ut plurima in dies ſolvamus, plura adhuc debemus. Illa mihi à puero ſtudiorum præſes, tu judex & arbiter, & aliquot jam annos præcipuus hortator atq; inſtinctor. Ut Narviam, ut Bugum, mihi natales amnes, carmine celebrarem, ſæpiùs per literas monuiſti. Nunc demum monita tua in animum meum diligenter abdita, fideliterq; concepta, poſtliminio velut ſemina protuperunt. Scripſi aliquid de Bugo tuo; ſed hujus carminis viridis neq; dum adulta herba eſt, ut ipſe Bugus alluere videatur. Recentem iſtam Pòëſeos illecebram humili atq; agreſti Plonſcenſi caſæ debeo, ſicut & Sylviludia, quæ ad numeros Muſicos aptari audio: debeo aperto ac benigno cælo, in quo Sarbievum, natalis mihi pagus Plonſcio unâ propè leucâ diſſitum, jacet: ſed maximè tibi debeo, Apollini meo, qui me Viſcovii, qui Brocovii villarum oppidorumq; tuorum amænitate, ſæpiùs refeciſti. Diu ipſe & benè vale. Varſaviâ. IV. Kalendas Januarii. MDCXXXVII.

EPISTO-

EPISTOLA XXXVII.

SARBIEVIO Soc: JESU.

NOn eæ ingenii mei ſunt vires, ut tuis tam piis, tam elegantibus verſibus reſpondeam. Scio me nunquam tractaſſe Apollinis lyram, nec aliquando memini me in ancipiti ſomniaſſe Parnaſſo, nec fonte labra polluiſſe Cabalino: ac proinde in mediocritèr eruditorum numero cenſeri non poſſe, pudoreq; ingenuo affici, cùm à vobis, quos propè cæleſtis doctrinæ afflavit & implevit aura, laudamur. Fateri tamen cogor, me tibi plurimùm debere ob præclaram ac eximiam animi tui in me teſtificationem. Admiratus ſum olim, dum mihi nondum notus eſſes, magnorum virorum de te judicia, ſummi Eccleſiæ Præſidis Urbani VIII, qui non ſolùm ſanctitate, ſed etiam eruditione cæteris præſtat, tui honoris teſtem cenſuram. Idem judicium Franciſci Cardinalis Barberini, cujus ego nomen veneror coloquè. Guido Cardinalis Bentivolus ampliſſimus idemquè eruditiſſimus, cujus præſidio res mea nititur, quid de te ſentiat, norunt ii, qui tanti viri erga doctos ſingularem animi propenſionem perſpectam habent. Quid dicam de laudibus? quas eruditorum, qui in Batavia ſunt, juſta propè legio in te eſſudit, ac in ipſo Parnaſſo divinam tuam Poëſim collocavit ac conſecravit. Quod meritò quidem ab illis factum, cùm & ij qui alitèr de religione ſentiunt, mirentur ingenii tui vires,

vires, & acumen ſingulare: & ſi fortè certandum eſſet, quantus in clypeum aſſurgas, quantâ vi ſacri verbi torqueas hastam. Quamobrem, iterum atq; iterum tibi ago gratias, meq; ſemper tanti beneficii memorem ſore ſpondeo atq; polliceor. Vale in Christo chariſſime frater. Viſcovio VI Kalendas Januarii. MDCXXXVII.

EPISTOLA XXXVIII.

SARBIEVIO Soc: JESU.

NOn temerè vel cum morte, vel cum ſenectute jocandum eſſe, heſternæ diei caſus me docuit. Ut primùm enim menſæ aſſedi prandium ſumpturus, vix dum deguſtato cibo lipothomiam paſſus ſum, elatus in cubiculum, ſtatim quidèm ad me redii, ſed tamen ut in ejusmodi caſibus áccidere ſolet, per aliquot horas debilitatem corporis ſenſi. Non mors, neq; ſenectus, inania enim hæc ſunt nomina, quæ entia rationis vos Philoſophi appellare ſoletis, ſed Author vitæ hos nobis incutit metus, & terret; ut totô animô ad eum converſi, ſub ejus directione, ſupremum diem expectemus. Invitat nos eò recens natus Salvator mundi, qui ab ipſo ortu pauper & humilis apparere voluit, mortemq; acerbam licet mente & ani-

mo

mo complexus, ad eam ſubeundam, quoad inter mortales fuit, ſummo deſiderio contendit. Vos juvenes, non mirum ſi cogitatione de longæva vita ſomniatis, nos in dies mors gelidis circumvolat alis. Si quid certi de tumultu militari ſcis, vel audis, fac me quoq; ſcire; & ſi me vivum amaſti, mortuum ne deſere, & ad altare Dei memor ſis. Vale in Chriſto chariſſime frater. Viſcovio V. Kalend. Januarii. MDCXXXVII.

EPISTOLA XXXIX.

LUBIENIO ANTISTITI.

EPiſtolæ tuæ, quæ me Varſaviæ expectabant, per oſcula amicorum vix integræ ad me pervenerunt. Exoſculati ſunt omnes humanitatem tuam, atq; hoc præcipuè in ampliſſimo Reipublicæ Senatore dilexerunt, quòd tantus vir, tam exiguum, tamq; tenuem homuncionem facias tanti, & epiſtolis iſtis tam jucundis, tam familiaribus ornes. Ego verò ſtatim propitium ac ſalutare Numen precatus ſum, atq; etiam nunc obnixè precor, tibi hunc ut annum benè ac feliciter evenire faciat, teq; quem præ omnibus veneror ac colo, diù nobis incolumem, diù florentem ſervet. Sylviludiorum hoc unicum, quod habui, exemplar, mitto. præter amænitatem quandam verborum, nihil auribus tuis dignum, ac ne mediocre quidem habent.

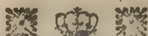

Sed ut periſtromata illa Belgica, quæ venationes exhibent, uno propè modum colore atq; eo quidem viridi contexuntur; ita hæc Sylviludia penè omnia verna ſunt. Si probaveris illa, dum leges, ſupra meritum accidet; ſi riſeris, hoc verò ſatis erit: cùm te, quem ſemper lætum, ſemper hilarem eſſe cupimus, quoquo poterimus modo recreaverimus. Vale. Varſaviâ Pridie Nonas Januarii, MDCXXXVIII.

EPISTOLA XL.

SARBIEVIO Soc: JESU.

PArce, quod parcè ad te ſcribo. & id unô verbô ſignifico, Sylviludia tua mihi vehementèr placuiſſe: ea in aliam chartam tranſcripta tibi remitto. Cur hæc epiſtola ſit brevior, non aliam exiſtimes eſſe cauſam, niſi languorem meum, qui me lentè conſumit. Tu vale. me ama, & pro me ora. Viſcovio Idibus Januarii. MDCXXXVIII.

EPISTOLA XLI.

LUBIENIO ANTISTITI.

UT nobiliſſima quædam femina in arido ac infelici ſolo, ita ſapientiſſima monita tua tardè

admo-

admodùm apud me in florem ac fpicam prorumpunt. Lyrica aliqua, ut de Divis Regni Tutelaribus ac indigetibus adderem, aliquando per literas monuifti. Ecce tibi de Beato Societatis noftræ Tyrone carmen. Sed quàm languidè, quàm ferò provenit! quòd tamen provenit, hoc monito tuo; quòd ferò, hoc tarditati ingenii mei acceptum feres, ac fi minùs voluntati tuæ me fecifle fatis, ejus tamen me admodum fuifle memorem, fateberis. Sed ecce carmen mihi atq; ipfam epiftolam acerbus de Zamoſcii Cancellarii Magni fupremis nuncius incidit: quem virum fi vel fangvinis mei fomento fervare potuiffem, has ejus uncias, quas ipfe haud multas habeo, cùm eo communicaffem. Utinam vos, magnos fapientiâ atq; ufu rerum Proceres, qui tanti herois defiderium nobis lenire poteftis, Deus regnorum præfes & arbiter, diu fervet incolumes. Vale columen inclytum Poloniæ. Kobylcæ apud Opacium meum Pridie Idus Januarii. MDCXXXVIII.

EPISTOLA XLII.

SARBIEVIO Soc: JESU.

UBerem tuli fructum meæ olim cohortationis, qaâ te monui, ut aliquid de noftris fcriberes. Accepi tuum Pòëma cultum, nitidum, vehemens, dignum

dignum Lauro, & ut omnia unô verbô complectar, dignum te, & ingenio tuo. Ibit per ora virûm, novisq; florescet laudibus is, quem hoc carmine exornas Divus Stanislaus Kostka: agnoscent cæteri præclaram ingenii tui vim, & acre judicium in eo laudando; qui in tenera adhuc ætate tantùm præstiti, quantùm alii vix toto acto ævo consequi potuissent. Munus quidem mihi gratissimum est tam comptè & elegantèr scriptum. Cæterùm tu ipse author muneris hujus longè eò gratior existes, si ad nos veneris, quod te facturum promisisti. Vale in Christo frater amantissime. Viscovio XVIII. Kalend. Februarii. MDCXXXVIII.

EPISTOLA XLIII.

LUBIENIO ANTISTITI.

ADeonè mihi ater calamus est, ut præter invaletudines aut mortes aliorum, ad te penè nihil exaret? Senex ille Jasnogorscius, Regiæ Præfectus culinæ, heri extinctus est, hodiè continuatis rumoribus affertur, utrumq; Archiepiscopum ægrè valdè habere. Zamoscius fletur ab omnibus, nulli flebilior, quàm tibi; cujus tu nullam significationem doloris apud me fecisti, eam ob rem opinor; ut mæstum vultum nullis verborum coloribus satis exprimendum, silentio quasi velo obte-

gereș

geres. Sed ecce lætiora. Cùm Zaporovianis debellatum eſt. E priore illâ clade receperant ſeſe in oppidum Borovica, ibi rurſus ſexcenti propè cæſi. Paulò poſt juſtâ propè obſidione preſſi, ſeq; oppidumq; dedêre. Conjectus in vincula Pauluccus ſeditionis caput. Ad te cùm primùm potero, cùm Muſis m-is advolabo. Vale decus Sarmatiæ noſtræ. Varſaviâ XX. Januarii. MDCXXXVIII

EPISTOLA XLIV.

SARBIEVIO Soc: JESU.

ITanè Dominus Zamoſcius noſter ceſſit è vitâ? Scribit mihi Medicus meus, illum planè, ut Heroem magnum decebat, in ipſo ſupremo mortis momento monſtraſſe excellentis animi vigorem: filio vale dixiſſe, & paternâ benedictione illi optima quæq; ominatum fuiſſe: illud quoq; adieciſſe, ſe quoq; à Patre ſuo, undecimo ætatis ſuæ anno, orphanum relictum fuiſſe. Quem tu virum exiſtimas? eum, qui inter militaria opera, inter conjugalis vitæ ſolicitudines; inter Reipublicæ functiones, paulò minùs quàm Monachum egit, vitæq; omnes ſuæ rationes ad tranquillitatem animi compoſuit: ejus mors nobis accidit ſatis importunè, cùm talium virorum præſidio munienda foret Reſpublica, noſq; ipſi, qui ætate illum longè præceſſimus, inſtruendi ad eas cogitationes, quas pro

Repu-

Republica ſuſcipere cogimur. Sed quæ illius fuit pietas? me, fratremquè meum Epiſcopum Vladiſlavienſem, ſcripſit ultimîs tabulîs ſuæ Domûs tutores: hoc certè munus gerent alii, nobis noſtra res ſufficit. Audiri apud vos Coſacos pœnitere cœpti conſilii, ducemq; motæ ſeditionis deſertum & captum, Regiæ militiæ Præfectis traditum eſſe. Hæc ſi ita ſunt, meritò hilaria hilariora eſſe debent, maximè ſi & miles ad pacem ſe componit. Ego te futurâ ſeptimanâ apud me hîc expectabo, nec enim aptius tempus ad me conveniendum habere poteris, ſi modò venire volueris. Vale in Chriſto frater chariſſime. Viſcovio XII. Kalendas Februarii, MDCXXXVIII.

EPISTOLA XLV.

SARBIEVIO Soc: JESU.

RECtè tu quidèm auguraris, nulli flebiliorem eſſe mortem Zamòſcii quàm mihi. Doleo virum Reipublicæ neceſſarium extinctum eſſe, & in ipſis orientis ſortunæ initiis, graviſſimîs morbîs maceratum cecidiſſe. Amabat ille me, viciſſimquè à me amabatur. conſtanti & ſolido amore: deniq; me longè ſe ipſo natu majorem, ſupremîs tabulîs tutorem liberorum fecerat; non credo quòd me ſupervicturum putaret, ſed quia nimiùm mihi non temerè fidebat. Involvit natura vices, & ego qui

viginti

viginti annis ante eum natum vixi, adhuc quidem ſpiro, cæterùm non diu victurus. Tu qui commoviſti dolorem meum, ut pollicitus es, veni ad me, abſterges quidem lachrymas, ſed dolorem ex pectore non evelles. Commendo me amori, & ſacris orationibus tuis quàm diligentiſſimè. Viſcovio VIII. Kalend. Januarii. MDCXXXVIII.

EPISTOLA XLVI.

SARBIEVIO Soc: JESU.

UT primùm domum redii ex nuptiis nepotis mei, has ad te do literas, ex quibus te intelligere volo, me rectè valere, atq; ut alia prætermittam, & in itinere, & in ipſis nuptiis hilaritèr vixiſſe: domum redii eoſdem mox habiturus hoſpites, apud quos honorificè exceptus & habitus fui. Quid plura petis? dies prima Martii, vereor, ne triſti ſydere nobis oriatur; quanquam ego vix memini in ipſo Comitiorum exordio militem hoc fœdere impio obſtrictum fuiſſe. Explicabunt eandem difficultatem mox futura comitia, nodumq; eum diſſolvent: quanquam neſcio, an ubiq; Conventus Provincialis ritè peracti ſint. Radeovjâ ſcribitur, ingenti cæde privatis odiis litatum eſſe, Conventumquè ipſum armata vi diſſolutum. Sed hæc apud vos meliùs ſciuntur, quæ nos hîc deflemus. Vale.

Vale mi Sarbievi chariſſime, & amorem tuum in me conſerva. Viſcovio Pridie Idus Februarii MDCXXXVIII.

EPISTOLA XLVII.

LUBIENIO ANTISTITI.

QUanti caſus humana rotant! Corſica, regnum inſulare, novum ſibi Regem creavit. Luſitania, cujus opibus nitebatur res Hiſpanæ, à corpore Catholici regni repentino quodam furore avulſa eſt. Braſilia univerſa Batavorum eſt. Jam verò regnum Angolæ, Caput viride, omniſq; India orientalis, quæ Luſitanicæ ditionis eſt, & ejus gentis Præfectos habuit, ut non ejuſdem ſeditionis contagione tangatur, eximiô quodam divinô beneficiô opus eſt. Nequè Belgium quidem ita firmum eſt, ut in his fluctibus ac procellis Gallos atquè Hollandos non circumſpiciat, à quibus vehementèr ſolicitatur. Quid de Hungaria dicam, cujus fidem Racocius pertentat, Turcæ verò regionem crebris ac magnis irruptionibus vaſtant? Ego quidem iſthæc rerum humanarum ludibria, illa parte animi, quâ divina, quâ ſempiterna ſpectamus, deſpicere, atquè ex angulo meo ridere ſoleo. Sed in hoc tanto tamquè repentino Reipublicæ Chriſtianæ exitio planè perturbor.

Tu

Tu ipſe, qui
Prævectus alto nubila vertice
Extraquè caſus conſpicuum caput
Elatus, admiſſô quiètus
Irradias fruerîſquè cælô,

fieri non poteſt, ut publicas iſtas calamitates non ſentias. Singulis propèmodùm ſæculis opus fuit, ut iſthæc audiremus, quæ ad nos octiduo perferuntur. adeò decumanus quidam publicarum miſeriarum fluctus eſt, qui noſtras aures perverberat. Sed quid ego ferias iſtas, omnibus quidem, tibi verò eximiè lætas atq; ſolemnes epiſtolâ triſtiore ſuffundo? Parce obſecro, & in publico dolore lachrimas permitte, quas vel ipſæ voluptates habent. Iſtarum tamen nuptiarum Wierzbnenſium ſincerus ad nos & ſine triſtitiæ nube rumor manavit. Boni omnes (& quis erga eximium adoleſcentem bonus eſſe non poſſit?) fauſtas illas ac fortunatas volunt & ominantur. Sed cur ego ex nuptialibus iſtis cupediis non mellimella, non placentam deguſtavi? deguſtavi tamen Matthiæ Pſtroconii humanitatem, qui adeò integrè omnia narravit, ut mihi adfuiſſe prorſus viderer. Vale benè ac diu Præſulum optime, ut filium nepotis optimi egregium, hoc eſt veſtrâ Lubieniorum proſapiâ illuſtriſſimâ dignum, la tus atq; hilaris ſenex videas, Varſaviæ XII. Februarii. MDCXXXVIII.

EPISTOLA XLVIII.

LUBIENIO ANTISTITI.

SUm apud Opacium fratrem meum, in pago Kobylcensi, quò miſſus ſum in negotio haud ſanè levi. Si per Bugum, nihiq; rei commiſſæ difficultatem licebit, radam frequentes iſtas orbitas, quæ Viſcovium ducunt, & extremam nuptialis iſtius feſti patinam delibabo. Quod quidem ſeſium quàm candidus quamq; benignus rumor fuerit conſecutus, nuper tibi ſcripſi. Luſitanis venia atrocis facti, atq; adeò ipſius rebellionis offertur ab Hiſpano. Conventus Provincialis Sredenſis haud ita tranquillus fuit, ut permulta Nunciis difficilia non præſcripſerit. Mitior fermè ubiq; Polonia minor. Lithvani turbulenti ſunt, & vim etiam atq; arma minari videntur. Pleriq; Gedanenſium cauſam ſuſcepiſſe feruntur. Sed vos, quibus nititur Reſpublica, lætiora nobis omnia facietis conſiliis veſtris. Tu præcipuè, quem Senatorum atq; Procerum multi non modò ut collegam, verùm etiam ut Patrem venerantur. Diu tantùm ac benè vale. Kobylcæ XIV. Februarii. MDCXXXVIII.

EPISTOLA XLIX.

SARBIEVIO Soc: JESU.

EXpecto adventum tuum: patet Bugus, patent orbitæ itinerum. Ita inquam patent, ut eas,

vel

vel graviori etiam curru transvolare poſſis. Rumores, quos nuper ſcripſiſti, non curo. Rebellent Luſitani, Corſica Regiô fulgeat ſtemmate, veniant in eandem ſocietatem, vel potiùs perfidiæ infamiam, cætera Hiſpani regna, Sicilia, Neapolis, & ipſum Mediolanum. Nobis propior à Turca metus, & proximus à milite fædere impio ſociato. De Lithvanis, quod ſcribis eos turbari, ne id quidem contemnendum puto. Gedanenſium cauſam vos ſcilicet in ipſo ſemine extinguetis. Sed quid ego hæc ad te Saturnalium die? cùm te hodiè apud me futurum confidam. Vale igitur meiquè memor ſis. Viſcovio die XV. Februarii. MDCXXXVIII.

EPISTOLA L.

SARBIEVIO Soc: JESU.

VEnit ad aulam Majeſtatis Regiæ Racovius meus, accitus eò à vobis, ut audio, non ſine voluntate Regia. Apud me hactenus Cancellarium egit, atq; eo dignatus honore, qui maximus apud Epiſcopos eſſe ſolet: puto & vos eô locô virtutem ipſius collocaturos; ut eruditio ipſius, quam multo labore ſibi paravit, magis magiſquè niteſcat. Id tu potiſſimùm præſtare debes, qui & eruditos, quantùm quiſq; æſtimandus ſit, & eruditionem ipſam explorare optimè noſti. Mihi

certè ipsius opera grata fuit; sed virtus ejus & pietas potissimùm me illi obstrinxerunt, quas comites ille ad aulam secum ducit, illîc in amplissimo rerum gerendarum theatro eas explicaturus. Favebitis & vos homini, eumq; majoribus etiam curis admoturi, ne industria ipsius torpescat, promovebitis. Tu potissimùm & ad virtutis palmam præclarè contendentem tuâ cohortatione ultrò etiam impelles. Deum precor, ut te diu servet incolumem: te verò, ut mei in tuis sacris orationibus memor sis. Viscovio. XXVI. Maii. MDCXXXVIII.

EPISTOLA LI.

SARBIEVIO Soc: JESU.

VT olim frequentioribûs tuis literis dormiens interdum excitabar, ita nunc cùm siles, cùm nihil scribis, cùm nunquam lacessis, offendi videor, iterumq; te ad certamen literarum provoco; scribe itaq; non seria, non magno labore comparata, sed jocosa, ut olim facere consveveras. Ego obitu Archiepiscopi Gnesnensis vehementer me commotum sentio. ita rapimur arbitrio fati etiam ante ætatem. minor erat me anno uno & aliquot mensibûs. studia nostra simul tractavimus, simul in aula Regia crevimus, vereor ne simul fatis quoq; concedamus. Quem daturi illi sitis successorem?

quis gravissimo huic oneri ferendo par reperietur, Deus scit & Serenissimus Rex noster. Frater meus Episcopus Cujaviensis, fortassis inter alios comparere possit, si modò hoc munus suscipere vellet: est in eo virtutis candor, doctrina & eruditio non vulgaris, pietas summa: sed id fiat, quod cælum sanxit, & Rex noster reprobat. Vale mi Sarbievi amantissime. Viscovio VIII Junii. MDCXXXVIII.

EPISTOLA LII.

LUBIENIO ANTISTITI.

PErpetuæ, sine interventu Collegæ, Palatinæ conciones meæ, & Musæ postliminio reduces, adeò me in angulum meum abdiderunt; ut non epistolis modò, verùm etiam communiori vitæ planè ineptum facèrent. Hærebat tamen, & ob ipsos oculos versabatur viva ac præsens imago tui: & si quando in studiis hisce, quorum ego te principem agnosco, dubii aut ardui occurreret, mihi erat magistri instar, & hortatoris. Quid vis amplius? ipsa etiam Numina ejusmodi silentiô magis, quàm voce veneramur. Episcopi Cujaviensis mentione, epistolam quasi melle adspersisti. Quis non sanctissimos & integerrimos mores, priscum illum veteris ævi candorem, dulcissimum pectus, quis non eruditionem & permagnum ac diuturnum rerum usum ac prudentiam, amorem deni-

deniquè populi & fidum Regi Reiquepublicæ animum in illo non videat, non amet? Quis hæc ipſa in te non admiretur? Sed nos non perinde ſemper digni ſumus, non perinde ſupremæ illi menti placemus, neq; pari ſemper eam prece ac contentione exoramus; ut nobis optimos ipſius etiam religionis præſides atq; cuſtodes impertiatur. Delatus eſt quidem honos iſte, viro ſummo, Epiſcopo Cracovienſi, homini vobis amiciſſimo, ſed is, ut omnium opinio eſt, Cracoviam ſuam non deſeret. Quid de vobis, quid de aliis magnis viris Rex cogitat, haud quanquam mihi compertum eſt. Sed eadem illa ſuprema Mens (ſi modò eam humili prece orabimus) ſuggeret illi haud dubiè virum tanto officio ac dignitati parem. Tui certè hodie cùm illi adeſſem, tuiq; fratris Epiſcopi Cujavienſis mentionem fecit adeò honorificam, ut nihil ad commendationem, nihil ad ſtudium Principis deeſſe videatur. Pſtroconius tuus Lublinum, atq; Sendomiriam abiit, meq; iſthîc ſubſtituit in Sacris. Orabo Deum omnipotentem, te ut nobis Fratremq; tuum duo Reipublicæ columina diu & ſervet & ornet. Vale decus Antiſtitum. Varſaviæ X. Junii. MDCXXXVIII.

EPISTOLA LIII.

SARBIEVIO Soc: JESU.

SI vales benè eſt, ego quidem contra vota hactenus aulica ſvalui. Nunciatur enim mihi,

con-

conclamatum fuiſſe in aula Regia de vita mea. Miratus ſum ſanè ejuſmodi ſpargi rumores, qui nec illis, nec mihi ſunt proficui: mihi quidem vivere ſvave & jucundum eſt; illis verò quibus Epiſcopatûs Plocenſis conditio ſordet, quid appeterent, morte mea, aut quid quærerent, neſcio: nempè eò excrevit ambitio, ut nemo, niſi vel Archiepiſcopus Gneſnenſis, vel Epiſcopus Cracovienſis eſſe velit. Non igitur facilè credideris me mortuum eſſe, nam ejuſmodi rumores idcirco ſpargüntur, non ut ſummorum virorum ambitioſum acuant appetitum, ſed ut inferiorum Prælatorum irritent ſtudia. Vale mi Sarbievi, & pro me Divinam Majeſtatem exora. Brocovio VI. Idus Julii MDCXXXVIII.

EPISTOLA LIV.

SARBIEVIO Soc: JESU.

Doluiſſe te vehementer putabam, poſtea quàm intellexiſti de præcoci morte mea, quam quis & quæ infernalis invidia finxerit, & cui officiat vita mea, ego ſatis diſpicere nequeo. Poſcebat tuus erga me amor, ut hæc explorata ad me maturè ſcripſiſſes, nam hactenus ſæpiùs Pruſcium meum interrogare ſoleo, vivuſne, an mortuus menſæ aſſideam? unde hæc fabula orta ſit, & cur tantà curâ pleriq; eò incubuerint, ut à meo cubi-

culario explorarent statum vitæ meæ? inter alios, dicam enim id quod est, socius Patris Kołozembscii cur tam exquisitè interrogaverit de vita mea, quem nec novi, nec vidi; explicaret ille, à quo antea intellexerit, me in eorum numero esse qui vixerunt: cùm tamen ille coram cubiculario meo asseruerit, se à multis de morte mea audivisse. Nihil ego his vitæ meæ insidiatoribus aliud opto, nisi ut quàm diutissimè mentiantur: à te peto mi Sarbievi, benè ominari velis vitæ meæ, mortem meam non fictam sed veram lachrymîs prosequi. sic vivemus, sic moriemur, ut est olim in cœlo decretum. Vale, & me ama. Brocovio XIII. Julii. MDCXXXVIII.

EPISTOLA LV.

LUBIENIO ANTISTITI.

A Rumoribus aulicis adeò nunc alienus sum, ut fugere soleam ex circulis, in quibus novi aliquid familiaribûs colloquiîs agitatur. Novam istam aurium nauseam creavit mihi, de multorum, qui adhuc vivunt, mortibus ac penè exequiis funebribus mendacissima fama. Tot deinde captæ urbes, capti Duces, cæsi exercitus, disjectæ classes, aliaq; complura, ab iis qui otiosi sedent, conficta. Te vitâ functum esse, tantùm abest, ut crediderim; ut carmen solemne Divæ Virgini Częstochoviensi

pro

pro tua incolumitate ſcribere ſtatim inſtituerim, quod poſteaquàm perpolivero, tibi mittam. Unde funeſtus iſte rumor manaverit ad aures Socii Patris Kołozembſki, luculenter Moderator domûs noſtræ ad Pruſcium tuum perſcripſit. Ego poſtremus fui, quem triſtis iſte nuncius verberavit, atq; adeò à commenti hujus origine longiſſimè abſum. Tu porrò vive, & ride nihil de te poſſe ſiniſtram famam, niſi cum mendacio loqui. Diu te nobis, diu patriæ & Eccleſiæ Superi commodent: neq; priùs tam grande virtutis omnis & pietatis ac doctrinæ depoſitum repetant, quàm cariſſimam patriam florentem ac beatam videas, & non facundiâ modò ac conſiliis, verùm etiam ætate Neſtor ſis. Vale & me tam diu lætum quàm diu tuum, ama. Varſaviâ XVII. Kalendas Auguſti, MDCXXXVIII.

EPISTOLA LVI.

LUBIENIO ANTISTITI.

CArmen meum votivum neq; dum ad umbilicum adduxi. nihil mihi graviùs eſt, quàm dimittere opus infabricatum & adhuc ab igne & incude rubens ac impolitum. De portorio diſceptari cœptum eſt: ajunt modeſtiores eſſe Dantiſcanos. Regis animus erectior eſſe videtur, poſteaquàm Brandeburgicus ſe futurum in partibus ejus, luculenter pollicitus eſt; id quod Leſczynius

celer-

celerrimis nunciis significavit. Casimirum arctiore, quàm credebamus, custodia Parisiis attineri, mœremus & indignamur. Neque Galli ipsi post Autverpiensem Sociorum cladem, captumq; Cassalium, sunt multùm lætiores. Bellum in Podolia servile, ne contemptu & ducum absentiâ invalescat, pleriq; timent. Ego Deum oro, Divosquè Tutelares ac Indigetes nostros, ut meliora, diu lætus, diu incolumis audias. Vale XVI. Kalendas Augusti MDCXXXVIII.

EPISTOLA LVII.

SARBIEVIO Soc: JESU.

NEscis rumores aulicos, ita crescere, ita augeri; ut nolentibus etiam obtrudantur, & nauseam insuper moveant: solere etiam iis commoveri magni nominis viros, inter quos me quoq; recense, durum enim & acerbum est me inter mortuos referri. Sed vide, me tecum sincerè agere voluisse, in ipsa, quam ad te dedi epistola. ad imum literarum mearum adscripsi, ut literas meas Vulcano addiceres. nolo quærere quis sparserit, quis vulgaverit mortem meam. Vivam igitur ut tu mones, & mentiri famam sinam. mentiatur illa quidvis de me, & ego Ecclesiæ & Patriæ serviam. Mirata quondam est vetustas Nestoris ætatem tribus sæculis auctam; sed ecce video, sæcula illa non

am-

ampliùs ad triginta annos excreviſſe: ita paucorum annorum decurſu vita longa tranſacta fuiſſe putabatur. nos non in tantam ætatem vitam producemus. finis vitæ noſtræ is erit, quem olim Deus certo limite ſanxit, Commendo me amori & orationibus Reverentiæ Veſtræ. Viſcovio. XVII. Julii. MDCXXXVIII.

EPISTOLA LVIII.

LUBIENIO ANTISTITI.

SEcretiores literas tuas, ut voluiſti, Vulcano tradidi: candorem tuum ac benevolentiam mihi perpetuam ſervavi. Quis verò æquô animô ferat, curſum vitæ adeò brevem, tot tamq; incertis caſibus obnoxium, aliorum præterea votìs incidi? Ego quidem te à nobis ad mortuos divertiſſe, nunquam credidi, præſertim tam celeri & inopinato caſu; mærebam tamen eſſe aliquos, qui id, leviſſimis authoribus, crederent. Sed mihi crede, diu utriq; fallentur, ſi tu eam vitæ ac victûs rationem, quam iniiſti, diu tenebis. Falle eos, obſecro, nos verò bonìs de valetudine tua literis ac nunciis ſolare. Vale, & oro ſcias, vitam tuam, meâ mihi eſſe cariorem. Varſaviæ. XV. Kalendas Auguſti. MDCXXXVIII.

EPISTO-

EPISTOLA LIX.

LUBIENIO ANTISTITI.

VOtum meum, quô tibi Neftoris ætatem optavi, nimiùm contraxiffe videris. Quid? Neftoris fæcula tria, ad annos triginta redigi potuiffe? Scio nonnullis placuiffe, quorum tu fortaffis in cenfu effe voluifti, Lunares eos annos, non folares fuiffe, in quos Græcia annos fenis illius inclyti extenderit. Sed quid, oro te, novi, quid faltim rari de illo cecíniffet? Admirabiliùs fuiffet, juvenem triginta annorum, cygni inftar cannuiffe, id quod de illo Homerus atq; Hefiodus fcripferunt. Jam verò annuum folis curfum, qui verus ac proprius annus eft, veteribus illis, atq; adeò vel ipfi Neftori cognitum fuiffe, vel ipfum decenne Trojanum bellum docuit. Berofus certè, Hiftoricorum vetuftiffimus, folarem annum, à Jano, qui Nóë fuerit, defcriptum fuiffe tradit; ùt omittam nullam tam barbaram, tam rudem fuiffe gentem, quæ annum naturalem (ut vocant) veris, æftatis, autumni, ac hyemis decurfus dimenfa non fuerit. Neq; verò incredibile videri debet Neftorem trecentos folares annos inter mortales egiffe: cùm fuperiore fæculo fenex in India repertus fit, qui totidem annos emenfus, fingulis fæculis dentes mutaverit. Tradit bonæ fidei auctor Petrus Maffæus. fed recentius eft, quod Eufebius Nerembergius in peregrina hiftoria fcriptum reliquit: Petrum quendam Hifpanum in agro Peruano ter canuiffe.

fuisse. Sed quid externa adducimus? Avus meus Adamus Sarbievius nonum supra centesimum annum numeravit: Matthias verò Widlaga, agricola Patris mei, trigesimum. Et tamen quantùm ipsa sæculorum declinatio nobis ævi ademit? quantum luxus? à quo Nestoreum illud sæculum, quô Reges fabas ac cicerem in deliciis habuerunt, fuit alienissimum. Putidum erit fortassè, si cætera ejusdem argumenti minutim persequar. Satis est, me tibi annos optasse, quot Nestor si non habuit, habuisse tamen fertur. Eos certè, quos tibi olim Deus in tabulis adamantinis consignavit, virtute & rerum à te gestarum gloriâ, ampliùs, quàm Nestor ætate, extendes. Vale Præsul, iterum atq; iterum Nestoris annîs dignissime. Varsaviæ XIV. Kalend. Augusti. MDCXXXVIII.

EPISTOLA LX.

SARBIEVIO Soc: JESU.

QUæ de Nestoris ætate ego ad te scripsi, non eo sensu, ut tu intellexisse videris, scripsi; sed veteres authores, secutus, dixi Nestorem tribus sæculis, hoc est, triginta annis vixisse: nec is numerus annorum infra illud ævum est; cùm olim Dominus longè ante dixerit: non permanebit spiritus meus in homine, sed erunt anni ejus, centum

tum & viginti. Maxima & ſuprema hæc ætas erat, & quotuſquiſquè tamen fuit, qui illam conſequeretur? plurimi quinquaginta, alii ſexaginta, ſeptuaginta, octuaginta annos vixerunt, eaq; ætas maxima à Davide, qui poſt bellum Troianum circiter centum annis vixit, cenſebatur. Sed de ſæculis audi. quæ olim ab authoribus notata fuerunt, ea accommodata fuiſſe ad magnum vitæ humanæ ſæculum: hoc eſt ad annos centum viginti. itaq; qui hunc numerum conficiebat, magnum vixiſſe ſæculum dicebatur. Et Neſtor quia tria ſæcula vixerat, nonaginta annos vixiſſe creditur, & tamen Heroés illos carne bovina aſſata uſos fuiſſe, ni fallor ſcribit Homerus, nam à ſabis & cicere frigeret manus tantis Heroibus, vinum deniq; oblatis pateris largiùs hauſiſſe. Itaq; Neſtor cùm nonaginta annis viveret, trium ſæculorum ætatem vixit. Quæ Petrus Maffæus, quæ Euſebius ſcribunt de noſtro ſæculo, iis eam ſidem habemus, ut peregrè allatis. Avum tuum ad centum & novem annos ætatem prorogaſſe, facilè crediderim. Vidłagam centum triginta annos ſuperſtitem fuiſſe, da veniam dictis, ego vix credo: vidi enim pleroſq; ejuſmodi, qui tantum vitæ ſibi arrogarunt. In bonis meis Brocovienſibus accidit, me Epiſcopatum gerente, ut centum triginta annos ſe habere duo ruſtici contenderint; teſtem certè nullum producere pòterant, ſe ejus ætatis fuiſſe, ſed exactiùs examinati, alter centum & ſeptem annos, alter centum itidem & quindecim vixiſſe reperti fuerunt. Non ita nos adeò deſipere exiſtimes, ut annum ad Lunæ curſum accommodemus, nec tantopere ætatem noſtram deliciis dedi-

tam,

tam. ut generali cenſurâ annos à Deo ſtatutos imminuat: cùm & noſtrum ævum videat annos, vere, æſtate, autumno, & hyeme conſtantes, centenarios à pleriſq; tranſigi, & multos eſſe, qui Davidis ætatem ſuperent, & ſatis per ſe ſine ſubſidio calcant. Vides fratrem meum ſeptuaginta triem annorum ætatem vivere, & tamen robuſtum eſſe. Viderunt majores noſtri Caſimirum tertium, Sigiſmundum primum, Reges Poloniæ, tòt vixiſſe annis, ut & Davidis Regis, & multorum aliorum ætatem ſuperarint. Quidni ego ſperem tot annos quòt frater meus, me octo annis major natu, habet, conſequi poſſe. Ad binas alteras literas à te ad me datas non reſpondeo, cùm ſatis ſuperq; inter nos contenderimus. Vale mi Sarbievi, quem ego puto Neſtorem facundiâ longè ſuperare, ætatem quoq; ejusdem attingere poſſe. Datum Brocovio XII. Kalend. Auguſti. MDCXXXVIII.

EPISTOLA LXI.

SARBIEVIO Soc: JESU.

REdeuntem Sarbievium meum è Viennenſibus Thermis ſaluto; non quæro ut vivas, vivere enim te, & omnibus morbîs, tam pretioſo ſulphure, quod uſq; Vienna petendum erat, potum purgatumq; redire ſanum confido. Quanquam dupli-

duplices morbos poni à Medicis ſcio, qui alias corporis, & alias animi affectiones recenſent: neſcio enim utrum tu benè animo valeas; qui amicum per tot menſes nullis interpellâris literis: Letheam illam aquam dixerim, quæ cùm corpus ſanet, præteritorum memoriam æternâ oblivione ſopiat. Melior aura Polonica, quam poſtquàm attigeris, ipſe tibi reſtitutus videberis: venient in mentem & amici, & tota cohors tibi benè cupientium. Ecce ego primus compareo. & an rectè omnia habeant, ut mihi ſignifices, à te requiro. Deſcribes itineris commoditates, loci, in quo te in aquis fovisti, amænitatem, urbis Viennenſis (quam olim noſtri Majores incoluère, & Wieden, quaſi quòd illuſtrior appareat, vel Wiedmam, quòd in ea Veneficæ habitarunt appellavere) venuſtatem. De reliquis non interrogo; neq; enim puto te, vel compoſitos Germanorum mores, vel Cæſaream, in ſexu fæmineo, Majeſtatem admiratum fuiſſe: cætera, cùm veneris, nobis referes. Interim vale, meq; amantem te, mutuo amore proſequere. E Prædio meo Barthodzieienſi. XXIII. Octobris. MDCXXXVIII.

EPISTOLA LXII.

LUBIENIO ANTISTITI.

ITa prorſùs ſtatueram, te non niſi ex ipſis dulciſſimæ Patriæ finibus, per literas ſalutare, ne curi-

oſus

osus rerum ad te novarum delator vocarer, quod mihi in ipso Silesiæ ingressu à non nemine objectum est. Equidem quid lætius, quidvè optatius significassem? quàm Regem, è cujus spiritu vita Reipublicæ nostræ pendet, melioris esse ac constantioris valetudinis, aliis præterea thermas illas Badenses salutares extitisse. Ego quidem me robustiorem esse, atq; in dies pingviorem experior, qui ante aliquot annos phtisim timebam. Reliqua quæ suggeris argumenta, itineris commoditates, regionum situs, locorum celebritates, Viennæ magnificentia, melius tibi quàm mihi nota sunt. Aliqua præterea ad familiare colloquium reservanda sunt; quod ego plurimùm desidero. Dum hæc scribo, tubâ signum datur, vi Osviecimum moveamus. O quàm avidè patriam conspicio! Vale decus unicum Senatûs, meq; tuum semper, tuumq; ubiq;, ut hactenùs fecisti, ama. Pscvnæ in ipso curru, ultimô Octobris. MDCXXXVIII.

EPISTOLA LXIII.

SARBIEVIO Soc: JESU.

ITa te tepidum reddidit balneum Viennense; ut nonnisi delicatè, & absq; labore vivere velis, & nostri penitùs oblitus, ne unô quidem verbo nos amicos tuos compellare. An quia Cæsaream spenè totam Domum vidisti, manusq; eorum exoscu-

latus es, idcircò os in cælo ponere vis? Heus bone vir, iterum erit nobiscum tibi vivendum, nec semper vinum, sed interdum cerevisia, qui patrius potus est, bibenda. Crediderim equidem te jam patrios fines ingressum, fætida & lutosa viarum itinera circumspectare, & fumo fætentes Prosoviciis (ex hoc oppido cætera cense) tabernas. Profectò nisi te ad meum recessum Viscoviensem reduxeris, non bellè tibi conservandum alibi erit. Pacata quidem omnia domi reperistis, id quod curæ & vigiliis nostris acceptum ferre debetis: vos vicissim nobis omnia fausta allaturos confidimus. Ego hôc autumno plurima, & satis remota itinera confeci, nescio an apud vos, inter eos, qui vixerunt, relatus fuerim. Non ita vivimus, nec ita helluamus, ut nos periculis vitæ obiiciamus: parva cubicula, eaq; benè tecta, ac commodè calida, nostra mansio est, nec facilè nos commoveri patimur, ut vel facietenùs intempestivis tempestatibus nos obiiciamus. Sic omnes aditus letheos obstruimus: tibi, ut juveni, ut forti, & ad omnia vitæ pericula adeunda benè parato, concedimus bibere, edere, quantùm vis, quantumvè cupis. Commendo me interim amori tuo, & gratiæ amantissimè. E prædio meo Barthodzieiensi. IX. Novembris. MDCXXXVIII.

EPISTOLA LXIV.

SARBIEVIO Soc: JESU.

FActurum te promiseras, simul ac domum redüsses ut ad me scriberes: expecto in dies promissum

missum fidemq; exolutam. Mea quòd senectute torpeat manus, tu nempè optimè nosti, cæteri fortè vix credent: tu & vidisti & tractasti utramq; meam nimis valdè tremere manum. Gedano ecquid adfertur? Rex Serenissimus utrùm in Lithvaniam iturus? Totus ille Moschoviticus Septentrio, quid ipse Rex gelidâ meditetur orâ? Serenissimus Rex noster utrùm eò, & quâ viâ eat? Sed ecce itineris vestri incommoda renunciantur nobis; dum Borovii, in bonis Abbatis Plocensis Serenissimus Rex esset, quosdam seditiosos cives, fortè ab aulicis foricibus commotos, querelas quasdam ad Regiam Majestatem detulisse; quasi per virum optimum, amicum nostrum opprimerentur. Falsum est, nam ille quâ pietate rem familiarem tractat, non nisi à Societate JESU accitis arbitris quidquam decernat: licet aliàs eo jure illi uti liceat, quô cæteri in Polonia Domini, tam sæculares quàm spirituales utuntur. De vestro autem adventu scire non potuit, cùm eo ipso die, quo vos Borovum venistis, e Societate JESU frater illius in cælum abjerit. Petit itaq; ut si fortè rustici isti Varsaviam questum venerint; sis tutor & defensor optimi amici tui. Hæc & alia mi frater scribe. Vale, & me, te amantem redama. Viscovio. IV. Idus Decembris. MDCXXXVIII.

EPISTOLA LXV.
LUBIENIO ANTISTITI.

MAlè vellem Lithvaniæ, si liceret, si non mox invisenda esset: quòd hesterna die opere illo

ſuo adeò mihi valetudinem afflixerit, ùt étiam in lectulo proſtraverit. Itaq; ſicut Horatius in Allium, ita ego in Betam mordaci aliquo jambo debaccharer. Ignoſce, obſecro; poſtquam heri & hodiè ab aula abſui, nullam tibi aliam ſcribere poſſum, niſi cubiculi hiſtoriam. Hoc tibi præterea repono pro tremore manuum, qui tibi moleſtus magis eſt, opinor, quàm noxius. Malignus aliquis humor ibi inſidet, quem ſalutaris ac propitius & pollens naturæ calor ad extremas corporis partes propellit. Ita vim naturæ tremor iſte teſtatur magis, quàm labefactat. Avus meus, annô ætatis ſupra tertium ſexageſimo, tremere ſibi manus querebatur, & tamen centeſimum ſuperavit. Itaq; de tremore manuum, parùm & tu queri debes. De itinere Lithvanico, nihil ampliùs aula dubitat. De ruſticis querelis Borovienſium & Viſſimirienſium cùm penitiùs cognovero, quidq; illis indultum ſit, ſcivero; curabo apud Cancellarium, ut reſcindatur. Abbatem Borevio abfuiſſe, cùm Rex hoſpitaretur Viſſmiricys, nemo queſtus eſt. Nuncius Moſcorum de imminutis Magni Ducis ſui titulis acerbè agit. Gedanenſes tacent. Benè & diu vale Præſulum & Senatorum unicum decus. Varſaviæ. XIV. Kalend. Januarii. MDCXXXVIII.

EPISTOLA LXVI.

SARBIEVIO Soc: JESU.

MAlèſſit oleri Lithvanico. Sed te tantum virum non decet mordaci carmine Betam proſcin-

fcindere, quam olim Martialis non alio nomine, nisi fatuam cohonestavit, quòd eâ pasti fatui efficiuntur. Extenuare videris manuum mearum tremorem; sed si tali telò ictus esses, certè mecum doleres; quid enim aliud patiuntur ii, qui mancas manus habent, nisi ut calamum in manum sumere non possint. Hoc est illud solacium mentis, ut quotiescunq; ad amicum etiam arcana scribere velit, id sine teste quivis expedire possit: sed nec ipsa dictatio epistolica, tam blandè succedit, sicut quando propriâ exaratur manu. De Regio in Lithvaniam itinere facite & statuite ùt lubet. De vitalis Moschoviticis semper ea est querela, & semper erit. Commendo me amori tuo & sacris orationibus. Viscovio XV. Decembris. Annô. MDCXXXVIII.

EPISTOLA LXVII.

LUBIENIO ANTISTITI.

FAbrorum prandia, betas, me mordaci aliquo jambo proscindere vetas? Ego vero diram apparo, vehemens Carmen; non ut olus istud infecter, sed ut te recreem. Quanquàm tu ipse infectatione quoq; dignam judicas, dùm cum Martiali atuam vocas, quod eâ pasti fatui efficiantur. Sed fcave hoc tuum dictum, cave meum Carmen videant Lithvani: te quidem è longinquò, me vero præ-

sentem

sentem brevi obliqua tuentibus hirquis adspicerent. Iter ad eos ad septimum Januarii diem destinamus; sed paruus est itineris apparatus, imò cura, pene nulla; non equi, non carruçæ conduntur. De manuum tremore iterum quereris. quid mihi cum tremulis manibus, si mihi semper, si bonis omnibus beneficæ fuerunt? Characteres quoq; ipsi, quos tu rectos formas, quos amicis bonis ostendi, minùs eas, quàm olim tremere ostendunt. Diu vivas, diu scribas, diu etiam & habeas & des, Præsulum beneficentissime. Varsaviæ in pervigilio Divi Thomæ. MDCXXXVIII.

EPISTOLA LXVIII.

SARBIEVIO Soc: JESU.

NOn de stolida beta mihi tecum res est, sed de adventu Regiæ Majestatis ad me de quo neq; tu quicquam scripseras, nec aliundè nos scire potuimus; cùm Magnus abesset Cancellarius, quo interprete cum Regia Majestate agere soleo, nequè quisquam amicorum adesset in aula. A te itaquè nunc scire volo, quo die Regia Majestas Varsaviâ abitura sit, quo Viscovium ventura. Scis discrimen magnum esse inter diem, & diem, quô carnes, quô pisces exhibendi sunt. Vos ista videtis, sed nos longo tempore ea conquirimus, & vix habere possumus. Nescio quis me laudavit tanquam pisco-

piſcoſum dominum, ſed laudavit falſò: verum quidem eſt, cùm olim ne unum quidem carpionem in toto Epiſcopatu habuerim, nunc eſſe aliquem numerum hujus piſcis non diffiteor; non qui culinas Regias impleat, ſed qui Epiſcopo ſatis ſit. Sed ut rem concludam, habebitis & piſces, habebitis & carnes. Vale mi Sarbievi & Deum pro me ora. Viſcovio. XXII. Decembris. MDCXXXVIII.

EPISTOLA LXIX.

LUBIENIO ANTISTITI.

MOdò primùm Sereniſſimus Rex dixit mihi, diſceſſum in Lithvaniam ſuum ad decimum Januarii diem dilatum, atq; ita apud te undecimo die Viſcovii hoſpitaturus eſt. Id quod tibi, quàm poſſum celerrimè, conducto tabellione, ſignifico. Piſcium cura jam nulla habenda eſt. Princeps Caſimirus ex arce Salonenſi, in Alpinas Sabaudiæ ſolitudines, & aſperum atquè horridum clauſtrum amandatus eſt, Regis Galliarum juſſu. Getzius Præfectus Cæſaris legionum, nutabat in partes Gallorum, ſed maturè proditio intercepta: ipſe captus Ingolſtadii tenetur. Vale decus unicum Maſoviæ. Varſaviæ ſacro die Divi Joannis. Annò MDCXXXVIII.

EPISTO-

EPISTOLA LXX.

LUBIENIO ANTISTITI.

VErbum infans, quod cras eloqui conor, neq; possum, tacere mihi jubebat; & ecce epistola à te, ut & Verbum, ita & ipsa plena humanitatis. Gratulor tibi inprimis tanti Verbi natalem, gratulor primum Regis ad te cœlestis adventum; qui tanta te benignitate inviset, tantîs, tamq; hospitalibîs donîs ornabit, quanta Masoviæ nostræ regendæ ac pascendæ satis erunt. De Regis deinde nostri ad te adventu nihil certius est; hucusq; constanter septima Januarii dies discessui destinatur: equi, currus, aliaq; impedimenta diligentius, & conquiruntur & ordinantur. Primam noctem Radzimini, alteram apud te agemus. Nihilo secius attendendum est, ne quid propter incertum Vistulæ aut Bugi transitum mutetur, sed ejus mutationis ne rumusculus quidem auditur; & Reges, quâ eant, cùm volunt, facilè reperiunt. Ego ad te, si potero, cæteros prævolabo. Vale optime ac munificentissime Præsulum. Varsaviæ in pervigilio Nati Dei. MDCXXXVIII.

EPISTOLA LXXI.

SARBIEVIO Soc: JESU.

SEd quid hoc est, mi Sarbievi? ad XI. Januarii Regiam Majestatem ad me venturam scripseras;

&ecce

&c ecce nefcio quis rumor fpargitur, ad XVII. hanc profectionem dilatam: jamq; in fufpicionem venio id ita effe factum. Nullus enim præcurfor, nullus itineris præparator hactenùs apud nos comparuit. Scribe quæfo, nobifq; fi potes, certiora & veriora nuncia, nam hæc quæ nuper fcripfifti, nutare videntur. Vale, & me tui amantem redama. Vifcovio III. Januarii. MDCXXXIX.

EPISTOLA LXXII.

SARBIEVIO Soc: JESU.

PRecifevium meum; qui jam heri à Majeftate Regia, jam dudum pro illo per me impetratum Notariatum Plocenfem in fpem futuræ fucceffionis obtinuerat, jam tandem nunc vacuum. Regio verbo pro fe defpondit, commendo tibi diligentiffimè. Vir eft, ut uno verbo dicam, optimus: valet juris notitiâ, & per aliquot annos militavit in Caftris Regis fatis gloriosè. Sed quid plura! heri & ego, & ille ipfemet gratias egimus Regiæ Majeftati pro collato beneficio, ut jam hoc infectum fieri non poffe, certò arbitremur. Tu videlicet moram obiicies in curfu fortunæ cognati tui? id nunc ne cogitare quidem aut fufpicari poteft Precifevius; fed ut per te cæteri ambientes removeantur, petit; & ego cum illo à te poftulo. Mea

certè

certè causa agitur, & dignitas in certamen vocatur; si meæ promotiones irent in oblivionem: quòd ut tu tuearis, & fieri non permittas, tui erit officii. Vale, mi Sarbievi, & me ama. Viscovio. XIII. Januarii. MDCXXXIX.

EPISTOLA LXXIII.

SARBIEVIO. Soc: JESU.

VEnisti tandem in Lithvaniam tuam; ubi quondam alitus, ubi honoribûs Scholasticis auctus, in tantum talemq; evasisti virum. Utere jam forte tua & inter eos eruditissimos viros tene principatum: interdum etiam venient tibi in mentem rudes olim tui Masovitæ, & nos huic solo inserti; qui equidem & valemus & vivimus, contra ac infelix Varsavia, jam à discessu vestro finxerat. Fortassis & Vilnam usq; penetravit hic rumor, & vos lætati estis exitu meo: cautè id quidem faciatis; nam qui aliena morte gaudent, hos vel inprimis mors aggredi solet. Serenissimum Regem nostrum, totamq; Domum Regiam Deus servet incolumes; te quoq; vitamq; tuam in longa proroget tempora. Hîc Pecinæ, ubi me inter multa ligna condidi, habeo mecum & duos germanos fratres, & Patrem Simonem. Calida hipocausta nos tenent,

lucem

lucem his menſibus, áéremq; noxium vitamus; nam is in Februario & Martio potiſſimùm ſævit, peſtiſq; eſt ſenibus. Vale mi Sarbievi. Pecinæ XXXI, Januarii, MDCXXXIX.

EPISTOLA LXXIV.

SARBIEVIO Soc: JESU:

ADhuc, ut video, non depoſuiſtis conceptam ex primo adventu Vilnam, lætitiam: illos amores, illos favores, illas omnes delicias, quæ vobis ultro oblatæ ſunt, & quibus exhilarati atq; recreati, nondum vobis ipſis redditi eſtis. Sed ut ſpero, brevi quoq; redibit ad vos memoria noſtri: neq; tantoperè deliciæ ciborum Lithvanicorum vobis ſvaveſcerant; ut non recordemini, pingvium caponum, pingvium boum & aliarum cupediarum domeſticarum. Nondum videntur à vobis literæ; ne rumor quidem, qui nobis ſignificet: ut in conſpectum Lithvaniæ veneritis, ut excepti fueritis, & quæ eſt expectatio veſtra, quando tandem in abitu veſtro, occinetur vobis illud Carmen Ambroſianum. Sed neſcio unde iſti ſparguntur rumores, non diu vos illhîc manſuros: fac quæſo me certiorem, ut hinc me maturè ſubducam, & in alia me loca coniiciam; audio enim vos, cùm inde diſceditis, fameſamiſq; morbis laborare ſolere. Procul Bulinus, clamabat olim Paterſamilias, & vos

cum

cum tali peste abite in alias regiones, & miseram Masoviam, tot calamitatibûs affectam sinite aliquantisper respirare: est Prussia, est Russia, eò iter convertere vobis liceat. Ego hisce diebus vocabar ad nuptias Zamoscianas, sed senectus mea per totum Februarium & Martium caminum & fornacem poscit: itaq; usus sum ætatis excusatione, ac domi mansi: ubi etiam, bone Deus! de quibus non insimulor, quibus non oneror morbis? cùm tamen idem sim, quem, cùm à me abires, vidisti. Jam incipio ridere ista figmenta, & tu, non ante me mortuum credideris, quàm nuncium, quem ego mandavi post mortem meam mitti ad aulam videris, & si fas erit, ego ipse ocyùs ad te volabo: vellem equidem ab omnibus, cùm fatalis ille dies venerit, videri: nec celabo exitum meum. Delectat me jam quidem memoria mortis, & ita sive seriò, sive joco, libenter de ea loquor; tu quoq; non abhorreas à fatali hoc & necessario vitæ termino, (*) quem nobis subeundum DEUS semel sanxit, & nunquam mutabit. Vale, mi Sarbievi. Pecinæ nonis Februarii. MDCXXXIX.

EPISTOLA LXXV.

SARBIEVIO Soc: JESU.

ITanè illa tua humanitas, illa ad officia præstanda promptitudo, ille totus virtutum tuarum concen-

(*) *Quarto post obitum Sarbievii die Lubienius mortuus est.*

centus, ſimul atq; fines Lithvanicos ingreſſus es, frigore patrio riguerunt? Nulla à te, poſteaquàm à meo complexu diſceſſiſti, epiſtola tua viſa eſt mihi. Non queror, neq; enim audeo, ne tu fortaſſe in alium hominem transformatus ſis, & ſuperbiore incedas faſtigio. Rogo tamen, & ſi licet ſupplico, ne tam facilè meam proiicias amicitiam: fateor equidem me tibi faſtidio eſſe poſſe, ut ſenum mos eſt; tamen non propterea vilis à te exiſtimari debeo. Vale itaq; & me ama. Pecinæ, pridie kalend. Martii. MDCXXXIX.

EPISTOLA LXXVI.

SARBIEVIO Soc: JESU.

FRecisevium meum, & bonum virum & bonum militem, & Regiæ Majeſtati addictiſſimum, & in Republica ſatis verſatum, Notariatum Plocenſem petentem, cùm apud me eſſes, commendavi tibi. Etſi enim Regia Majeſtas, Dominus noſter Clementiſſimus, cùm idem ab eo peterem, publicè reſponderit, ſe id meæ petitioni daturum; & reliqui omnes, qui tum in aula erant, idem cenſerent: ſed tamen eſt quiddam, ſi reliquorum omnium, deſideriis noſtris, votum publicum accedat. Itaq; à te, mi Sarbievi, peto vehementer, ut non ſolùm ad meum votum ſuffragium tuum accommodes, verùm etiam literis tuis ad me datis declares, te

id

id omninò velle: turpe enim videri poteſt, ſi tu in aliqua re, quæ mihi curæ eſt, à me diſſentias, & contrariam promotionem urgeas. Preciſevium meum, te omni cultu & obſervantiâ proſecuturum ne dubites, me ſi quid cauſâ illius feceris, tibi omnibus officiis cumulatè ſatisfacturum haud ambigas. Commendo me ſacris orationibus. R. V. Viſcovio. IV. Martii. MDCXXXIX.

EPISTOLA LXXVII.

SARBIEVIO Soc: JESU.

UTrumnè tibi aliquis malus Genius ſvaſerit, ne ad me ſcribas, certò ſcire non poſſum: ſuſpicor tamen te à me offenſum, tam diu tacere. Nullas enim omninò tuas literas accepi, poſteaquàm ab amplexu noſtro diſceſſiſti; & qui me anteà frequentiſſimis literis obruebas, nunc in æternum ſilere videris. Vel igitur, ſi non omninò mihi iratus es, ſcribe, vel ſi aliqua ex cauſa commotus es in me, & hoc ipſum ſcribe. Diſſuendas enim potiùs amicitias, quàm rumpendas veteres cenſuerunt. Frater tuus, Judex Ciechanovienſis, heri apud me fuit, quem benè valentem à me dimiſi. Vale mi Sarbievi, mequè ama. Viſcovio. XV. Martii MDCXXXIX.

EPI-

EPISTOLA LXXVIII.

LUBIENIO ANTISTITI.

UNicas meas ad Illuſtriſſimam D. V. Vilnæ iſthic apertas, & non paucis oſtenſas, reliquæ ſecutæ non ſunt; ne rerum novarum ſeminator, & in aula tua ſparſor (ut non nulli jam vocabant) amplius jactarer. Quanto meo dolore id acciderit, ſcribere vix poſſum. Tuæ factionis eſſe palam pronuncior. Ego verò neq; ullam factionem tuam video, neq; ſi ea eſſet, quæ nulla eſt, aut ab ingenio aut ab inſtitutione tam callidus ac verſatus ſum, ut in ea verſari velim. Vide, quantopere innocentia in aula interdum oppugnetur. Integritatem meam noſti: animum erga me Principum virorum non ignoras; ſed neq; neſcire potes, quàm miſera ſit invidia, quæ falsîs commentis puſillos homunciones evertere nititur, & in latò aulæ campo, ne ceſpitem quidem apparere permittit. Obſecro te, literas ad me tuas optimo Poniatovio, qui apud Regni Cancellarium eſt, ita impoſterum jube commendari; ut eas mihi manu ſua tradat. Cæterùm adeò me in ſolitudinem abdidi, adeò libris meis & otio dulciſſimo impalleſco, adeò pertæſus aulæ, angulum meum amo; ut non calamum modò, verùm etiam & os & oculos, præter Cathedram meam à publico abſtineam, & quotidiè addiſcam, nihil eſſe tutius, nihil dulcius ſilentio. Sed age, quiſnam ille obſecro eſt, qui Pſtrocconio noſtro, in aula tua dixit, me Regium eſſe Secreta-

rium

rium: mihi omnia arcana & credi & committi? deniq; ita me esse gloriatum? Exigua hæc scintilla, incendium excitasset, nisi eam altissimum de mea modestia judicium extinxisset. Doleo tamen, ab aliquo ex tuis hæc dicta fuisse, quorum ego singulos, quàm potui, & colui & amavi. Ore te parcas candori, parcas etiam dolori meo, quòd hæc apud te tam tenerè aperiam, & me semper tuum, ad ultimum usq; spiritum tuum, ut semper fecisti, ama. Vale decus Senatûs nostri. Vilnæ. XXVIII. Martii. MDCXXXIX.

EPISTOLA LXXIX.

SARBIEVIO Soc: JESU.

NUllas me à te tantò temporis intervallo accipere literas, equidem piget pudetquè. Putabam tanti silentii causam esse, quòd variis negotiis distinereris, dabam veniam silentio tuo. Sed jam aliam causam taciturnitatis tuæ video & perspicio: nempè te idcircò silere, quòd mecum amicitiam ejusmodi silentiô discindere volueris; & non more Majorum, potiùs dissuere. Quinquies, ni fallor, ad te scripsi, cùm interim nihil à te, toto hoc tempore, habuerim, & famulus meus, cùm isthîc casu esset, ac à te quæreret, velisnè literas ad me dare? te scripturum esse, si tibi tempus vacaret, respondisse. Quid dicam tandem? cùm nunquam

tibi

tibi tempus ad me ſcribendi anteà defuerit, nunc vel torpeat manus tua, vel certè animus à me averſus, odium quoddam præſeferat. Feram ut poſtero hanc indignitatem, nec tamen ultionem ullam cogito: quô animo erga te ſemper fui, in eodem ſemper permanebo. Vale, & me tui ſtudioſiſſimum ama. Viſcovio. V. Aprilis. MDCXXXIV.

EPISTOLA LXXX.

SARBIEVIO Soc: *JESU.*

JAm ut video, fraude malorum & ego deceptus ſum, & tu graviſſimîs oneratus calumniîs, gemis, triſteſq; ducis ſpiritus. Quotquot ego ad te dedi literas, omnes illæ innoxiæ ſunt: de te non niſi honeſtiſſimè locutus, neque quidquam tale è domo mea prodiit, quod famam tuam lacerare poſſet. Caſtè & caſto ore amicitiam noſtram coluimus, de Muſis noſtris, mutuîs inter nos litteris contulimus, nullius famam læſimus, & ecce cum ſumma injuria literæ noſtræ aperiuntur, reſerantur & in publicum prodeunt, & non niſi viſæ & reviſæ, excuſſæ, & impiè tractatæ, tibi redduntur. Divinam Majeſtatem teſtor, me nullius culpæ eſſe conſcium, nec quenquam Secretarii nomine compellaſſe. Poſſem, ſi vellem, recenſere hujus figmenti

authores; ſed DEUS illis parcat: erit fortaſſe tempus, cùm hæc apparebunt. Te velim optimæ conſcientiæ teſtimoniô tutum ſecurumq; vivere. Litteras meas mitto tibi, ex quibus intelliges, quæ tibi redditæ fuerunt, vel non. Doleo equidem me cariturum fructu eruditiſſimarum ſcriptionum tuarum, ſed ſi eò uſq; ſurgit invidia, cedemus illi, veniet mox dies, quæ hæc in lucem proferet. Ego hactenùs per DEI gratiam benè valeo, tuq; ut valeas, da operam, meiq; memor ſis. Viſcovio. VIII. Aprilis. MDCXXXIX.

EPISTOLA LXXXI.

LUBIENIO ANTISTITI.

Diuturni apud te ſilentii mei equidem me valdè puderet, ſi non alienæ curioſitatis cauſæ, & ſuſpiciones interceſſiſſent, quas tibi nuper diligenter per Joannem Niedziałkovium Vilnâ proficiſcentem perſcripſi. DEUS bone! quas non moleſtias tuli, cùm falſò ſecreta ad te ſcribere inſimularer: cùm ſpargeretur, in aula tua eſſe auditum, me Regium eſſe Secretarium, mihi omnia arcana credi! quæ omnia, quàm iſthîc iniquè mihi imponantur, vir graviſſimus ac ſapientiſſimus vides. Deus mihi ac tu ipſe teſtis es, nunquam me Secretarii titulô apud te eſſe gloriatum, nulla unquàm arcana ad te aut ore, aut calamo evulgaſſe.

Do-

Doleo meâ, doleo etiam tuâ cauſâ, quòd & colloquia & mutuæ epiſtolæ noſtræ ſimplicis ac candidi ſemper ac innocentis argumenti, apud alios & eos quidem Magnos traducuntur. Vereor equidem, ne poſteaquàm ego hoc mærore defunctus ſum, tu mærere incipias meâ cauſâ, quem quantò innocentiorem noſti, tantò magis amare incipies. Sed oro te atq; obteſtor dona hoc modeſtiæ meæ, dona etiam quieti; ne ſi alii hoc me apud te queſtum eſſe intelligant, aut ſuſpicentur magis, aut mihi iraſcantur. Satis eſt, ſi ego hîſce ſilentium apud me meum tam diuturnum excuſem, ac rogem vehementer, ut tuæ ad me epiſtolæ mihi in manus conſignentur. Cæterùm quid in Galliis de Caſimiro Principe agatur, dequè febricula Regis, alios ſcripſiſſe exiſtimo. Invitabat Regem Verkos Epiſcopus Vilnenſis, ubi ſincerior & ſalubrior multò aura, & mira fluminis ac ripæ & collium amœnitas, longiſſimuſquè ſylvarum adſpectus; ſed judicia primùm, deindè inceſſens febricula Regem detinuerunt. Goſievius Lithvaniæ Referendarius in Gallias legatus deſtinatur, eo nomine accipit à Rege millia florenorum ſexaginta. Officium ſanè eſt & obſequium aliis quoq; exoptatum, & iis magnis ac planè iſthîc præcipuis, poſteaquàm non utile, & tam ſumptuoſum vident. Legationis Secretarius Boraſtus erit, ejus collega Roncalius. Pleriq; timent, ne tanta tamq; ſumptuoſa legatio, ſine Principe domum redeat, præſertim tam perturbatis tamq; inclinatis Auſtriacorum in Germania rebus. Nuncius Cæſaris nequè dum habet reſponſum. Ea, quæ ad Majoris Cancellariæ Regentem ſapientiſſimè ſcripſiſti de Le-

gato ad Turcam Victorem mittendo, magnoperè laudantur. Vale ſapientiſſime Præſulum, & me non nihil tui cauſâ innocentiſſimè patientem, ama, & tuere. Vilnâ. XV. Aprilis. MDCXXXIX.

EPISTOLA LXXXII.

LUBIENIO ANTISTITI.

LIteræ tuæ ab optimo Poniatovio mihi diligenter redditæ, valdè me recrearunt. Hærebat adhuc cura illa de vano ac conficto nomine aut officio Secretarii. Ne te amplius, optime ac benigniſſime Antiſtitum, eadem cura mordeat, & illa tenera in me purgando afficiat ſollicitudo. Nihil tam ſponte, nihil tam citò evaneſcere poteſt, quàm ipſa vanitas. Deus & tempus in apertum innocentiam noſtram proferent. Conſtantiam verò amicitiæ noſtræ (ſic enim appellare dignaris mutuum noſtrum benevolentiæ ſtudium) idem Deus & æternitas celebrabunt. Celebrabo & ego, & ſi quid mea carmina poſſunt, candorem & integritetem animorum noſtrorum poſteris amplius commendabo. Videbit orbis me virtutis tuæ admiratorem ac cultorem fuiſſe, doctrinam tuam atq; eruditionem coluiſſe; de aula, de rumuſculis, deq; titulis nihil unquàm cogitaſſe. quòd certè perpetua iſta ſolitudo mea ſatis jam nunc oſtendit. Angulum meum amo, ex illo, aulæ ſtudia ac vana

rerum

rerum nomina rideo. Si me religiosa institutio, à tertio decimo ætatis anno, si perpetua commentatio, ac lectio talem non formassent, præstaret tamen natura ab omni strepitu & fumo alienissima, mihiq; ipsi, & amicis paucis, quorum tu principatum tenes, attenta. Parce obsecro gravissime Antistes, quòd hæc paulò apud te familiarius ac planè Stoicè differam. Aliorum non curiosus de me ipso scribo. Vicissim alia omnia scire ex te non cupio. de te ipso quomodò váleas, ubi nunc degas, quid de eruditissimis scriptis atq; historiis tuis cogites, ut quàm sæpissimè cognoscam, te etiam atq; etiam oro & obtestor. Vale optime mihiq; æternùm observandissime Antistes. Vilnæ III. Kelendas Maij. MDCXXXIX.

EPISTOLA LXXXIII.

SARBIEVIO Soc: JESU.

DElectaverunt me literæ tuæ postremæ, quas III. Kalendas Maii ad me dedisti, obliterans & abstergens omnes maculas vanitatum, & mutuam veteris nostræ amicitiæ constantiam, iterum in pristinum locum reponens. Perge mi Frater, & talem te præsta, qualem decet & religiosè sanctèq; è tam sublimi loco concionantem, & Divina Pòémata, vel potiùs Hymnos Deo Regiq; canentem. Ego in dies, etiamsi vigere valetudine videor,

decor, pedum tamen meorum debilitas, vereor ne me morti proſtituat; ſed tamen vivemus, nec imperfecta ſcripta urgebimus. pereant hæc, nos modò valeamus. Frater tuus, vir optimus, ſæpè intereſt negotiis meis, quotieſcunq; vocatur; quo nomine velim, ut illi gratias agas. Vive interim & lætus, & curîs ſolutus, & quòd caput eſt, proſpera valetudine vitam tranſigas. Viſcovio XVIII Maii. MDCXXXIX.

EPISTOLA LXXXIV.

SARBIEVIO Soc: JESU.

TRanquillitatem animi tui, quàm nuper literîs tuis ſignificaſti, ſimul miror, ſimulq; laudo, meq; in conſortium tuum adſcribi vellem, id mihi niſi ipſe diſſvaderes. Quanquam neſcio, utrùm mea mens non eadem tranquillitate frui poſſet; licet enim & nobis quamvis in alio ſtatu, reducere nos intra privatos parietes. Sexageſimus ſextus annus id permittit; ſvadet morbîs fracta valetudo, nec aliud poſcit Patria mea chariſſima, & fortaſſe hoc genus vivendi aggrediar à proximis comitiis. Juvabit ad Eccleſiam, ſponſam meam, ſedentem ſoli DEO vacare, juvabit etiam honeſtè otiari, & littus illud noſtrum Plocenſe, tanto impetu în littus noſtrum undas protrudens ſpectare. Quid plura? ſi inſuper te mecum habuero: *ſublimi ſe-*

riam sydera vert ce. Hæc ego interdùm, sed ve-
reor ne frustra mecum revolvo, lætus hilarisq;
tum esse soleo. Vale mi Sarbievi, meiq; in tuis
sacris orationibus memor esto, & porrò amore
atquè gratiâ tuâ prosequere. Viscovio. XXVI.
Maii. MDCXXXIX.

EPISTOLA LXXXV.

LUBIENIO ANTISTITI.

MOnes me, ut hymnos cælesti Regi canam
ut dulce imperium, ita res, quam imperas
mihi, vel inter has ipsas venationis regiæ ferias,
mihi gravis est. Perpetuæ & à nullo unquàm la-
boris Vicario interruptæ Conciones meæ totum
me rapiunt sibi. Nullus, quamvis exiguus dies
festus, nullus Dominicus elabitur, quô non aut
in templo, aut in palatio, aut in cubiculo isthîc
etiam inter venandum, concioner; id quòd à ne-
mine tam assiduè tamquè continenter fieri, scis exi-
stimo. Poniatovius literas tuas ad me tutò trans-
mittit Vilnâ. Ego meas Vilnæ in manus ejus con-
signaturus sum, aut alicui, qui rectà ad te iturus est,
diligenter tradam. Conabor interim, ut deside-
rio tuo in sacris pangendis carminibus faciam sa-
tis. Epigramma, quòd in funus Smolenscensis Pa-
latini, viri optimi, Reipublicæ valdè necessarii ef-
fudi, tibi transmitto. Lugebis equidem viri mor-
tem,

tem, quem tibi carum fuiſſe, ſcio. Filius Palatinatum adeptus eſt, titulum tantæ Legationi neceſſarium. Tu obſecro vale, & valere te benè vel hoc ipſo tibi perſvade, quòd vel ipſi, qui in aula ſunt, diu ac benè tè valere velint. Merecio II. Junii. MDCXXXIX.

EPISTOLA LXXXVI.

LUBIENIO ANTISTITI.

VIde quanti ego faciam monita tua. Nuperrimè ad hymnos cælesti Regi pangendos me hortatus es. Cecini Divinos amores. Dum cæteri damis ac cervis inſectandis vacant, multoquè ſole uſti & pulvere ſordidi vagantur in campis ac ſaltibus; ego ſub umbra tugurii mei incidi in cervum, quem cum Regio Pſalte ad fontes uſq; perennium aquarum, uſq; ad locum tabernaculi admirabilis, uſq; ad domum Dei inſecutus ſum. Hoc tibi, Jacob tuus è venatione ſua affert, Pater mi. Surge & comede, ut benedicat mihi anima tua. Et verò ſi placuerit, pergam; ſin minùs, imperio tuo paruiſſe mihi ſatis erit. Cætera à me ne require, mihi vaco ac Deo, ac pauciſſimis amicis, quorum tu ſummam corones. Vale & me tuum ſemper, ſemper ama dulciſſime Antiſtes. Merecio. III. Junii. MDCXXXIX.

EPISTO-

EPISTOLA LXXXVII.

LUBIENIO ANTISTITI.

HAud in nobis læta venatio fuit, uti cupiebamus. Exeunte Majo duplex malum Regem invaſit, chiragra ac podagra, lenes illæ quidem, ſed tamen lecto affixum tenuerunt. Jucundum nobis mendacium accidit Aſtrologi noſtri, qui auſus rumorem ſpargere, eum Regem, cujus natalis proximus eſſet, Ecclipſi Aſcenſionem Domini antegreſſæ, omninò moriturum. Haud dubiè Rex noſter notabatur, cui mox conſecuta natalis dies, ſacra Primo ac Feliciano Martyribus: quo ipſe die magnô omnium gaudiô valetudinem prorſus recepit. Te optimè ac conſtanter valere omnes, qui ad aulam veniebant, magnô omnium bonorum ſolatiô renunciabant. De Gedanenſium animis, de legatione Gallica, publicisquè negotiis alii tibi ſcribent. ego mihi ſacriſq; concionibus totâ hâc venatione in tuguriolo meo vacabam, nunquam beatior, quàm cùm ſolus. Quòd ſi aliquid amænitatis animum inceſſit, id in Carmen, quòd tibi mitto, aliaq; poëmata effudi. Vale & diu vale optime Præſulum. Vilnæ. XXX. Junii. Annô MDCXXXIX.

EPISTOLA LXXXVIII.

LUBIENIO ANTISTITI.

NOn ſatis habuit Cancellarius magnus, tibi ut ipſe Niedzialkovium commendaret, oraretq; illi ut Parochiam dares Govorovienſem; me quoquè voluit habere hujus petitionis ſuæ comitem. Et ſanè merentur hoc, magna erga me parentum ejus benefacta, ut te vehementer orem; ut ſi nullius injuriâ id fieri poſſit, hanc ei Parochiam conſignes. Hoc certè affirmare poſſum vel ipſius Cancellarii teſtimoniô, eum in curia aulaq; ipſius hucuſq; perquàm modeſtè vixiſſe, ſecus ac plerique, qui Societatis inſtitutum relinqvunt. Scio à te graviter hominem monitum iri, uti modeſtè atq; utili exemplo iſthic vivat, & gratiâ tuâ benè utatur. Vale optime Præſulum. Vilnæ, ipſo S. Joannis natali die. MDCXXXIX.

EPISTOLA LXXXIX.

SARBIEVIO Soc: JESU.

NEquaquàm tantùm tibi otii ſupereſſe putabam, ut tot & literas ſcribere & verſus pangere poſſes. Sciebam te temporis ſatis parcum

eſſe,

esse, sed ut video, ingenii tui præstans excellentia tibi subdit alas, non Icarias tantùm, sed ipsas Dædaleas, quæ ad suscipiendum quodvis áéreum iter sufficiant. Volabit olim sic tua fama, nec nisi in bicipiti consistet Parnasso. Me quòd valere quidam dicant, alii aliud quidpiam suspicientur, non multùm jam curare video. Vivemus, mi Sarbievi, Deo & Patriæ, quamvis Patriæ vix quidquàm debeamus, cùm vita nostra propè jam ad septuagesimum accedat annum, quos penè totos me Reipublicæ impendisse, facilè, ostendere possem. De Niedzialkovio, rectè suspicaris me tuam expectasse commendationem: quòd enim indignum mihi videbatur, juvenem residentiæ Parochiali obiici, ad quàm omninò de jure tenetur, id te solvente, & me absolvente, non invitus feci. Tu memineris eum sæpius hortari, ut in Parochia resideat, Sacerdotio se insigniri curet, curam animarum, Angelicis humeris satis gravem, per se & in persona sua administret & gubernet, ut Divinæ Majestati strictam rationem gesti Magistratùs reddere possit. Hæc ad multas tuas literas. Sed coerceo manum, carmini tuo hâc adjectâ laude, quòd & doctum & pium sit, & quòd ego vehementer probo. Nostrum enim, qui in hoc vitæ statu versimur, est; sitire fontem illum, ex quo flumina Paradisi ortum ducunt. Vale mi Sarbievi, mequè ama, & DEUM pro me ora. Viscovio. XXX. Junii. Anno MDCXXXIX.

EPISTO-

EPISTOLA XC.

SARBIEVIO Soc: JESU.

ERraveras fortassè, & te nunc etiam errare puto; etenim cùm tam multi viri principes è comitatu Regio, amici mei ad me diverterint, tu solus, nescio per quas vias, ut ego opinor, erras, ut fortassè tu existimas, svaviora diverticula quæris: non invideo, sed & nos fortassè non eramus contemnendi, nec in aliud tempus reponendi. Ubicunq; tandem es, sis felix, sis faustus, nostri tamen memor. Vale in Domino, & nos ama. Pultovio. XXX. Julii. MDCXXX.

EPISTOLA XCI.

LUBIENIO ANTISTITI.

NEcdum lectâ, sed vel levissimè inspectâ epistolâ meâ, scio, statim cogitas, me non officii causâ scribere, sed ut justissimam animi tui indignationem effugiam, quam certè in me Viscovii futurum mox hospitem effunderes. Ego verò nunc demum me veniam à te facilè impetraturum spero, quando hoc ipsum apertè apud te candideq; confiteor. Si tamen ejus silentium, aut oblivionem, aut ingratitudinem interpretari potes, qui se apud omnes aurâ benevolentiæ tuæ jactat, apud te solum styli tui veneratione tacet. Deniquè animos propè sylvestres per hasce venationes induimus, ego potissimùm, qui in humili & pervio ven-

tis

tis atquè imbribus tugario vel hoc ipsum ſcribere potui ac commentari, quod feſtîs diebus coram Rege (hæc ejus certè gratia fuit) pro concione dicerem. Pſtroconius noſter Vilnam abiit, Viſcovii mecum haud dubiè cum Rege futurus. Lithvani ita valedicere Regi videntur, ut ſalutationem parent. is rumor eſt, ſed evaneſcet credo hoc proximo metu belli Turcici, qui nos haud parum affecit, poſteaquàm columina illa Volhiniæ Podoliæq; ceciderunt. Sed hodiè præterea non uno authore allatum eſt, Caſimirum Sapieham Vilnenſem Palatinidem aquîs abſorptum eſſe, dum Bereſinam in Ruſſia amnem traiiceret. Alii figmenti inſtar habent, qui & tragicum Danilovicii exitum fabuloſum adhuc credunt. Te nobis DEUS diu florentem, diu lætum, bono Eccleſiæ, bono Patriæ præſtet. Grodnæ Idibus Decemb: MDCXXXVI.

EPISTOLA XCII.

LUBIENIO ANTISTITI.

CUm nuper Starczevio tuo familiari Prælato, literas ad te traderem; adeò leniter Rex decumbere cœperat, ut ab eo morbum prius abſceſſurum, quàm epiſtolam meam ſperarem ad te perventuram. Nunc præter opinionem & vota noſtra gravius aliquantò diutiuſq; decumbit, acriq; podagrâ & calculô nonnihil vexatur. Augent nobis curam nuncii ſanè triſtes, qui ſub ipſam noctem heri venerunt ex Caſtris: Turcas penè ſub aſpectum noſtrorum veniſſe, obſidionemq; Caſtrenſem

ſem

ſem moliri. Quæ res opinor venationem Plonſcenſem & Lithvanicum iter, de quo muſſitabatur in aula, incidet. Cæſariani cum Svecis ad Rhenum ſecundo prælio uſi. Veimarius lethali vulnere occubuit, natuquè minor Oxenſternii filius in manus hoſtium devenit. Hiſpani de Hollandis Ruremundam, duoquè alia non ignobilià Oppida cepére. Trajecti obſidionem parant. Ego à te nihil aliud exſpecto, quàm te optimè valere, idquè ipſum ardenter ab eo precor, cujus tu gloriam apprimè in terris promoves, & auges. Vale Patriæ & Eccleſiæ decus. Varſaviæ VII. Non: Octobr: MDCXXXVII.

DIONISII PETAVII

è Societate JESU

E P I S T O L A

ad

MATHIAM CASIMIRUM

SARBIEWSKI

ex eadem Societate.

R O M A M.

QUàm multa nobis eodem tempore negotia ſint; hoc eſt doctrinarum tractanda genera (neq; enim aliîs rebûs occupamur) tametſi prædicare ipſum, fortaſſe puditum eſt, tacere tamen penitùs non oportet. Credo enim mirari te ac

ſub-

ſubiraſci mihi, quòd tam diu jam acceptîs literîs tuîs, nihil ad te ſcripſerim, ſic quaſi contemnam aut officiô illo tuo, ac tam prolixâ voluntatis erga me tuæ amicitiæq; ſignificatione non valdè movear. Tu verò neutrum ut de nobis ſuſpicêre, pro communi caritatis lege, proq; ſingulari de te judicio meo, majorem in modum abs te peto. Nam nec eum eſſe te, quem parvi facere debeam, vel ex eorum literis, quibuscum vivis quotidiè, vel ex tuis ipſe cognovi; & quòd ultrò tu notitiam ac familiaritatem meâ expetis, non poteſt non eſſe gratiſſimum. Primùm, quonia id niſi jam nos amares non faceres. Eſt autē cùm amari per ſe jucundum ipſum, tum ſi ab altero provoceris, redamare neceſſe eſt, ac mutuum referre αυτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώιον ἤν και δυνηαι. Deindè tanta cum humanitate ac modeſtia primum illum ad amicitiam noſtram aditum tibi paraſti; ut nimius etiam hoc in genere fuiſſe, & plus aliquantò, quàm neceſſe fuerit, voluntati erga nos tuæ indulſiſſe viderere. Quare prius illud magis me tuis in literis delectabat. Nam quòd invidiosìs me laudibus, præter veritatem præterq; meritum onerasti, adeò neq; placuit neq; placere debet; ut niſi alterius, quòd mihi ſvaviſſimum eſſe dixi, jacturam vererer facere, aut nihil omninò aut ſeverius ad te ſcriberē. Quamobrē, iſtam etiam cauſam tarditatis in ſcribendo meæ, ad ſuperiorem illam occupationum ſtudiorumquè noſtrorum debes adjungere. Quanquam hæc ſanè præcipua fuit, quòd eodē tempore tam multa tamq; diverſa molientem, cæterarum pænè rerum oblivio capiebat, aut ut earum aliquando recordarer, quòd de reſcribendi hoc officio

negare

negare non possum, identidem illud in tempus utrumq; differens. Sed cujusmodi nostræ illæ occupationes fuerint, insequens annus ostendet. De acumine nimis tu quidem subtilitèr & acutè, vix ut ipse satis intelligam, quæ tu fortasse brevius attigisti, quàm ut nos humi repentes assequi possemus. Ego de acuto quatenùs in oratione dictisquè cernitur (nam in cæteris infinitè patet) ita sentiebam: id ita vocari, quòd & præter communem usum expectationemq; sit, & cum re, de qua agitur, maximè conjunctum. Ita sit, ut ad genus τῶν πρός τι pertinere videatur, ac tam dissentanea quàm consentanea ambitu suo contineat. Hanc acuti descriptionem exempla illa persvadent, quæ in Epistola tua posuisti, quæq; aliundè colligi innumerabilia possunt. Quæ si diligenter animadverteris, duo quædam inesse videbis, propter quæ tum acuta nominantur, tum audientis animum admirabilitate, aut etiam jucunditate percutiunt; nimirùm quòd & πάρα προςδοκίαν accidunt, & mirificè ad rem attinent. Quæ etiam sunt ejusmodi, altius penetrant, & insignius sui vestigium animis imprimunt. Hoc verò est τών οξὲων, id est acutorum proprium. Mea hæc est de acumine acutoquè sententia, quantùm celeri mentis cogitatione, subitoq; impetu consequi potui. Tu, cùm opus de acumine, quod polliceris, elucubrabis, non dubito quin plenius & acutius tibi ipsi respondeas. Vale interim & nos amare perge. Parisiis.

MATHIÆ

MATHIÆ CASIMIRI

SARBIEWSKI

Societatis JESU

ODÆ QUATUOR

Interprete

SAMUELE

de Skrzypna

TWARDOWSKI.

MATHIÆ CASIMIRI SARBIEWSKI

Societatis JESU,

AD EQUITES POLONOS.

Libri 4. Od. 1.

ÆTerna magnis carmina Carpati
Inſcribo ſaxis. Diſcite poſteri,
Caſtiſquè diſcendum puellis
Et pueris geminate carmen.
Fruſtra Poloni cingimus oppida
Muris, & arces addimus arcibus,
Delubra ſi ſquallent, & altis
Cælituum viret herba tectis.
Fruſtra caduci fulminis artifex
Moles, ab alta turre remugiit,
Si mæſta reſpondere cantu
Templa negant, Superumq; pridem
Sacro ſtupeſcunt æra ſilentio.
Quòd ſi nec idem ſit Superis honos
Templis in îſdem, nec ſub una
Lege ſuperſtitioſioris
Per ora vulgi relligio fremat;
Cives in îsdem non benè claudimur
Portis, & infelix eumdem
Inſtruimur acies in hoſtem.
A plebe Numen ſeparibus malè
Placatur aris, ſcimus ut impias

Vaſtata

MACIEIA KAZIMIERZA SARBIEWSKIEGO

Societatis JESU

DO RYCERSTWA POLSKIEGO

(Oda 4. Księgi 1.)

Oyczystą Muzą.

Wieczną, na wielkiey Krępakowey ſkale
Ryſuię pioſnkę; umieycie ią całe
Potomne czaſy; niewinne dziewczęta
Niech ią i poźne śpiewaią wnaczęta.
Prożno Polacy Miaſta muruiemy,
Prożno i zamki do zamkow łączemy,
Jeśli w Kościołach puſtki, a wynioſłe
Swiątnic fabryki chwaſtami zaroſłe.
Prożno huczneni z fortec Kartanami
Puſzkarze miecą ſwemi piorunami,
Jeżeli Chory Kościelne pauzuią,
A nieme dzwony wieże ſwe piaſtuią.
Jeśli też w iednym będących Kościele
Wyznania Boga ieſt przeciwnych wiele,
A gminu ludzi, przez ich dzikie zdanie,
Prawa, i Wiary dziwne pomieſzanie.
Za iedną bramą źle w mieście ſiedziemy,
Zle w iednym ſzyku Oyczyzny bronimy,
Ofiary Bogu, nabożeńſtwa rożne,
Błagania Nieba, ſpoſoby to prożne.
Kto niewie Grekow? że o Wierze ſwary
Włożyli piękną Grecyą na mary.

Vaſtata Grajorum per urbes
Sacra ſuis perière rixis.
Fumant propinquæ templa Bohemiæ:
Concluſa regni viſcera Pannones
Flevêre collatis in unam
Viribus incubuiſſe ſtragem.
Hinc inde lævos deſpice Carpato
Polone campos; quos pecorum ferax
Dravuſquè, Savuſquè, & bicornis
Frugifero ſecat Iſter amni.
Quanto careret corpore Thracius
Regni Tyrannus, ſi bene mutuas
Mentes & obligata Divis
Barbarus extimuiſſet arma!
Atqui timendæ Panno potentiæ
Vallârat altis oppida mænibus,
Pontemquè dedignatus omni
Danubius famularis undâ
Cingebat Urbes; ſed quid inutili
Poſſent ſceleſtæ præſidio manus,
Quas ira non læti Tonantis
Riſerit, Indigeteſq; Divi?
Jam nunc Polonis fata Quiritibus
Edico vates; dum tibi conſona
Votiſq; cantuq; & Sabæo
Thure calent precibuſq; templa;
Omnis recurvo Lechia poplite,
Dum, Virgo, primâ, dum mediâ die
Dum te ſalutamus supremâ,
Et dubio tibi lucis ortu
Septena coram flamma Decembribus
Collucet aris, dum tibi patrium

Gdy się gmin w Bozkie wdaie taiemnice,
Kurzą się Czeskie sąsiedzkie Swiątnice.
Wnętrznym wzruszeniem utracone z trowie
Królestwa swego płaczą cni Węgrowie.
Zebrane w kupę wszystkie możne siły,
Oraz przecięne wiary potopiły.
Rzuć z Tatr Polaku w lewo twoie oko
Na pola bydeł pełne, z kąd szeroko
Draw i Saw płyną, i z kąd szerokiemi.
Wiezie obsitość Dunay brzegi swemi.
Zażby tak urosł ow Tyran Sztambołu,
Kiedyby widział serca wszech pospołu
Swornych Chrześcian w iedaym Wiary pęcie?
Zprzysięgłe siły byłyby mu wstręcie.
A wszak swym siłom Węgrzyn poduſały,
Już był opatrzył swe fortece wały:
A w brzegach pełnych rozłożysty Dunay
Przestrzegał przez nię, o moście nie dumay.
Bronił ten do miast przystępu snadnego;
Ale Bog gniewu nieubłaganego,
Złych rąk obrony haňbi i nadzieie,
Z których się oraz całe niebo śmieie.
Wieszczym ia duchem z Nieba obietnice
Niosę krwi Polskiey: poki ich Swiątnice
Zgodnemi śluby, modłami, i pieniem,
Jednym kadzidła cieple są paleniem.
Poki i tobie pokorne kolana
Polska nachyla, kiedy Zorza rana
Jasne południe i mrok pożny każe,
O Panno wolna od wszelakiey zmaze:
Pokić ołtarze, kiedy w Grudnia świta
Swiec siedmią iasne, i trwa starożyta

Pæana dicit, ſuppliceſquè
Accumulat pia turba ceras.
Noſter nivoſo Viſtula Carpato,
Noſterq; ab ipſo fonte Boryſthenes
Labentur in Pontum; nec Auſtrum
Aut Gothicam metnemus Arcton.
Errorné mentes ambiguas rapit,
Aut clamor aures? vox gravior cava
Reſpondit é nube, & ſerenum
Non dubii micuêre Divi.

Ejuſdem

Lib: 4. Od. XXXVI.

EXteros mores prohibete pulchrâ
Lege Thebani; patriaſq; leges,
Et pios ritus, & avita gnatos
Sacra docete.
Templa Fas ſanctum, fora luſtret Æquum,
Veritas & Pax & Amor per omnes
Ambulet vicos; ſcelus omne caſtâ
Exulet urbe.
Nullus eſt murus ſceleri; per altas
Urbium turres, tripliceſq; portas
Pæna perrumpit; vigilant in omnes
Fulmina culpas.
Concolor Vero Dolus & ſuperba
Exulet regni ſitis, & cupido
Deſidis lucri, tacitoq; regnis
Copia luxu.
Publicos diſcat geminare cenſus
Sæva paupertas, & in arma ferrum

Sit

Pieśń Przodkow naszych, a gmin pospolity
Pokornieć pali z prosta wosk uwity.
Nas samych Wisła i Dniepr niech napawa,
W morza swe idąc poki biegu stawa,
A my ni wichrow z południa się bòymy,
Ni się o Arkton pòłnocną frasuymy.
Mylę się? czyli głos z powietrza czuię?
Głos mi poważny nadzieię cukruie:
A na znak co się chmurą kęs zadęło,
Zaraz i Niebo pogodą błysnęło.

Toż na Polskie

Muzą oyczystą.

PRzewoźne prawem znieście obyczaie
Cni Thebanowie, przodkow swych zwyczaie
Podaycie dziatkom, ktòre dał wiek stary
Prawa i Wiary.
Kościoły Swiątość, Sprawiedliwość Grody,
Prawda, i Pokòy, i Zgoda Swobody
Niech wasze zdobią, do Miast ma niecnota
Zawarte wrota.
Każdy mur niski niecnocie, w też tropy
Pomsta ią ściga, ktòrey ni okopy
Ni troy wzwod zbroni; wisi nad zbrodniami
Kaźń z piorunami.
Precz od was Fałsze szczerością pokryte,
Precz panowania przepych, i niesyte
Chciwości zyskow, i marny pożytek,
W dostatku zbytek.
Oyczyznie samey niech służą podatki,
Krwawy pot ludzki, i wasze dostatki.

Zela-

Sit ſatis; rapto male pugnat olim
Miles in auro.
Sive res bellis agitanda, ſive
Pace; collatas ſociate vires.
Alta centenis meliùs recumbunt
Templa columnis.
Inter errantem ſcopulos carinam
Certiùs plures docuêre ſtellæ:
Fortiùs proram gemino revincit
Anchora nexu.
Gliſcit æterno ſociale nexu
Robur; arcanas opulentiorum
Ira per rixas agitata, magnas
Eruit urbes.
Hæc ubi dulci modulante nervo
Dixit Amphion; ter eunte fluctu
Subſtitit Dirce, ter opaca movit
Terga Cytheron.
Saxa repſerunt, ſcopuliq; circum
Devio campos petiêre ſaltu,
Et nemus, pronuſq; ſilex ab alto
Monte cucurrit.
At ſimul Vates tacuit; per omnem
Barbaræ rupes coiêre murum &
Septies clauſæ ſteterunt aheno
Cardine Thebæ.

Ejuſdem Epodon Ode IV.

De Puero JESU in V. Matris ſinu.

AMemus. an Maſſilus, aut noſtris riget
Alpinus in venis ſilex?

Ame-

Zelazo woyny ſprzęt ieſt; prozna pſota
Zbroia ze złota.
Lubo wam woynę, lubo pokoy miły
Przyidzie obmyślać; znoście zgodne ſiły.
Pałac, im gęſtſze ma w ſobie filary,
Trwa lat bez miary.
Okręt, na ktòrym ſzturm na ſkały iedzie,
Tym lepiey, im go gwiazd gromada wiedzie,
Gdy kotew haki trzyma go dwoiemi,
Dobrze mu z niemi.
Dąb gałęziami z towarzyſzem ſpięty
Beſpiecznie roście; a na ſię zawzięty
Roſterk, i możnych bohaterow ſiła
Miaſt pogubiła.
Na to przy Lutnicy Amphiona pienie,
Trzy razy Dyrce ſwe byſtre ſtrumienie
Uięła; gęſty a Cytheron w koło
Poſzedł weſoło.
Czołgać ſię ięły kamienie; a ſkały
Z gòr ſię ſpuściwſzy w polu tańcowały:
Oſtre krzemienie w pole pleſy nioſły
I gay zaroſły.
A ſkoro przeſtał Muzyk śpiewać, ali
Zwabiony kamień ſam ſię w mury wali:
Wnet w ſiedm żelaznych bram, według potrzeby
Stanęły Theby.

Toż na Polſkie

O P. Jezusie na Macierzyńſkich rękach

KOchaymy; czyli ſerca wſzytkich razem,
Okrzepły nam twardym głazem?

Kochay-

Amemus. en ut pronus è Matris ſinu
In noſtra pendet oſcula!
Qualis ſevera vel Gelonorum puer
Mollire poſſet pectora.
Ut lumen oris, & renidentes genas,
Ut bina frontis ſidera,
Niveſq; colli, quaſq; purus & tener
Titan inauravit comas,
Eburnèasq; tendit in collum manus!
Ut annuit totus rapi!
Ut hoſpitali vagit admitti ſinu,
Stringiq; brachiis rogat!
Amemus; aut ſi non amare poſſumus,
Repentè poſſimus mori.

AD PRINCIPES EUROPÆ

De recuperando Orientis Imperio.

LIB: I. ODE IV.

NOndum minaci cornua Boſphoro
Decuſſit audax Pontus, & eſſeris
Servire Neptunus Gelonis
Turpè gemit, reſonaſq; fluctu.
Plangente ripas Thraca rebellibus
Immugit undis: Æmathiam pudet
Frænos momordiſſe, & Pelaſgos
Odryſiis dare colla loris.
Mærent tenaci compede Cyclades
Pigræ moveri: mæret Achaica
Tethys inæqualesq; campi
Perpetuo lacrymantur Hebro.

Sem-

Kochaymy: ato z Macierzyńſkiey ręki,
Rwie ſię k nam z uſty przez dzięki!
Jakowa zmiękczyć mogłaby dziecina
I dzikiego Tatarzyna.
Ato uſt rubin, perł m rowne lice,
Gwiazdy ſzczere dwie źrzenice.
Na ſzyikę białą kędziorki ſpuſzczone,
Złotem ſłońca powleczone.
Nad kość ſłoniową bielſze ściąga ręce,
Wydrzeć ſię każe Matence.
Z płaczem bydź pragnie gościem twego łona,
I więźniem twego ramiona.
Kochaymy: albo ieśli ſerce z ſtali,
Niech nas w grobie głaz przywali.

Toż na Polſkie.

JEſzcze Europa nie przytarła rogów,
Azyey. tam gdzie ſwych pilnuie progów
Neptun w Tatarſką niewolą zabrany,
W Thracyey rzeki na ſwe ięczą Pany.
Greckie ſię tego wſtydzą Monarchie,
Że pod Tureckie iarzmo dały ſzyie;
Ziemice ſię iuż w łyka te doſtały,
Co u olnym kołem po morzu pływały.
Achaickie ſię rozkwiliły wody,
Górzyſty Hebrus płacze na ſwe ſzkody
Czy Murzyn w wie słońcem opaleni.
Albo ludowie Gangiem ochłodzeni,

Cza-

Semperné nigras Æthiopum domos,
Vel, quæ ſuperbus præſluit oppida
Ganges, Abydenaſquè turres
Supplicibus tremuiſſe pinnis
Formidoloſam juverit Artacen?
Seſequè captum Boſphorus omnibus
Undis, Erythreoquè & alto
Jonio, Arabioquè ploret?
Vani futuri temporis augures
Fecunda rerum ſæcula diſcimus;
Si non retractamus fideli
Tela manu, tacitoquè gaudet
Vagina ferro: ſi clypei vacant
Haſtæquè & arcus: non animi placent
Parci laborum, non magiſtræ
Conſilii, ſine Marte, linguæ.
Fruſtrà Novembres dicimus ad focos
Pugnata Rhætis bella ſub Alpibus:
Fruſtrà renarramus Gelonum
Verſa retrò retuliſſe ſigna;
Si non & ipſi ſtringere Noricos
Audemus enſes, quos malè barbara
Non decoloravêre terga,
Sed Tyrio Latiale fuco
Illevit aurum, non ſine gemmeo
Circumſonantis fulgure balthei, &
Grato catenarum tumultu,
Et ſonitu phalerarum acuto.
Formoſa fortes arma timent viros,
Frangiq; nolent, ſeu profugus Scythes,
Seu creber è campis agetur
Mirmidonum Dolopumq; nimbus.

Qui-

Czołem bić zawſzeż czyli Abideńſkie
Wieże ſię ſchylać; i wy Artaceńſkie
Mury boiaźnią będziecie ſię chwiały,
I morza wſzytkie będą hołdowały?

Prożno przypadkom przyſzłym żabiegamy,
I przeſzłych wiekow dzieła wſpominamy;
Jeżeli dawnych ſpraw nie powtarzamy,
Ani żelaza z pochew dobywamy:
Jeśli kopiie, puklerze pod ławą,
Mało to; ieśli ięzyka ſtać ſławą
Samego chcemy: ieśli Seymy ſkładać
Tylko umiemy; a nie bronią władać.
Więc przy Jeſiennym daremno kominie
O zbitym ſobie prawiem Tatarzynie:
Darmo wſpominać woynę Retuſowę;
Tudzieſz wyprawę ſławić Jowiſzowę;
Jeśli ſię ſami do ſzabel nie mamy:
Ktòre nie ſwymi krew zdobi farbami
Nieprzyiacielſka; lecz złoto ſzmelcuie;
A pas Rycerſki diament haſtuie:
Łańcuchy złote wdzięcznie ſię mieſzaią;
Drogie Czapragi cienki dźwięk wydaią:

Nie będzie żołnierz oprawnym ſzermował
Smiele pałaſzem, by ſię nie zepſował.
Choć, mòwię, ſzczęście Ordy pędzić będzie:
Chociaſz na karkach Tatarſkich uſiędzie:

Jako

Quicunq; ſuras & caput induet
Auro, Quirites; exuet Italum,
Civiſq; Romanus negari
Non timido patietur hoſti.
Nec qui capillum finget, & aureum
Solem refuſis crinibus allinet,
Dicemus Umbrum; qui frementes
Antiochi, Annibaliſq; turmas
Rurſum efficaci diruat impetu,
Alpeſquè, clauſumquè intrepidâ manû,
Perrumpat orbem. Sic citatis
Sæcula degenerare metis
Sancit futuri temporis arbiter;
Certoquè prudens ordine ſegreges
Metatur annos. Nunc ſeveris
Artibus, ingenioquè pugnax
Affulget ætas, nunc melior foro
Geſtit diſertis fervere jurgiis.
Hæc Thracas, audacemq; Beſſum,
Hæc Cilicas pavidoſquè Seras
Produxit ætas. Nos ſerio piger
Effudit Orbis, dedecus ultimum
Mundi, fatiſcentiſquè naturæ
Opprobrium. Malè nata proles
Quidquid bonorum reſtitit, heu nefas!
Morum ſceleſtâ deterimus notâ,
Mentiſquè, & excelſi latrones
Ingenii, violenta fraudum,
Tormenta, ſanctis addere dotibus
Laudamur ultro: nec ſcelerum pudet;
Virtuſquè clamatur ſagacem
Flagitio violare dextram.

Iras

Jako złocistą zbroię na się włożysz,   (żysz.
Przodkow twych dzielność oraz z siebie zło-
Rzymianinem cię nieprzyiaciel srogi
Nie uzna mężnym woiuiąc bez trwogi,
Ani ia tego co się z promieniami
Chce trafionymi porównać włosami,
Znam za potomka Umbrów starożytnych,
Ktòryby znosił Annibalow bitnych:
Na Alpes drogi zarosłe torował,
I świata bramę tudzież opanował.
Bòg tak sam czasy odmienne szykuie,
Że wiek, po dobrym, gorszy następuie.
I lata pewnym porządkiem prowadzi.
Raz się dowcipem każdy z drugim wadzi:
Po Filozofskich utarczkach, Sędziowie
Jak siędą, swary zaczną Juryftowie.

Tych lat odważni powstaną Bessowie,
Owych nie mężni żyią Cylikowie.
Nas naostatki wydał świat zgrzybiały,
Kiedy natury siły osłabiały,
Na swą sromotę potomkow zrodzonych,
I na niesławę wieczną potępionych.
Cokolwiek dobrych obyczaiow było,
To się złoczyństwem wszytko utraciło.
Z cnòt animusze własne odzieramy.
A w maszkary ie niecnot ubieramy.
Niewstyd, lecz chwała, iest to zawołana,
Ręka rozlaniem krwie sprofanowana.

Przy-

Iras & enſes vendimus, & manum,
Hàc, unde nummis aura reſulſerit;
Sparſiquè tinnitus ad auri
Sollicitâ vacat aure vulgus.
Et quà ſecundis jecit honoribus
Benè ominatam mobilis aleam,
Fortuna, mentitur caducæ
Plebis honos, poſitoquè fallax
Accumbit omnis poplite civitas,
Perjura feſto ſurgere cum joco,
Cùm pompa ſtipantûm, & doloſi
Præteriit breve fulgur auri.

Przyiaźń i zdrowie przedayne noſiemy,
Gdzie nas wiatr pędzi łakomſtwa, bieżemy.
Co żywo uſzu pilno nadſtawuie
Gdzie głośnym złotem Podſkarbi ſzafuie.

Komu w wyſokich nieſtateczne płużý
Szczęście Honorach, temu wſzytko ſłuży.
Jako potęga uſtanie z ſkarbami,
Wſzyſcy ſię z ciebie nakarmią żartami.

MATHIÆ

MATHIÆ CASIMIRI
SARBIEWSKI
ODÆ

Interprete

PETRO PUZYNA

Societatis JESU

CARMEN VOTIVUM

AD BEATISSIMAM VIRGINEM

MARIAM

Ex Sarbievio lib: 4 Od. 20.

REgina terris non humili Deum
Enixa partu, cui vigiles comam
Flammæ coronavêre & albo
Sidera circumiêre gyro;
Utcumquè viles respicis aurea
E nube terras, lenior excipe
Non ante testudo locutis
Quæ mea cumquè sonat Camænis
Me torua circum mugiat horrido
Malea ponto, me fera sorbeat
Charybdis, enantem per ipsas
Eripiet tua dextera morteis.
Importuosi seu jubar æquoris
Audire gaudes, seu Pelagi Pharos,
Seu certa tu mavis vocari
Ambiguis Cynosura nautis:
Seu navis olim credita naufragum
Servasse sæclum, cùm scelerum Pater
Ultor superfuso Gigantum
Obrueret genus omne cælo:
Me pestilenti Sirius halitu
Afflet; caducum tu benè proteges
Umbrâ clientem, seu comanti
Dulcè vires Terebinthus auro,
Seu celsa gaudes Cedrus in arduo
Nutare Sina, seu Libano super

Cupres-

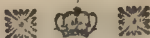

POCHWAŁA
PANNY
PRZENAYSWIĘTSZEY.

KRòlowa, ktòraś z nielada połogu
Wraz Boga światu, Syna dała Bogu:
Ktòrey się snuie na czoło
Swietne gwiazd niebieskich koło:
Zkądkolwiek złotym wieziona obłokiem
Na lichą ziemię świętym rzucasz okiem;
Nakłoń ucha łaskawego
Rymom Pòëty nowego:
Huczcie Charybdy; niech fale Malei
Zalewaią mię, krom żadney nadziei;
Twoia mię z zginioney toni
Wyrwie ręka i obroni:
Lub władną morza gwiazdą być wzywana;
Lubo Faryiską za latarnią miana:
Lubo spoyrzeniem życzliwym
Raczysz żeglarzom wątpliwym:
Lub w ktòrey niegdyś z powszechney powodzi
Swiat się ratował, o mistyczną łodzi;
Kiedy pyszne z Olbrzymami
Zamki Bòg zalał wodami.
Niech zaraźliwe Syrius upały
Wyleie; w cieniu twoim będę cały:
Lub masz wdzięcznie umaiony
Terebint miedzy imiony:
Lubo na Synai gòrze Cedr wysoki,
Lub Cyprys zaszły z Libanu w obłoki;

Cupressus, aut latè Cadanis
Populus aspicienda campis.
Dicam & minoris carmine barbiti
Inter severas nobile lilium
Florere spinas, & comantem
Flore Deo tremuisse virgam.
Cingat frementûm me globus hostium,
Dicêre denso exercitus agmine
Alas, & æqualem reductis
Cornibus explicuisse campum:
Dicêre Virgo turris, eburnea
Dicêre turris, quam nec aheneus
Perrumpat imber, nec ruinam
Flamma gravi meditata plumbo.
Quòd si canoro carminis alite
Indis morantem Musa cubilibus
Hortetur exire, & nigrantes
Lucè novâ reparare terras;
Non & benignis respuis auribus
Aurora dici: surgis & integro
Nunc luna vultu, nunc Eoo
Cynthius inveheris triumpho.
Quocumque gaudes nomine, me tuum
Tuere Mater; si mihi per tuas
O Virgo, non immunis aras
Mica salit, Cilicesquè nimbi.
Hic Vaticanis non sine laureis
Appendo functum carmine barbitum, &
Olim Polonorum trophæa
Sollicitam cecinisse buxum.

AD

Lub czyſte Kadenſkie pola,
Udatna ſżczycſz Topola.
Ani przepomnę cieńſzemi ſtronami
Doſtoyney miedzy liliey cierniami,
Też cię i roſzczką wſpomioną
Boſkim kwiatem ozdobioną.
Jeśliby kiedy mię przeciwney ſiły
Gdzie natarczywe huſce obſkoczyły;
Wzowę cię, tak obegnany
Obozie uſzykowany.
Wtedy mi wieżą bądź z ſłoniowey kości,
Ktòrey nie razą Marſa nawałności,
Ani zadadzą ruiny
Grad kul, i ogniſte miny.
Zamieſzkanąli z wſchodniego pokoia
Weſpòł ze wdzięcznym ptaſtwem Muza moia
Abyś światło nowe dała,
Na świat będzie wyzywała;
Niegardź zaranną iutrzenką być zwana:
Lubo iuż w twarzy zupełney Dyana,
Już w triumfalney karocy
Słońcem wyieżdzaſz po nocy.
Jakiemi kolwiek ſzczyciſz ſię imiony,
Przytul mię Matko do twoiey obrony,
Jeślić na ołtarz z ohydą
Moie kadzidła nie idą.
Tuż Watykańſką zawieſzam bandorę,
Ktòrą wiecznego Lauru wieńce ſpore
Oſuły za opiewane
Waleczney Polſki wygrane.

AD BEATISSIMAM V. M.

Ex Sarbievio Lib: 4. Ode 22.

QUando te dulci ſine prole ſolam
Miror Eoo reducem cubili,
Miror Auroram croceo rigantem
Æthera nimbo.
Mater at nato ſimul adſtitiſti;
Integram miror radiare lunam,
Ora debentem radioſquè & almo
Lumina Soli.
Cinge maternis puerum lacertis:
Sol eris; vel quæ vigil explicatis
Siderum turmis Acies tonantem
Circumit aulam.

AD VIOLAM

Ex Eodem Lib: 4. Ode 17.

AUrora veris, puniicei recens
Regina campi, cinge mei precor
Frontem puelli: cur ſub auro
Parvulus heu gravibusq; gemmis
Aut ſub prementis ſidere purpuræ
Laboret? ô cui pauperies mei
Regnum dicavit; necte ſertum,
Necte meo diadema Regi.
Parvo coronat munere ſe Deus.
Plerumq;, ſi quæ paupere dat manu
Dives voluntas: dona magnis
Parva animo placuêre magno.

DO NAYSWIĘTSZEY P. M.

Kiedy cię ſamę krom ſyna wdzięcznego,
Widzę na łonie ſpoczywaiącego;
Jutrzenkę, ktòra w perły roſę toczy
Miewam przed oczy.
Lecz ſkoroś ſyna mi na ręce wzięła,
Pełnymeś w oczach Xiężycem ſtanęła,
Xiężycem, ktòry z bliſkiey ſwego twarzy
Słońca ſię żarzy.
Obłapże Matko toż Pachole małe;
Ali iak ſłońce pałaſz doſkonałe;
Albo ſię czuynych gwiazd po Niebie złotem
Toczyſz obrotem.

DO FIOŁKA.

FIołku ślicżney wioſny zorzo, ktòry.
Naypierwſze wonney pole bierzeſz Flory;
W cięźkiey z peret i złota m lleiące koronie.
Obeydź lżeyſzym, dzieciny Boga, wieńcem ſkronie.
Swietnać purpura, lecz nie potym czele:
Cięży nie zdobi kleynotow tak wiele.
Więc poniewaź uboſtwo mym Krolem to Dziecie
Obrało: ty koroną bądź poziomy kwiecie.
Częſto rzecz mała Boga kontentuie,
Jeśli ią hoyna wola ofiaruie.
Za wiele zawżdy możni poczytaią mało,
Kędy lubo dar mały, wielkie ſerce dało.

DO

AD ROSAM

Ex Eodem Lib. 4 Ode 18.

Siderum ſacros imitata vultus
 Quid lates dudum Roſa? delicatum
Eſſer è terris caput, ô tepentis
 Filia cæli.
Jam tibi nubes fugiunt aquoſæ,
Quas fugant albis Zephyri quadrigis:
Jam tibi mulcet Boream jocantis
 Aura Fauoni.
Surge, qui natam deceant capilli
Mitte ſcitari: nihil heu profanæ
Debeas fronti nimiùm ſeveri
 Stemma pudoris.
Parce plebeios redimire crineis,
Te decent aræ: tibi colligenda
Virginis latè coma per ſequaceis
 Fluctuat auras.

SPONGIA

AD LACHRYMAS DETERGENDAS

Ex Sarbievio L. 1. Ode 2.

INdignas, Lyce, næenias,
 Et mæſtum gemitu pectus, & hiſpidis
Frontem nubibus expedi;
 Cùm Sol non ſolito lumine riſerit,
Et fortuna volubilis
 Fati difficilem jecerit aleam.

Quod

DO ROZY.

ROwną Planetom twarzą ozdobiona,
Pokiż Różo pieszczona
Odwłoczysz przyścia twego?
Wyniknii Córo powietrza letniego.
Tobie pierzchaią chmury pełne wody,
Gdzie Zephyrus w zawody
Poczwornych pędzi koni,
I Akwilony łagodzi Fawoni.
Wynikay, myśli porzuciwszy owe
Czyię masz wieńczyć głowę?
Nie ci do mniey świętego
Czoła, o herbie wstydu surowego!
Prożno się na cię kto z gminu zawodzi.
Ołtarzom się twoy godzi
Kwiat, tobą rozpuszczony
Maryi warkocz ma być zapleciony.

CHUSTKA
NA ŁEZ OTARCIE.

PRecz nieprzystoyne kwilenie,
Otrzy pochmurne czoła smutku cienie,
I z łez osusz iagody,
Choć słońce zwykłey umknęło pogody.
Lubo cię odmiana smuci,
Gdy snać Fortuna trudną kostkę rzuci.

Morze

Quod vexant hodie Noti,
  Cras lambent hilares æquor Etesiæ.
Mæstum Sol hodie caput,
  Cras lætum roseo promet ab æquore.
Alterno redeunt choro
  Risus & Gemitus, & madidis propè
Sicci cum Lachrymis Joci.
  Nascuntur mediis gaudia luctibus.
Sic fatis placitum. suis
  Tempestiva fluunt fata periculis.
Fessos duxit heri boves,
  Dat magnis hodie iura Quiritibus:
Et quæ bobus ademerat,
  Imponit Gabiis & Curibus iuga.
Idem Phosphorus aspicit
  Magnum, quem tenuem viderat Hesperus.
Quòd si seria ludicris
  Fortunæ placeat texere; rusticus
Hesternam repetet casam,
  Ridentis populi non humilis jocus:
Et queîs rexerat omnia
  Findet laurigeris ligna securibus.
Quòd si defuerit salix,
  Fasces pauperibus subiicet focis.

PARÆNETICON

JUVENTUTI.

Ex Sarbievio l. 1. Ode 4.

VIve jucundæ metuens juventæ
  Crispe Lævini: fugiunt avaræ

Mensi-

Morze co dziś Notus wiie
Ugłaszczą miłe iutro Etezye.
Dziś ponure słońca czoło:
Jutro z różowych wod wstanie wesoło.
Smiech i Płacz z sobą na chory
Wzaiem śpiewaią: a płaczliwey pory
Tuż suche Zarty ścigaią,
Z Smutkow Pociechy początek miewaią.
To iest wieczne fatow zdanie,
Ze wszytko nagiey podlega odmianie.
Wczora pług wiodł zpracowany,
A dzisia wielkie sprawuie Rzymiany,
I z ktòrego wyprzągł woły,
Przekłada iarzmo na nieprzyiacioły.
Jak się rano wielkim ziawił,
Co go był szczupły w Hesperus zostawił?
Zechcieli Fortuna wzaiem
W żart swym obrocić powagi zwyczaiem;
W wieyskie zasię piekarnisko
Powroci znaczne gminu pośmiewisko.
I drew snać sczepać do boru
Zażyie, ktòrym świat rządził, toporu.
Ba Fasces w drew niedostatku,
Na lichy komin podłoży w ostatku.

NAPOMNIENIE

MŁODOSCI.

*Z*Yi, lecz w boiaźni swobodna młodości;
Widzisz iak kròtko wiedący porze gości

Skwa-

Menſium lunæ, nimiumquè volui
Lubricus æther.
Tu licet multo radiatus auro
Gemmeâ veſtem moderêre zonâ
Et ſuper collo Tyrias amicet
Fibula lanas:
Jure Phæniſſis vaga penna criſtis
Stare labenti dubitat galero:
Jure, quo fulges, timidum rengi
Palluit aurum.
Quod tibi largâ dedit hora dextrâ,
Hora furaci rapiet ſiniſtrâ;
More fallentis tenerum jocoſæ
Matris alumnum.
Mobiles rerum dubiiquè caſus
Regna mortalis tenuère vitæ:
Sedulus metæ properat fugacis
Impetus ævi.
Tardiùs ponto volat Adriano,
Quam ratem merſi pepulere remi,
Et repentinis animoſa trudunt
Carbaſa véntis.
Omnibus mundi dominator horis
Aptat urgendas per inane pennas:
Pars adhuc nido latet, & futuros
Creſcit in annos.

PROSCRIPTIO
LUXUS è MILITIA

Ex Sarbievio l. 1. Ode 11.

NOn auro, nequè tinnulis
Pugnandum phaleris, & chlamydum ſinus

Et

Skwapliwy Xiężyc, i po śliskim ledzie
Gwiazd obrot iedzie.
Choć byś we złoto wyborne bogaty,
Perłowym buczne pasem ściskał szaty,
I Tyrski szarłat u szyie złocona
Zbierała spona.
Słusznie się z piorek Fenickich nawita
Na niestateczney czapce chwieie kita:
I złoto ktòrym się łśnisz na złodzieie
Pomnąc blednieie.
Coć hoyną dała godzina prawicą,
Godzina bystrą zaś porwie lewicą,
Jako więc łudząc maluczkiemi dziatki
Grawaią Matki.
Znikomych rzeczy wątpliwe przygody
Wy śmiertelnemi władacie narody,
A w tym się pilno do swego nie piesz
Kresu wiek śpieszy.
Nie tak więc bystro po Adryiskiey wodzie
Okręt ktòremu boki wiosło bodzie,
Leci; gdzie wiatry rozpostarte nagle
Porwały żagle.
Wszytkie godziny Pan, ktòrym świat stoi,
W prędsze lekkiego wiatru skrzydła stroi,
Część ieszcze w gnieździe, i na przyszłe pory
Obrasta piory.

WYTRĄBIENIE
ZBYTNICH STROIOW
Z OBOZU.

NIe złotem, ani brzmiącemi cackami
Woiuią. precz te szaty z faldami

Zby-

Et nodos ; & inutiles
    Gemmas belligeris demite brachiis.
Quid lævem galeam juvat
    Plumarum volucrem ferre ſuperbiam?
Cur ſparſas agitat jubas,
    Et conus tremulis annuit Africis?
Cur tectum pavidum caput,
    Ementitur avem, cùm leve ſibilis
Aurarum, & Zephyri joco
    Furtum Mygdoniæ proditur alitis?
Jam grando chalybum imminet,
    Telorumq; frequens aura volantium
Imbelli galeæ inſonat:
    Jam Martis tonitru mugit, & obvium
Medi fulgur acinacis.
    Quid proſunt phaleræ? quid galeæ iubar?
Quid lætæ Zephyris comæ?
    Aut umbo clypei, quòd procul æmulis
Lucem ſolibus invidet?
    Quid vultus nimiùm ſedulus adſpici?
Quid pictus pharetræ timor?
    Aurum frenigerâ reiice dextera:
Ferro res eget & manu,
    Et magnis animis: hæc tuleris tria,
Dicam Geryoni parem,
    Quem nec populifer proruat Hercules,
Nec cœlo nimius Mimas,
    Nec durâ Idomeneus, aut Sthenelus manu.
Bellis adſit idonea
    Incomptæ facies lege ferociæ,
Quàm fuci decor abſtinens,
    Laſcivæq; carens forma proterviæ,

Et fer-

Zbutniemi, a z bark męſkich lepiey żeby
Perłami dziane zrzucić potrzeby.
Co do przyłbicy ſtaliſtey należy,
Że ſię piórami hardo naieży?
Co przyda na ſam hełm włożona grzywa,
Z lekkiemi wiatry gdy poigrywa?
Znać że iuż głowę boiaźń obleciała,
Co pod tym pierzem w ptaka ſię wdała,
Zkądkolwiek wionie Zefir na przyłbicę
Struſiey kradzieży wyśmiewa lice?
Iuż ſię zaburzył grad hartowney ſtali,
I gęsty obłok ſtrzał iuż ſię wali,
Iuż Marſa zewſząd gromy ſurowego
W koło ſzyſzaku huczą miękkiego.
Czy natarczywey mieczow błyſkawicy
Zdołaią rządy, i błáſk przyłbicy?
Czy igraiący czub z Zefirem piory
Czy tam pomogą zbroie połory?
Czy tarcz na przekor ſłońcu glanſowana?
Czy na wab oczom twarz wymuſkana?
Strach malowany, ſaydak malowany:
Odrzućże złotem rząd nabiiany.
Ręki tu dzielney, żelaza pewnego,
Serca i ſtatku trzeba wielkiego:
Tę troygę miawſzy doydzieſz Geryona,
Że ſam Herkules cię nie pokona.
Nie Mimas, lubo tłukł niebios zapory;
Nie Stenel, ani z Olbrzymow ktory.
Tym ſpoſobnieyſza, im ſroſzſza, do boiu
Twarz zaniedbana, i okrom ſtroiu.
Ktorcy na miękkim ochędoſtwie ſchodzi,
Ale ogromny gniew go nagrodzi.

Gdzie

Et ferri memores genæ,
 Hesterniq; notent vulnera prælii.
Cristæ non facient virum,
 Non arguta suis colla coralliis.
Thoraces Pavor & Metus
 Dicuntur Siculis fingere malleis,
Et primi scopulis super
 Procudisse vagis scuta Cydoniis.
Nos stultum tegimur caput,
 Et letho tenues obiicimus moras.
At quos eruerit sibi,
 Directis oculos invida spiculis
Mors affingere creditur.
 Fatis mille loci, mille patent viæ:
Sed signat jaculis locum,
 Qui vultum subitis dimovet ictibus,
Devotumq; mori latus
 Objectu tremulæ protegit ægidis.
Nudos bella pavent viros.
 Audentes animos ipsa volunt propè
Declinare pericula.
 Cùm consangvineæ ferrea Græciæ
Hector rumperet agmina,
 Torvis sæpè genis turbidus, obvios
Fati terruit impetus.
 Quos Fortuna timet, vitat, & acrium
Differt prælia mentium;
 Et mors sæpè viris invidet auream
Famæ pandere semitam.
 Quòd si belligerâ cesseris orbitâ
Post te fata citaveris,
 Ostendesq; neci, quâ fugies, viam.

ANTI-

Gdzie w nieumknione ſkronie, cięte razy;
  Swieżey chowaią woyny obrazy.
Nie czyni mężem naſtroſzona kita,
  Nie obroz ſzyina koralmi wita;
Strach z Trwogą (iako wieść) w Etneyſkiey ſkale
  Hartuią tarcze, bladzi Kowale
Z tych kuźni wyſzedł dla ciała ochrony
  Na płoche pierwſzy puklerz Cydony:
A my nie mądrą głowę ukrywamy;
  Słabym ſię murem śmierci ſkładamy.
Ktòrych śmierć oczu ſama poſtradała,
  Zawiſna w groty ſwe powprawiała.
Każdy z nich byſtro i widzi i lata:
  Tyſiąc mieyſc, tyſiąc dròg maią fata:
Lecz ſam cel ſobie òw naznacza zgoła,
  Kto boiażliwie uchyla czoła:
I na ſztych prawie mieyſce wyſtawuie,
  Kto drżącą tarczą boku ratuie.
Nagich zaś mężòw bitwy ſię lękaią;
  Same od śmiałych ſzwanki pierzchaią.
Tak krewney ſobie przez Grecyi wrzawy
  Gdy ſię przedzierał Hektor ow krwawy;
Lubo go nieraz ſnać śmierć ſpotykała,
  Na gniew i minę natrzeć nie śmiała.
Ktòrych ſię lęka, precz od takich boczy
  Fortuna, i karc z nimi odwłoczy.
Sama śmierć mężom częstokroć zazdrości
  Drogi do ſławney podać wieczności.
Puściſzli w nogi ſię z Marſowey toni,
  Oſtrog więc fatòw dodaſz pogoni:
A gdzie, pierzchliwą, kolwiek rzuciſz nogę
  Smierci do ſiebie naznaczyſz drogę.

ANTIDOTUM
UTRIUSQUE FORTUNÆ

Lib: 1. Ode 13.

NOn ſi ſol ſemel occidit,
  Non rubris iterum ſurget ab Indiis;
Nec ſi quos celeris rotæ
  Sors non exiguo proruit impetu,
Non lapſos iterum levet,
  Arguto docilis ludere cum joco.
Ne ſpem projice, Tarquini:
  Cujus pœnè retrò lambere pulverem
Et veſtigia diceris,
  Cùm fortuna levem verterit orbitam,
Effuſam ſuper & luto
  Fumantem poteris cernere purpuram.
Tunc & riſibus abſtine,
  Neu turpi domino lumina paveris:
Neu calces nimiùm, memor,
  Fortunæ geminam ſæpè jaci pilam.

FRÆNUM ADOLESCENTIÆ
FEROCIORIS.

Lib: 1. Ode 14.

NUllus effrenæ rabiem juventæ
  Æſtus Ætnei ſuperet camini:

Nulla

LEKARSTWO
NA OBIEY FORTUNY CHOROBĘ.

Nie preto, że ſię ſłońce nocnym gzłem zachmurzy,
Z czerwonych Indyi zaś ſię nie wynurzy;
Nie przeto, że kto kołem roztrącony runie,
Nie przydzie go zaś podzwignąć Fortunie.
Gra to iey uſtawiczna, tym ſię żartem bawi:
Że to obala, to na nogi ſtawi.
Nadziei ſię nie puſzczay; czyie teraz pięty
I ślad całuieſz, a on też poddęty
Szczęściem ciebie wyprzedza: ſkoro w kołowrocie
Wartkim odmieni, obaczyſz go w błocie:
A owa co ſię w oczu twych teraz czerwieni,
Swiętną purpura barwę w dym odmieni.
W ten czas pomni na mściwy śmiech zarzucić wodze,
Ani ſię paſtwić nad upadłym ſrodze;
Tym barziey po nim deptać; maiąc na pamięci,
Że ſię w przemiany ſzczęścia koło kręci.

MUNSZTUK BYSTREY
MŁODOSCI.

Nigdy rozpuſtnym Etlneyſkie upały
Byſtrey młodości wrzawom nie zrównały,

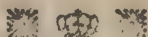
Nulla conceptos jaculantis igneis
Ira Vesevi.
Crescit infestis animosus ausis
Ardor, & primæ juvenile vitæ
Robur adversum tibi luctuosis
Diffidet armis.
Sic ubi densis Aquilo procellis
Bella montanis meditatur Euris,
Et potens igni Notus, & sonorus
Imbribus Æther;
Hinc repentinos struit aura monteis,
Inde bacchantûm patiens procellarum
Ingemit littus, resonumque saxis
Tunditur æquor:
Fervet hinc illinc inimica Tethys:
Pacis incertus, dubiusquè belli
Fluctuat pontus, cui militares
Instruat undas.
Mollior læsi tamen ira ponti,
Lenior motis Aquilo procellis,
Puberum, Juli, quatiente cæcas
Turbine mentes.
Hîc ubi pugnax equitavit Auster,
Incitæ remis volitant carinæ,
Quas leves auræ, facilisquè veli
Trudit Japix.
Quæ semel certo metuendus arcu
Fixit, aut recti timor, aut cupido,
Rara pacatis agitata sidunt
Pectora curis.
Fortiùs pugnes juvenum domando
Spiritu, quàm si juga feriatis

Induas

Ani, które gdzieś płomienie wylewa
Otchłań Wezewa.
Rośćie zuchwalſtwo przy zapalczywości,
Gdzie z ſił kwitnących przybywa śmiałości,
A buyny umyſł z włáſnemi hałaſy
Chodzi w zapaſy.
Taką więc burzą Aquilo nanieſie,
Kiedy z górnemi Eurami zewrze ſię,
A parny Notus pełnie przez deſzcz gwałtowny
Piorun hartowny.
Tu z wòd burzliwych nagłe wały wſtaią;
Tu o cierpliwy brzeg ſię roztrącaią;
A woda na brzeg, brzeg na morſkiey ſlagi
Skarży ſię plagi.
Tam i ſam Neptun miece ſię gniewliwy,
Miedzy pokoiem i woyną wątpliwy
Huczy ocean, w którą ciſnąć ſtronę
Tarany ſłone?
Łagodniey iednak Neptun zagniewany,
Lżey ſię Akvilo ſroży wyuzdany,
Niżli gdzie płochą myśl impet wwodzi
Zawziętey młodzi.
Gdzie ſrogie Auſter wieruſzył otmęty,
Zaś wioſłem pełnione pływaią okręty
Rozpiąwſzy żagle po ſtateczney wodzie
Wiatrów pogodzie.
Lecz które ſerca maią ſię do cnoty
Lubo z przymuſu, lub z właſney ochoty,
Rzadko ſię w ſwoicy, gdy ſtraży nie maią
Mierze trzymaią.
Barziey ſię młodych uymuiąc zapocić,
Niż byś miał iarzmem byſtrego ukrocić

Wołu,

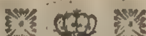

Induas tauris, vel equina Pæno
Fræna leoni.
Jure florentes moderaris annos
Lyncei: duris meritò lupatis
Corripis frænum, ſpatiique parcum
Flectis ephebum.

HYEMS ABSQUE VERIS SUCCESSIONE.

Lib: 2 Ode 2.

QUæ tegit canas modò bruma valleis,
Sole vicinos iaculante monteis
Deteget rurſum. tibi cùm nivoſæ
Bruma ſenectæ
In caput feris cecidit pruinis,
Decidet nunquam. cita fugit Æſtas,
Fugit Autumnus, fugient propinqui
Tempora Veris.
At tibi frigus, capitiq; cani
Semper hærebunt, neq; multa nardus,
Nec parùm gratum repetita dement
Serta colorem.
Una quem nobis dederat juventus,
Una te nobis rapiet ſenectus:
Sed potes, Publi, geminare magnâ
Sæcula famâ.
Quem ſui raptum gemuêre cives,
Hic diu vixit. ſibi quiſq; Famam
Scribat heredem: rapiunt avaræ
Cætera Lunæ.

Wołu, albo też wprawiać Lwy Kleońskie
W wędzidła końskie.
Chceszli, iak słuszna, wiek bujny kierować,
Twardymi trzeba krygami uymować:
Brać na kieł (poki krotki czas pozwoli)
Broniąc swey woli.

ZIMA NIEUSTĘPUIĄCA WIOSNIE.

LUb śniegiem zima doliny pokryie,
Tępszym promieniem kiedy słońce biie
Na buyskie gory, o letnieyszym czasie
Odkryie zaśie.
Lecz poźnym ciebie iak starość uśnieży
Szędziwa śrzonem, choć lato pobieży,
Ow twoy choć iesień, choć wiosna swym biegiem.
Śnieg będzie śniegiem.
Tak się twey będzie ten mroz trzymał głowy,
Że go nie spędzi oleiek nardowy,
Nie zeydzie, iak chcesz odmieniay korony,
Kolor mierżiony,
Jak iedna w nowey młodość stawi cerze,
Tak iedna z sobą starość zmarski zbierze;
Sama cię, co się z dzieł pamiętnych rodzi
Sława odmłodzi.
Ten żył dość długo, po ktorym w żałobie
Chodzi Sąsiedztwo. Sławę każdy sobie
Zostaw potomkiem: wszytkie insze zbiory
Czas porwie skory.

NIHIL SUB SOLE
STABILE.

Lib: 2. Ode 7.

ESset humanis aliquod levamen
Cladibus, ſi res caderent eadem
Quâ morâ ſurgunt; ſed humant repentes
Alta ruinæ.
Nil diu felix ſtetit. inquieta
Urbium currunt, hominumquè fata:
Totquè vix horis jacuêre, ſurgunt
Regna quot annis.
Caſibus longum dedit ille tempus,
Qui diem Regnis ſatis eruendis
Dixit: elato populos habent momenta
ſub ictu.
Parce crudeles, moriture Publi,
Impio Divos onerare queſtu,
Denſa vicinis nimiùm vagari
Funera tectis.
Quæ tibi primùm dedit hora naſci
Hæc mori primùm dedit. Ille longum
Vixit, æternum ſibi qui merendo
Vendicat ævum.

LIDIUS LAPIS
AMICITIÆ.

Lib: 2. Ode 8.

AT nos inani paſcit imagine
Fortuna, rerum. ludimur Aſteri,

Um-

NIC STATECZNEGO
NA SWIECIE.

BYłaby rzeczom śmiertelnym nie lada
Folga, gdyby tak zwolna, co upada,
Padło, iak wstaie; lecz w nagłe ruiny
Idą machiny.
Nic długo w iednym szczęścia nie trwa stanie.
Ludzie i miasta podlegli odmianie
Rączey, ledwie dni tyle Państwa trwały,
Wielą lat wstały.
Dosyć upadkom naznaczył niemały
Czas, kto ruinom Królestw dał dzień cały.
Momenta znoszą iednym ciosem małe,
Narody całe.
Ustańże skargo, milcz żałobo sroga
Smiertelnych ludzi na wiecznego Boga,
Choć pokos śmierci pustoszy łakomy
Sąsiedzkie domy.
Która cię na świat godzina zrodziła,
Taż cię godzina na śmierć potępiła:
Kto wieczną ziednał sławę przez zasługi,
Dość żył czas długi.

P R O B A
P R Z Y I A Z N I.

PŁonnym nas szczęście uwodzi kolorem,
Łudzą przyiaźni pozorem, Cie-

Umbris amicorum; & dolofo
Verba fimul placuère fuco,
Res effe ftulti credimus. at fimul
Sors infidelem corripuit rotam,
Gaudent recedenti Sodales.
Non eadem dare verba Divæ.
Plerumq; falfis nominibus placent
Humana. Rari pollicitis data
Æquamus: & minor loquaci
Relligio folet effe voto.

ÆQUILIBRIUM SAPIENTIS.

Libri 3. Ode 4.

SIve te molli vehet aura vento,
Sive non planis agitabit undis;
Vince Fortunam, dubiafq; Nolli,
Lude per artes.
Riferit? vultum generofus aufer.
Fleverit? dulci refer ora rifu:
Solus, & femper tuus effe quòvis
Difce tumultu.
Ipfe te claufam modereris urbem
Conful aut Cæfar; quoties minantûm
Turba Fatorum quatient ferenam
Pectoris arcem.
Cùm leves vifent tua tecta cafus,
Lætus occurres: præeunte luctu

Fausti-

Cienie przyiaciół nikczemne:
Gdzie w iedwab słowa uwili daremne,
Wnet głupi mamy ie za rzeczy iste:
Ale skoro potoczyste
Popędzi Fortuna koło,
Wyśmieią pozad, co ią czcili w czoło.
Fałszem się nazwisk doczesne udaią
Rzeczy, a rzadko sprostaią
Obietnicom wczynności;
Gdzie więcey przysiąg, mniey bywa szczyrości.

POMIARKOWANIE
MĄDREGO.

LUbo życzliwe posłużą Zefiry,
Lubo na trudne szturm popędzi wiry,
Zmagay Fortunę, a iey błędne warty,
Obracay w żarty.
Uśmiechnieli się? twarz odwróć wspaniale:
Czy się rozkwilił? zapłać śmiechem żale:
Swym bądź, i by też w nayburzliwszey dobie,
Przytomnym sobie.
Sam się iak miasto więc sprawny zamknięte
Konsul lub Cesarz: ilekroć natręte
Pod stałey myśli zamek, satów hurmy
Przypuszczą szturmy.
Kiedy cię płoche przygody naiadą,
Potkay wesoło, i staw się im rado,

Gdzie

Fauſtitas & Pax ſubeunt eoſdem
Sæpe penates.
Dextra ſors omnis gerit hoc ſiniſtrum,
Quòd facit molles: habet hoc ſiniſtra
Proſperum, quem nunc ferit, imminentes
Durat in ictus.
Ille qui longus fuit, eſſe magnus
Deſinit mœror. facilem ferendo
Finge Fortunam; levis eſſe longo
Diſcit ab uſu.

LAUREA CHOCIMENSIS

ANNO. 1 6 2 1.

Lib: 4. Ode. 4.

DIves Galeſus, fertilis accola
Galeſus Iſtri, dum ſua Dacicis
Fatigat in campis aratra,
Et galeas clypeoſquè paſſim, ac
Magnorum acervos eruit oſſium;
Vergente ferum ſole ſub Heſperum
Feſſus reſediſſe, & ſolutos
Non ſolito tenuiſſe cantu
Fertur juvencos: Carpite dum licet,
Dum tuta vobis otia, carpite,
Oblita jam vobis vireta
Emeriti, mea cura, tauri,
Victor Polonus dum poſitâ ſuper
Reſpirat haſtâ, ſic etiam vigil

Sævuſ-

Gdzie Szczęście, gdzie przyść Pokoy się gotuie,
Płacz marszałkuie.
Każde ma szczęście to nieszczęśliwego,
Ze mięczy twardość umysłu męskiego,
Szczęśliwsza nędza, że ku wszelkiey fali,
Serce ustali.
Smutek im dłuższy, tym się staie mnieyszy,
Znosząc Fortuny ciężar bywa lżeyszy.
Ułacnisz sobie kunsztem cierpliwości,
Wszelkie trudności.

WYPRAWA CHOCIMSKA
ROKU 1621.

MAiętny Galez sasiad obfitego
Galez Dunaiu, pola Wołoskiego
Sprawuiąc grunta, gdy nieraz co niwa
Szyszaki, tarcze z ziemi wyorywa;
I ludzkich kości tam owdzie niemało,
A słońce się też ku morzu schylało;
Siadszy od prace, zaczął nie zwykłemi
Wierszami dumę przed wołmi swoiemi.
Paście się paście, poki milczą trwogi
Woienne, ieśli pomnicie odłogi,
Których broniły przeszłe niepokoie,
W nich się robocze paście woły moie.
Zwycięzca Polak, gdy na swym koczuie
Wsparszy się drzewcu, lecz i teraz czuie

Ow

Sævusquè. Pro quantis, Polone,
Moldavici tegis arva campi
Thracum ruinis! quas ego Bistonum
Hic cerno strages? quanta per avios
Disjecta latè scuta colleis?
Quæ Geticis vacua arma truncis?
Hac acer ibat Sarmata (Thracibus
Captivus olim nam memini puer)
Hîc ære squallenteis, & auro
Concanus explicuit catervas.
Heu quanta vidi prælia, cùm Dacis
Consertus hastis campus, & horridi
Collata tempestas Gradivi,
Ambiguis fluitaret armis!
Suspensa paullùm substitit alitis
Procella feri; donec ahenea
Hinc inde nubes sulphurato
Plurima detonüisset igni.
Tum verò signis signa, viris viri,
Dextræquè dextris, & pedibus pedes,
Et tela respondêre telis,
Et clypeis clypei retundi.
Non tanta campos grandine verberat
Nivalis Arctos, non fragor Alpium
Tantus, renitenteis ab imo
Cum violens agit Auster ornos,
Hinc quantus atquè hinc impetus æreo
Defusus imbri. Miscet opus frequens
Furorquè, Virtusq; & perenni
Immoritur brevis ira famæ.
Diu supremam nutat in aleam
Fortuna belli. stat numerosior

Hinc

Ow srogi Polak, co wszytkie Multany
Pobitych Turków zasypał kurchany.
Jakie tu widzę Bistonów poboie?
Jakie tam i sam rozmiotane zbroie?
Jak się walaią lada gdzie puklerze
I czcze Pogańskich tułowów pancerze?
Bitni Polacy tę trzymali drogę,
Ile od Turków chłopcem wzięty mogę
Pomnieć: tu Osman i w rynsztunek złoty,
I w miedź lśniące się rozpostarł namioty.
O iak się krwawe tu walki zawzięły,
Gdzie kopiiami te pola wsplęnęły,
Jak gęstym kłosem, a ieszcze wątpliwa,
Unaszała się nawałność Gradywa.
Zawiste trochę wrzawa płytkiey stali,
Póki z obu stron armata wypali,
Aż wraz od obu woysk z siarczystey łuny
Nieprzeliczone huknęły pioruny.
Tuż w ręcz poczęto: noga z nogą stopem,
I ręka z ręką, chłop z przeciwnym chłopem,
I miecze z mieczmi upornie się ścierać,
I puklerzami puklerze odpierać.
Ani tak śnieżna Arktos tłucze grady,
Ani po Alpach huczą Oready,
Kiedy z głębokich, Auster zaiuszony,
Korzeni gwałtem wyrwała iesiony.
Jak się z obu stron deszcz ognistey [illegible]
Gwałtowny leie, iak się miesza [illegible]
Frywor i dzielność, a pod onęż wrzawę
Krótki na wieczną gniew umiera sławę.
Długo po którey by stronie być miała
Fortuna bitwy nie pewney się chwiała.

Tu

Hinc Beſſus, hinc contrà Polonus
Exiguis metuendus alis.
Sed quid Cydones, aut pavidi Dahæ,
Molleſquè campo cedere Concani,
Quid Seres, averſoquè pugnax
Parthus equo, Cilicumquè turmæ,
Contra ſequacis pectora Sarmatæ
Poſſent fugaces? hinc ruit impiger
Polonus, hinc Litvanus; atro
Quale duplex ruit axe fulmen:
Aut qualis alto ſe geminus jugo
Devolvit amnis, raptaquè cum ſuis
Armenta ſilvis, atquè aperto
Præcipitat nemora alta campo.
Heu quale ſævus fulminat æneo
Boruſſus igni? non ego Livonum
Pugnas, & inconſultà vitæ
Tranſierim tua Ruſſe ſigna.
Vobis fugaces vidi ego Biſtonum
Errare lunas, ſignaquè barbaris
Derepta vexillis, & actam
Retrò equitum peditumq; nubem.
Virtute pugnant non numero viri;
Et una ſilvam ſæpiùs eruit
Bipennis, & paucæ ſequuntur
Innumeras aquilæ columbas.
Heu quæ jacentûm ſtrata cadaverum
Qualemquè vobis Ædonii fugâ
Campum retexêre? Hîc Polonam
Mordet adhuc Othomanus haſtam.
Hîc fuſus Æmon: hîc Arabum manus
Confixa telis. Hic Caracas jacet

Conop-

Tu Biſurmaniec woyſk millionami,
A tu ſzczupłemi Lech ſtraſzny ſkrzydłami.
Lecz co Cydones, pierzchliwi Dahowie,
Co ſłabi pola doſtać Konkanowie?
Co Seres, co Parth z płochemi odwroty
W ucieczce Rycerz, lub Cylików roty,
Przeciw Polſkiego czołu naieznika?
Z owych rad każdy ze zdrowiem unika.
A Polak z Litwą, iak gdy ſię zachmurzy
Niebo, wyrwą ſię dwa pioruny z burzy:
Albo iakò więc gdzie z pochyłey gòry
Dwoiſta rzeka wyrwawſzy zapory
Wali ſię, i las, i co było w leſie
Drew, zwierza z ſobą na rowninę nieſie.
Jak gęstym parzą deſzczem kul Pruſſowie!
Jak ſię ſzſorcuią bitni Inflantowie!
Tuż i was, oślep co na ſztych zginione
Nieśliście duſze, Kozacy, wſpomionę.
Wam ia Biſſońſkie widziałem mieſiące
Sromotnie ranny tył podawaiące,
Jak odſzarpawſzy od ich Skoſii znaki,
Jezne i pieſze gnaliście orſzaki.
Cnota nie liczba wygraną odbiera.
Jedna więc cały las wytnie ſiekiera;
I kilku orłow u pogoń leca rady,
Za niezmiernemi gołębiow gromady.
Jak wielkie Turcy pole zaſtąpili
Trupem? ucieczką, iak wielkie odkryli?
Przebity leży Biſurman, owotu
Polſkięgo ieſzcze zgryźć nie może grotu.
Tu legł Emończyk, tu z łukòw przeſzyty
Arabſki puik, tu Karakas pożyty,

Conopeis ſubter Lechorum
  Non benè pollicitus minaci
Cœnam Tyranno. Spes nimias Deus
Plerumquè fœdos ducit ad exitus,
  Ridetquè gaudentem ſuperbum
    Immodicis dare vela votis.
Quo me canentem digna trahunt equis
Non arma tauris? ſiſtite barbaræ,
  Non hæc inurbanâ Camœnæ,
    Bella decet memorare buxo.
Majore quondam quæ recinent tuba
Seri nepotes, & mea jam ſuis
  Aratra cum bobus reverti
    Præcipiti monet axe veſper.

FRÆNUM
LACHRYMARUM.

Lib. 4 Ode 13.

SI quæ flent mala lugubres
  Auferrènt oculi, Sidoniis ego
Mercarer benè lacrymas
  Gemmis, aut teretûm merce monilium,
At, ceu rore ſeges viret,
  Sic creſcunt riguis triſtia fletibus.
Urget lacryma lacrymam;
  Fæcunduſquè ſui ſe numerat Dolor.
Quem fortuna ſemel virum
  Udo degenerem lumine viderit,

Illum

Co Tyrannowi miał z głupiey ochoty
Dać pod Polſkiemi wieczerzą namioty.
Tak to Bog harde do ſzpetnych nadzieie
Końcow przywodzi; a tylko ſię śmieie,
Gdzie pycha głupim wierzaiąc otuchom,
Zagle rozepnie niepomiernym duchom.
Lecz dokąd i mnie Gradywa ſaſoty
Unioſły? konie do nich, a nie woły
Należą; ani wieyſkiey to ieſt weny
Zabawa, milczcież chrapliwe Kameny.
Potomne niegdyś wieki to głośnieyſzym
Wznowią Peanem, a mnie też poznieyſzym
Do domu każe niebo iuż odziane
Mrokiem, powrocić iarzmo ſpracowane.

HAMULEC
ŁEZ NIEPOŻYTECZNYCH.

GDyby te nędze, ktore łzy polały,
Folgę iaką z łez miały;
Okupowałbym ia łzy kanakami,
I z Sydonu perłami.
Lecz iak zaſiewki wzroſt ſwoy biorą z roſy,
Tak z łez przeciwne ſtoſy.
Łza łzę robiia, a iwow płacz obfity
Zal ſię liczy ſowity.
Fortuna ma ten zwyczay, obaczyło
Że kto nie męsko kwili;

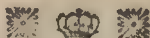

Illum sæpe ferit; mala
    Terrentur tacito fata silentio.
Ne te, ne tua fleveris
    Quæ tu care, vocas Pausilipi, mala,
Quam pellunt lacrymæ, fovent
    Sortem; dura negant cedere mollibus,
Siccas si videat genas,
    Duræ cedet hebes sors patientiæ.

COMMEATUS POETAE.

Lib. 4. Ode 14.

CUm meam nullis humeros onustus
    Sarcinis tecum patriam reviso
Lætus, & parvo mihi cumquè dives
            Canto viator,.
Tu siles mestùm: tibi cura Musas
Demit, & multi grave pondus auri,
Quæquè te quondam malefida rerum
            Turba relinquet.
Dives est qui nil habet; illa tantùm
Quæ potest certâ retinere dextrâ,
Sequè fert secum, vaga quò migrare
            Jussit egestas.
Quid mihi, qui nil cupiam, deesse
Possit? umbrosi placet una Pindi
Vallis: ô sacrum nemus, ô jocosæ
            Rura Camænæ!
Quæ meos poscet via cumquè gressus,
Delphici mecum, mea regna, colles

Częściey go chlusta, a złe powodzenia
Strachaią się milczenia.
Przestańże proszę tego opłakiwać,
Coś zwykł biedą nazywać.
Płaczem chcesz smutku zbyć? mnoży się z niego.
Miękkim nie zbyć twardego.
Gdzie nie fortuna widzi oczy suche,
Traci zwycięstw otuchę.

KONWOY POETY.

Na małe maiąc dość, a pod tłomokiem
Żadnym nie zgięty, gdy ochoczym krokiem,
Wracam się z tobą do domu wesoły,
Spiewam wesoły.
Tyś nos powiesił, tobie inszey weny
Starania bronią sprawy mieć z Kameny,
Zdradliwa, ktòra odbieży więc lada
W dzień cię gromada.
Bogaty, co nic nie ma; krom że w dłoni
Pewney to trzyma, czego nie uroni,
A dokąd kolwiek każe niedostatek
Niesie swoy statek.
Na czym mi schodzi, gdy nicz nie stoię?
Pindus moy chłodnik, Parnas dobra moie,
Ucieszne Muzy, miasto maiętności
Wasze mam włości.
Ktòra mię kolwiek droga albo kraie
Maią, wy zemną o Delfickie gaie

Itis & fessum comitante circum-
sistitis umbrâ.
Me Gothus sævis religet catenis,
Me Scythes captum rapiat, soluta
Mente vobiscum potero tremendos
Visere Reges.

ARGUMENTUM
AD POLONOS AB ETHYMOLOGIA.

Lib. 4. Ode 16.

NEc Lechus, nequè Lechicis
Proles ille fuit nata nepotibus,
Primus qui docuit suis
Urbes Sarmatiæ fidere machinis.
Campestres benè Sarmatæ
Compo bella gerunt: sub Jove libero
Natam militis indolem
Frustra belligero clauditis otio;
Arctis oppida mænibus
Virtutem cohibent, dùm malè fortibus
Addunt consiliis moram, &
Crescentes hebetant Martis adoreas.
Sic non vincimus, ut diu
Vincamur, miseri, ni vetet exteri
Campestris manus auxilî.
Hostem quassa diu cingere mænia;
Aut vis vivida civium
Rumpentis nebulam more tonitrui

Clausa

Wszędy iesteście, chyląc na cień w znoie
Gałęzie swoie.
Choćbym się dostał w Gotyckie kaydany,
Choćbym u dzikich Scytów był poymany,
I przed srogiemi mogę stać Królami
Myśl maiąc z wami.

WYTŁOMACZENIE
NAZWISKA OYCZYSTEGO
POLAKOW.

NIe Lechus to był, ani który z owych
Prawych Potomków Lechowych,
Który Sarmackie pierwszy włożył syny
Ująć w murowe machiny.
W polu się maią bić Sarmate polni,
Oni z urodzenia wolni.
Na cosz zawarci przeciw swey naturze
Rycerze siedzą w klauzurze?
Ciasno być musi w murach mieyskich cnocie,
Znać tam schodzi na ochocie,
Gdzie w długą idąc, niemężne namowy
Laur upuszczaią gotowy.
Bo raz zwyciężyć gdy się ociągamy,
Ustawicznie przegrawamy.
Więc nieprzyiaciel mury szturmem psuie,
Weźmie ieśli nie ratuie
Odsiecz postronna polem: lub przez mury
I na ksztalt się gromu z chmury

Oble-

Clauſo proruat oppido,
 Et murum ſolido pectore ſuppleat.
Agreſtes meliùs feræ,
 Quarum non vacuis iurgia ſub iugis,
Sed plano generoſior
 Campo pugna calet: prodit inertibus
Antris impavidus Leo,
 Hoſtem conſpicuis ſternere collibus.
Aër ingenuis patet
 In pugnas aquilis. mollibus evolat
Nidis, cùm violentior
 Viſis accipiter pugnat oloribus.
Quid nos picta leonibus
 Fruſta parma tegit? cur Jòvis alitem
Aut cur accipitrem cavo
 Geſtemus clypeo; ſi malè Martiæ
Reſpondet nota dexteræ,
 Nec pulſo reſonat gloria pectori?
Quòd ſi non vacuum genus
 Jactamus timidi, cur fugimus ſacrum
Immiſcere periculis
 Cælo teſte caput, non ſine ſtemmate?
Magno magna ruant loco,
 Aut vincant. videat Sol meliùs mori,
Quos naſci benè viderat,
 Et laudis ſpatium mors habeat ſuæ.
Hac virtute Chaber vagum
 Sub conſangvineæ iura Poloniæ
Juſſit ire Boryſthenem,
 Captiviquè ſuper marginibus Salæ,
Et Sileſidos Oderæ.
 Metas imperio ſixit aheneas,

Quà

Oblężeniec nie wyrwie, a swymi piersiami
Nie złoży murów z miastami.
Lepiey że dziki woiuie źwierz, który
Nie tuli się miedzy góry;
Lecz adwersarzom w otworzystym polu
Na harc stawi się w parolu.
Na światło z gnuśney wyszedszy iaskini
Zwycięskie Lew bitwy czyni.
Orłowie chyba pod świadectwem Feba
Walczą wzbiwszy się pod Nieba.
Z miękkiego gniazda Jastrząb wylatuie,
Gdy na łabęcie woiuie.
Prożno się widzę Lwem szczycisz Rycerzu,
Malowanym na puklerzu.
Jastrząb na tarczy lub Orzeł się sroży;
A pod tarczą gołąb tchorzy.
Drzy ręka, w piersiach też sturśutowych żywa
Chwały się chęć nie odżywa.
Słusznieli z mężnych przodków ród wywodzim,
Przecz niebespieczeństw uchodzim?
I pod Niebem wdać niechcem wzgiełk Marsowy
Hełmem ozdobioney głowy?
Co wielkiego niech na wielkim też padnie
Placu, lub zwycięża snadnie:
Widziawszy zacny ród, niech zgon wspaniały
Toż Słońce widzi. Niemały
Plac sławney śmierci przysłoi. Tak siła
Chabra Wiśle Dniepr potwiła,
Taż i u brzegu zwoiowaney Sali
Słupy wyniosła ze stali,
Taż w Sląskiey Odrze z kruszcu wieczystego
Mety Królestwa Polskiego.

Kędyby

Quà certo pede gloriam
Stantem non ſtabilis præflueret liquor.
Nos fædam Lare patrio
Ætatem tegimus, ſolliciti parùm,
Quàm vicinus aret Gothus,
Vel quàm frugiferæ rura Podoliæ
Creber diripiat Scythes:
At non & madidi ſub iubar Heſperi
Inter pocula neſcii
Noctem ſangvineo ducere iurgio.
Quod ſi prima ſenes hiems
Adm[illegible] pueris foco,
Patrum dicere prælia
Hauſto non humiles Hiſtorici mero,
Fecundam ſcelerum pii
Ætatem querimur, quam noya poſterûm
Deturpavit inértia.
Fruſtra: ſi potiùs mox eadem patres
Inter pocula liberis
Flemus, quæ miſeri ſæcula fecimus.

AD CICADAM.

Lib. 4. Ode 23.

O quæ populea ſummâ ſedens comâ,
Cæli roriferis ebria lacrymis,
Et te voce, Cicada,
Et mutum recreas nemus.
Poſt longas hiemes dùm nimiùm brevis
Æſtas ſe levibus præcipitat rotis,
Feſtinos, age, lento
Soles excipe iurgio.

Ut ſe

Kędyby nurty nieſtateczne, chwały
Stoiącey znaki miiały.
A my coż miedzy oyczyſtymi ściany
Wiek żyiem zaniedbany.
Lub Szwed ſwych wnętrze dużo pomknął granic,
Jeſzcze poczytamy za nic.
Ani że Tatar rabuie Podole;
Nas o to fraſunek kole.
Podwieczor tylko weſoły, czupryny
Zagrzawſzy ſtroim miny;
Godne potomku woy rozwadząc zwady.
Miedzy kufle i bieſiady:
Lub gdzie od ſtarców z dziatkami weśrzony,
Pierwſze konin obleżony;
Tam woyny liczym, podchmielnieyſzy głowie,
Wymowni Latopiſowie.
Tam na wyſtępki dziſieyſzego świata,
I znikczemniałe lata
Skarg ſię naſłuchać, lecz prożnych, gdzie świątki.
Kupow naſzych mamy dziatki.
Prożno na lata ſkażone płaczemy:
Samiż godne łez czyniemy.

DO KONIKA POLNEGO.

SWierczu nad wſzyſtkie topolowe cienie
Co ſiadſzy piiany roſy,
Z ſwymi ſię puśćiſz głoſy,
I wzdy rozpuſzczaſz głuchy brzmiące pienie.
Po długiey zimie, gdy ſwe pędzi lato.
Konie barzo ſkwapliwie,
Ty ſilnemu cierpliwie,
Choć cię upali, nie łay ſłońca za to.

Im.

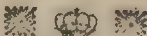
Ut ſe quæq; dies attulit optima,
Sic ſe quæq; rapit: nulla fuit Satis
Unquam longa voluptas,
Longus ſæpiùs eſt dolor.

NOE VATICINIUM.

Lib: 4. Ode 27.

DEmerſa latè ſæcula cùm Nòé
Enavigaret, naufraga dicitur
E puppe proſpexiſſe regna,
Et malè iam pelago latenteis
Fleviſſe terras: Sæcula, ſæcula
Libido fædis mergit amoribus;
Totoq; reſtinguendus orbis
Oceano, ſimul omnis uno
Peccavit igni, ſcilicet impiis
Polluta Regum limina nuptiis
Spectante fruſtrà Sole poſſent
Stare diu? Pudor, heu! nefaſq;
Naſcentis ævi, turpis amor, nihil
Intaminatum liquit: & innocens
Natura deformis nocènti
Supplicium grave pendit uſu.
Inceſta fædi fecimus omnia,
Et digna perdi. Marmoreis ubi
Urbes coronatæ Coloſſis?
Aut ubi turrigeræ potentûm
Arces Gigantum? queis, modò liberi,
Feſto choreas agmine plauſimus;

Del-

Im ſię dzień lepſzy wzdy kiedy nawinie,
Tym prędzey ulatuie:
Ktòraż z nami wiekuie
Roſkoſz? dłużey bol, i ſmutek nie minie.

NOEGO PROROCTWO.

PRzez wieki Noè zalane ſzeroko
Płynąc, gdy państwa zginione z powodzi,
I ziemie ſię iuż dawały na oko,
Zapłakał rzewnie wyglądawſzy z ſwey łodzi.
O wieki, prawi, wieki ſproſne, ktòre
Kochanie o ten potop przyprawiło!
Tak były ognie brzydkie wzięły gòrę,
Że Oceanem gaſić trzeba było.
Czy Kazirodztwy bowiem do oſtatka
Kròlòw ſtać miały gmachy pomazane?
Czy ſłońce dłużey znieść mogło za światka
Tak niepobożnych dziewoſłębcòw miane?
O ciężka hańbo! o pierwſzego wſtydzie
Wieku, że ſię nic ſproſnego kochania
Niewybiegało, wſzytka w tey ohydzie
Winna ſrogiego natura karania.
Zgwałcono wſzytko, godno wſzytko zguby
Uczyniliśmy: gdzie z marmurowemi
Koloſſy Miaſta, kędy możney chluby
Olbrzymòw zamki z wieżami ſwoiemi?
Po ktòrycheśmy dopiero ſwobodnie
Kręcili tańce, teraz bez pochyby

Po

Delphines insultant plateis,
Et vacuas spatiosa cete
Ludunt per aulas, ac thalamos pigræ
Pressêre phocæ: defluit illito
Aurum lacunari, & refixæ
Ad pelagus rediêre gemmæ.
Jam nec vetustis sculpta scientiis
Famosa moles perstat, & aureis
Inscripta majorum sepulchris
Funditus occubuêre saxa.
Ingens egestas, & simul omnium
Jactura rerum, flagitium, Dei
Cultuq; delubrisq; & aris,
Heu miserum male nudat orbem!
Jam jamq; coget sæcula proprium
Nescire Numen: nec scelerum grave
Pensare permittet nepotes
Supplicium. simul omne ripas
Habebit æquor, rursus & inclyta
Tellus in herbam surget, & aureus
Titan inaurabit recenti
Arva die, populisq; magnus
Crebrescet orbis. non eadem fluet
Ætas, & auro deterius diem
Procudet argentum, ac sonoro
Belligerum gemet ære tempus:
Tandemq; ferro sæcula corruent.
Et, qui malorum summus apex, Dei
Oblita me rerum parentem
Sacrilego colet igne tellus:
Falsumq; numen (prô pudor!) impia
Narrabor orbi, ceu veteri Chao

Po rynkach świnie błąkaią się wodne
I w dworach pustych graią wieloryby.
Osiadłe, Phoki, iza egły łożnice.
Złoto ze stropow, ktorym się zdobiły
Spłynęło, i zaś lubo krom macice,
Perły się ze ścian do morza wròciły.
Ani dawnemi ryty charaktery
Słup trwa, co chował znamiona mistyczne,
W niwecz pisane złotemi litery
Groby z marmuru poszły niebotyczne.
Srogie ubostwo, i ciężka utrata
Wszystkiego razem brzytkiey grzech sprosności
Pozbawia, nawet Boga swego, świata,
Kościołów, chwały, wiary, znaiomości.
Przyidzie, ach przyidzie za czasem do tego;
Że ani swego będzie świat znał Boga;
I wywietrzeie z pamięci poźnego
Potomstwa kara tey powodzi sroga.
Popłynie znowu każde w swoim brzegu
Morze, i barwa ziemi się przywroci,
Zwykłego Febus trzymaiąc się biegu
Swieżym dniem pola wesołe pozłoci:
Znowu świat wielki narody obsiędą,
Lecz wieki w mierze nie poydą stateczney,
Po głowie złotey z podleyszego będą
Już srebra piersi, z miedzi brzuch walecżney:
Aż też na lichey wieki zginą rudzie,
A co naywiększą za niezbożność kładnę
Mimo prawego Tworce będą ludzie
Mnie kuczci palić ołtarze szkaradne:
Mnie (o sromoto!) bezbożni tytułem
Fałszywym bostwa ostawią, udaiąc

Jak

Hac puppe difcreviffe, & omnem
Naufragio recreaffe mundum:
Mox ftare terras, currere flumina,
Frondere fylvas, arva virefcere
Juffiffe paulatim, & nitenteis
Frugibus explicuiffe campos.
Me Bactra Cœlum, me Babylon Jovem,
Me Sufa Solem, me Pharii fuum
Dicent Ofyrim, me bifrontem
Aufoniæ colet ora Janum.
At, ô potenti qui regis æthera
Terrafq; fceptro; verte, Pater, Pater,
Undafq; terrafq; & trifulcum
In caput hoc iaculare telum,
Fædufq; iam nunc ftragibus obruat
Labantis ævi: barbaricis ego
Solus fupervivam pudenda
Materies titulufq; facris?

DESIDERIUM
PATRIÆ CÆLESTIS.

Lib: 1. Ode 19.

URit me Patriæ decor,
Urit confpicuis pervigil ignibus
Stellati tholus ætheris:
Et lunæ tenerum lumen, & aureis
Fixæ lampades atriis.
O noctis choreas & teretem fequi

Jakby ia Chaos tą nawą rozſułem,
Wczeſną kąpielą świat ten ożywiaiąc.
Więc iakbym ziemi ſtać, a rzekom pływać,
Laſom gałęźmi, łąkom ſię powoli
Trawą i zioły roskazał okrywać,
A zbożem wſpłynąc wielożyzney roli:
U Baktrow niebem, lecz u Babilońca
Jowiſzem będę, Egipt mię dziedzicznym
Nazwie Ozyrym, Syja tytuł Słońca
Laſką, Ianuſem Rzym zrobi dwulicznym.
Więc Rządco niebios i ziemi prawdziwy,
Wody racz na mię i ziemię obalić,
I wyſtrzelnieyſzy piorun popędliwy,
Zabieżeć błędom, a tę głowę ſpalić.
Niechay już teraz w świata ginącego
Jeden powſzechney zoſtaię ruinie;
Niżby przyczyną być świętokradzkiego
Obrządku miało; niech me imię zginie.

OGNISTA ZĄDZA
DO NIEBA.

ACh iakoż mię rozegrzała
Swietney Oyczyzny niepoięta chwała!
Jak żądze mnoży ogniſte,
Wdzięcznego światło Xiężyca śrebrzyſte!
I liczne Niebios kagańce,
Gdzie wnoc pogodną ſwoie pędzą tańce!

Juratæ thyaſum faces!
  O pulcher Patriæ vultus, & ignei
Dulces excubiæ poli,
  Cur me ſtelliferi luminis hoſpitem
Cur heu! cur nimium diu
  Cœlo ſepoſitum cernitis exulem?
Hic canum mihi ceſpitem,
  Hic albis tumulum ſternite liliis,
Fulgentis pueri domûs:
  Hîc leti pedicas exuor, & meo
Secernor cinere cinis.
  Hîc lenti ſpolium ponite corporis,
Et quidquid ſupereſt mei,
  Immenſum reliqvus tollor in æthera.

O niepomylone koło!
O dziennie śliczne mey Oyczyzny czoło!
  O wdzięcznych ſtraży pokoiów!
Ach puść do ſutych gwiazdami podwoiów!
  Ach czemuż tak długo, czemu
Wrot wygnańcowi bronicie nędznemu!
  Tu w żywego darnà bryłę,
I z Lilii białych ścielcie mi mogiłę,
  Świetne Boſkie pacholęta.
Tu śmiertelnego ciała zzuwam pęta,
  I w popioł ſię drobią kości:
Tu zwłoki moiey złożcie śmiertelności.
  Cokolwiek zoſtało ſpadkiem;
Sam w Niebo lepſzym wnoſzęſię oſtatkiem.

MATHIÆ CASIMIRI

SARBIEWSKI

Societatis JESU.

ODÆ

Interprete

ADAMO

NARUSZEWICZ

Ejusdem Societatis.

ANIMI-BONIS
BELLUAS VINCIMUS.

Lib. 3. Ode 23.

NOn Hydaſpeis, *Arimine*, gemmis,
Non domus flava laqueata cedro,
Aurei torrens neque te beatum
Fecerit Hermi.
Mitte ſectari, quis amœna præter
Prata, non parco fluat amnis auro.
Sit ſatis Virtus, animoſa ſedeis
Viſere Divûm.
Alter effultos adamante muros
Tollat, aut cæſas Sipylo columnas,
Foſſor, inſpecta Styge, quas revulſo
Subruat Orco.
Ditior ſilvis habitat Sabæis
Ales Eois renovata buſtis:
Ditior gemmis rutilo vagatur
Piſcis Hydaſpe.
Alter Eois variam lapillis
Subliget zona retinente pallam:
Alter inſigneis Tyrio lacertos
Vinciat oſtro.
Gratiùs læves variavit alas
Sparſa nativis philomela guttis;
Pulchriùs Threſſæ maculoſa pingunt
Pectora Lynces.
Tonſa nos veſtit pecus, & luporum
Terga mentimur, neque flava veſtem
Dedecet vulpes, & abacta cæſo
Caſtore pellis.

Una

ROZNICA LUDZI OD ZWIERZĄT.

Nie Hidaſpowych pereł blaſk Arminie,
Nie Hermu potok, ktòry złotem płynie,
Ani gmach, co go ſtrop cedrowy zdobi,
Szczęśliwym zrobi.
Przez czuie ſnugi, nie nytaią ſię oto.
Bogaty ſtrwniak czyſte wiezie złoto:
Dość micy, byś Cnotą doſzedł tam, gdzie Bogi
Maią ſwe progi.
Niech kto chce drogie z dyamentow mury
Kuie, a ſłupy z Sypilowey gòry,
Kopiąc do gruntu, tam gdzie ſię poczyna
Piekło, wyrzyna.
Bogatſzy w laſack Sabeiſkich ptak żyie,
Co go z popiołow młodſzym ſtos odkrye,
Bogatſza ryбka nad perły, w powodzi
Hidaſpa brodzi.
Niech komu ieſzcze drogiemi kleynoty
Koſztowne ſzaty otacza pas złoty,
Albo z ſzkarłatow Tyrſkich płaſzcz ſzeroki
Uwiia boki.
Sliczniey ſłowika okryt puſzek miętki,
Sliczniey upſtrzyły rodowite centki,
Pięknieyſzy, na ſwym grzbiecie, kożuch nieſie
Ryś w Trackim leſie.
Zdięte baranom runo, wilk koſmaty,
Zołtawe liſzki, ſprawnią nam ſzaty
Y z zabitego zdarta ſkura bobra
Na grzbiet nam dobra.

Sama

Una mortaleis numero ferarum
Eximit virtus, volucerque notas
Siderum ſedes animum ſolutis
Viſere pennis.

AD APES BARBERINAS

Lib: 3, Ode 15.

CIves Hymetti, gratus Atticæ lepos,
Virgineæ volucres,
Flavæque veris filiæ,
Gratum fluentis turba prædatrix thymi,
Nectaris artifices,
Bonæque ruris hoſpitæ,
Laborioſis quid iuvat volatibus,
Crure tenus viridem
Perambulare patriam;
Si *Barberino* delicata Principe
Sæcula melle fluunt,
Parata vobis ſæcula?

TRANQUILLITAS MENTIS.

Lib: 4 Ode 31.

VIdes ut altum fluminis otium
Rerum quieta ludit imagine,
Solemque, lunamque, & ſereno
Picta refert ſimulacra cælo.

Talem

Syna w nas Cnota celuie zwierzęta,
Sam Duch tęskliwy, by ſtargawſzy pęta
Ciała, gdzie kołem niebo toczy złotem,
Doſięgnął lotem.

PSCZOŁKI HERB
URBANA VIII PAPIEZA.

Czyſte ptaſzątka, Himettu ziemianki,
Attyckich pól kochanki;
Wy, co pałace odzieracie Flory,
Wioſny złociſte córy,
Spokoynych wioſek pilne goſpodynie,
Słodkich plaſtrów miſtrzynie,
Na co ſię przyda od mroku do rana,
Po drobniuchne kolana
Brodzić, i ſmaczne z oyczyzny zieloney
Znoſić do ula plony?
Bierzcie bez pracy. wſzak przy Barberynie
Sam wiek kanarem płynie.

SPOKOYNOSC UMYSŁU.

WIdziſz, iako uśpiona ſnem rzeka łagodnym,
W kryſztałach żadney nie znaiących ſkazy,
Słońca z Xiężycem wydaie obrazy,
Y gwiazd, i co ſię krzewi na iey brzegu płodnym.
Tak

Talem ſeveræ lege modeſtiæ
Compone mentem: ſeu caput horridis
Fortuna circumſultat undis,
Seu placida tibi mulcet aura,
Innube ſemper rideat aureo
Pectus Sereno: quo meliùs ſacros
Deique, Naturæque vultus
Non dubiis imitetur umbris.
Pulchrum eſt quieta mente volatili
Inſtare Vero, nec trepido gradu
Urgere Naturam, nec inter
Ambiguas fluitare cauſſas:
Sed mente fixa ducere liquidos
Rerum colores. & capitis ſacra
Ab arce proſpectare Verum, &
Fixa ſuis ſua rebus ora.
Fruſtrà proterris fræna damus feris,
Si nulla noſtræ fræna protervitæ
Aptamus. excuſſêre cælo
Non vacui Phaëtonta fræno,
Sed lege, currus. qui refugit ſui
Rex eſſe, regni neſciet exteri:
Quicumque dat ſibi, regendo
Ille poteſt dare jura mundo.
Ut mentis almo cuncta premas ſinu,
Ipſum ſeveris te preme legibus:
Sic tu probis ſolers miniſter
Conſiliis, ego ſidus auctor.

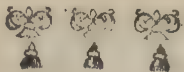

REPRE-

Tak moy Filido, *pomniąc na skromności prawo,*
Uspokoy umysł: czy sroga Fortuna
Poruszy z gruntu wszystkich sił Neptuna,
Czyli cię zechce chwilą obdarzyć łaskawą,
Niechci złotą pogodą na czele bez chmury
Myśl świeci: żeby święte taiemnice,
Ile dopuszczą rozumu granice,
Mogła żywiey wyrażać Boga i natury.
Tysiąc ma Prawda ścieżek, tysiąc drog zakrętnych:
Nie ścigay oney umysłem skwapliwym:
Niechay nie biega myśl krokiem pierzchliwym,
Ani się płocho chwieie w rzeczach oboiętnych.
Ale na stałym gruncie uwagi rysuie
Płynących rzeczy obrazy; a świeży
Rozumu, tam gdzie szczera Prawda leży,
Y iak się co ma w sobie bystro upatruie.
Próżno na nierozumne szkapy kładziem krygi,
Kiedy nas samych wieździć potrzeba:
Złamał kark, głupi Fanes *spadszy z nieba:*
Bez Rządzcy poszły z uzdą konie na wyścigi.
Kto nie ma siebie w mocy. niechce sobą władać,
A iakoż rządzić ten drugiemi myśli?
Niech się prawami sam pierwey okryśli.
A będzie mogł i na świat cały prawa wkładać.
Ażebyś wszystko zdołał ogarnąć twą głową,
W przod sobie przepisz surowe ustawy:
Na ten czas powiem żeś mi uczeń prawy,
A ia się będę cieszył, żem dał radę zdrową.

REPREHENSIO
IGNAVORUM TEMPORUM.
Lib: 1. Ode. 16.

MErcuri; nam te citharæ potentem
Vivido manes reparare cantu.
Furva Cocyti ſtupuêre preſſis
Stagna fluentis.
Tuque Lesboos imitata nervos
Muſa, Dircæum modulare carmen,
Quo Palatini revocetur Orco
Turba Quirini.
Ite pugnaces Priami nepotes,
Pulcher Anchiſæ Venerisque ſangvis,
Ite, formoſas Acherontis, ite,
Linquite ripas.
Quid juvat nigras habitare valleis,
Ferreum leto ſimulante ſomnum?
Quid juvat ſubter ſepelire magna
Sæcula terra?
Te Mari torvi revocant Sicambri:
Te Pharetratæ Nomadum catervæ,
Te Numantini metuende poſcunt
Scipio campi.
Æreis rurſum fluitare turmis
Viſa Carthago, peditumque nimbos,
Et Saguntinis, Siculiſque bellum
Affundere portis.
Surge: non audis ſtrepitum, & ſonorum
Agmen, & tractas per humum catenas?
Non vides, quantam novus ecce ſurgit
Pœnus in haſtam?

Magna

PRZESTROGA
GNUSNYM POTOMKOM BITNYCH PRZODKOW.

MErkury, a wſzak na dźwięk twey Cytary,
W ciemnych otchłaniach czarne ſkaczą mary,
A Styx bagniſty i woda Kocyta
Stoi iak wryta.

Y ty Lezboyſkiey cna miſtrzyni lutni,
Zagray nam Muzo: niech na iey głos ſmutni
Wſtaną Rzymianie, których w ſwych zakryty
Niecach mogiły.

Powſtańcie bitni Pryama wnukowie,
Krwi Anchizowa, Wenery ſynowie,
Rzućcie podziemne Ereba noclegi,
Czarnych rzek brzegi.

Naco ſię przyda ſnem żelaznym oczy
Morzyć, gdzie nigdy koł złotych nie toczy
Łaſkawy Febus, i pod ziemią ſławne
Grześć wieki dawne?

Ciebie Cymbr ſrogi, Maryuſzu zowie,
Ciebie grotami ſtraſzni Numidowie,
Ciebie Numanckie pola, wozy, konie,
Cny Scypionie

Znowu ſię chwieią Kartagińſkie niwy
Miedzią zbroynemi roty, znowu mściwy
Naròd Sykulſkie bramy i Saguntu
Wywraca z gruntu.

Powſtań; czyś na tak ſrogi hałas głuchy?
Brzęczą po ziemi wleczone łańcuchy,
Powſtań; nie widziſz co za burza wſtaie
Na twoie kraie!

Wiel-

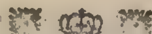

Magna te poſcunt Aſiæ ſepulchra,
Magne Pompei. Tibi Cæſar olim.
Thraces, & ferrum, manicaſque & ignem, &
Tela minantur.
Bactra jam motis tremuère caſtris,
Martio nubes feriente cornu;
Jam minæ triſtes equitum, & frementum
Hinnitus equorum.
Surge: qua dormis, quatit acer urnam
Ungulâ Medus: potes hoc ſepulchro,
Eſſe ſecure piger, aut honeſtos
Carpere ſomnos?
Ite, feciles iterate pugnas,
Ite Romani, juvet arma notis
Poſtibus demi, ſolitoque frontem
Aſſurgere cono.
Bella nos pictis ſimulamus armis,
Splendide fortes, & inane pugnæ
Nomen, & docti vacuum duellis
Ludere Martem,
Fortium cingi galeis avorum
(Prô pudor!) feri fugimus nepotes,
Heu peregrinis oneraſſe fortes
Tempora gemmis!
Parva non magnam manus implet haſtam,
Defluunt grandes humeris pharetræ:
Decidunt arcus, laterique iniquus
Exprobrat enſis.
Priſca mutatæ pudet arma dextræ,
Patrius quondam male laxus hæret
Filio thorax, nec avita norunt
Tela nepotem.

NIMI-

Wielkie cię zowią Azyi mogiły
Wielki Pompeju. tobie Trackie siły
Pożarem, Cezar, niewolą, i razem
Grożą żelazem.

Zadrżały Baktra, ruszył niezliczony
Oboz Marsowym hasłem ostrzeżony,
Już słychać groźne zbroynych Jezdzcow pienia
I końskie rżenia.

Powstań! ey przebog, czyś tak nie użyty?
Grob twoy zdeptany Perskiemi kopyty,
Nie wstydże leżeć, i na te zelżenia
Nie mieć baczenia?

Idzcie szczęśliwe znowu toczyć boie,
Idzcie Rzymianie, bierzcie zwykłe zbroie,
Niechay się znowu tuzem szyszak leży
Strusiey odzieży.

Z nas malowani dziś tylko Rycerze:
Szabla we złocie, koło serca pierze,
Tępim na głowach zagrzanych pałasze
U pełney flasze.

Oycowskich helmów niegodnego syna
O wstydzie wieczny! nie zniesie czupryna:
A lekkie dla niey, (ktoby chciał dać wiary,)
Pereł cetnary.

Nie zdoła włoczni obiąć pięść zelżywa,
Ogromny saydak z miękkich ramion spływa,
A przypasany, ledwo z nog nie zwali,
Kord z płytkiey stali.

Dawna się wstydzi ręki odmienioney
Szabla: na syna Oycowski przeszyony
Pancerz, a strzały Dziadowskiego łuku
Nie znaią wnuka.

NIMIUM NE CREDE COLORI.

Lib: 3. Ode 22.

NE te, *Pausilipi*, fallat inanibus
Ætas deliciis; quæ simul impigris
Incertum rapuit curriculum rotis,
Effræno citiùs labitur Africo.
Mendax forma bonum deficientibus
Annis præcipitat, vitrea concuti,
Dilabi facilis, cerea diffluere,
Hornæ more rosæ, quam modò roscidum
Cùm fovit tepidis mane Favoniis,
Dissolvit pluviis vesper Etesiis.
Nunquam quod rapido pollice texuit,
Audet compositum Parca retexere:
Nec reddit refluo sæcula turbine.
Felix ille, cui non breve temporis
Momentum placuit, qui juga mobilis
Ævi deposuit, qui sibi lucidam
Jam nunc sollicito lumine patriam, &
Arcem nobilium destinat ignium.

CATO POLITICUS.

Lib: 2. Ode 6.

USu se minui si sinerent opes,
Jam nunc plura petam, quàm teneo: sed, heu!
Auri stulta fames ipsa sibi negat,
Quidquid omnibus abstulit.

Laudo

ZNIKOMA MŁODOSC.

Niechay cię, prożno, nieobaczna młodzi
Wiek powabami płonnemi nie zwodzi;
Bo gdy raz porwie czas pędem swych koni,
Już go i bystry Afryk nie dogoni.
Pełną twarz wdzięków czas zmarskami ściśnie:
Stopnieie ten wosk, szkło to prętko pryśnie,
Zniknie ta roża, i ledwo ią ciepły
Rozwinął Ranek, zwarzy Wieczor skrzepły.
Co wieczną Parka raz utkała dłonią,
Nie psuie nigdy: ani się nakłonią
Wstecz lata, gdy ie wiekow porwie burza.
Szczęśliwy, ktory serca nie zanurza
W znikomey chwili; a złożywszy z szyie
Swiatowe iarzmo, tam gdzie wieczna żyie
Swiatłość, i zamek nie zgasłym goreie
Ogniem, utopił myśl swą i nadzieię.

KATON POLITYCZNY.

Gdyby skępca w swych zbiorach zażywał wygody,
Życzyłbym mieć licznieysze, niżli mam, dochody.
Lecz głupia chciwość sama sobie broni
Używać, wszystkim choć wydziera z dłoni.

Chwalę

Laudo divitias, quas annus dedit,
Cras versat facili consilium manu;
Quæ cùm perpetuum crescere gestiant,
Nunquam diminui dolent.
Rex aut Cæsar erit: cui Deus arbitra
Seu quid sustulerit, seu dederit manu,
Nulla parte sui major abiverit,
Nulla parte sui minor.
At Sors ingenio plebis inanibus
Illudit studiis: nam varias sinu
Cùm dispersit opes, ridet inutili
Vulgum fervere jurgio.
Quantum magna libet munera jecerit,
Stulti diripiant; non ego mobiles
Voto digner opes, quas aliquis meam
Casus verterit in manum.
Quòd si me meritis fascibus ambiunt,
Ipsam Fata domum, sed sine tristibus
Intrent invidiis, ne volitent meæ
Circum limina regiæ.
A virtute datis utar honoribus
Tanquam deposito. cùm superi volent
Quæ lætus tenui, lætus idoneo
Tradam sceptra vicario.
Gratam cùm populis egero fabulam,
Seu claro nitidus murice, seu toga,
E scena monitus cedere, non meis
Ultro vestibus exuar:
Et qui conspicuus tot populis heri
Spectabar tacito non sine gaudio;
Ridens e media plebe vicariam
Cras spectabo Tragœdiam.

Chwalę doſtatki, które ſama Cnota nada,
Których łacno Rozum ſzafuie i włada,
Które wzroſt biorąc nieprzerwany z laty,
Załoſney nigdy nie doznaią ſtraty.
To Król, to Ceſarz u mnie; któremu czy bierze,
Czy daie Bog opatrzny; zawſze wiedney mierze
Stoiąc; z hoynego nie ieſt większym datku,
Ani też mnieyſzym zoſtaie w przypadku.
Z lekkich to tylko ludzi żarty ſobie prożne
Płocha Fortuna ſtroi; bo rzuciwſzy rożne
Między nich ſkarby, ma z tąd śmiech iedyny
Ze ſię gmin puſty targa za czupryny.
By więc naykoſztownieyſze rozſypała dary;
Głupich ten zyſk niech cieſzy. znikomey ofiary
Bogactw nie pragnę, które iakieś dzieło
Slepego trafu, w ręce mi wetknęło.
Co ieśli zechce ſłuſznie prace me nadgrodzić,
Może w ſam dom, byleby bez zazdrości, wchodzić.
Niechay u mego Czeladź iey złośliwa
Progow pokoiu nigdy nie przebywa.
Honory, które Cnoty w zaſługach mi dały,
Skład to cudzego dobra. Jeśli będą chciały
Nieba, com trzymał z ich ſzafunku chętnie,
Oddam naſtępcy memu oboiętnie.
A tak, kiedy poſpolſtwu ſcenę ſkończę lubą,
Czy to świetnym ſzkarłatem, czy odziany ſzubą,
Jak mię kto, bym zſzedł z Teatrum, oſuknie
Łatwo ſię zwlekę z pożyczaney ſuknie.
Y com niedawno nie bez radości ukrytey
Chodził między tyſiącem ludu znakomity;
Jutro ſam w tłumie nieznaiomy ſiędę
Y z moiey ławki śmiać ſię z drugich będę.

AD QUINTUM TIBERINUM.

Lib. 4 Ode 34.

DIvitem nunquam, *Tiberine*, dices,
Cujus Eois potiora glebis
Rura, Fortunæ ſine fæce pulcher
Rivus inaurat:
Quem per inſignes geniale ceras
Stemma claravit, vaga quem per urbes,
Quem per & gentes radiante vexit
Gloria curru.
Pauper eſt, qui ſe caret: & ſuperbè
Ipſe ſe librans, ſua rura latam
Addit in lancem, ſocioque fallens
Pondus in auro.
Ceteris parvus, ſibi magnus uni,
Ipſe ſe neſcit, pretióque falſæ
Plebis attollit, propriáque ſe mi-
ratur in umbra.
Splendidam verâ ſine luce gazam,
Turgidum plenâ ſine laude nomen
Mitte; te ſolo, *Tiberine*, dices
Eſſe beatus.

AD Q. DELLIUM.

Libri 4. Ode 10.

DElli, ſi populo duce
Vitæ degenerem carpimus orbitam,
Erramus; procul arduis
Virtus ſe nimiùm ſepoſuit jugis.

Illuc

CNOTA SKARB PRAWDZIWY.

NIe zow bogatym tego Tyberynie,
Ktòremu ſtrumień czyſtym złotem płynie,
Y w ſame domu fortunnego progi
Hołd nieſie drogi.
Ktòrego zdobią herbowne kleynoty,
Ktòrego Sławą zaprzągłſzy woz złoty
Unoſi imie, lecąc przez narody
Y wielkie grody.
Prożno ſię nędznik z cudzych ſkarbòw chwali;
Gdy ſam nic nie wart, by wſzyſtkie na ſzali
Włości położył z cetnarami złota,
Będzie hołota.
W głowie ſwey wielki, u innych wzgardzony,
Nie zna ſam ſiebie. płonnym napuſzony
Pochlebſtwem gminu, dziwi ſię marnemu
Cieniowi ſwemu.
Porzuć doſtatkòw świetnych blaſk nie trwały
Y puſte imie bez prawdziwey chwały:
Z ſamego ſiebie, ieżeliś cnotliwy
Będzieſz ſzczęśliwy.

ZWYCZAY CZĘSTO GŁUPIM PRZEWODNIKIEM.

JEśli za powodem gminu
Dążemy, Delli, *do życia terminu,*
Błądziemy; bo przykra ścieſzka
Prowadzi w gòrę, kędy Cnota mieſzka.

Illuc quò via tritior,
Hoc eſt certa minùs. Longus inutili
Error nectitur ordine:
Et mores populum, non ratio trahit.
Caſu vivitur; & viam
Non metam premimus, quà præeuntium
Per veſtigia civium
Inſanæ ſtrepitus plebis, & improbæ
Voces invidiæ vocant.
Exemplis trahimur, & trahimus retro:
Soli nemò ſibi eſt malus.
Nulli vita ſua eſt: dum vaga poſtero
Turbam turba premit gradu,
Sunt primi exitio ſæpè ſequentibus.
Me Parnaſſus & integer
Plebeiis Helicon cœtibus eripit
Sublimem: unde vagantium
Errores animorum, & malè deſidis
Vulgi damna patent. Juvat
Ex alto intrepidum colle jacentia
Deſpectare pericula, &
Cautum non propriis vivere caſibus.

PUBLICÆ EUROPÆ
CALAMITATES.

Lib. Epod. Ode 8.

NEc ſatis eſt nos poſſe mori cùm fata repoſcunt,
Agùntque morbi lucis & vitæ reos.
Ipſi etiam exiguum bellis commiſimus ævum
Ort neſque ferro rupimus leti moras.

Ipſi

Im kę droga zda bitnieyſza
Omylnym oczom, tym ieſt niepewnieyſza.
Mało dbay, że wielu błądzi,
Bo gminem Zwyczay, a nie Rozum rządzi.
Trafunkiem żyiem na świecie:
Idziem gościńcem, ale nie ku mecie,
Depcąc ślepo cudze ślady,
Gdzie nie rozumney widzim tor gromady,
Gdzie boiaźń urazy radzi.
Nas cudzy przykład, naſz drugich prowadzi.
Nikt ſam ſobie złym nie bywa.
Nikt ſam ſobie nie żyie: lecz błędliwa
Ma naśladowcow po chwili
Kupa; i ſama błądząc innych myli.
Ja na moim Helikonie
Wyſoko ſiedzę i od głupich ſtronię:
Z kąd rzucaiąc oko wſzędy,
Widzę poſtępków ludzkich grube błędy.
Widzę ich żałoſne ſzkody;
A z teyże gòry, krom wſzelkiey przygody
Uczę ſię rad na oſtatku
Z cudzych właſnego warować przypadku.

PUBLICZNE EUROPY
NIESZCZĘSLIWOSCI.

NIe dośćże umrzeć, kiedy i Boſkie wyroki,
Y choroby na wieczne ſkazuią nas mroki?
Sami na zgubę, życia kęs podaiem lichy,
Sami oślep na oſtre nabiegamy ſztychy:
Wſzyſt-

Ipſi ultro in ſtrictos adverſi incurrimus enſes,
Et mutuum cadendo laudamus neſas.
Jamque adeò pulchræ populos rapit ambitus iræ,
Urbeſque longâ pace deſungi pudet.
Regna placet genteſque ſuæ miſcere ruinæ,
Fractique ſubter orbis occaſu mori.
JamRhodanùſq; Padùſq; atq; ingens Albis, & ingens
Rhenus cruentâ decolor ripâ fluit.
Jam tria luſtra metunt rubras de ſanguine fruges;
Nec dira avaram terruit falcem Ceres.
Nec minùs incertos metimur ſine finibus agros,
Et muta ſtricto Jura ſub ferro ſilent.
Intereà miſerum gladiis diviſimr norbem:
Et cum triumphis cauſa vel pædas deeſt, (ſtem,
Barbara longinquum poſt æquora quærimus ho-
Mundùsque Reges inter incertos labat.
Scimus & occulto pacem prætexere bello,
Dum victa feſſis arma reſpirant minis:
Ingeniúmque jocis, riſu corrumpimus iram,
Felixque tractat arma Virtutis Dolus.
Hoc etiam placuit ſtricto ſatis eſſe negare
Perire ferro, ni parùm crudelibus
Addimus ingenium fatis, habilique veneno
In nos cruentam mortis armamus manum.
Ergo iterùm (pro triſte nefas! pro dedecus, & jam
In ſe cadentis ultimum mundi ſcelus!)
Fraude malâ parvi ſpatium contraximus ævi,
Per heu! tacenda pulverum contagia.
At meliùs (ſi tanta brevis faſtidia vitæ
Et una leti cura mortales habet)
Omnia terrarum, Superi, convellite clauſtra,
Omneſque diſſipate littorum moras.

Innos

Wſzyſtkieśmy rozerwali mieczem śmierci bramy,
Y ſpolnie ginąć, niecną zemſtę wychwalamy.
Gniew cnotą, gniewem wſzyſtkie pałaią narody,
Spokoyność długa hańbą, woyny pragną grody:
Jeden wſzędy głos ſłyſzeć, zamki, państwa, ziemie
Burzyć, i gruzem świata ludzkie zetrzeć plemie.
Już Elba, iuż Pad byſtry, iuz Rodan rumiany,
Y z niemi Ren zmieſzane ze krwią toczy piany.
Już piętnaſty rok zmiata krwawe z pola żniwa
A ieſzcze ſię krwi koſa nie napiła mściwa!
Coż z tąd za zyſk? ſtłumione leżą prawa zanic,
Role naſze, iak pierwey, zoſtaną bez granic:
Skraialiśmy ſzablami dzieląc okrąg świata,
A po Tryumfach, zamiaſt zyſku, większa ſtrata.
Szukaiąc zguby, dzikie morzaśmy zbełtali,
Ziemia ſię między Królmi niepewnemi wali:
Umiemy i pokoiem ſkryte przepleść woyny,
Poki czoła nie otrze ze znoiu gniew zbroyny:
Farbuiem złość weſelem, śmiechem wnętrzne iady,
Biorą broń Cnoty, Cnotą przyodziane zdrady.
Lecz mało ieſzcze na tym tkać w ręce dobyty
Miecz na karki braterſkie Smierci nieużytey;
Uczęmy dowcipnieyſzych rozboiow, a krwawy
Umyſł iadowitemi zbroięmy przyprawy.
O was mowię (o zbrodni, o ſromoto wieczna,
O ginącego świata zgubo oſtateczna!)
Coście na uymę i tey życia odrobiny,
Z piekła kędyś wydarli prochowe machiny.
Toć lepiey, ieśli ludziom krotki wiek nie luby,
Jeśli wſzyſcy powſzechney tak żądamy zguby;
Otworz Stworco podziemnych wod hartowne bramy,
Rozedrzy nieprzebyte twardych brzegów tamy,

Niech

In nos rupta ruant fundo maria omnia ab imo:
  Trisulcus in nos igneâ missus manu,
Quà scelerum duxêre viæ, ruat ignis: & unà
  Hinc se Sicano Balthis impingat mari:
Inde Caledonium sese committat Ibero,
  Euxinus illinc Adriæ jungat latus.
Hæmus & ignotæ lateant sub fluctibus Alpes;
  Mœotis altum mergat Atlantis caput.
Omnia sint unus magnarum campus aquarum,
  Nullique latam limites signent humum.
Et maria, & magni perdant sua nomina montes,
  Dum mergat omne Tethys humanum genus.
At Superi (nam vos & tunc mortalia tangent
  Perire nostrum sæpe non passos genus:)
Tunc aliquâ de gente pium servate nepotem,
  (Sed ille gentis nesciat mores suæ;)
Deucalioneis iterum qui credulus undis,
  Ingens in una sæculum servet trabe.
Nam simul agglomerans sese super Amphitrite
  Humana terris eluet vestigia,
Jam parcente Deo, jam subsidentibus Euris,
  Jam se refuso temperante Nereo,
Incipient summi paulatim emergere montes,
  Rarósque primùm margines æquor pati.
Ilicèt ex omni rupes assurgere ponto,
  Terrasque circum curva lunari freta.
Tunc vagus oblitos ubi sol respexerit agros,
  Novis aprica floribus pingi juga.
Tunc raræ circùm campis nutare cuppressi;
  Tunc omne lætâ fronde vestiri nemus.
Jamque suas inter decurrere flumina valles,
  Et arva puris murmurare fontibus.

Pro-

Niech iuż na nas żadnemi nie wstrzymane pęty,
Wypadną z swych otchłani wściekłe morz otmęty:
Niech trzeby bełt z ognia mściwa ręka miota,
Przez te, które mu zbrodnie otworzyły wrota.
Niech się Sykańskie wały z burzliwą Bałtydą,
Kaledońskie przepaści z Iberskiemi znidą,
Euxyn bystry z Adryiskim bok swoy złączy bokiem,
Ennus i Alpu znikną pod morzem głębokiem,
Atlas straci w Meocie niebotyczną szyię,
Y wszystko się w wylewach ogromnych wod skryie:
Wszystkie ziemne granice iednym bagnem spłyną,
Wielkich gòr, i wielkich morz imiona zaginą,
Poki świat, iak iest duży, nie osiądzie na dnie,
A z nim razem i ludzkie plemie nie przepadnie.
Lecz o Boże! wszakeś był zawsze litościwy,
Poruszy cię y w tęn czas los nasz nieszczęśliwy,
Zachoway by iednego z krwi naszey i kości,
Ale ten niechay nie zna Oycòw swoich złości,
Ktòryby nie zalany od srogiey powodzi,
W maluczkiey mogł zachować wieki przyszłe łodzi.
Więc kiedy iuż gniewliwey Tetydy zatopy
Oczyszczą dno skazone śladem ludzkiey stopy,
Kiedy Boski gniew spłonie, woda zniży grzywy,
Y do pierwszych powroci łożysk Neptun siwy;
Poczną gòry powoli grzbiety ukazywać,
Y morze się gęstszemi brzegi opasywać,
Twarde skały oddychać powietrzem leniwym,
Y odnogi koło ziem toczyć bokiem krzywym.
Słońce na zapomniane rzuci okiem pola,
Rożnemi się kwiatami umaluie rola,
Poczną szumieć Cyprysy z lekkich wiatrow przy-(ściem,
A dąbrowy się pięknym przyodzieią liściem.

Rzeki

Protinus ex una redeuntia ſæcula puppi
  Latè patentes orbis implebunt plagas:
Et virides ripas ac molle ſedentia latè
  Ramalibus vireta diſtinguent caſis.
Sed tellus communis erit: ſed nullus avaris
  Stabit colonis arbiter fundi lapis.
In commune fluent ſancti ſine nomine fontes,
  Naſcentur omni liberæ fruges agro.
Tunc bona proſpicient purgatas ſidera terras,
  Tunc ægra nullo ſole pallebit Ceres.
Non Aquilo graciles, non eruct Eurus ariſtas;
  Sed innocentes & calore languidi
Mulcebunt violas, mulcebunt lilia ſoles;
  Omnique lenis annuet vento ſeges.
Vina fluent vulgò rivis, felicia vulgò
  Per rura current lacteo fontes pede.
Sponte ſuâ dulces ſalient in pocula lymphæ,
  Sincerus & ſævire neſcius liquor.
Ego ſuâ quivis luxum non noſcere menſâ,
  Suòque dives eſſe nec magno ſciet.
Nam neque marmoreas ingentia tecta columnas,
  Nec æreas delubra laſſabunt trabes.
Frondibus implicitæ texent palatia ſilvæ,
  Aramque Divis ceſpes aut ſaxum dabit.
Sed pietas tunc major erit, cùm teſtibus aſtris
  Inſons ſub alto turba degemus Jove.
Aurea tunc veſtis ſanctum texiſſe pudorem,
  Tunc mollis oſtro menſa muſcoſi s lapis.
Nectar erunt hauſtæ puris ex amnibus undæ,
  Lectæque ramis aut humo dapes erunt.
Potus erit viciſſe ſitim; ſpectacula, coram
  Miſcere ſanctos ſimplici riſu ſales.

Mox

Rzeki w dawnych dolinach znaydą drogi swoie,
Będą się wić po łąkach szemrząc czyste zdroie.
Potym wiek w iednym dotąd czołenku zamkniony,
Napełni licznym ludem okrąg niezmierzony:
A ten siadszy przy smugach i brzegach rzek czystych,
Z drzew sobie proste szopy sklęci gałęzistych.
Lecz ziemia spolna będzie wszystkim, ani chciwy
Kamień cudze od swoich rozgraniczy niwy.
Bez nazwisk spolne zrzodła pragnących ochłodzą,
Bez pracy spolne pola buyny kłos urodzą.
Łaskawszy spuszczą promień zorza ubłagane,
Nie zbledwieią od suszy iarzyny zasiane.
Nie zetnie, nie wywroci Akwilon miáłey słomy,
Ani Eurus, co z gradem straszne ciska gromy:
Wdzięczny tylko Zesirek upałem zemdlony
Będzie w fale uginał złotawe zagony,
Lub igraiąc niewinnie po nad ziół wierzchołki
Głaskał srebrne lilie i modre fiołki.
Drogie wina hoynemi strugami pocieką,
Przez spokoyne popłynie wioski słodkie mleko.
A z kąd nigdy nie rosną zaboie i swary,
Samochcąc woda wskoczy w dereniowe czary.
Precz kosztowne przepychy, stołowe utraty,
Gdzie każdy z małey cząstki kontent i bogaty.
Bo tam nie uyrzeć ani belek z miedzi lanych,
Ani gmachow na słupach z marmuru ciosanych,
Staną chaty z gałęzi wite, a za niemi
Ołtarz z prostego głazu, albo sztuki ziemi.
Lecz Cnota większa będzie, gdy te proste klatki
Będą mieć niewinności swoiey Zorze świadki.
Wstyd i skromność zastąpi złotolite szaty,
Za miękkie łoże uydzie kamień mchem kosmaty,

Mox choreæ, mox jucundi per gramina ludi,
  Et lætus ac ſecurus in turba pudor.
Apta dabunt feſſis virides umbracula rami,
  Herbóſa molles ripa præbebit toros.
Non impendebunt placidis laquearia ſomnis,
  Sed alta mundi ſigna labentur ſuper,
Et vaga præbebunt pictæ ſpectacula noctes,
  Velox euntis ſcena dum tranſit poli.
Intereà tacitam non rumpent arma quietem,
  Raucique pulſus æris, aut murmur tubæ.
Non dubias navale nemus deſcendet in undas:
  Non ulla puppes bella trans pontum vehent.
Omnia pacis erunt: totum venatio ferrum,
  Et innocens telluris inſumet labor.
Et ne belligeris iterùm grave cædibus aurum
  Laborioſus eruat lucri furor;
Ipſa ſibi incumbens concuſſi pondere mundi
  Condet profanas altior Tellus opes.
Quò me dulcis agit longo dementia cantu?
  An & poëtas ſæculi rapit furor?
Et nihil, aut tantùm everſo promittere ſeclo
  Acerba fati vis & irarum ſinit?
An lacrymas longo flendi corrupimus uſu,
  Et ſtultus ipſis ridet in malis dolor?
Quicquid id eſt, tamen arma pii deponite Reges:
  Nudate primi publicum ferro latus.
Primi animos, primi ſocias conjungite dextras;
  Et veſter omnes alliget gentes amor.
Pugna ſit hæc tantùm, junctos concordibus aris
  Quis ſanctiore Cælites voto colat;
Quis meliùs priſcas componat legibus urbes,
  Quis æquiore temperet ſceptrum manu:

Cujus

Za nektar z czyſtych źrzodeł zaczerpnione wody,
Za pokarm owoc dadzą drzewa lub ogrody.
Napoy będzie ten tylko, co gaſi pragnienie,
Rozrywek nie zakryią podeyrzane cienie.
Będą tany i rącze po łąkach zawody.
Lecz z nich uczciwość ſzwanku, wſtydnie dozna ſzkody:
A gdy ſtrudzone członki ſłodki ſen uwięzi,
Spoczną na miękkiey trawie pod cieniem gałęzi.
Nie będą nad śpiącemi drogie wiſieć ſzczyty,
Bo ich wdzięczniey otoczy ſklep gwiazdami lity:
A noc iaſna złociſtych koł tocząc tyſiące
Sprawi oczom widoki nieuſtawaiące.
Nie przerwie miłych wczaſow trwoga ſtraſzney woyny
Ni ſzczęk mieczow, ani wrzaſk trąby ſrogoſtroyney.
Nie popłynie las maſztow na burze wątpliwe,
Nie poydą krwi za morze ſzukać gniewy mściwe.
Wſzędy pokoy zakwitnie. ſam tylko myśliwy
Sam żelaza użyie oracz na pług krzywy:
Y ażeby gorſzego nad żelazo złota
Nie ſzukał w przepaściſtych lochach Zyſk niecnota;
Sama ſię ziemia z gruntu dotąd wzruſzać będzie,
Aż w głębi niedoſtępney niecny kruſzec ſiędzie.
Gdzie mię ſłodki porywa długim zawrot pieniem?
Czy to i Muzy lecą za świata ſtrumieniem?
Zadneyli los okrutny nie czyni nadzieie?
Czyli tylko, gdy wściekłym gniewem wiek zniſzczeie?
Czy ſię głupi żal cieſzy w ſamych bolach? czyli
Wſzyſtkieśmy łzy uſtawnie płacząc wyſączyli?
Cożkolwiek bądź: złożcie broń, rzućcie mściwe miecze
Wy, w ktòrych ręku loſy złożył Bog człowiecze.
Wy pierwſi złączcie ſerca, bądźcie zgody wzorem,
A poddane Narody poydą pańſkim torem,

Ten

Cujus pulsa prius populos Astræa revisat;
  Tutóque pulset Veritas aulam pede.
Non placeat Virtus pretio, non Curia censu,
  Non infideli septa Majestas metu.
Jura voluptati sanctum præscribat Honestum;
  Piasque leges utili Justum ferat.
Sic olim quod Musa gravis promisit Horati;
  Præstabit ævum certior Regum fides.

REGNUM SAPIENTIS.

Lib. 4. Ode 3.

LAtè minaces horruimus Lechi
Regnare Thracas. Latiùs imperat;
  Qui solus, exemtusque vulgo,
    Certa sui tenet arma voti.
Imbelle pectus parce fidelibus
Munire parmis. Neu latus aspero
  Lorica cinctu, neu decorum
    Arcus amet pharetræque collum.
An Cimber, an te lectus ab ultimis
Pictus Britannis ambiat, an Geta,
  Nil allabores: ipse miles,
    Ipse tibi pugil, ipse Ductor.
Exile regnum, *Pausilipi*, sumus:
Sed se obsequentem qui sibi subdidit,

Hic

Ten ſpor niechay zoſtanie tylko; kto w Swiątyni
Milſze Bogu ofiary, milſze śluby czyni.
Kto miaſtom ſtarożytnym mędrſze piſze prawa,
Czyiego u podłanych berła większa ſława.
Gdzie prawda ma głos wolny; z czyiego ſtarania
Rychley ſię Sprawiedliwość wrociła z wygnania.
Gdzie ma wzroſt i nadgrodę Cnota, choć uboga,
Gdzie Miłość tronu ſtrzeże, nie zdradliwa Trwoga.
Kędy Wſtyd i Uczciwość roſkoſzami włada,
Gdzie nad nikczemne zyſki ſłuſzność ſię przekłada.
A tak, co niegdyś Rzymſki Wieſzczek obiecywał,
Będzie złotych pod wami wiekow świat zażywał.

KROLESTWO MĄDREGO.

STrach nas bierze, Polacy, patrząc, iak obſzerny
Plac świata opanował Pohaniec niewierny.
Lecz obſzernieyße ten Państwa poſiada,
Kto ſobie Panem, kto ſam ſobą włada.
Przeſtań uzbraiać pierſi troiſtym puklerzem,
Przeſtań boku otaczać żelaznym pancerzem,
Darmoś zawieſił na karku łuk złoty,
Y kończaſtemi natkał ſaydak groty.
Czy cię Geta, czy Cymber, czy między Brytany
Oſtatniemi otacza pułk Piktow ſpiſany,
Mało dbay na to; ſam ſobie draganem (nem.
Sam bądź ſzermierzem, ſam dzielnym Hetma-
Szczupłe Krołeſtwo, ſzczupłe poſiadamy role;
Ale kto pod ſwą władzę, właſną podbił wolę

Wiele

Hic grande fecit, si suasmet
Ipse roget peragatque leges:
Armata Regem non faciet cohors,
Non tincta vulgi purpura sanguine;
Aut nobili stellatus auro
Frontis apex, teretique gemmâ.
Rex est, profanos qui domuit metus:
Qui cùm stat unus, castra sibi facit;
Casumque Fortunamque pulchro
Provocat assiduus duello.
Non ille vultum fingit ad improbi
Decreta vulgi: non popularia
Theatra, non illum trophæa,
Non volucri movet aura plausu.
Beatus, a quo non humilem gravis
Fortuna vocem, non tumidam levis
Expressit unquam, curiosis
Dum tacitus premit ora fatis.
Ad prima si quis vulnera non gemit,
Solo peregit bella silentio:
Celare qui novit sinistros,
Ille potest bene ferre casus.
Ille, & caducis se licet undique
Suspendat auris Pontus, & in caput
Unius & flammas, & undam, &
Vertat agens maria omnia Auster;
Rerum ruinas, mentis ab arduâ
Sublimis aulâ, non sine gaudio
Spectabit: & latè ruenti
Subjiciens sua colla cælo,
Mundum decoro vulnere fulciet:
Interque cæli fragmina, lugubre

Tel-

Wiele dokazał; ieśli które dawa,
Sam pierwszy dane wykonywa prawa.
Nie uczyni Monarchą hufiec miedzią kryty,
Ani szkarłat w posoce nędznych kmiotków myty,
Nie tron wysoki, nie na pysznym czele
Drogiego złota i kamieni wiele.
To Król; który się gminnych postrachow nie boi,
Który sam w sobie, iako wśrzod obozu stoi,
A w każdey dobie, z niezrownanym statkiem
Na harc wyzywa Fortunę z przypadkiem.
Cożkolwiek o nim sądzi i cożkolwiek gada;
Gwoli głupiego gminu twarzy nie układa,
Ani się wzrusza pochlebnemi głosy,
Ni wspaniałemi z marmuru kolosy.
Szczęśliwy, kto swe serce tak utaić umie,
Ze się w pomyślney chwili nie da wydać dumie,
Y choć Fortuna spoyrzy nań zawiśnie,
Nikczemnych żalów z ust mu niewyciśnie.
Kto w pierwszych ranach bolu nie wydał ięczeniem,
Ten samym przykrą woynę odprawił milczeniem:
Kto umie ukryć, ieśli przyidą kiedy,
Ten i naycięższe znieść potrafi biedy.
Taki, by nań burzliwe Neptun wzruszył wały,
Y na głowę iednego lał Auster zuchwały,
Co przepaściste ze dna wzrusza domy,
Gęste z chmur deszcze, i ogniste gromy;
Z wysokiego umysłu wieży, na ruiny
Wesoło patrzać będzie; a pod rozwaliny
Kark podłożywszy żadnym niezłamany
Ciężarem, wesprze świat pięknemi rany.
Y między zdartych Niebios gruzy ogromnemi
Stanie na smutnym grobie rozwaloney ziemi.

Telluris insistet sepulcrum, ac
Incolumis morientis ævi
Hæres, ab alto prospiciet magis
Hæc magna quàm sint quæ pedibus premit,
Quàm quæ relinquet; jam tum Olympi
Non dubius moriturus hospes.
Quò cùm volentem fata reduxerint,
Nil interest, an morbus, an hosticus
Impellat ensis, quò supremum
Urget iter, semel advehemur
Quam navigamus semper in insulam:
Seu lata magnis stravimus æquora
Reges carinis: seu Quirites
Exiguâ vehimur phaselo.
Illo beatum margine me meus
Exponat asser. Cur ego sistere
Æterno reformidem quietus
Littore, si peritura linquam?

NIHIL IN ORBE
NON TÆDIO PLENUM.

Lib: 4. Ode 15.

NIl est, *Munati*, nil, iterùm canam,
Mortale, nil est, immedicabilis
Immune tædî. Clarus olim
Sol proavis atavisque: nobis
Parùm salubris; nec maculâ reus
Damnatur unâ. Quicquid in arduo

Immor-

A tocząc byſtry wzrok na koło z gòry,
Oſtatni dziedzic zniſzczoney natury,
Uyrzy, iak ſą pięknieyſze wiekuiſte domy
Nad ow padoł, ktòry ma opuścić, znikomy;
Pewien że z więżow ciała uwolniony
Nieſkażitelne odziedziczy ſtrony.
Dokąd gdy mu przedwieczny wyrok iść roſkaże,
Niedba, czy go z kſiąg życia ſrogi miecz wymaże,
Czyli choroba przerwawſzy wiek kròtki
Przymuſi wſiadać do nie chybney łodki.
Raz być wſzyſtkim u lądu, gdzie zawſze dążemy:
Czy po rozległym morzu wielką żegluiemy
Nawą mocarze, władaiący światem,
Czyli ziemianie małym płyniem batem.
Deſko moia wyrzuć mię na ow brzeg ſzczęśliwy,
Gdzie nie przerwie ſpoczynku fraſunek zgryzliwy!
Czego ſię prożnym śmierci ſtrachem ſuſzę,
Jeśli to ſtracę, co utracić muſzę?

NIEMASZ NA SWIECIE
STATECZNEGO WESELA.

NIe maſz, i powtorny raz, niemaſz, mòwię śmiało,
Coby na świecie z czaſem tęſknoty nie miało.
Toż ſamo ſłońce Przodkom tak życzliwe,
Rzuca promienie na nas zaraźliwe.
Tyſiąc na nim ſkaz widzim. uwłacza śmiertelny
Samey nieśmiertelności rozum; ile dzielny

Immortale mortales Olympo
Vidimus, invidiæ caducâ
Fuſcamus umbrâ. Non placet incolis
Qui ſol avitis exoritur jugis;
Aut priſca quæ dudum paternam
Luna ferit radiis feneſtram.
Cælo quotannis, & patriis leves
Migramus arvis: hunc tepidæ vocant
Brumæ Batavorum; huic aprici
Auſoniæ placuêre ſoles.
Fruſtra: fideles ſi dominum retro
Morbi ſequuntur, nec tacitus Dolor
Abſiſtit, aut Veiente curru,
Aut Venetâ comes ire cymbâ.
Tandémque nobis exſulibus placent
Relicta. Certam cui poſuit domum
Virtus, huic nunquam paternæ
Fumus erit lacrymoſus aulæ.
Virtus agreſti dives in otio
Seſe ipſa claudit finibus in ſuis
Plerumque, & inſonti quietum
In paleâ ſolium reclinat.

AD SUAM TESTUDINEM.

Lib: 2. Ode 3.

SOnora buxi filia ſutilis,
Pendebis altâ, Barbite, populo;
Dum ridet aër, & ſupinas
Sollicitat levis aura frondes.

Te

Postawił Stworca kol złotych wysoko,
Czerni ie sobie nienawisne oko.
Już nam slępiał blask Feba, co z Oyczystey gòry
Wstaiąc, kształt mglą okrytey odnawia natury,
Y ten, co przodkom czynił widok wdzięczny,
Bladą wdział postać dla nas krąg miesięczny.
Nie masz roku, by człowiek nie odmieniał płochy
Mieszkania, tęskniąc w kraiu własnym. temu Włochy
Lube, gdzie nigdy wiosna się nie mieni,
Ow chwali ciepłe Batawow iesieni.
Darmo, darmo myśl błędna przypadkòw się chroni.
Nie uydziesz srogiey Chorob i Bòlòw pogoni,
Czy to Wejeńskie szybko toczysz koła,
Czyli cię wiezie Wenecka gondoła.
Przyidzie z czasem wygnańcom i kray opuszczony
Na pamięć. Komu Cnota dom nieporuszony
Wybudowała; tego choć ogarnie,
Łez nie wyciśnie dym prostey piekarnie.
Cnota i z nikczemnego bogata kącika
W swoich się rada często granicach zamyka:
Ta, gdy nas w niczym sumnienie nie wini,
Y z podłey słomy pańśki tron uczyni.

DO SWOIEY LUTNI.

JAsnemu niebu, lekkim wiatrom gwoli
Spoczni tu sobie na rostey topoli
Roskoszna moia bandoro,
Bukszpanowych lasòw còro.

Niech

Te ſibilantis lenior halitus
Perflabit Euri: me juvet interim
Collum reclinaſſe, & virenti
Sic temerè jacuiſſe ripâ.
Eheu! ſerenum quæ nebulæ tegunt
Repentè cælum? quis ſonus imbrium?
Surgamus. Heu ſemper fugaci
Gaudia præteritura paſſu!

AD ANDREAM RUDOMINA

S. J. Româ ad Sinas proficiſcentem.

Lib: 2. Ode 21.

ERgo minaci credulus Africo,
Tumultuoſi marmora Nerei,
Pugnaſque ventorum, & tyrannos
Æoliæ ſuperabis aulæ?
Nec te marinæ torva licentiæ
Imago terret? nec timor æquoris
Enavigandus? nec protervis
Ille frequens equitatus Euris?
Sed contumaces Æoliæ minas,
Iramque Ponti ſpernis, & obvios
Mundi furores irretortâ
Fronte ſubis ſimilique vultu,
Quo feriantis mœnia Tuſculi,
Aut otioſi jugera Tiburis
Perambulaturus ſubibas
Egelidos Anienis amnes?

Hoc

Niech ſłodki Zefir twe przewiewa ſtrony;
Gdy ia tym czaſem złożę bok ſtrudzony,
Y na zieloney murawie
Miłym ſnem oczy zabawię.
Przebog! iakie ſię zewſząd chmury walą?
Wiatr ſzumi, deſzcz ſię leie, nieba palą:
Wſtańmy. Tak to nad mniemanie
Radość podległa odmianie!

DO X. ANDRZEIA RUDOMINY

S. J. z Rzymu do Chin iadącego.

Y więc iuż gniewliwemu powierzywſzy drogie
Zycie twe Afrykowi, na otmęty ſrogie
Płynieſz Andrzeiu, *woyny więść z wiatrami,*
Eolowego Dworu Tyranami?
Nie trwoży cię okropny widok morſkiey fali,
Gdzie mokremi tarany woda wodę wali,
A przelatuiąc Eurus władogromy
Pcha łodź to w niebo, to w podziemne domy?
Lecz zanic ſobie ważąc groźby uporczywe
Jaſkini Eolowey, i morza mrukliwe,
Smieieſz ſię mile, a na nieuchrone
Przypadki rzucaſz oko nie zmrużone;
Jakim więc Tuſkulańſkie zwiedzaiąc ogrody,
Na piękneś patrzał kwiaty, lub gdzie rącze wody
Tocząc Anion wiieſię i pieni
Po roſkoſznego Tyburu przeſtrzeni.

Wdzię-

Hoc ore motæ dira protervia
Subſidet undæ. Jam video procul
Ad littus acclinata leni
Æquora decubuiſſe ſomno,
Et dormientis flamina Nerei
Spirare pacem. Scinde tenacium
Moras rudentûm: perge claſſem
Velivolis animare ventis.
Regina terrarum & pelagi potens
Formidoloſos diruet obiices
Periculorum, nec finiſtris
Ire dabit tua Fata velis.

RERUM HUMANARUM INCONSTANTIA.

Lib. 1 Ode 7.

EHeu, *Telephe*, ludimur:
Fortunæ volucri ludimur impetu.
Æternum nihil eſt: cadet
Quod ſurgit: ſed adhuc ſurget, & occidet.
Ritu præcipitis pilæ,
Quæ cùm pulſa cavâ reiicitur manu,
Nunc lenes ſecat Africos,
Nunc terræ refugis abſilit ictibus.
Veſper veſpere truditur:
Sed nunc deterior, nunc melior ſubit.
Anni nubibus inſident,
Incertis equitant luſtra Favoniis,
Cæco ſæcula turbine.
Hæc, quam Pieriâ decipimus lyrâ,

Wdziękiem oblicza twego morze ubłagane
Oto iuż gniewy składa. iuż widzę ustane,
Jak tylko na dal rzucić mogę okiem,
Legły u brzegów snem fale głębokiem:
A Neptun kryształowe zamknąwszy zrzenice
Słodki wydycha pokoy. Odcinay kotwice
Rychło od lądu, a w czasie pogodnym
Day wiatrom okręt poganiać łagodnym.
Krolowa, ktora ziemią i morzami władnie,
Od szkodliwych przypadkow zachowa cię snadnie
Ani dopuści, aby swego sługi
Podroż przeciwney doznała żeglugi.

RZECZY LUDZKICH
NIETRWAŁOSC.

SZydzą z nas, bystre, niestety
Chutrey, Telezie, Fortuny impety!
Nic w swym wiecznie nie trwa stanie,
Co ma natura, podlega odmianie.
Zyiem przypadkiem, bo snadnie
Pada co wstaie, i co wstanie padnie:
Jako piłka, gdy ią dłonią
Chłopcy wzaiemnie odbiiaiąc gonią:
Czasem leci pod obłoki,
Czasem na ziemi rożne czyni skoki.
Wieczor potrąca wieczora:
Raz przyidzie dobra, drugi raz zła pora.
Na wichrach wieki lataią.
Na rączych lata obłokach zbiegaią.

Juncto fulminis essedo,
  Eheu! quàm celeres Hora quatit Notos!
Nec gratæ ſtrepitum lyræ,
  Nec curat miſeræ carmina tibiæ.
Et quanquam canitur levis,
  Seſe tota ſuis laudibus invidet.
Magnas interea rapit
  Urbeſque, & populos, & miſerabili
Reges ſubruit impetu.
  Et ſceptri decus, & regna cadentium
Permiſcet cineri Ducum,
  Aurataſque trabes, & penetralia,
Et cives, ſimul & ſuper
  Everſis ſepelit turribus oppida:
Ac mundi procul arduas
  Strageſque & cumulos, ac Procerum pyras
Feſtâ nube ſupervolat;
  Stellarumque rotam, & longa breviſſimo
Curſu ſæcula corripit.
  Dum nobis taciti diffugiunt dies
Eheu! *Telephe*, ludimur,
  Fatorum rapidâ ludimur orbitâ.
An nos fallimur? an ſuam
  Rerum pulcher habet vultus imaginem?
Et ſunt quæ, *Lyce*, cernimus?
  An peccant fatuis lumina palpebris,
Et mendax oculi vitrum?
  An longi trahitur fabula ſomnii?

AMI-

Czas ślepa burza porywa.
Ta nawet, ktòrey Lutni moia śpiwa;
O iak ſzybko wiatry goni,
Dopadſzy lotnych Piorunowych koni!
Ani ſtoi oto Chwila,
Czy ſię iey Cytra czyli Flet przymila;
Y choć ią pochlebſtwem łechce,
Zazdroſna właſnych pochwał ſłuchać niechce.
Tym czałem lecąc w zawody,
Obala miaſta, przewraca Narody,
Kròlow w ciemne wali groby,
A z pany ſwemi wſzyſtkie ich ozdoby
W nikczemnym grzebie popiele.
Złociſte gmachy ròwno z ziemią ściele,
Y ſamych mieſzkańcòw razem
Rozbitych domow i wież ściera głazem.
Potym wzbiwſzy ſię wyſoko,
Rzuca na ſmutne rozwaliny oko,
Y pańſkich ciał martwe ſłoſy.
Taż i gwiazd iaſnych orſzak złotowłoſy
Obraca koły prętſzemi.
Więc gdy nam ſkrzydły dni lecą cichemi;
Ktoż tak ślepy, że niewidzi
Jak z nas Fortuny płoche koło ſzydzi?
Czy ſię nam coś w głowie plecie?
Czyli prawdziwe rzeczy ſą na świecie,
Y ieſt coś, na co patrzamy?
Czyli w ślepocie ſobie pochlebiamy,
Y ciemne ſzkłą zrzenic kłamią?
Czy zmyſł uśpiony mary nocne mamią?

NIE-

AMICORUM INCONSTANTIA.

Lib: 2. Ode 8.

AT nos inani paſcit imagine
Fortuna rerum. Ludimur, *Aſteri*,
Umbris amicorum; & doloſo
Verba ſimul placuêre fuco,
Res eſſe ſtulti credimus. at ſimul
Sors inſidelem corripuit rotam,
Gaudent recedenti ſodales
Non eadem dare verba Divæ.
Plerumque falſis nominibus placent
Humana. Rari pollicitis data
Æquamus: & minor loquaci
Relligio ſolet eſſe voto.

IN SOCORDIAM SÆCULI.

Lib: 1. Ode 8.

AUt nos avaræ vendidimus Tyro,
Aut uſque Thulen miſimus exſules
Cultus avorum. Non Honoris
Præcipiti libet ire clivo:
Non ſceptra Pyrrhi, non Agamemnonis
Leto paciſci; non Halyattici
Veiente permutare ſaxo
Uber, Achæmeniumque Tigrim.
Neſcit ſevero livida brachia
Signare ferro; neſcit idoneis
Tyro reluctantem lupatis
Frangere equum, metuitque torvum

Tra-

NIESZCZERA PRZYIAZN.

PŁonnym nas ludzi Fortuna pozorem,
Łudzą przyiaźni pięknych ſłow wyborem.
A co i za cień nikczemny nie ſtoi,
Głupia za prawdę głowa ſobie roi:
Bo ſkoro tylko płoche zemknie koło,
Y twarz pokaże Szczęście nie weſołą;
Ktòrzy cię licznym otaczali gronem,
Będą odmiennym mòwić iutro tonem.
Na pozor tylko rzeczy ludzkie świcą.
Rzadko ſię zròwna datek z obietnicą:
Tyſiące przyſiąg, życzenia bez miary,
Pròżne to ſą uſt poſpolicie pary.

NA GNUSNE WIEKI.

CZyśmy w łakomym Tyrze dziedziczne przedali
Męstwo, czy za oſtatnią Tulę precz wygnali,
Ze chwalebnego trzymaiąc ſię toru
Przodkòw, niechcęmy iść drogą honoru?
Załuiem krwi na okup pańſtw Agamemnona,
Y gdzie Pirra ſłynęła moc nie zwyciężona:
Wolim Wejeńſkie ſkały nieużyte,
Niż gdzie oblewa Tygr pola obſite.
Nie umie rozpieſzczona wdziać ſtaliſtey broni
Młodź, i komośliwego romaka ſię boi
Munſztukiem krocić, a dopieroż Liry
Byſtrego mętne w pław przebywać wiry.

Tranare Lirim, cùm nivibus ſatur
Exæſtuanti fræna licentiæ
Permiſit, emovitque ripam
Aſſiduæ metuendus Urbi.
Quòd ſi procacem fregit equus gradum,
Micatque nervis, & genibus tremit:
At non Lupercales iiſdem
Neſcius aſſimulare ſaltus,
Et cùm peritum ſiſtra citant pedem,
Doctus choreæ. Frangite barbita,
Nervoſque, dementemque buxum
Femineo prehibete cantù.
Auditis? Iſtri littora perſonat
Ferale cornu. Jam capita Alpium
Magnæque reſpondêre montes
Auſoniæ: novat arma Mavors,
Urbeſque tectis elicit. Ibimus?
An nos Caleno menſa tenet mero;
Cænæque regnorum redemptæ
Divitiis populique cenſu?
Quas cùm recedens viderit Heſperus,
Surgens eaſdem Phoſphorus aſpicit;
Et ridet aſpecto renidens
Luna mero, radioſque tingit;
Dum nos Lyæo regificis ſuper
Deſcripta menſis prælia pingimus;
Fuſòque metamur Falerno
Mœnia, diluimuſque foſſas.
Surgamus. Indo lutea Nereo
Sublucet Eos: jam radiantium
Flatus quadrigarum, & citatæ
Oceanum pepulêre plantæ:

Surga-

Kiedy pełen na wiosnę roztopionych śniegów,
Daleko od zwyczaynych niesie wody brzegów,
Y zdiąwszy cugle wyuzdanym brodom,
Zatopem grozi bliskosiadłym grodom.
Co ieśli pocznie pląsać i naieży grzywy
Koń dzielny; drzy od strachu iezdziec ledwo żywy,
Jezdziec, co umie wiercieć doskonale
Piątą, rospustne gdy nastąpią bale:
Y przy wdzięczney muzyce łamać wyuczone
W takt nogi. Ey porzućcie, junacy, pieszczone
Skrzypce i flety, niech się sprzęt niewieści
W domach potomków rycerskich nie mieści.
Słyszycie? od Dunaiu wrzask trąby chrapliwy
Aż do nas się rozchodzi. Już Apenin krzywy
Brzmi iey odgłosem, iuż się odezwały
Wysokie góry i odległe skały.
Pędzi Mars zewsząd woyska..a myż nie poydziemy?
A myż przy kuflach tylko gnuśni zostaniemy?
Czyniąc biesiady łez kmiotków nie syte,
Y całych królestw skarbami nabyte.
Na które gdy zachodni Hesper okiem rzuci,
Nie uyrzy końca, lubo Fosforem powroci:
A Księżyc, co się przez całą noc toczy,
Smieiąc się w winie promienie swe moczy.
Kiedy palce w zamorskie umazawszy trunki,
Czynim sobie na stołach obozow rysunki,
Prowadzim szańce, a fossę obszerną
Robiemy, drogim szafuiąc Falerną.
Wstawaymy! z Indyiskiego iuż powstawszy morza
Rożowe lice iasna ukazała zorza,
A pędem złotych koł, sapaniem koni
Wzruszona lekko fala falę goni.

Wsta-

Surgamus. Omnes prima vocat dies,
Et Phœbus: at non noſter ab Indiis
Phæbus, Quirites, nec Latino
Orta dies famulatur orbi.
Totumque diris Mane Othomanidis
Impendit æther. Pro pudor! Occidens
Nobis, fatigatuſque tantum
Heſperium prope Phœbus axem
Turpi Latinis veſpere ſerviet?
Surgamus: Oetam Gadibus & Paron
Addamus, Auroramque Nocti, &
Bactra Tago, Tiberique Gangem.

EX SACRO SALOMONIS
EPITHALAMIO.

Indica mihi quem diligit anima mea, ubi paſcas, ubi cubes in meridie.

Lib: 4 Ode 19.

DIcebas abiens: Sponſa vale, ſimul
Viciſti liquidis nubila paſſibus.
Longam ducis, JESU
In deſideriis moram.
Ardet iam medio ſumma dies polo:
Jam parcit ſegeti meſſor; & algidas
Paſtor cum grege valles,
Et pictæ volucres petunt.
At te quæ tacitis diſtinet otiis,
O JESU, regio? quis mihi te locus

Cæcis

Wstawaymy! iuż rumiany gnuśnych Ranek zowie
Y ranne słońce. Lecz to, co maią Indowie
Nie nasze słońce: nie zna za swe pany
Was Latynowie Wschod zawoiowany.
Wszystkie kraie Pohaniec opanował sprosny:
A namże będzie tylko, o wstydzie nieznośny!
Hołdował Zachod, i z podnoży długiey
Upracowane Febus odda cugi?
Wstawaymy! a niewierne wygnawszy sąsiady,
Jutrzenkę z Nocą, Etę z odległemi Gady
Łączmy, przydaiąc Indye Tagowi,
A złote wody Gangesa Tybrowi.

Z PIENIOW
SALOMONOWYCH.

Mowiłeś mi odchodząc: żegnam cię kochana
Oblubienico; a prętkiemi kroki
Z oczuś mi zniknął rychley nad obłoki:
Czemuż cię, JEZU, czekam tak długo strosknana?
Już dzień południem gore, żeńce z pola schodzą,
Pasterz mdłe trzody w gęste pędzi krzaki,
Y od upału schroniwszy się ptaki
W niedostępnych promieniom gałęziach się chłodzą.
A ciebie ktoreż bawią, miły JEZU, kraie?
Jakie to mieysce, co mi twey zazdrości

Cæcis invidet umbris,
Aut ſpiſſâ nemorum comâ?
Scirem, quo jaceas ceſpite languidus!
Quis ventus gracili perflet anhelitu!
Quis rivus tibi grato
Somnum prætereat ſono!
Ah! ne te nimio murmure ſuſcitent,
Noſtræ diluerent flumina lacrymæ,
Et ſuſpiria crudis
Miſcerentur Eteſiis.

DE SACRO SALOMONIS EPITHALAMIO.

Similis eſt Dilectus meus capreæ, hinnuloque cervorum.

Lib. 2 Ode 19.

VItas ſollicitæ me ſimilis capræ,
Quam vel nimbiſoni ſibilus Africi,
Vel motum ſubitis murmur Eteſiis
Vanó corripit impetù.
Nam ſeu prima metum Bruma trementibus
Incuſſit foliis, ſive Dieſpiter
Eliſit reſonis tela Cerauniis,
Incertâ trepidat fugâ.
Atqui non ego te quærere deſinam,
Clamatura retrò; CHRISTE, revertere; &
Rurſus, cùm rapido fugeris impetu,
Clamatura, Revertere.
O ſeu te Libani terga virentia,
Seu formoſa rubræ culta Bethuliæ,

Seu

Długo trzymaiąc. ſłodkiey obecności?
Które cię gęstym liściem zakrywaią gaie?
Niech wiem przecie troſkliwa, kędy utrudzone
Ciało zieloney na murawie leży?
Co za wiatr wieie, co za ſtrumyk bieży,
Wabiąc do ſnu wdzięcznego oczęta zmrużone?
Ach! gdyby ci ſzemrania i ſzumy zbyteczne
W ſłodkim ſpoczynku nie były przeſzkodą,
Pomieſzałabym łzy rzęsiſte z wodą,
A z wiatry nieludzkiemi wzdychania ſerdeczne!

Z PIENIOW SALOMONOWYCH.

STroniſz odemnie podobny do ſarny,
Która, gdy gromy nieſie Auſter parny,
Albo też znagła lada wiatr zawieie,
Ucieka w knieie.
Bo czyto Jeſień ſpadkiem liścia brzmiącym
Szumi, czy Jowiſz beltem goraiącym
Cerauny gromi; ſama nie wie w leſie
Gdzie ią ſtrach nieſie.
Szukać cię iednak nie przeſtanę CHRYSTE,
Wołaiąc: wroć ſię dobro wiekuiſte:
Y gdy cię zgonić ſtrudzona nie zdołam,
Wroć ſię, zawołam.
O, czy cię Liban cedrem umaiony,
Czy Belulii ozdobne zagony,

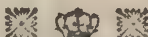

Seu pinguis Solymæ, five procul cavæ
Cingunt rura Capharniæ.
Tandem follicitæ pone modum fugæ.
Nam non effugies: te mihi fedulis
Æther excubiis prodet, & aureis
Prodet Cynthia cornibus.
Te neglecta gemunt littora: te procul
Sufpirat tacitis Aura Favoniis:
Te noctis vigiles, te mihi vividis
Signant fidera nutibus.

AD CHRISTUM
MORIENTEM IN CRUCE.

Lib. Epod. Ode 5.

HInc ut recedam, non trucis ferri minæ,
Non nudus enfium timor,
Unquam revellent a tua, JESU, cruce
Hoc multa fleturum caput.
Me téque tellus inter & cælum ruat,
Verfique tempeftas maris,
Mixtùfque flammis nimbus, & ter igneis
Caducus aër imbribus:
Jacebo fixum pondus, & certum mori,
Suique non ufquam ferens,
Tuófque clavos & tuas amantibus
Ligabo plantas brachiis.
At tu fereno, nam potes, vultu tuum
Tuere, JESU, fupplicem:
Et hôc, Patri quem reddis, haud evanido
Me ftringe paullùm fpiritu.

AD AU-

Czy Kasarneyskie pola, czy cię trzyma
Zyżna Solima;
Przestań iuż, proszę, uciekać mi dalii:
Wyda cię Wieczor, kiedy swe zapali
Złote pochodnie, wyda skryte drogi
Księżyc dwurogi.

Po tobie tęskni nasza ziemia licha,
Na ciebie patrząc lekki wietrzyk wzdycha,
Ciebie wskazuie niebo, i swym, na niem
Gwiazdy mruganiem.

WESTCHNIENIE
DO UMIERAIĄCEGO NA KRZYZU
CHRYSTUSA PANA.

NIechay grot srogi pogrożki swe ciska,
Niechay miecz dobyty błyska;
Nie odeydę z tąd dla żadney boiaźni,
Grzesznik tysiąc godzien kaźni.
Niechay się zdarte nieba z ziemią walą,
Niech wrą straszną morza falą,
Siarczysty ogień z wodą leci z gòry,
Piorunami sypią chmury;
Pod męki twoiey, Zbawco moy, obrazem
Będę leżał martwym głazem,
Y święte nogi przekute gwożdziami
Mile ściskał ramionami.
Ty, JEZU, tylko łaskawym weyrzeniem
Użal się nad twym stworzeniem,
A ktòry składasz na Oycowskim łonie,
Niech na mię Boski duch wionie.

KSIĘG

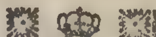

AD AULUM LÆVINIUM.

Vifnovii Poloni Equitis virtus, cujus interempti pro Patria cor, per fummam barbariem, inter fe partiti Turcae, & depafti funt.

Libri 3. Ode 20.

EHeu! quò cytharæ fciens,
Et Bacchi calidis fervida iurgiis,
Laevini, ruit indoles,
Imbellem ftrepitum, & docta procacibus
Saltum fingere claffìcis,
Auditòque choros cogere tympano,
Et mentam clypeo fuper,
Et plenum galeis ducere Liberum.
Non hoc pectore Thracios
Inter Sarmatici fulmina prælii
Fudit *Visnovius* globos,
Et Thracum volucres contudit impetus.
Ille & fanguineis fuper
Fumantûm cumulis hæfit Iazygum, &
Alti navita fanguinis,
Portum non foliti nominis attigit.
Illum Thraces Achaicis
Rimati gladiis, pectoris invia
Dimovêre repagula:
Et cor, & tepidâ morte fluens iecur
Devefci, & pia carpere
Aufi facrilegis vifcera morfibus.
At non egregiam quoque
Libarunt animam, nec Mareoticas

Pavit

KSIĘGI III ODA XX.

Przekładania

J.X. ANTONIEGO WISNIEWSKIEGO

Scholarum Piarum.

COż ieſt! czy tylko w muzyce, (*dzie,*
W krotoſiłach, w rozpuście, w bieſiadach w wygo-
W ſtucznych tańcach, w pijatyce,
Kochać ſię będzieſz, wielki od wieków Narodzie?
Nie takie były zabawy (*torem,*
Przodków twych: nie tym zacny Wiśniowiecki
Doſzedł wiekopomney ſławy,
Stawſzy ſię nieprzyiaciol gromem, męstwa wzorem.
Tego gdy Turcy zabrali
Na woynie, zaiuſzeni ſwą zgubą, morderce,
Wſzystkę z niego krew wyſſali,
Y waleczne pożarli wyproſzy mu ſerce;
Pragnąc tym, krwi Polſkiey zgagę
Ugaſić, oraz (iakich łudziła otucha)
Serca Polſkiego odwagę
Y nieporownanego wyſſać ze krwią ducha.
Ty przynaymniey Młodzież naſza, (*ków,*
Na wielką pomniąc dzielność nieśmiertelnych Przod-
Bierz ſię wcześnie do pałaſza,
Zniewieściałych niechciey iść przykładem wyrodków.
Pracuy, łoż dobra, znoś blizny,
Owſzem ieśliby trzeba na ſwobod ſwych wſparcie
Dla wiary i dla Oyczyzny
Przeciw nieprzyiaciołom idź i na pożarcie.

Pię-

Pavit fama libidines,
Aut ſecura Getæ dentis adorea.
Eheu! ſtringite poſteri,
Ferrum belligerâ ſtringite dexterâ:
Heu primam gladii ſitim
Pubes Odryſiis imbue cædibus,
Confoſſiſque reciprocum
Rurſum pectoribus reddite ſanguinem,
Dudum in corpore Biſtonum, &
Venis immeritum fervere barbaris!

AD ILLUSTRISSIMUM D. JACOBUM ZADZIK

Epiſcopum Culmenſem, Supremum Regni Cancellarium, cùm pace inter Polonos & Moſchos ad Polanowkam confectâ, in Poloniam rediret.

Lib. Epod. Ode 18.

SCribere magnis, Maxime, vatibus,
Orator alti pondere conſilî
Momenta bellorum, & labantes
Eloquio populos in æquam
Libraſſe pacem: nos humili lyrâ,
ZADZICIANI nominis & ſonum
Et culmen infra, nec togatas
Carminibus tenuare curas,
Nec fracta Moſchi fulmina prælii
Parum canorâ dicere tibiâ
Audemus, aut regum tropæa, &
Laurigeram memorare Pacem,

Quam

Pięknieyszego nad to życia
Niemasz: kto tak swe mężnie wieść życie obiera,
Procz wielkiey chwały nabycia,
W pamięciach, w sercach ludzkich, nigdy nieumiera.

O D A
DO JAKUBA
Z A D Z I K A
BISKUPA CHEŁMINSKIEGO.
przełożona
OD NIEBOROWSKIEGO ZOŁNIERZA.

Ciebie, o wielki Krasomowco sławią
Pisorymowie przedni, to na iawią
Daiąc, żeś radą i wymową boie
Surowe w lube przemienił pokoie.
Ja z podłym Rymem, dalekim od tego,
Wydołać sławie Imienia twoiego,
Zadziku *zacny, niechcę się tu sławić,*
Y czym ważnieyszym zabawnego bawić.
Niechcę, iako Mars Moskiewski zgromiony,
Aby me głuche śpiewać miały strony;
Niechcę tryumfu sięgać Krolewskiego,
Y wieńcow z lauru, pokoiu, godnego.

Quam luctuosæ culta Severiæ,
Omnisque latè ripa Borysthenis,
Et Moschus, & nuper Borussus
Compositis tibi debet armis.
Hæc & pedestres historiæ dabunt
Grandis Lubini, nec venientibus
Facundus invidebit annis
Lipskius, aut facilis Gębicus.
Nos leniori dicere barbito
Jussère Musæ, quæ Polonoviæ
Colonus oræ, per Viasmæ
Culta Borysthenisque saltus,
Nixus recurvo carmina vomeri
Bis terque cantet. Jam video cavas
Florere valles, & natantem
Fruge novâ fluitare campum:
Jam læta rursus rura nitescere,
Ridère colles, celsa meti juga,
Ipsosque messores agresti
ZADZICIUM geminare cantu;
Tum verò dulci fervere nomine
Valles & amnes. Quis Deus otium
Mutavit e tanto tumultu?
Quis gladiis jaculisque falces?
Non solus olim jurgia conficit,
Pugnatque Mavors. sunt & idonea
Bellis, & opportuna Paci,
Palladi, Mercurioque tela.
Rarum cruentis desinit ensibus
Et cæde bellum: sæpius ardua
Regum secundavêre cœpta
Flexanimæ, placida arma, linguæ.

Regnisque

Ktòry Siewierſkie tobie przyznać grody,
  Y gdzie Dnieprowe pław ſwoy toczą wody
  Muſzą, i Moſkal i Pruſak do tego
  Ze ſię z pokoiu cieſzy ſześćletniego.
To świata wſławi Latopis uczony
  Wielki Łubieńſki, i w mowie ćwiczony
  Lipſki nie będzie zayrzał z Głuckiemi,
  By to ſłynęło czaſy potomnemi.
Mnie nayswolnieyſzym kazały Bardonie,
  To Muzy zagrać, coby w tamtey ſtronie
  Oraz powtarzał, kędy Wiazma leży,
  Gdzie Dniepr przez knieie Połanowſkie bieży.
Idąc za ſochą zkrzywioną weſoło,
  Widzę kwitnące niżyny w około,
  Bayne we zboża niwy ſię odziały,
  Y ſuche toczą iak na morzu wały.
Już ſię weſelą pola zaſiewane,
  Y gęſtym ſnopem pagorki odziane,
  A rym nieſkładny Zence Sielanina
  Imie Zadzika coraz przypomina.
To imie ſłyſząc rzeki i doliny
  Ozywaią ſię: Bog ſam a nie inny
  Odmienił woynę w pokòy ulubiony,
  A miecz na koſę przekował ſkrwawiony.
Nie ſą pod władzą Marſa wſzystkie boie:
  Ma ſwe oręże Woyna, ma Mir ſwoie.
  Należy Pallas do tey ſprawy, tego
  Trudno odſądzić mamy Merkurego.
Rzadko ſię oſtrą ſzablą kończy woyna,
  Ale naywięcey porada ſpokoyna;
  Y broń ięzyka ktòra ſerc dobywa,
  Pańſkich zaciągòw często ſkutkiem bywa.

Te,

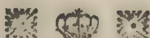

Regnifque fines, quos malè noxius
Defcribit enfis, certiùs innocens
Metatur in chartâ volantis
Penna ftyli tenuifque mucro.
Quem fas Honefti dicere limites
Et inter Æqui: quem ratio potens,
Quem norma pernicis gubernat
Confilii, tacitumque pondus.
Hæc tela nunquam ponimus: hos Deus
Mortalitati mentis & ingenî
Affixit enfes; nos ab altâ
Eruimus alia arma terrâ.
Ferro viciffim cædimus & manu:
Tauris & urfis fcilicet invidi
Ungues cruentare, & minace
Vulnera congeminare cornu.
Haud parva laus eft corpore languidum
Straviffe corpus; fed potioribus
Triumphat armis, quifquis hoftem
Parte fui meliore vicit.

DE INCLYTA
LUBIENIORUM NOBILITATE.

Lib: Epod. Ode 14.

QUondam revinctus Palladiâ caput
Sacrum coronâ, carus Jafoni
Vates, inexpertô Chelydri
Mortiferi periturus ore,

Inter

Te, ktòre bronią czyniemy granice
Nie rozstrzygaią wątpliwey rożnice:
Niewinny koniec ostrza piorkowego
Lepiey dokaże na papierże tego.
Gdzie sama Slusznośc koło kopców chodzi,
Kędy się Prawo i z Uczciwym zgodzi,
Gdzie rozum cały z rozsądkiem pannie,
Gdzie zdrowa rada z powagą przodkuie,
Tam i broń pewna. tą Bòg śmiertelnego
Opatrzył bronią dowcipu mądrego:
Ale my tego nic nie uważamy
A zwnętrza ziemie broni zasięgamy.
Robiemy ręką, robiemy żelazem:
Snadź zayrząc bydłu i niedzwiedziom razem,
Ze nie brodziemy we krwi paznokciami,
Y ran sowitych nie czynim rogami.
Jeszcze nie bardzo na sławie utyie,
Kto słabey gliny gliną też pożyie;
Większy nierownie tryumf ma ten, ktòry
Robi tą cząstką, ktòrey zasiągł z gòry.

O PRZEZACNEY
ŁUBIENSKICH RODOWITOSCI.

Księgi Epodon Oda 14.

przełożona

OD X. JANA ALBERTRANDEGO *Societatis JESU.*

Wleśczek, przezacne niegdyś plemie Amphiona,
Ktòrego skroń zdobiła Pallady korona,
Ktòrego Jazon kochał, a zgłodniały
Smok czekał, smutne iak losy przeyrzały.

Si-

Inter Pelafgos Amphycides ftetit,
Typhinquè nondum gurgitis arbitrum
Juffit per obftantes procellas
Fatidicam celerare pinum.
In tranftra fratres Tyndaridæ ruunt,
Fluctufquè verrit grandior Hercules:
Et Mercurî proles Echion
Theffalicos glomerat rudentes.
Frater tenaces Eurytus anchoras
Proramq; fervat; nec Boreæ genus
Alas reformidans paternas
Vela manu revoluta pandit.
Omnes parentum nobilium decor,
Omnes Deorum progenie fati,
Incognitam Nymphis carinam
Tandem avidô pofuêre Cœlô.
Sic vos (aviti laurea verticis
Quos fronde prifca cingit imaginum)
LUBINIDÆ magni nepotes
Pieriam fubiîffe mecum
Gaudete cymbam. protinus aviîs
Sulcanda remîs nubila, protinus
Lunæq; ftellarumq; & altîs
Littora funt fubeunda velîs.
Nam qualis Orpheus Argolicam polô
Fixit carinam; non aliter mea
Vos inferet Cœlo Thalia
Pectine non facili canendos.
Seu Bellicofam Martius indolem
Accendit ardor, fignaquè gentibus
Erepta vicinis reportans,
Arma animîs gerit, arma dextrîs:

Seu

Stanąwſzy pośrzod Grekòw, przyciſnął Typhiſa
(Ieſzcze nie świadomego za pomocą ſiiſa
Proć bezdna morſkie) by przez bystre nurty
Duchem natchnione wieſzczym pędził burty.
Synowie Ledy rwą ſię do wioſeł, doyrzały
Herkules nieprzebyte, kraie, morza wały,
Składa wnuk Mai Echion zwinione
Liny, z Theſſalſkiey przędzy ukręcone;
Euryt brat iego ſirzeże kotwicy i ſtaby,
Zdaie ſię mrożnych ſkrzydeł oyca zamach ſłaby
Synom Borea, boiaźni nie czuią,
A na maſſt żagle rożdęte winduią.
Tak wſzyſcy zacnych przodkòw gdy ozdobą byli,
Ii ſzyſcy kiedy od Bogòw ròd ſwoy prowadzili,
Dla nawy ſwoiey a Nimf dziwowiſka,
Pośrzod gwiazd w niebie znaleźli ſiedliſka.
Y wy też przezacnego imienia zaſſczyty,
Ktòrym cna rodowitość blaſk daie obſity, (dzi
Sławnych ŁUBIENSKICH plemię, wſſak ſię go-
Weſelić ze mną, że w Kaſtalſkiey łodzi
Razem płyniecie. Przyidzie wyżey nad obłoki
Ii ioſtem nieba zagarnąć, i Kſiężyc wyſoki
Zwiedzić, i ſtanąć lotnemi żaglami
W kraiach, świetnemi oſutych gwiazdami,
Bo iak do nieba przenioſł Argonautow nawę
Orſeuſſ, waſſą rymem tak ia świata ſławę
Ogłoſſę. Lutnią wſſak rzecz ieſt nie mała
Naſtroić, waſſa iak wyciąga chwała.
Kiedy Mars tchnące woyną umyſły poſiada;
Kiedy własnych proporcòw pozbawia ſąſiada;
Gdy nieprzyiaciel przed zwycięzcą klęka;
Mężny ieſt umysł, nie mniey dzielna ręka.

Sen blanda tutis otia civibus
Conclusa Jani limina nuntiant,
Fascesquè victores clientûm
Grex olea viridante cingit.
Quòd si recessus Pierii placent,
Et non profanis cognita Vatibus
Cortina, felices labores
Pegaseæ venerantur undæ.
Intaminatæ quos sapientiæ
De fonte promunt signa LUBINIIS
Notata cerîs, omne dextrô
Surgit opus geniô peractum.
Salvete claræ sidera patriæ,
Nostrôquè vecti per mare barbitô,
Cursu fatigatam carinam
Stellifero sociate mundo.

VOTUM
AD D. VIRGINEM CLAROMONTANAM
pro
INCOLUMITATE STANISLAI ŁUBIENSKI EPISCOPI PLOCENSIS.

Lib: Epod. Ode 13.

O DIVA clari gloria Verticis,
Cui dedicatîs effigies nitet
Circum tabellîs, & superba
Thure calent precibusq; templa:
Paulùm reducto Masoviam bona
Dignare vultu, quà vehit inclytîs

Ele-

Gdy też zawarte wròżą Janusa kościoły
Przy bespieczeństwie pokoy mieszkańcom wesoły,
Od was ziomkowie maiący obronę,
Laurom przydaią oliwną koronę.
Jeśli chęć bierze szukać dla siebie schronienia
Na Parnaskiey opoce, i miłego cienia
Ktòrego wieszczkòw gmin nie zna, tam ceny
Przydaią dziełom stroże Hypokreny.
Nieskażoney mądrości wzorem wystawione
A ŁUBIENSKICH imieniem prace zaszczycone,
Bystrość rozumu głoszą w znaydowaniu,
Rownie iak dziwną biegłość w wykonaniu.
Witaycie piękne światła w Oyczystey krainie,
Jeśli mey lutni brzmieniem imię Wasze słynie,
Daycie ztrudzoney łodzi takim biegiem
Stanąć pomiędzy gwiazd świetnych szeregiem.

TOZ PO POLSKU

przekładania

X. JANA ALBERTRANDEGO *Soc: JESU.*

O Panno iasney wielka gòry chwało!
Ktòrey świątnicy ofiary nadało
Sług wiernych grono, łącząc z uniżeniem
Modły z kadzeniem!
Weyrzyi łaskawa na Mazowsza strony
Kędy na brzegi bursztyn wyrzucony

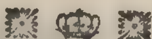

Electra ripîs, & refusô
Narvia luxuriatur amnî.
Latè potentem LUBIENI diu
Serva Tiaram, seu tibi Plociis
Affusus aris mille sacros
Asserit indigetatquè Mystas,
Seu literatô plurimus otiô
Musîsq; pallet; seu petit avii
Amœna Viscovi vireta, aut
Pultopolin, viridemq; Brocum:
Serves egenti Nestora Lechiæ, &
Inter togatas canitiem sine
Virere curas; non tepentis,
Non gelidi grave tempus anni,
Non siccus illum Syrius, aut piger
Saturnus, afflet; dumq; tuo pius
Se ponit in vultu, salubrem
Virgo tui trabat oris auram.
Sic ille sacris pulcher in insulis
Te sæpè placet; sic ego te novîs
Redorsus exornem Camœnîs
Dum celeris redit orbis anni.

Lśni ſię, a Narew przyśpieſzonym krokiem
Spada potokiem.
Zachoway w długie ŁUBIENSKIEGO *wieki,*
Bądź, kiedy twoiey wzywaiąc opieki
W Płocku tyſiącem ſług twych pełnych chęci
Kapłanów święci;
Bądź gdy w naukach całe zatopiony
Ignie do Kſiąg, lub też pracami znudzony
Zwiedza Brok, Pułtuſk, Wyſzkowa ogrody
Dla ſwey ochłody.
Pragnącey Polſzcze zachoway Neſtora,
Niechay w ſtarości czerſtwość zawſze ſpora
Troſk nie doznaie: a od twych promieni
Wiek ſię zieleni.
Wioſny nieſtatki, Zima przez ſwe lody,
Skwar Syryuſza, Oriona wody;
Niech ſię nauczą czcią darzyć prawdziwą
Starość ſzędziwą.
A gdy ku tobie ſwe obraca oczy
Syna i ſługi gdy poſlać iednoczy,
Niechay go, życia początek prawdziwy,
Duch twoy ożywi.
Tak cię w Biſkupie Infuły przybrany
Niech często błaga, tak rym odnawiany
Moy będzie, nowe gdy zwykłą przemianą
Lata naſtaną.

KSIĘGI I. ODA II.

Indignas Lyce naenias.

Przekładania

W. J. X. JOZEFA EPIFANIUSZA

MINASOWICZA

Kanonika Kijowſkiego, Sekretarza J. K. M.

Po Łacinie patrz na karcie 200.

POrzuć niegodne, Lyku, *narzekania,*
Niech z żałoſnego pierś wytchnie wzdychania.
Otrzyi z poſępney chmury czoło,
Niech pogodą iaśnieie weſoło.
Nic nie uważay, i dbay na to mało,
Zeć ſię zwyczaynym blaſkiem nie rozśmiało
Słońce, że ſzczęście z ſwey płochości
Nieſortunne rzuciło ci kości.
Które dziś kręcą, Eury, *morſkie wiry,*
Jutro ie ciche ugłaſzczą Zefiry,
Dziś ſłońce ſmutną coś twarz chmurzy,
Jutro z morza weſołą wynurzy.
Odmienną chodzą śmiech z płaczem koleią,
Mokre łzy żartow wnet ſuchych przyśpieią,
W pośrzodku ſmutnych łez powodzi,
Nieſpodziana pociecha ſię rodzi.
Wyrokow to ieſt wola, że przeplata
Wſzystkie na świecie rzeczy alternata:
Ten co gnał wczoray biczem ſtada,
Nad Rzymiany *dziſiay Berłem włada.*
Y tym, z którego, wołow wyprzągł, ſzyie,
Romuluſowy *lud iarzmem okryie,*

A co

A co go w wieczor widział w bidzie,
Witać możnym iutrzenka go idzie.
Jeśli zaś szczęściu (co nie pierwsza proba)
Dzieło igraszką skonczyć się podoba;
Igrzysko ludu, nie bez straty.
Znowu do swey chłop się wroci chaty.
Y temi, ktòrych bał się Rzym, *topory*
Rąbać drwa będzie, okrzesywać wiory;
A gdy nie stanie trzask i chrostu,
Fasces *rzuci na komin po prostu.*

TAZ SAMA

przekładania

F. B. S. J.

GDy słońce kryiąc swoie promienie zasmuci,
A Fortuna obłudna los przykry ci rzuci,
Nie marszcz czoła, uwolnii twe piersi z wzdychania,
Poskrom niegodne serca twego narzekania.
Morze, ktòre dziś Eury z gruntu wywrociły,
Ucisz i ugłaszcze iutro Zesir miły.
Słońce, ktòre dziś smutne z obłokòw wychodzi,
Jutro swe światłorodne czoło wypogodzi.
Smutek chodzić z radością przywykł na przemiany,
Y śmiech częstokroć bywa zełzami zmieszany.
Wszak nie zawsze i bieda ludziom iest szkodliwa,
Czasem i z utrapienia szczęście nam wypływa,
Tak się niebu podoba, a bez iego woli
Człeku ni się ucieszy serce, ni zaboli.

Ten

Ten, ktòry wczora orał na ſzczupłym zagonie,
Dziś prawa daie światu uſiadłſzy na tronie;
Y to iarzmo, ktòre zdiął z wołow wyprzężonych
Wkłada na nieprzyiacioł karki zwyciężonych.
Tenże, ieśli mu inſzy los fortuna rzuci,
Znowu do ſwego pługa od berła powruci.

KSIĘGI I. ODA XIV.

Nullus effrænæ rabiem juventæ.

Przekładania

J. W. JMCI PANA MICHAŁA

PRZEZDZIECKIEGO

STAROSTY PINSKIEGO,

PODKANCLERZYCA W. X. L.

Po Łacinie patrz na karcie 210.

ZAden wściekłości młodzi wyuzdaney
Nie zrowna Etny pożar zawołaney;
Wezuwiuſʒa, nie tak ognie mnoży
Gniew gdy ſię ſroży.
Wzmaga ſię złemi nazbyt śmiała czyny
Zywość. a ſiła lat pierwſʒych dzieciny
Nie zdolna twardy ſpor i walkę wſʒędzie
Czynić z nią będzie.
Tak gdy grubemi Akwilo burzami
Chce z gòrzystemi zwieść woynę Eurami,
Y Notus ogniem, z powietrzem huczącym
Dzdzem ſpadaiącym.

Z tąd